

УНИВЕРЗИТЕТ У ИСТОЧНОМ САРАЈЕВУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

и

ЕВРОПСКА ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА ЈАВНО ПРАВО

МЕЂУНАРОДНИ САВЕЗ ПРАВНИКА

ИНСТИТУТ ЗА УПОРЕДНО ПРАВО

СРПСКО УДРУЖЕЊЕ ЗА КРИВИЧНОПРАВНУ ТЕОРИЈУ И ПРАКСУ

ИНСТИТУТ ЗА КРИМИНОЛОШКА И СОЦИОЛОШКА ИСТРАЖИВАЊА

ЗБОРНИК САЖЕТАКА

„Правне празнице и пуноћа права“

COLLECTION OF ABSTRACTS

“Legal gaps and the completeness of law“

XII Научни скуп поводом Дана Правног факултета,

Међународни научни скуп

одржан 28. октобра 2023. год. на Палама

УДК 34(048.3)

ISBN 978-99938-57-79-2

Источно Сарајево, 2023.

UNIVERSITY OF EAST SARAJEVO
FACULTY OF LAW
and

EUROPEAN PUBLIC LAW ORGANIZATION

INTERNATIONAL UNION OF LAWYERS

INSTITUTE FOR COMPARATIVE LAW

SERBIAN ASSOCIATION FOR CRIMINAL LEGAL THEORY AND PRACTICE

INSTITUTE OF CRIMINOLOGICAL & SOCIOLOGICAL RESEARCH

COLLECTION OF ABSTRACTS
“Legal gaps and the completeness of law”

ЗБОРНИК САЖЕТАКА
„Правне празнице и пуноћа права“

The XII Scientific conference on
The occasion of the Day of the Faculty of Law,
International scientific conference,
held in Pale, 28 October 2023

UDC 34(048.3)

ISBN 978-99938-57-79-2

East Sarajevo, 2023

**ЗБОРНИК САЖЕТАКА
са**

ХII Научног скупа поводом Дана Правног факултета, на ошту тему
„Правне празнице и пуноћа права“,
који је у организацији
Правног факултета Универзитета у Источном Сарајеву,
и суорганизацији
Европске организације за јавно право,
Међународног савеза правника,
Института за упоредно право,
Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу,
Института за криминолошка и социолошка истраживања,
одржан 28. октобра 2023. год. на Палама

Издавач

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву
Алексе Шантића 3, 71420 Пале
тел. 00387 57 226 609 / факс 00387 57 226 892
<http://www.pravni.ues.ba> / dekanat@pravni.ues.rs.ba

За издавача

Проф. др Горан Марковић, декан

Приредио

Проф. др Димитрије Ђеранић,
продекан за научно-истраживачки рад

Лектор и коректор за српски језик

Проф. др Нина Ђеклић

Лектор и коректор за енглески језик

Мр Нинослава Радић, наставник страног језика

Техничка припрема

Проф. др Димитрије Ђеранић
Виши асистент Ђорђе Перишић, мр

Штампа

Графомарк, Лакташи

Тираж

120 примјерака

COLLECTION OF ABSTRACTS

The XII Scientific conference on The occasion of The Day of The Faculty of Law,
on general topic „Legal gaps and the completeness of law“, which is organized
Faculty of Law, University of East Sarajevo,
in cooperation with the
European Public Law Organization,
International Union of Lawyers,
Institute for Comparative Law,
Serbian Association for Criminal Legal Theory and Practice,
and the Institute of Criminological & Sociological Research,
on 28. October 2023, in Pale

Publisher

Faculty of Law, University of East Sarajevo
Alekse Šantića Str. 3, 71420 Pale
phone. 00387 57 226 609 / fax 00387 57 226 892
<http://www.pravni.ues.rs.ba> / dekanat@pravni.ues.rs.ba

For the Publisher

Full Professor Goran Marković, LL.D., dean

Edited by

Associate Professor Dimitrije Ćeranić, LL.D.
Vice Dean for Scientific Research

Proofreading for the Serbian language

Associate Professor Nina Ćeklić, LL.D.

Proofreading for the English language

Ninoslava Radić, MA (Linguistics), English language teacher

Technical preparation

Associate Professor Dimitrije Ćeranić, LL.D.
Senior Teaching Assistant Đorđe Perišić, LL.M.

Printing

Grafomark, Laktaši

Circulation

120 copies

Материјалну подршку у организацији XII Научног скупа поводом Дана Правног факултета на општу тему „Право између стварања и тумачења“, који је одржан 28. октобра 2023. год. на Палама, најавило је неколико истакнутих институција и појединача на чему им унапријед искрено захваљујемо.

Захвалност за подршку исказаћемо свима који буду подржали скуп у Зборнику радова са Научног скупа који ће бити штампан 2024. године

Овим путем исказујемо захвалност институцијама и организацијама који су већ сада пружили подршку одржавању скупа.

Олимпијском центру Јахорина

Адвокатској комори Републике Српске,
предсједнику г. Далибору Мрши

Републичкој управи за геодетске и имовинско-правне послове
Републике Српске

Начелнику Општине Калиновик,
г. Радомиру Сладоју

Начелнику Општине Трново,
г. Драгомиру Гаговићу

Начелнику Општине Источно Ново Сарајево,
г. Јовану Катићу

Адвокату из Бијељине,
г. Горану Василићу

Компанији Параграф лекс из Београда

Several prominent institutions and individuals committed to financially support for the organization of the XII Scientific Conference on the Occasion of the Day of the Faculty of Law on the general topic „Legal gaps and the completeness of law“, which was held in Pale on 28 October 2023. We are sincerely grateful to them in advance.

Our appreciation for all the institutional and individual support to the Conference will be expressed in the Collection of Papers of the Scientific Conference, which will be printed in 2024.

We would hereby like to thank to the institutions and organizations that have already supported the Conference.

**Bar Association of the Republika Srpska,
President Mr. Dalibor Mrša**

**Republic administration for geodetic and property affairs,
Republic of Srpska**

**Mayor of the Municipality of Kalinovik,
Mr. Radomir Sladoje**

**Mayor of the Municipality of Trnovo,
Mr. Dragomir Gagović**

**Mayor of the Municipality of Istočno Novo Sarajevo,
Mr. Jovan Katić**

**Attorney from Bijeljina,
Mr. Goran Vasilić**

Company Paragraf Lex, Belgrade

**ПЛЕНАРНА ИЗЛАГАЊА /
*KEYNOTE OPENINGS***

*Prof. Dr Milenko Kreća**

Ex-judge ad hoc of The International Court of Justice, European Court of Human Rights; former member of Venice Commission and the Permanent Court of Arbitration in the Hague

ABSOLUTELY BINDING RULES (IUS COGENS) AS CRITERIA OF LEGALITY IN INTERNATIONAL LAW

Rules of *ius cogens*, in contrast to *ius dispositivum*, are absolutely binding rules of international law. They are universal in scope *relative materiae et ratione personae*. For this action of States subject to rules of *ius cogens* can be of any type, consisting in the exercise of legislative, administrative or judicial competence of a State, where and when they are intended to produce effects on the national or the international level.^[1] *Per analogiam*, all actions of international organizations, including international courts, are subject to rules of *ius cogens*. These rules are basic criteria of legality, a normative vertical line around which all rules of international law group up. Without the *ius cogens* norms as an objective and unavoidable limitation of the autonomy of the will of the state, legality in classical international law in the strict sense of the term used to be unknown. As a subjective and avoidable legality, it was in the shadow of the autonomy of the will of the state, which essentially expressed the factual position of the state rather than the relevant legal criteria. There was simply no general concept of legality in classical international law, but the legality of treaties was determined on an individual basis, on a case-by-case basis, as a result of a combined effect of the two following factors: the first one was dispositivity of rules of international law, because it was clear that if general international law consisted exclusively of dispositive norms, states would always be free to agree on any treaty provisions that deviated from international law, thereby without violating the law,^[2] and the second one was the legitimacy of the use of force in relations between states, which made war a central legislative factor in international politics.^[3] The cornerstone of law in such a system was the rule of *pacta sunt servanda*, as the only absolute supraconsensual rule, and the principle of sovereignty, which included the legally unrestricted use of force so that any contents that acquired the property of obligation through this rule were realized. Thus, through formal, often forced consent, every international injustice turned out to be a law. The rules of *ius cogens* have a revolutionary significance in the international order because they present "the creation of a basis for a general change of the attitude of state sovereignty to the rule of law and international public law ... and the establishment of conditions for the rule of law over the free will of states in making treaties and execution of the activities agreed".^[4] The concept of legality in international law in its strict sense could not be established until the moment when absolute and unavoidable limits of freedom of behavior of states were set by general international law. The absence of these restrictions would lead to a condition described by La Fontaine as "Reasons of the stronger ones are always the best".

Keywords: Ius cogens; Legality; *Pacta sunt servanda*; International legal order.

[1] A. Orahvelashvili, *Pereptory norms in International law*, 2006, p. 216.

[2] Verdross, Forbidden Treaties in International Law, AJIL 1937, vol. 31, No. 4, p. 571.

[3] *International Law*, ed. by R. Falk and S. Mendlowitz, 1966, p. 179.

[4] M. Bartoš, „Rad Komisije za međunarodno pravo u 1963“, *Medunarodni problemi* 3/1963, str. 135-152.

* *milenkokreca@gmail.com*

*Prof. Dr Spyridon Flogaitis**

Director of the European Public Law Organization (EPLO) and President of the Board of Directors of EPLO, Athens, Full Professor of the Faculty of Law, University of Athens

Dr. Ioannis Karkalis,[†]

Judge at the Supreme Court of Greece

ON THIN ICE: STRIKING A BALANCE BETWEEN FREEDOM OF EXPRESSION AND FREEDOM OF RELIGION IN EUROPE

The Strasbourg Court in dire straits confronted with the dilemma of choosing between two equally protected freedoms in Europe: freedom of expression and freedom of religion. They're both values of major importance for the European - and not only- civilization that cohabit and at the same time collide within the periphery of a difficult coexistence. More often than not, expressing oneself freely hurts religious conscience; the latter, if protected in an absolute manner, by definition neutralizes -or even annihilates- free expression of thoughts and ideas. The contours of both freedoms are obscure. No surprise there; time and again, the ECtHR has been trying to settle the boundaries capitalizing on a baby step, case-by-case approach.

In the European mosaic of civilizations, religions and cultures, such a work is not only demanding and arduous; it is also complex and multifactorial. At the end of the day, it as well integrates policy concerns, tightly attached to a European unity-in-diversity safety net promoting cohesion. This presentation argues that the Strasbourg Court's case-law on free expression and protection of religion, in his attempt to dodge a bullet and fill existent legal gaps, interestingly incorporates in the interpretation of the ECHR extra-legal factors that lie outside the realm of legal reasoning and that such an approach can be traced in its pivotal case-law.

* *sflogaitis@eplo.int*
† *ikarkalis@eplo.int*

*Prof. Dr. Gabor Hamza**

Professor of law, full member of the Hungarian Academy of Sciences /MTA/
„Eotvos Lorand University” /ELTE/, Faculty of Law, Budapest, Hungary
email:

LEGAL GAPS AND THE COMPLETENESS OF LAW – INTRODUCTORY REMARKS

According to the prevailing view of lawyers, the legal system (legal order) of a State has to be complete, i.e., based on the concept of the completeness of law. However, there is no general consensus regarding the methods and ways of bringing about this concept, i.e., idea. The author of the presentation thinks that there are several ways and methods to eliminate or at least diminish the area of the gaps threatening the completeness of the law. Undoubtedly and unfortunately, the existence of a codified legal system does not eliminate entirely the gaps in the legal order. This also holds true for a legal system characterized by the „perspicacité et clarté” /René David/. The author’s proposal is as follows:

1. Lawyers have to take into consideration the legal doctrine with particular regard to the drafting process of the codes;
2. Lawyers have to avail themselves of the legal definitions /regulae iuris;
3. Lawyers are supposed to consider logic, reason and taxonomy;
4. Lawyers also have to consider the draft codes prepared, i.e., drafted before the promulgation–prior to their entry into force;
5. Lawyers need to have a basic knowledge of comparative law, i.e., legal comparison with special regard to the legal system of countries with either the same or at least similar legal traditions.

Keywords: Codified legal system; Comparative law; Draft codes; Legal doctrine; Legal history; Legal traditions; Taxonomy.

* *gabor.hamza@ajk.elte.hu*

*Проф. др Станко Бејатовић**

Председник Српског удружења за кривичноправну теорију и праксу,
председник Управног одбора Института за Криминолошка и социолошка
истраживања у Београду, члан Председништва Међународног савеза
правника у Москви

ПЛЕНАРНО ИЗЛАГАЊЕ

* *st.bejatovic@eunet.rs*

*Prof. Dr Bezverkhov Artur Gennadievich**

Director of the Law Institute of the Federal

State Autonomous Educational Institutions of Higher Education «Samara National Research University named after Academician S.P. Korolev». Doctor of Law, Professor, Honored Lawyer of the Russian Federation, Russian Federation, Samara

DIGITAL LAW: CURRENT STATE AND DEVELOPMENT PROSPECTS

Modern society finds itself at a crossroads of multiple worlds, encompassing biological, informational, and social realms. These worlds operate under distinct principles, sometimes even opposing the laws of the physical universe. While physics dictates an inevitable descent into disorder and chaos, contemporary society thrives on order, discipline, and progress. Law, as a fundamental construct, plays a pivotal role in maintaining this order. Legal regulation, the deliberate influence of the state on significant social relations using specialized legal means, acts as a stabilizing force in social development. It counters the relentless march towards entropy and enhances societal stability. In an era dominated by digitalization and the fourth industrial revolution, law and legal acts must adapt to regulate new digital relationships. The digital economy, driven by information technologies, artificial intelligence, and automation, presents novel challenges and opportunities. Digital relations, characterized by social networks, cloud computing, cryptocurrencies, and virtual reality, require unique legal frameworks. The law must evolve to ensure protection, security, and human rights in this digital landscape. Information, the backbone of the digital age, differs significantly from traditional resources. It is intangible, inexhaustible, and subjectively valued. The law faces the task of evaluating the benefits of information accurately. In the face of the fourth industrial revolution and the digitalization of society, the law must evolve to ensure the continued well-being of individuals and the preservation of human rights in the emerging digital world.

Key words: social order, legal regulation, social development, digitalization, information technologies, digital economy, digital relations, modern society, social progress.

* *bezverkhov-artur@yandex.ru*

ЈАВНОПРАВНА СЕКЦИЈА 1 /
PUBLIC LAW SECTION 1

УСТАВНО ПРАВО /
CONSTITUTIONAL LAW

*Adademician Prof. Dr. Pdoc. Habil. Aleksios Panagopoulos**

Emeritus professor of the Ministry of Education of the Republic of Greece.
Director EPLO – European Public Law Organization, in B&H and Montenegro.
Member World Jurist Association USA – Washington.

ДРЖАВНО-ЦРКВЕНО-ПРАВНИ ОДНОСИ У ГРЧКОМ УСТАВУ

Грчки Устав из 1975. године за водиљу има православну веру. Започиње речима: „У име Свете Једносуштне и Неразделивe Тројице“. На положај православне цркве у грчкој држави, у којој је задржан систем владавине закона, односи се члан 3 параграф 1. Положај цркве у држави одређују темељни принципи и то су: званичну религију представља православна црква; Грчка православна црква стоји у нераскидивој литургијско-молитвеној вези са Васељенском патријаршијом у Цариграду и осталим помесним православним црквама по свету; Црква има властиту управу и мора се чувати постојећа аутокефалност. Те одредбе члана 3 Устава у својој целини нису нове. Сусрећемо их у свим претходним уставима Грчке и то у разним варијантама. Важећи Устав Грчке се, међутим, у вези са признавањем православне цркве као „пуноважне“, у великој мери удаљио од одредаба претходног Устава из 1952. године. Тако, на пример, по ранијем монархијском уставу су наследник краљевског трона, старатељ малолетног наследника и вицекраљ морали да буду православне вере, док за председника Грчке републике у Уставу из 1975. године не постоји слична одредба. Конверзија, односно преобраћање је као и сваки други утицај на владајућу религију био забрањен, док је у важећем Уставу тај текст изостављен. Конверзија се забрањује ако је на терет било које „признате“ религије, док држава интервенише по црквеним питањима. Уводни део задржан је у заклетви председника републике и чланова скупштине. Он гласи: „У име Свете, Једносуштне и Неразделивe Тројице“. Разликовање удаљавања одредаба важећег Устава од одредаба Устава из 1952. године, довело је до стварања теорије о пуноважној религији, која означава религију већине грчког народа. То питање пуноважне религије, довело је до стварања утиска да пуноважна религија означава религију већине грчког народа. Она је пуноважна јер је повезана са традицијама у обичајима већине Грка. На следећим је основама заснован појам пуноважне религије: званичну религију у Грчкој држави представља православно докматско учење; црква је правно лице јавног права по својим правним односима, она има властиту правну основу, као и њени различити инструменти; цркву окружује држава израженим интересовањем и ужива посебан положај, а државни органи спроводе дословно одлуке црквеног суда. Православни карактер религиозне службе оружаних снага се негује као и оснивање православних црквених школа од стране државе и брига о њима. Многе привилегије уживају, осим православних цркава, припадници других познатих религија. На пример, Закон 1763/1988, изузима од служења војног рока све верске службенике. Од

* alexios.panagopoulos@gmail.com

обавезе плаћања пореза на непокретну имовину и пореза на доходак правних лица, ослобођени су сем православних и друговерни манастири и храмови.

LEGAL RELATIONS BETWEEN THE STATE AND THE CHURCH IN THE GREEK CONSTITUTION

The Greek Constitution of 1975 is guided by the Orthodox faith. It begins with the words: "In the name of the Holy One-Essential and Indivisible Trinity". The position of the Orthodox Church in the Greek state, in which the rule of law system is maintained, is referred to in Article 3, paragraph 1. The position of the church in the state is determined by the fundamental principles, and these are: The official religion is represented by the Orthodox Church; The Greek Orthodox Church stands in an unbreakable liturgical and prayer relationship with the Ecumenical Patriarchate in Constantinople and other local Orthodox Churches around the world; The Church has its own administration and the existing autocephaly must be preserved. These provisions of Article 3 of the Constitution in their entirety are not new. We find them, in various variants, in all the previous Constitutions of Greece. However, the current Constitution of Greece concerning the recognition of the Orthodox Church as "valid" has largely departed from the provisions of the previous Constitution from 1952. For example, according to the previous monarchical Constitution, the heir to the royal throne, the guardian of the minor heir and the viceroy had to be of the Orthodox faith, while there is no similar provision for the president of the Greek Republic in the 1975 Constitution. Conversion, like any other influence on the ruling religion, was prohibited, while the current Constitution omitted that text. Conversion is prohibited if it is at the expense of any "recognized" religion while the state intervenes in church matters. The introductory part was kept in the oath of the president of the republic and members of the assembly. It reads: "In the name of the Holy, One-Essential and Indivisible Trinity". Differentiating the divergence of the provisions of the current Constitution from the provisions of the 1952 Constitution led to the creation of the theory of valid religion, which denotes the religion of the majority of the Greek people. This issue of valid religion led to the impression that valid religion means the religion of the majority of the Greek people. It is valid because it is connected with traditions in the customs of most Greeks. The concept of valid religion is based on the following foundations: The official religion in the Greek state is represented by Orthodox dogmatic teaching; The Church is a legal entity of public law according to its legal relations, it has its legal basis, as well as its various instruments; The state surrounds the Church with expressed interest and the Church enjoys a special position; and The state authorities implement to the letter the decisions of the Church court. The Orthodox character of the religious service in the armed forces is nurtured, as is the establishment and care of Orthodox church schools by the state. Apart from the Orthodox Churches, members of other known religions enjoy many privileges. For example, law 1763/1988 exempts all religious officials from military service. Apart from Orthodox, monasteries and temples of other faiths are exempted from real estate tax and income taxation of legal entities.

*Prof. dr Caridad Rosa Jiménez Morales**

Universitaria en Facultad de Derecho, Universidad de Oriente, Cuba

ELECTORAL ILLICIT IN LATIN AMERICA. A COMPARATIVE STUDY AT THE DAWN OF THE 21ST CENTURY

Inquiring about the problem of electoral rights and their criminal protection in the complexity of the 21st century is a contribution to the protection of human rights and the scope of greater legitimacy of the constitutions. Hence, the need to improve the criminal legal protection of electoral rights is one way to preserve legality in elections, based on a historical, theoretical and comparative analysis of theory and praxis of illegal acts in electoral processes. The theoretical premises that support the doctrinal formulation under study were examined, as well as its practical expression in the Latin American context, from contrasting experiences of countries in the region towards the determination of its regularities and leading trends. As a main result, it is proposed to improve how the legal-criminal protection of electoral rights in Latin America is guaranteed based on its contextualization.

Keywords: Rights, Electoral; Illegal; Compared; Latin America.

LOS ILÍCITOS ELECTORALES EN AMÉRICA LATINA. UN ESTUDIO COMPARADO EN LOS ALBORES DEL SIGLO XXI

Indagar acerca de la problemática de los derechos electorales y su tutela penal en la complejidad del siglo XXI, es una contribución a la protección de los derechos humanos y al alcance de mayor legitimidad de las Constituciones. De ahí que, se fundamente la necesidad de perfeccionamiento de la protección jurídica penal de los derechos electorales como una de las vías para la preservación de la legalidad en las elecciones, a partir de un análisis histórico, teórico y comparado de la teoría y la praxis de los ilícitos en los procesos electorales. Se examinaron las premisas teóricas que soportan la formulación doctrinal objeto de estudio, así como su expresión práctica en el contexto Latinoamericano, a partir de contrastar experiencias de países de la región, hacia la determinación de sus regularidades y principales tendencias. Como principal resultado se propone perfeccionar la manera en que se garantiza la protección jurídico-penal de los derechos electorales en América Latina, a partir de su contextualización.

Palabras claves: Derechos; Electorales; Ilícitos; Comparado; Latinoamérica.

* *cary@uo.edu.cu*

Prof. Dr. Jorge Olver Mondelo Tamayo^{*}

Titular Professor of Constitutional Law, Oriente University, Cuba

DERECHO PROCESAL CONSTITUCIONAL. SALVANDO HISTÓRICAS EN CUBA

El derecho procesal constitucional es una disciplina jurídica relativamente joven, nacida en el siglo XX, aunque su práctica inició varios siglos atrás. En Cuba su desarrollo comenzó con el control de constitucionalidad de las leyes y otras disposiciones normativas tras la aprobación de la Constitución de 1901. Su punto más alto fue la aprobación del Tribunal de Garantías Constitucionales y Sociales de 1940. Tras el triunfo de la Revolución cubana en 1959, se aprecia un declive en la práctica del derecho procesal constitucional en el país. En la Constitución de 1976 hay ausencia de una garantía específica para la protección de los derechos en sede judicial y el control constitucional era realizado por el órgano legislativo, aunque nunca se aprobó la norma de desarrollo. La Constitución de la República de Cuba de 2019 introdujo una garantía jurisdiccional de los derechos y mantiene el control constitucional tal cual fue diseñado en la Constitución de 1976, pero en esta ocasión reguló el procedimiento.

Palabras claves: Cuba; Derecho procesal constitucional; Garantías; Derechos humanos; Control de constitucionalidad.

CONSTITUTIONAL PROCEDURAL LAW. SAVING HISTORICAL DEBTS IN CUBA

Constitutional procedural law is a relatively young legal discipline, born in the 20th century, although its practice began several centuries ago. In Cuba, its development began with the control of the constitutionality of laws and other regulatory provisions after the approval of the Constitution of 1901. Its highest point was the approval of the Court of Constitutional and Social Guarantees of 1940. After the triumph of the Cuban Revolution (1959), there was a decline in the practice of constitutional procedural law in the country. The Constitution from 1976 did not give a specific guarantee for the protection of rights in the judicial system and constitutional control was carried out by the legislative body, although the implementing regulation was never approved. The last Constitution of the Republic of Cuba (2019) introduced a jurisdictional guarantee of rights and maintained constitutional control as designed in the previous Constitution, but on this occasion, it regulated the procedure.

Keywords: Cuba; Constitutional procedural law; Guarantees; Human rights; Constitutionality control.

^{*} *jmondelo@uo.edu.cu*

*Associate Professor Wen Xiang, LL.D**
Faculty of Law, University of Copenhagen

CONSTRUCTING CHINA'S SOCIAL CREDIT SYSTEM: BALANCING LEGALITY AND MORALITY IN THE DIGITAL AGE

This paper delves into the intricacies of China's Social Credit System, a complex construct embodying legal and moral dimensions within the digital landscape. In Western contexts, trust is deeply entwined with freedom of contract and economic rationality within a democratic society. Trust is founded on agreements, regulations, and laws that uphold freedom, equality, and rights for all, extending beyond mere acquaintances. Failure to honor these trust-based obligations infringes upon fundamental rights. In contrast, China's concept of credit encompasses not only the legal aspects seen in the West but also a profound moral essence.

The Chinese Social Credit System embodies two distinct facets: the social credit system and the social honesty system. The former predominantly emphasizes credit risk management in market transactions and contractual relationships, measurable in monetary terms. It aligns with credit management and economic theories, primarily mitigating credit risks in financial markets. Conversely, the social honesty system, unique to China, is rooted in ethics and sociological theories. It pertains to private and moral matters of trust that cannot be quantified monetarily, aiming to enhance moral values and reinforce Chinese culture.

Francis Fukuyama's insight on trust underscores the need for a multifaceted approach, integrating legal frameworks with moral principles and cultural norms. Acknowledging the limitations of solely regulatory approaches, Fukuyama emphasizes the crucial role of moral obligations, reciprocity, and community duty in fostering a harmonious society. The paper draws on Fukuyama's perspective to illuminate China's motivations in constructing a social credit system. Aligning with China's 2014 outline, the objective is to cultivate a culture of integrity and promote traditional virtues, enhancing societal integrity awareness and credit levels. However, ensuring the balance between public and private subjects is pivotal to preventing potential human rights violations, providing a clear delineation between their respective domains.

Keywords: Social credit system; Legality and morality; Digital age; China.

* *wen.xiang@jur.ku.dk*

*Старший преподаватель Оксана Владиславовна Черкасова**

Доцент Галина Алексеевна Банных[†]

Уральского федерального университета, Екатеринбург, Российская
Федерация

ОБЩЕСТВЕННЫЙ КОНТРОЛЬ КАК КОНСТИТУЦИОННО- ПРАВОВОЙ ИНСТИТУТ: ПРОБЛЕМНЫЕ АСПЕКТЫ ПРАВОПРИМЕНЕНИЯ В РФ

Данная статья посвящена правовым и социально значимым аспектам общественного контроля как института конституционного права и гражданского общества. Актуальность избранной темы предопределена тем, что традиционная модель управления, противопоставляющая государство и граждан - управляющих и управляемых, на современном этапе развития гражданского общества в России исчерпала себя. Намечены конкретные шаги, реализация которых позволит центр тяжести контролирующих функций переместить на гражданское общество.

Понятие «общественный контроль» относительно недавно было нормативно закреплено в новом федеральном законе РФ, который также очерчивает круг субъектов общественного контроля и закрепляет его формы. Настоящее нормативное закрепление является большим достижением в развитии института общественного контроля, поскольку отражает желание законодателя придать исследуемому институту полноценную правовую форму участия граждан в принятии решений в сфере государственного и муниципального управления. Вместе с тем, по-прежнему сохраняется правовая неопределенность относительно реализации закона об основах общественного контроля на уровне субъектов РФ, отсутствует общее видение законодателя о статусе, способах формирования субъектов общественного контроля местного уровня, об особенностях организации их деятельности. В настоящем исследовании, используя социологический, аксиологический и сравнительно-правовой методы, авторы предлагают свой научно-практический взгляд на ряд проблем осуществления процедур общественного контроля, с которыми сталкиваются субъекты общественного контроля в РФ. Кроме того, обозначены актуальные вопросы взаимодействия субъектов общественного контроля на всех трех уровнях реализации властных полномочий.

Ключевые слова: Правовое регулирование; Общественный контроль; Субъекты общественного контроля; Формы общественного контроля; Российская Федерация.

* o.v.cherkasova@urfu.ru

[†] G.A.Bannykh@urfu.ru

PUBLIC CONTROL AS A CONSTITUTIONAL AND LEGAL INSTITUTION: PROBLEMATIC ASPECTS OF LAW ENFORCEMENT IN THE RUSSIAN FEDERATION

This article is devoted to legal and socially significant aspects of social control as an institution of constitutional law and civil society. The relevance of the chosen topic is predetermined by the fact that the traditional model of management, opposing the state and citizens - managers and the managed, at the present stage of development of civil society in Russia has exhausted itself. Concrete steps have been identified that will shift the focus of monitoring to civil society.

The concept of "public control" has recently been incorporated into the new federal law of the Russian Federation, which also defines the range of subjects of public control and establishes its forms. The present normative enshrinement is a great achievement in the development of the institution of social control because it reflects the desire of the legislator to give the studied institution a full legal form of citizen participation in decision-making in the sphere of public administration. At the same time, there is still legal uncertainty regarding the implementation of the law on the basis of public control at the level of the constituent entities of the Russian Federation, and there is no common vision of the legislator on the status, methods of formation of subjects of public control at the local level and the features of the organization of their activities. In this study, using sociological, axiological and comparative legal methods, the authors offer their scientific and practical view on a number of problems faced by subjects of public control in the Russian Federation. In addition, there are identified topical issues of interaction of subjects of public control at all three levels of the exercise of power.

Keywords: Legal regulation; Social control; Subjects of public control; Forms of social control; Russian Federation.

*Проф. др Дарко Симовић**

Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд

ИСТОРИЈСКО ПОРЕКЛО И САДРЖИНА ПРЕАМБУЛА САВРЕМЕНИХ УСТАВА

Тврђа да су преамбуле устава неоправдано запостављен правни феномен постала је опште место у савременој уставнopravnoj литератури. Без озбиљнијег истраживања, о преамбулама су владале предрасуде да је њихова садржина превасходно декларативне природе, те да им недостаје прескриптивна вредност. Један од несумњивих разлога за маргинализовање преамбуле у научним и стручним расправама јесте то што још увек није разјашњена њена правна природа. Сама чињеница да је преамбула преовлађујуће обележје структуре устава наводи на закључак да преамбула не сме остати занемарен правни феномен. Међутим, појачано интересовање за овај правни феномен последица је савремених трендова у упоредноправној пракси која познаје све већи број примера правно релевантних преамбула устава. Мањи број устава предвиђа обавезно дејство преамбуле. Осим тога, шире се број оних држава у којима је сама уставнopravna пракса потврдила правну релевантност прамбуле. С једне стране, преамбула се користи као помоћно средство за тумачење нејасних уставних норми, док, с друге, преамбула служи као мерило оцене уставности закона. Отуда, прембула, у зависности од садржине, може да има и правно обавезујућу снагу премда то сам уставотворац није изричito предвидео. Тај све присутнији тренд, да уставе треба посматрати као јединствену, интегралну целину, надахњује на свеобухватно истраживање овог, до скоро неоправдано запостављеног, дела структуре устава.

Кључне речи: Устав; Преамбула; Тумачење права; Упоредно уставно право.

ON THE ORIGIN AND CONTENT OF THE PREAMBLES IN MODERN-DAY CONSTITUTIONS

The fact that preambles of a constitution are unjustly neglected phenomena has become common knowledge in contemporary constitutional theory. In lack of in-depth research, the prejudice prevailed that the content of preambles is primarily declarative, devoid of any prescriptive force. One of the reasons for the marginalization of preambles in the scientific and professional community is undoubtedly unresolved issues concerning their legal nature. However, the fact that the preamble is a dominant feature of a constitution leads to the conclusion that it must not be overseen. The growing interest in this legal phenomenon results from modern tendencies in constitutional practice directed at giving preambles greater legal force. In some constitutions, preambles even have binding force. Besides, in a rising number of states, constitutional case law confirmed the legal relevancy of the preambles.

* *darko.simovic@kpu.edu.rs*

On the one hand, preambles help interpret and clarify vague or ambiguous constitutional norms. On the other hand, preambles are used as a reference in assessing the constitutionality of a law. Therefore, depending on its content, a preamble can have binding force, despite it being explicitly stated. The ever-increasing tendency to view a constitution as a unified, integral unit inspires comprehensive research of this, until recently, unjustly overlooked element in a constitution structure.

Keywords: Constitution; Preamble; Interpretation of the law; Comparative constitutional law.

*Проф. др Слободан П. Орловић**
Правни факултет Универзитета у Новом Саду

О УСТАВНОЈ ЖАЛБИ И ПОУСТАВЉЕЊУ УСТАВНОСУДСКЕ КОНТРОЛЕ СУДСКИХ ПРЕСУДА У СРБИЈИ

Уставна жалба у Србији је, током петнаестогодишње праксе Уставног суда, постала уобичајено и очекивано правно средство. Она се временом почела посматрати као логичан наставак судског поступка чијим исходом странка (подносилац уставне жалбе) није задовољна. То је довело до правног сукоба и затегнутог односа између Врховног суда, који је сматрао да Уставни суд нема правни основ да поништава судске одлуке, и Уставног суда који је точинио. Не би ли се овакво стање превазишло мењан је Закон о Уставном суду (у корист судске власти) али и у једном делу проглашен неуставним (у корист Уставног суда) да би на крају, уставним Амандманом из 2022. године, Уставни суд добио и уставни основ да преиспитује (и поништава) судске одлуке.

Кључне речи: Уставна жалба; Уставни суд; Судске одлуке; Србија; Устав.

ON THE CONSTITUTIONAL APPEAL AND THE CONSTITUTIONAL REGULATION OF THE CONSTITUTIONAL COURT CONTROL OF COURT DECISIONS IN SERBIA

During fifteen years of practice of the Constitutional Court, the constitutional appeal in Serbia has become a common and expected legal remedy. Over time, it began to be seen as a logical continuation of court proceedings, with whose outcome one party (the applicant of the constitutional appeal) is not satisfied. This led to a legal conflict and a strained relationship between the Supreme Court, which considered that the Constitutional Court had no legal basis to annul court decisions, and the Constitutional Court, which did so. In order to overcome this situation, the Statute of the Constitutional Court was amended (in favor of the judicial authority). However, it was also declared unconstitutional in one part (in favor of the Constitutional Court). In the end, with the Constitutional amendment from 2022, the Constitutional Court was given constitutional grounds to review (and annul) court decisions.

Keywords: Constitutional appeal; Constitutional Court; Court decisions; Serbia; Constitution.

* *sorlovic@pf.uns.ac.rs*

UDC/УДК 342.728
342.565.2
341.645

*Full Professor Goran Marković, LL.D.**
Faculty of Law, University of East Sarajevo

FREEDOM OF ASSOCIATION IN THE JURISPRUDENCE OF THE CONSTITUTIONAL COURTS AND THE EUROPEAN COURT FOR HUMAN RIGHTS

The right to healthcare is one of the basic human rights from the corpus of social rights, and the possibility of cross-border healthcare significantly contributes to the freedom of movement of citizens as workers and patients. The subject of the research within the aforementioned topic will be focused on the possibility of exercising the right to cross-border healthcare in the European Union, with reference to the implications the existing system in the EU has for the legislation in Bosnia and Herzegovina. The EU provided a complex system of coordination of national healthcare systems, with the possibility of exercising the right to healthcare when applying the freedom of movement of workers. However, the opinions expressed by the EU Court of Justice in the cases of Kohll, Decker and others pointed out the shortcomings of the existing system, which resulted in the adoption of the Directive 2011/24/EU on cross-border healthcare of patients. In the context of the freedom of movement of health services, the Directive provides the possibility of obtaining healthcare in another member state without prior approval by the insurance carrier in the country of residence, which is crucial for providing health services of appropriate quality in the EU and beyond. In this regard, the research will look at the scope of the ten-year application of the said Directive within the complex system of healthcare in the EU, as well as its possible implications for the legislation in BiH, considering the process of achieving EU membership.

Keywords: Freedom of association; Associations; Political parties; Constitutional courts; European Court for Human Rights.

СЛОБОДА УДРУЖИВАЊА У ПРАКСИ УСТАВНИХ СУДОВА И ЕВРОПСКОГ СУДА ЗА ЉУДСКА ПРАВА

Слобода удруживања је једно од најважнијих људских права, првенствено, али не искључиво, у политичкој сferи. Његова главна сврха је да заштити појединце и друштвене групе од злоупотребе моћи (не само политичке!) од стране оних који посједују економску, политичку или другу моћ. Стога, веома важно је да слобода удруживања буде одређена на одговарајући начин и да буде обезбиђена њена заштита.

Аутор ће, прије свега, критички анализирати различите приступе уставотворца слободи удруживања јер је гарантују само једном веома општом одредбом без даљих одредаба о њеном садржају и могућим ограничењима, или дозвољавају ограничење ове слободе на веома општи

* *goran.markovic@pravni.ues.rs.ba*

начин, што отвара простор за различита тумачења законодавца и/или суда. Мишљење аутора је да слобода удружила не може бити апсолутна, већ њена ограничења морају бити прописана искључиво уставом. Ова ограничења треба што је могуће прецизније дефинисати како би се избегла њихова идеолошка и политичка тумачења и злоупотребе. Посебно је сложена и контроверзна ситуација када уставотворац прописује да се удружење може забранити због своје антидемократске програмске оријентације. Ово решење може имати као последицу фундаментално кршење људских права, јер постоје различити концепти демократије који се понекад међусобно искључују. Стога, ограничења слободе удружила треба у уставу прописивати врло пажљиво, и то за оне ситуације које су прихватљиве великој већини политичких и друштвених субјеката који учествују у процесу доношења устава.

Аутор анализира јуриспруденцију одређених уставних судова и Европског суда за људска права, како би критички сагледао њихове приступе питању ограничења слободе удружила. Сврха овог дијела рада је да се открију принципи на које се судови ослањају и концепције које користе када треба да одлуче да ли је повријеђена слобода удружила или постоји правни основ за уклањање удружења из правног поретка. Неки од судова, посебно Европски суд за људска права, развили су критеријуме за оцјену уставности програмских докумената, као и дјеловања удружења, прије свега политичких партија. Аутор анализира ове критеријуме и критички испитује да ли они изазивају произволјна ограничења слободе удружила.

Кључне ријечи: Слобода удружила; Удружења; Политичке странке; Уставни судови; Европски суд за људска права.

*Проф. др Марко Станковић**
Правни факултет Универзитета у Београду

ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ КАО УСТАВНОПРАВНА ДИСЦИПЛИНА

У раду ће бити изложена еволуција и природа предмета политички систем, превасходно на Правном факултету Универзитета у Београду. У неким европским земљама ова академска дисциплина се изучава као посебан предмет, али неретко и заједно са класичним уставним правом, махом под утицајем француских конституционалиста. Чињеница да је предмет политички систем на Правном факултету Универзитета у Београду сврстан у ужу уставноправну научну област у оквиру Катедре за јавно право потпуно одређује садржину материје коју тај предмет треба да обухвати. Реч је првенствено о уставноправним питањима која су у вези са функционисањем политичког система државе. Институционални приступ материји политичког система подразумева пре свега објашњавање порекла, појма, облика и односа савремених политичких институција, међу којима централно место заузимају законодавни и извршни органи у држави – народно представништво (парламент), влада и шеф државе. Стога се целокупна материја политичког система, у случају примене институционалног приступа, може поделити на три велике целине. То су: 1) начела и тековине демократског политичког система, 2) актери политичког система и 3) облици политичког система.

Кључне речи: Политички систем; Уставно право; Политичке институције.

POLITICAL SYSTEM AS A CONSTITUTIONAL DISCIPLINE

The paper will present the evolution and nature of the course political system, primarily at the Faculty of Law of the University of Belgrade. In some European countries, this academic discipline is studied as a separate subject but often together with classical constitutional law, mainly under the influence of French constitutionalists. The fact that the course political system at the Faculty of Law of the University of Belgrade is classified in a narrower constitutional scientific area within the Department of Public Law completely determines the content of the matter that the course should cover. It is primarily about constitutional issues related to the functioning of the state's political system. The institutional approach to the matter of the political system implies, above all, explaining the origin, concept, form and relationship of modern political institutions, among which the legislative and executive bodies in the state occupy the central place – parliament, government and head of state. Therefore, when applying the institutional approach, the entire matter of the political system can be divided into three large units. These are 1) principles and achievements of the democratic political system, 2) actors of the political system and 3) forms of the political system.

Keywords: Political system; Constitutional Law; Political institutions.

*marko.stankovic@gmail.com.

*Виши научни сарадник др Владимир Ђурић**
Институт за упоредно право, Београд

УГОВОРНО РЕГУЛИСАЊЕ ОДНОСА ИЗМЕЂУ ДРЖАВЕ И ЦРКАВА И ВЕРСКИХ ЗАЈЕДНИЦА

Овај рад истражује компаративне правне приступе у погледу споразума између државе и верских деноминација с посебним освртом на државе бивше Југославије. Споразуми између државе и цркава и верских заједница као *leges contractus specialis* имају низ специфичности које их разликују од обичног законодавства. Такво партикуларно право створено кроз споразуме је легитимно, докле год омогућава да, равноправно и на суштински истоветан начин, све цркве или верске заједнице које испуњавају унапред постављене, јасне, неарбитрарне и, у случају разликовања, легитимне критеријуме, споразумно са државом регулишу питања од значаја за њихов правни субјективитет, статус и начин деловања у јавној сferи. С друге стране, отворено је питање да ли се кроз различита решења садржана у уговорима исте цркве или верске заједнице с различитим државама може утицати на њено унутрашње устројство и аутономни поредак.

Кључне речи: Споразуми државе и цркава и верских заједница; Државно црквено право; Аутономно право

CONTRACTUAL REGULATION OF RELATIONSHIPS BETWEEN THE STATE AND CHURCHES AND RELIGIOUS COMMUNITIES

This article explores comparative legal approaches regarding agreements between the state and religious denominations, with special reference to the former Yugoslav countries. Agreements between the state and churches and religious communities, as *leges contractus specialis*, have a number of characteristics that distinguish them from ordinary legislation. Particular law created through those agreements is legitimate so long as it allows, in an equal and substantially identical manner, all churches and religious communities which meet previously defined, clear, non-arbitrary and, in case of differentiation, legitimate criteria to regulate, in consensus with the state, matters which are important for their legal subjectivity, status and how they operate in the public sphere. On the other hand, it is an open question whether, through different solutions contained in the contracts of the same church or religious community with different states, its internal structure and autonomous order can be influenced.

Keywords: Agreements between the state and churches and religious communities; State church law; Autonomous law.

* *vdjuric12@gmail.com*

*Проф. др Милан Пилиповић**

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

ИЗВРШНА ВЛАСТ У ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Локални систем власти изграђен је од три врсте институција, односно организација које су међусобно повезане, али се разликују по својим функцијама, структури и персоналном саставу. То је, прије свега, локално представничко (политичко) тијело чије су чланове изабрали грађани на непосредним изборима, а на другој страни, налазе се управне организације (локална управа и локалне јавне службе) у којима професионални службеници обављају јавне послове из дјелокруга јединице локалне самоуправе. Између та два сегмента локалног система налазе се извршне институције састављене од једног или више индивидуалних функционера и/или колегијалних тијела које врше извршну власт са задатком да повежу политичке и управне елементе локалног система. Устав Босне и Херцеговине ниједном нормом не одређује нити регулише локалну самоуправу па се тако локална самоуправа у цјелини налази у надлежности ентитета који у својим уставима и законима садрже правне основе њеног организовања и функционисања. У оба ентитета јединице локалне самоуправе су општине и градови у којима нормативну функцију обавља скупштина општине/града, као представничко (политичко) тијело, док извршну функцију обавља начелник општине, а у граду градоначелник.

Предмет овог рада је анализа извршне власти, односно правног положаја органа извршне власти у јединицама локалне самоуправе у Републици Српској. Имајући у виду теоријске поставке које се односе на локалне извршне функције, у раду ће бити анализиран положај начелника/градоначелника у Републици Српској, са аспекта начина избора, надлежности, односа према скупштини, са фокусом на могућност његовог опозива и могућим посљедицама које, притом, могу настати по локалну скупштину. Циљ рада је да се освјетли положај и мјесто начелника/градоначелника у систему локалне самоуправе у Републици Српској, са полазном хипотезом да у јединицама локалне самоуправе имамо „јаку“ извршну власт. Пракса функционисања локалних органа власти у околностима када већина у скупштини и непосредно изабрани начелник/градоначелник не припадају истој политичкој опцији (кохабитација) показује да између њих често долази до несугласица, сукоба. То нам даје повод за расправу о два питања које ће аутор размотрити у овом раду и покушати дати одређене одговоре. Прво, да ли би требало извршити одређене корекције, измјене и допуне важећих нормативних аката који се односе на правни положај начелника/градоначелника и њиховог односа према скупштини, притом, не доводећи у питање постојећи монократски тип (концепт) локалне самоуправе? Друго питање је сложеније, а односи се на

* milan.pilipovic@pf.unibl.org

то, да ли монократски тип организовања локалне извршне власти треба и даље да егзистира, или би се, пак, могло (и требало) размишљати о другачијем концепту организације локалне извршне власти у правцу увођења колегијалног типа локалне извршне власти?

Кључне ријечи: Начелник/градоначелник; Општина; Скупштина; Извршна власт; Локална самоуправа.

EXECUTIVE POWER IN THE LOCAL SELF-GOVERNMENT OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

The local government system is made up of three types of institutions, that is, organizations that are interconnected but differ in their functions, structure and personnel composition. It is, first of all, a local representative (political) body whose members are elected by the citizens in local elections, and on the other hand, there are administrative organizations (local administration and local public services) in which professional officials perform public tasks within the scope of the local self-government unit. Between those two segments of the local system there are executive institutions composed of one or more individual officials and/or collegial bodies that exercise executive power with the task of connecting the political and administrative elements of the local system. The Constitution of Bosnia and Herzegovina does not determine or regulate local self-government by any norm, so local self-government, as a whole, is under the jurisdiction of the entities, which, in their constitutions and laws, contain the legal basis for its organization and functioning. In both entities, the units of local self-government are municipalities and cities, in which the normative function is performed by the municipal/city assembly, as a representative (political) body. In contrast, the executive function is performed by the head of the municipality and, in the city, the mayor.

The subject of this work is the analysis of executive power, that is, the legal position of executive power bodies in local self-government units in the Republic of Srpska. Bearing in mind the theoretical assumptions related to local executive functions, we will analyze the position of the head/mayor in the Republic of Srpska from the aspect of the method of election, jurisdiction and relationship to the assembly, with a focus on the possibility of his impeachment and the possible consequences for the local assembly. The paper aims to shed light on the position of the head/mayor in the system of local self-government in the Republic of Srpska with the starting hypothesis that there is a "strong" executive power in local self-government units. The practice of functioning of local authorities in circumstances when the majority in the assembly and the directly elected head/mayor do not belong to the same political option (cohabitation) shows that there are often disagreements and conflicts between them. This raises two questions that the author will consider and try to answer. First, should certain corrections, changes and additions be made to the valid normative acts related to the legal position of the head/mayor and their relationship to the assembly while not questioning the existing monocratic type (concept) of local self-government? The second, more complex question is: should the monocratic type of organization of the local executive authority continue to exist, or, could (should) one think about a different concept of the organization of the local executive authority in the direction of introducing a collegial type of local executive authority?

Keywords: Chief/mayor; Municipality; Assembly; Executive power; Local self-government.

*Assistant professor Maja Sahadžić, PhD**
School of Law, Utrecht University, Netherlands

DIGITIZATION AS CRISIS MANAGEMENT SUPPORT IN MULTILEVEL GOVERNANCE

Bosnia and Herzegovina (BiH) has 13 constitutions (one at the central level, two at the Entities' level, and ten at the cantonal level) and one statute similar to a constitution (BD). Although the Constitution of B&H assigns exclusive powers to the central level, these are limited. The Entities and the BD capture vast residual powers and remarkably high sub-national autonomy, while different techniques in the allocation of powers between the central level, the Entities, and the cantons (exclusive and shared) further complicate the issue. On top of this, the constituent peoples interfere with territorial representation, influence voting procedures, and enjoy veto powers.

Given that institutional cooperation and social interaction in BiH are based on the complex constitutional design and ethnic belonging, the crisis responses in BiH have varied in their strategies, approaches, and, ultimately, outcomes. During the catastrophic floods in 2014, it was the citizens who took over the organization of the crisis management regardless of the clear ethno-territorial boundaries that are usually not crossed. The authorities of the sub-units were lagging with a fast response or any response due to overlapping jurisdictions between the Entities and the lack of awareness about the resources in the field. During the pandemic of Covid-19, the authorities responded to the extreme. The decisions that established measures to curb the spread of the virus were not made by competent bodies, such as parliaments and/or governments, to speed up the process. To that end, the Constitutional Court of BiH held that the decisions were unconstitutional. Digitization is seen as a support in crisis management, from using smartphones to locate the victims of natural disasters to using apps to track the infections in the recent pandemic.

This paper explores how different levels in BiH reacted, independently or in coordination, to different extraordinary circumstances and how the level of digitization (could have) affected the decision-making in BiH using the examples of other multilevel systems.

Keywords: Digitization; Multilevel governance; Crisis management.

* *m.sahadzic@uu.nl*

*Научни сарадник др Миодраг Радојевић**
Институт за политичке студије у Београду

РЕФЕРЕНДУМ У „ПОДЕЉЕНИМ ДРУШТВИМА“

Референдум у етнички хетерогеним друштвима се користи за решавање територијалних спорова, за доношење одлуке о статусу дела територије или њеном одвајању од државе којој припада. У теорији су подељена становишта о његовој правној природи. Аутор објашњава узроке и процесе ширења ове врсте референдума у протеклом столећу и различите сценарије у његовој пракси. Сходно томе, поставља се питање да ли је могуће успоставити стандарде и правила у међународном и унутрашњем праву у складу са начелима демократије и владавине права. Такође, спорно је и то да ли је ова врста референдума политички рационално средство за решавања сукоба у плуралним друштвима.

Кључне речи: Директна демократија; Сепсисија; Устав; Сувереност; Право на самоопредељење; Праг излазности и већина за доношење одлуке

REFERENDUM IN “DIVIDED SOCIETIES”

Referendums are used in ethnically heterogeneous societies to resolve territorial disputes and to decide on the status of a part of the territory or its separation from the state to which it belongs. Theoretically, opinions on the legal nature of referenda differ. The author explains the causes and processes of the spread of this type of referendum in the past century and the different scenarios in its practice. Accordingly, he raises the question of whether it is possible to establish standards and rules in international and internal law under the principles of democracy and the rule of law. It is also disputed whether this type of referendum is a politically rational means of resolving conflicts in pluralistic societies.

Keywords: Direct democracy; Secession; Constitution; Sovereignty; Right to self-determination; Turnout threshold and majority for making a decision.

* *miodrag.radojevic@gmail.com*

*Prof. dr Mustafa Sefo**

Fakultet političkih nauka/Odsjek komunikologije, Univerziteta u Sarajevu

O MEDIJSKOJ KOMUNIKACIJI: IZMEĐU PRIVATIZACIJE I SLOBODE

Velike deklaracije o pravima proklamovale su slobodu komunikacije. Ovaj imperativ je preuzet u većini zakona koji organizuju ovu slobodu. Najzahtjevnije tumačenje jeste da je sama svrha komunikacije sloboda. U kontekstu asimetrije između institucionalnih aktera komunikacije i njenih primalaca, primaoci komunikacije su ujedno i primaoci slobode, a sloboda komunikacije se mora ostvarivati u skladu sa svojom svrhom. Sloboda izražavanja se mora shvatiti kao modalitet slobode komunikacije - a ne suprotno, kako su je razvili liberalni mislioci za koje je sloboda komunikacije samo novi oblik ili modalitet slobode individualnog izražavanja.

Privatizacija medijske komunikacije je neposredna posljedica privatnog shvatanja slobode komunikacije koje svodi komunikaciju na njenu fizičku, tehničku ili ekonomsku komponentu i, pod okriljem proširenja pravnog režima koji se primjenjuje na telekomunikacije, asimilira slobodu za individualne subjektivističke afirmacije. Degeneracija javne regulacije u samofinalizovano pregovaranje (korporativističko i stranačko) takođe uzrokuje privatizaciju medijske komunikacije koja je rezultat državnog i nacionalnog shvatanja slobode. Stoga se ne radi o potiskivanju principa dijeljenja između "javne komunikacije" i "privatne komunikacije", već radije o rekompoziciji njenih modaliteta i ponovnom istraživanju između ovog dijeljenja, danas svedenog na klasičnu opoziciju između države i tržišta.

Digitalna revolucija, shvaćena kao digitalizacija i kompresija kompjuterskih podataka može uzrokovati tehnološku konvergenciju, ali je ograničena na univerzalizaciju infrastrukture. Nadalje, digitalna revolucija ne uzrokuje ekonomsku konvergenciju između različitih sektora medijske komunikacije (već radije povećava konkurenčiju između medija), niti pravnu konvergenciju (već prije riskira da izazove smanjenje zakona o komunikacijama prema zajedničkom pravu konkurenčije i ugovornog prava). S druge strane, digitalna revolucija je prilika da se formuliše obnovljeno razumijevanje različitih komunikacijskih prava, ne da se asimiliraju, već da se identificuje zajednički pravni princip, koji je ispravan za medijske komunikacije: sloboda komunikacije shvaćena iz demokratske perspektive.

Ključne riječi: Mediji; Komunikacija; Sloboda; Privatizacija.

ON MEDIA COMMUNICATION: BETWEEN PRIVATIZATION AND FREEDOM

Great declarations of rights proclaimed the freedom of communication. This imperative is ingrained into most of the laws that organize this freedom. The most

* *mustafa.sefo@fpn.unsa.ba*

demanding interpretation is that the very purpose of communication is freedom. In the context of asymmetry between institutional actors of communication and its recipients, the recipients of communication are also the recipients of freedom, and freedom of communication must be realized in accordance with its purpose. The freedom of expression must be understood as a modality of the freedom of communication—not the opposite, as developed by liberal thinkers for whom the freedom of communication is only a new form or modality of freedom of individual expression.

Privatization of media communication is a direct consequence of a private understanding of the freedom of communication that reduces communication to its physical, technical, or economic component and, under the umbrella of expanding the legal regime applicable to telecommunications, assimilates freedom for individual subjectivist affirmations. Degeneration of public regulation in self-finalized negotiation (corporatist and partisan) causes the privatization of media communication as well, which is the result of the state and national understanding of freedom. It is, therefore, not about suppressing the principle of sharing between "public communication" and "private communication" but rather about the recomposition of its modalities and the re-exploration between this sharing, nowadays reduced to a typical opposition between the state and the market.

The digital revolution, being perceived as the digitization and compression of computer data, can cause technological convergence but is limited to the universalization of infrastructure. Furthermore, the digital revolution does not cause economic convergence between different sectors of media communication (it instead increases competition between the media), nor a legal convergence (it rather risks causing the reduction of communication laws according to the common law of competition and the contract law). On the other hand, the digital revolution is an opportunity to formulate a renewed understanding of different communication rights—not to assimilate them, but to identify a common legal principle proper for media communication: the freedom of communication understood from a democratic perspective.

Keywords: Media; Communication; Freedom; Privatization.

*Doc. dr. sc. Cvija Jurković**
Asistent Ivan Tomić, mag. iur.[†]
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

ZAŠTITA VITALNOG NACIONALNOG INTERESA – (NE)POSTOJEĆA PRAVNA PRAZNINA U USTAVU BOSNE I HERCEGOVINE

Ustav Bosne i Hercegovine normira poseban postupak zaštite vitalnog nacionalnog interesa konstitutivnih naroda prilikom odlučivanja u Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine. Ukoliko se među konstitutivnim narodima u Domu naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine ne postigne suglasnost, pitanje se prosljeđuje Ustavnom суду Bosne i Hercegovine, koji po hitnom postupku ispituje proceduralnu ispravnost slučaja. Međutim, unatoč ustavnoj odredbi koja Ustavnom судu eksplicitno daje nadležnost ispitivanja proceduralne ispravnosti, Ustavni суд Bosne i Hercegovine je odlučivao u meritumu u predmetima zaštite vitalnog nacionalnog interesa. Ustavni суд je značajno ograničio domet mehanizma zaštite vitalnog nacionalnog interesa određujući, iako ne taksativno, koja pitanja spadaju u opseg vitalnog nacionalnog interesa vršeći nadležnost koja Ustavom nije normirana. Autori će u radu analizirati postoji li u konkretnom slučaju pravna praznina koju je Ustavni суд popunio ili je Ustavni суд stvorio nepostojeću pravnu prazninu koju je popunjavao kreiranjem neizraženih ustavnopravnih normi.

Ključne riječi: Ustav Bosne i Hercegovine; Vitalni nacionalni interes; Ustavni суд; Pravne praznine; Konstrukcija.

PROTECTION OF VITAL NATIONAL INTEREST – THE (NON) EXISTING LEGAL GAP IN THE CONSTITUTION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

The Constitution of Bosnia and Herzegovina regulates a special procedure for the protection of the vital national interest of the constituent peoples when passing decisions in the Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina. If an agreement is not reached among the constituent peoples in the House of Peoples of the Parliamentary Assembly of Bosnia and Herzegovina, the matter will be referred to the Constitutional Court, which shall, in an expedited process, review it for procedural regularity. However, despite the constitutional provision that explicitly gives the Constitutional Court the jurisdiction to examine procedural regularity, the Constitutional Court of Bosnia and Herzegovina has decided on the merits in cases of protection of vital national interest. The Constitutional Court significantly limited the scope of the vital national interest protection mechanism by determining, although not exhaustively, which issues fall within the scope of the vital national interest, thus exercising jurisdiction that is not regulated by the Constitution. In the paper, the authors will analyze whether there is a legal gap in the specific case filled by the Constitutional Court or whether the Constitutional Court created a non-existent legal gap that it then filled by creating unexpressed constitutional norms.

Keywords: Constitution of Bosnia and Herzegovina; Vital national interest; Constitutional Court; Legal gaps; Construction.

* *cvija.jurkovic@pf.sum.ba*

[†] *ivan.tomic@pf.sum.ba*

*University Assistant Maria-Ariana Dociu, PhD**
Faculty of Law, University of Oradea

CONTROVERSIAL LEGAL ASPECTS REGARDING THE MAYOR IN ROMANIA

The public administration in Romania must obey the principle of legality, which means that both public authorities and institutions and the staff that serve them have an obligation to respect and act in accordance with the internal legal provisions in force, as well as the treaties and international conventions to which Romania is a party.

In order to better understand the local public administration system in Romania, it must be pointed out that under art. 3 of the Constitution, the territory of Romania is organized, from an administrative point of view, in administrative-territorial units, which are communes, cities and counties. Regarding their administrative management, according to the provisions of art. 3 of the Administrative Code, local public administration authorities are local councils, mayors and county councils. So, at the level of each commune and each city, we will meet a mayor and a local council.

This paper aims to show in detail some of the controversial legal aspects and present *de lege ferenda* solutions regarding the position of mayor, respectively: the election of the mayor in a single round of elections, the function of public dignity of the mayor, and the ascertaining of the termination of the mayor's mandate before the deadline expires.

Keywords: Public administration; Mayor; Elections; Public dignity; Termination of mandate.

* dociuariana@gmail.com

LI Yuanjun, Ph.D *
University of Rome Tor Vergata

IDEA OF HUMAN RIGHTS IN THE CHINESE LEGAL SYSTEM

The modern human rights theory was proposed by the Europeans as an alternative to the thousands-year features of Chinese culture focused on the obligation of people and the collective interests that shaped the value of human rights of socialism with Chinese characteristics in the ancient legal system. These differ from Western individualism and the rights-oriented idea, but they also affect the development of Chinese human rights theory. The Chinese modern legal system, especially the amendment to the Constitution of the PRC in 2018 and the adoption of the Civil Code of the PRC in 2020, provided many modern developments in Chinese domestic human rights. China's cooperation in international human rights protection is even more evident to all. However, there are still problems in developing human rights in the Chinese legal system, such as discussing the extent of freedom of speech, the abolition of the death penalty, etc. Meanwhile, some factors like citizens' will, the economic environment, and the personality of the leader of China should be taken into account when evaluating the future institutional order of Chinese human rights by explaining the current situation China faces. China and other countries should continuously explore the theory of human rights and strengthen human rights protection so as to absorb the parts that other countries or regions have done well in human rights. We also need to promote the advancement of international human rights laws and ensure their implementation, making them work smoothly and effectively to create harmony and dignity for the international community and human beings.

Keywords: Human rights; Human rights theory; Chinese legal system; Human rights protection; International human rights law.

* *liyuanjun1997@163.com*

ЈАВНОПРАВНА СЕКЦИЈА 2 /
PUBLIC LAW SECTION 2

**МЕЂУНАРОДНО ЈАВНО ПРАВО И ТЕОРИЈА ДРЖАВЕ И
ПРАВА /**
***INTERNATIONAL PUBLIC LAW AND THEORY OF STATE
AND LAW***

*Академик проф. др Борис Кривокапић**

Руска академија природних наука – РАН (Социјалноекономско и правно одељење), Москва

Пословни и правни факултет, Универзитет “МБ”, Београд

Правни факултет, Самарски национални универзитет “С. П. Корольов”, Самара

ЗНАЧАЈ XIX ВЕКА ЗА РАЗВОЈ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

Након што у уводним разматрањима укратко указује на његово место у разним периодизацијама историје и најважније опште карактеристике XIX века, чланак прелази на општи развој међународног права у том периоду и улогу и значај најважнијих тадашњих међународних конгреса и конференције. Наредни део рада, који је посвећен посебним проблемима, бави се карактеристичним новинама и другим важним моментима везаним за дипломатско право, мирно решавање спорова, прве међународне мировне мисије, слободу пловидбе међународним рекама, вишестране уговоре о сарадњи и унификацији правила у одређеним областима, прве међународне организације, вазалне државе и протекторате, положај папе (Свете Столице), међународноправни статус одређених подручја, цесију и закуп неких територија, положај људи (забрана трговине робовима, заштита мањина, заштита радника) ратно и хуманитарно право и др. Након свега тога дат је и кратак осврт на правну науку тог времена. У завршним разматрањима аутор констатује да је у XIX в. међународно право доживело до тада невиђен полет и то на разне начине, те да су управо тада ударени темељи свим они наглијим променама које су се дододиле већ после Првог светског рата.

Кључне речи: Међународно право; Деветнаест век; Историја; Међународни односи; Правна наука.

SIGNIFICANCE OF THE XIX CENTURY FOR THE DEVELOPMENT OF INTERNATIONAL LAW

After briefly indicating its place in various periodizations of history and the most important general characteristics of the XIX century in the introductory remarks, the article moves on to the general development of international law in that period and the role and significance of the most important international congresses and conferences of that time. The next part of the work, which is dedicated to special problems, deals with characteristic novelties and other important moments related to diplomatic law, peaceful settlement of international disputes, the first international peace missions, freedom of navigation on international rivers, multilateral agreements on cooperation and unification of rules in certain areas, the first international organizations, vassal states and protectorates, position of the Pope (Holy See), international legal status of certain areas, cession and lease of

* krivokapicboris@yahoo.com.

some territories, position of humans (prohibition of slave trade, protection of minorities, protection of workers), war and humanitarian law, etc. After all that, a brief overview of the jurisprudence of that time was given. In the final considerations, the author states that in the XIX c., international law experienced an unprecedented upsurge in various ways and that it was then that the foundations were laid for all the sudden changes that took place after the First World War.

Keywords: International law; XIX century; Legal history; International relations; Jurisprudence.

*Profesor adjunto dr. Allan F. Tatham**

Facultad de Derecho, Universidad San Pablo-CEU, Madrid, Spain

**THE DEVELOPMENT OF THE RIGHT TO AN EFFECTIVE REMEDY
UNDER EU LAW: THE FILLING OF LEGAL GAPS BY THE EUROPEAN
COURT OF JUSTICE**

This paper seeks to chart the European Court of Justice (ECJ) evolution of the principle of the need for an effective remedy – before national courts – to protect the rights of individuals and companies derived from EU law.

Having already declared the principles of priority of EU law and its direct effect in the early 1960s, the ECJ found that national courts were failing to adequately protect and, in some cases, ignore rights derived from the Community (now Union) law. In the absence of an EU-wide enforcement agency or police, the ECJ relies on respecting Union rights on the loyalty and cooperation of the domestic courts before which most applicants seek to protect such rights. Without protection of such rights, EU law would lose its relevance in the eyes of individual and companies across the Union.

In the first decades of the Community, the EC itself was loathe to interfere in any way with the provision of common remedies designed to enforce EC rights before national courts. It was, therefore, left gradually to the ECJ to fill these legal lacunae and to pursue a policy of developing a Community/Union basis for the provision of certain remedies (e.g., state liability for breach of EU law) while being sensitive to national jurisdictions. By balancing EU and domestic interests in this field, the ECJ managed – to a great extent – to bridge the gaps in the protection of rights under EU law while leaving the national courts with the ultimate responsibility for providing the relevant domestic remedy under their own system. The advent of a Treaty-based principle has, to some extent, altered the context and basis for pursuing effective remedies to protect EU rights, and, in that respect, the *ius commune* on remedies is likely to see further development through ECJ case law.

Keywords: Effective remedies in EU law; Protection of EU rights; Interpretation of EU law; Duties on national courts; Impact of Lisbon Treaty.

* *allanfrancis.tatham@ceu.es*

*Associate Professor Dr Kamal Makili-Aliyev**
The School of Global Studies, University of Gothenburg

CHALLENGING POLITICAL RECOGNITIONS OF A CRIME OF GENOCIDE: A LEGAL PERSPECTIVE ON PERINCEK V. SWITZERLAND CASE

The article delves into the complex and contentious issue of the notion of "Armenian genocide" and its implications from a legal point of view. It begins by highlighting the history of human atrocities and the establishment of international mechanisms, such as the International Criminal Court, aimed at addressing crimes against humanity. The international community's interest in pursuing justice for such crimes is emphasized.

The article primarily focuses on framing the notion of "Armenian genocide" and the efforts by the Armenian diaspora to have it recognized as such by various political bodies worldwide. It asserts that these attempts at political recognition have not transformed the events of 1915 in the Ottoman Empire into a historical or legal fact but have instead elevated it to the status of a political issue. The article argues that this issue should be addressed through legal channels instead of political ones.

A pivotal moment for the discussion is the European Court of Human Rights (ECHR) ruling in the case of Perincek v. Switzerland. The case revolves around Dogu Perincek's denial that the genocide was committed against Armenians during conferences in Switzerland, which led to his conviction for racial discrimination under Swiss law. The ECHR's decision in favor of Perincek is seen as a significant precedent that challenges the political recognition of the genocide of Armenians.

The article explores the legal intricacies of the case, highlighting that Perincek was not in violation of Swiss law for expressing his views. The ECHR underlines the importance of freedom of expression, especially in debates concerning sensitive and controversial topics. It does not judge whether the events of 1915 constitute genocide but stresses the lack of a consensus on the matter and the need for a legal, not political, review.

In conclusion, the article explores the delicate balance between politics and law in the recognition of historical events as genocide. It underscores the importance of legal review and calls for the international community to rely on courts, rather than political bodies, to make determinations about such sensitive matters.

Keywords: International criminal law; Human rights; Interpretation; Atrocities; Armenia; Turkey.

* *kamal.makili-aliyev@rwi.lu.se*

*Проф. др Matej Savić**

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци

САВРЕМЕНИ МЕЂУНАРОДНОПРАВНИ ПОРЕДАК - ДРЖАВА, ПРАВО И ПОЛИТИКА -

Предмет овог рада су проблеми конституције и функционисања међународноправног поретка. У том смислу главна расправа је, у ширем контексту, усмјерена на међусобни утицај и условљеност између међународног права и међународне политике. Аутор се у контексту главног предмета рада бави дефинисањем појма међународноправног поретка, одређењем његове (правне) природе, али и посебно изражене политичке димензије, те детерминисањем његових фундаменталних елемената. Један од циљева овог рада је да на свеобухватан, превасходно теоријски начин проведе дискусију у погледу сложених појмова државе, права и политике у оквиру међународноправног поретка. Иако је рад на првом мјесту теоријског карактера, садржи и емпириску димензију, посебно у смислу међународних процеса који се одвијају на релацији право-политика. У овој анализи, питања у вези са државноправноправним субјективитетом у међународном праву, аутономијом међународних институција, успостављањем мултиполарног светског политичког поретка, употребе силе у међународном праву се сама по себи намећу.

Кључне ријечи: Међународноправни поредак; Држава; Међународна политика;

Нормативни оквир; Фактичко стање; Мултиполарни политички поредак; Међународноправни субјективитет; Међународне институције.

CONTEMPORARY INTERNATIONAL LEGAL ORDER - STATE, LAW AND POLITICS -

The subject of this paper is the problems of the constitution and functioning of the international legal order. In this sense, the main discussion is, in a broader context, focused on the mutual influence and conditionality between international law and international politics. In the context of the main subject of this paper, the author deals with the definition of the concept of international legal order and the determination of its (legal) nature. Further, the particularly expressed political dimension of the international legal order is discussed, as well as the determination of its fundamental elements. One of the goals of this paper is to conduct a comprehensive, primarily theoretical, discussion regarding the complex notions of the state, law and politics within the international legal order. Although the paper is primarily of a theoretical nature, it also contains an empirical dimension, especially in terms of international processes that take place in the relationship between law and politics. In this analysis, issues related to the legal personality of a state in international law, the autonomy of international institutions, the establishment of a multipolar political order, and the use of force in international law are self-imposed.

Keywords: International legal order; State; International politics; Normative framework; Factual situation; Multipolar political order; International legal personality; International institutions.

*matej.savic@fpn.unibl.org matejsavic@yahoo.com

*Виши научни сарадник Михајло Вучић**

Институт за међународну политику и привреду, Београд

Милица Илић†

Докторанд на Правном факултету Универзитета у Београду

ОРУЖАНИ СУКОБ КАО ВИША СИЛА У МЕЂУНАРОДНОМ ИНВЕСТИЦИОНОМ ПРАВУ

Виша сила може фактички да спречи уговорне стране да испуне узајамне обавезе. У складу са тим, уговорна страна може да се позове на вишу силу као на одбрану од тужбе супротне стране за неиспуњење уговора. Појам настао је унутрашњем праву, у међународноправном контексту добија специфичне одлике. Аутори полазе од претпоставке да виша сила мора да испуни одређене квалитеће да би могла да послужи као успешна одбрана у поступку – непредвидивост, неизбежност, немогућност испуњења уговорних обавеза применом других метода, питање да ли је спреченост уговорних страна да испуне обавезе последица спољашњих дејстава или је настале радњом уговорних страна, или је у било каквом вези са њиховим активностима. Истраживање се концентрише на питање оружаног сукоба као више силе и на неиспуњење уговора из сфере економских односа. У оквиру овог теоријског и концептуалног оквира аутори постављају хипотезу да виша сила може да представља оправдање за неиспуњење уговора из сфере економских уговорних односа субјекта међународног права, под извесним условима. У том смислу испитује се пракса извесних инвестиционих арбитражних трибунала који су решавали спорове настале на основу пропуштања испуњења обавезе, при чему је тужена страна користила вишу силу као оправдање за неиспуњење обавезе. Тежиште анализе арбитражне праксе се заснива на предметима у којима се тужена страна позива на стање оружаног сукоба као вишу силу. Оружане сукобе аутори дефинишу као конфлктне ситуације регулисаније међународним хуманитарним правом који погађају територију или интересе једне од уговорних страна, услед чега настају препреке за њено редовно испуњавање уговорних обавеза. У складу са наведеним, а на основу почетне хипотезе, аутори постављају неколико узајамно повезаних истраживачких питања: Да ли се оружани сукоб увек може квалифиkovati као виша сила? Који су критеријуми потребни да би стање оружаног сукоба прерасло у вишу силу? Да ли оружани сукоби који нису били за уговорну страну непредвидиви или неизбежни ипак могу да доведу до фактичке немогућности испуњења уговорних обавеза и самим тим послуже као успешно оправдање за неиспуњење обавеза. Да ли само оружани сукоб који представља последицу спољашњих дејстава или је

**mihajlovucic@gmail.com*

†*ilicmilica737@gmail.com*

настao независно од радњи уговорних страна или није ни у каквој вези са њиховим активностима може да буде виша сила? Истраживање користи методе анализе садржаја и дедуктивно-индуктивни приступ да би одговорило на почетну хипотезу.

Кључне речи: Виша сила; Оружани сукоб; Међународни уговор; Инвестиционо право.

ARMED CONFLICT AS *VIS MAIOR* IN INTERNATIONAL INVESTMENT LAW

Vis Maior can prevent the parties to a treaty from fulfilling mutual obligations. A party can invoke *vis maior* as a defence against the opposite party's complaint for failing to perform the treaty. The authors start their analysis from the point that *vis maior* must fulfill certain conditions to succeed as a defensive argument – unpredictability, unavoidability, inability to perform the treaty obligations through other means, the issue of whether the failure to perform the treaty is a consequence of external effects or was caused by the activities of a party, or was in any manner related to it. The research is focused on the issue of the armed conflict as *vis maior* and the failure to perform treaties of an economic nature. In the framework of this theoretical approach, the authors hypothesize that *vis maior* can serve as a justification for the failure to perform an economic treaty under certain conditions. To that end, we analyzed the practice of certain international investment tribunals concerning cases of the failure to perform a treaty, with the defending party claiming *vis maior*. The focus of the analysis is on the armed conflicts as instances of *vis maior*. Armed conflicts are defined as situations of conflict regulated by international humanitarian law that strike the territory or the interests of a party to a treaty, causing obstacles to a regular treaty performance. Several related research questions are posed: Can the armed conflict always be qualified as *vis maior*? What criteria are needed for the armed conflict to become *vis maior*? Can the predictable and avoidable armed conflicts still cause the factual inability to perform the treaty and thus serve as the *vis maior* defence? Should only the externally caused armed conflicts or those caused independently from the activities of the parties or not related to any of their activities qualify as *vis maior*? The research employs content analysis and deductive-inductive methods to test the starting hypothesis.

Keywords: Vis maior; Armed conflict; Treaty; International investment law.

*Dott. Cinzia Valente, PhD**

Senior Assistant Professor of Comparative Private Law, Department of Education and Human Sciences, University of Modena and Reggio Emilia, Italy

**BRIDGING REGULATORY GAPS, RETHINKING INTEGRATION
POLICIES, AND ARRANGING GOOD PRACTICES
FOR UNACCOMPANIED CHILDREN IN THE EUROPEAN
FRAMEWORK**

The increase in migratory flows from non-European countries to European states has emphasized the urgent issue of migrant children, particularly unaccompanied minors.

Their vulnerability, stemming from the convergence of three critical factors – foreigner status, minority, and the absence of a legally responsible adult – highlights the urgent necessity for enhanced protection measures aimed at preserving their fundamental rights, as well as facilitating their successful integration into the host territory.

The absence of a dedicated European-level regulation is often coupled with fragmented national regulations that do not consistently provide effective and standardized solutions across different countries.

The challenge for legislators encompasses various dimensions, including the identification of the child (including identity data, age, asylum seeker status, etc.), protocols for locating parents or family members, the appointment of a guardian or provision of foster care, ensuring access to healthcare and education, and establishing procedures for repatriation or long-term placement.

The objective of my presentation is to reconstruct the fragmented regulations with a specific focus on the protection of children's rights, particularly in the areas of age assessment, the care system, and the appointment of guardianship.

I will conduct a comparative analysis of this issue, comparing the Italian legal system with those of other European countries, in order to identify common European guidelines for addressing the challenges related to unaccompanied migrant children.

Keywords: Unaccompanied children; Inclusion; Human rights; Legal gaps; Soft law.

* *cinzia.valente@unimore.it*

*Assistant Professor Sanja Kreštalica LL.D**
Faculty of Law, University of East Sarajevo

“GREENING” EXISTING HUMAN RIGHTS OR NOURISHING INDIVIDUAL ENVIRONMENTAL RIGHTS?

Summary

The legal regime of environmental international law consists of a set of basic instruments that are programmatic in nature, not binding international agreements, and form an integral part of the corpus of soft law, whose role as a formal source of law is deeply controversial both in this matter and in general. As such, they do not create a legal obligation for states, nor can they create firm rules that concern the individual. Environmental protection, as an area within international law, aims to achieve the protection of a man's environment and not only a man in such an environment. Therefore, it is clear that, especially when dealing with multilateral agreements in this matter, individual rights have not easily found their place.

On the other hand, most legal instruments in the sphere of international human rights law came into existence before the emergence of environmental law as a concern of the international community. As such, they were deprived of the ecological dimension attributed to them in recent times. However, since the Stockholm Conference in the early 70s, it has been recognized that environmental protection forms a precondition for the enjoyment of many human rights.

In this paper, the author discusses the interdependence and interrelation between international human rights law and environmental law. Bearing in mind the time gap in the development of these two branches of international law, which is not negligible, it is obvious that the ecological dimension contained in the instruments for the protection of human rights on the universal and regional level is rather the result of the progressive development and interpretation, as well as the application of these instruments in practice, than the original idea of the creator. The author concludes that excessive expansion of the catalog of human rights does not lead to a better position of the individual in practice, just as a too-flexible interpretation of the existing catalog does not guarantee adequate protection.

Keywords: Human rights law; Environmental law; Green human rights;
Individual rights; Stockholm conference.

* *sanja.tepavcevic@pravni.ues.rs.ba*

*Доц. др Борис Тучић**

Факултет безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци

*Мр Радмила Драгишић**

Докторанд на Правном факултету Универзитета у Бањој Луци

ПРАКСА СУДА ПРАВДЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ У ФУНКЦИЈИ ОСТВАРИВАЊА ЈАСНОЋЕ ОДРЕДАБА РЕГУЛАТИВЕ БРИСЕЛ II БИС

У сврху тумачења, а самим тим и остваривања јасноће појединих одредаба Регулативе Савјета (ЕС) 2001/2003 од 27. новембра 2003. године о надлежности, признавању и извршењу судских одлука у брачним споровима и у стварима повезаним са родитељском одговорношћу (Регулатива Брисел II бис), поступајући у претходном поступку, Суд правде Европске уније донио је пресуде које су у фокусу овог рада. Ријеч је о пресудама донесеним на основу захтјева за рјешавање претходних питања који су поднесени до 1. августа 2022. године, као датума када је ступио на снагу *recast* (консолидована верзија) предметне регулативе. Пресуде се односе на тужбу за поништење брака коју подноси треће лице, акт о разводу брака који је сачинио матичар у држави поријекла у који је инкорпориран споразум о разводу брака, тужбу којом један од родитеља захтијева од суда да надомјести сагласност другог родитеља за путовање дјетета те на изузимање из примјене члана 8(1) Регулативе Брисел II бис у корист примјене одредабе Хашке конвенције из 1996 године о надлежности, мјеродавном праву, признању, извршењу и сарадњи у области родитељске одговорности и мјерама за заштиту дјеце. Истраживање одабране праксе Суда правде представља нарочито погодан метод за процјену јасноће овог секундарног извора права Уније, али и за доношење закључка о томе да ли одредбе Регулативе Брисел II бис *recast*, у односу на одредбе Регулативе Брисел II бис која је стављена ван снаге, пружају адекватнији одговор на претходна питања која су у нашем фокусу или то ипак није случај.

Кључне ријечи: Међународно приватно право Европске уније; Хашка конвенција из 1996 године; Регулатива Брисел II бис; Поступак о претходном питању; Стварање, тумачење и примјена права.

*boris.tucic@fkn.unibl.org

*r.dragisic@rsz.vladars.net

CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF JUSTICE AS A MEANS OF CLARIFYING PROVISIONS OF THE BRUSSELS II BIS REGULATION

This paper focuses on decisions rendered by the Court of Justice of the European Union in the preliminary ruling procedure. The purpose of the said decisions was to interpret and clarify specific provisions of the Regulation of the Council (EC) 2001/2003 from 27 November 2003 concerning jurisdiction, cross-border recognition and application of court decisions in matrimonial and matters of parental responsibility (the Brussels Regulation II bis). This refers to decisions issued in response to requests for preliminary ruling filed prior to 1 August 2022, when the recast (a consolidated version) of the Regulation came into effect. The rulings concern matters such as a lawsuit for annulment of marriage filed by the third party, a divorce certificate issued by the marriage registrar in the country of origin which contains divorce agreement, lawsuit filed by one parent requesting from the court a child travel consent and exemption from application of article 8(1) of the Brussels II bis Regulation in favor of provisions of the Hague Convention from 1996 governing jurisdiction, applicable law, cross-border recognition and application of court decisions in matrimonial and matters of parental responsibility. Analysis of specific examples of the case law of the Court of Justice has proven particularly convenient for assessing the clarity of this secondary source of law in the European Union and for deciding whether provisions of the recast Brussels II bis Regulation address these issues more adequately compared to provisions of the repealed Brussels II bis Regulation.

Keywords: Private international law of the European Union; The Hague Convention from 1996; The Regulation Brussels II bis; Preliminary ruling procedure; Creation, interpretation and application of the law.

*Assistant professor Ajna Jodanović, Ph. D.**
Faculty of Law, University of Bihać

THE EUROPEAN UNION ANTI-HUMAN TRAFFICKING LEGAL AND POLICY FRAMEWORK

The early phases of the European integration process were characterized by the relative absence of policy action addressing *trafficking* in human beings. Trafficking in human beings emerged on the EU's agenda in the mid-1990s when EU authorities realized that a common EU approach in this field was necessary. Since then, the European Union has developed many initiatives, measures and funding programs and ultimately created a legal and policy framework in order to combat the trafficking of human beings as a grave violation of fundamental rights and a serious form of organized crime. As the crime of trafficking in human beings took on new dimensions in the context of globalization and the development and availability of new digital technologies, it became one of the priorities of the EU. The main goal of this research is the analysis of the EU legal framework in the field of human trafficking, as well as the basic activities that the EU undertakes with the aim of eradicating this transnational crime.

Keywords: European Union; *Trafficking* in human beings; Legal and policy framework; Globalization.

PRAVNI I POLITIČKI OKVIR EVROPSKE UNIJE ZA BORBU PROTIV TRGOVINE LJUDIMA

Rane faze procesa evropskih integracija karakterizirala je relativna odsutnost politika koje se bave trgovinom ljudima. Trgovina ljudima pojavila se na dnevnom redu Evropske unije sredinom 1990-ih, kada su vlasti shvatile da je potreban zajednički pristup Unije u ovom području. Od tada je Evropska unija razvila mnoge inicijative, mјere i programe finansiranja, te u konačnici stvorila pravni i politički okvir za borbu protiv trgovine ljudima kao teškog kršenja temeljnih prava i ozbiljnog oblika organizovanog kriminala. Kako je krivičo djelo trgovine ljudima poprimilo nove dimenzije u kontekstu globalizacije, te razvoja i dostupnosti novih digitalnih tehnologija, tako je postalo jednim od prioriteta Evropske unije. Temeljni cilj ovog istraživanja jeste analiza unijiskog pravnog okvira iz oblasti trgovine ljudima, kao i temeljnih aktivnosti koje Evropska unija pouzima sa ciljem iskorjenjivanja ovog transnacionalnog djela.

Ključne riječi: Evropska unija; Trgovina ljudima; Pravni i politički okvir; Globalizacija.

* *ajna_x@hotmail.com*

*Researcher and Teaching Assistant Teodora Tea Ristevska, PhD**

Prof. dr Iztok Prezelj[†]

Faculty of Social Sciences, University of Ljubljana, Slovenia

**ADDRESSING LEGAL GAPS AND FOSTERING RIGHTS:
EVALUATING THE ROLE OF HUMAN RIGHTS ADVOCATES AT
GUANTANAMO BAY DETENTION CAMP**

The Guantanamo Bay detention center, in operation since 2002, remains the subject of worldwide debate because it holds militant Muslims and suspected terrorists. It provokes inquiries into national security, human rights and justice. Over the years, hundreds of detainees from different countries have passed through the camp, and a few have stayed. As part of our research, we conducted in-depth interviews with several human rights lawyers at Guantánamo to explore their strategies, challenges and success stories in advocating for detainees' rights. These lawyers employ a variety of methods, including legal arguments before military commissions, habeas corpus petitions and negotiations with camp authorities while grappling with a complex legal landscape. Their actions have strengthened detainees' rights and improved medical care, living conditions and legal representation. Our findings underscore the need for the legal community to re-evaluate its role in advancing human rights at Guantanamo, promote a stronger commitment to justice in difficult circumstances, and advocate for detainees' rights in order to improve transparency and conditions at the camp.

* *teodora-tea.ristevska@fdv.uni-lj.si*
† *iztok.prezelj@fdv.uni-lj.si*

ТЕОРИЈА ДРЖАВЕ И ПРАВА /
THEORY OF STATE AND LAW

*Prof. dr sc. Mirjana Nadaždin Defterdarević**

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

PRAVNE PRAZNINE I PRINCIP POTPUNOSTI PRAVNOG PORETKA: KONTRADIKTORNOST KOJA POTVRĐUJE VITALNOST PRAVA

Zahtjev za potpunošću pravnog sistema odnosi se na potrebu da svi društveni odnosi sa elementima pravnosti budu kvalifikovani pravnim normama unaprijed i generalno.

Tako formulisana pravna pravila osiguravaju kalkulabilnost ponašanja subjekta, dajući im mogućnost da predviđaju ishod kojim će ista rezultirati i u interesu su svih koji pod normama jednog pravnog sistema žive - i onih koji ih donose, osiguravajući tako svoju poziciju i vlast (makar se istim i sami (samo)ograničavali) i onih koji se po njima moraju ponašati (zbog sankcije koja je za neposluh zaprijećena), računajući na trajnost i primjenu njihovog sadržaja.

Idiličnu sliku potpunosti pravnog sistema ozbiljno narušavaju pravne praznine koje su neminovnost kojoj ne može izbjegći nijedan pravni sistem. Usljed dinamičnosti društvenih odnosa koji stiču svojstva pravnosti i nemogućnosti promptnog i adekvatnog odgovora, koji normativno determiniše njihov sadržaj pretvarajući ih u normirane društvene odnose, postojanje pravnih praznina je neizbjježno.

Pravne praznine kao negacija principa potpunosti ukazuju na nesavršenost pravnog sistema. Suočeno sa tom spoznajom pravo je bilo stavljeno pred izbor ili da poriče očigledno, negira postojanje pravnih praznina, ili da njihovu pojavu prizna i na nju reaguje na primjeren način. Slijedeći ovaj drugi pristup rad u svom teorijskopravnom osvrtu, u eksplikaciji teme koja se temelji na primjeni dogmatskog, teleološkog i aksiološkog metoda, zastupa stav da je nepotpunost pravnog sistema nužna posljedica nedovoljnosti i statičnosti opštih pravnih normi u uređivanju pravnih odnosa, ali da nikako nije fatalna kontradiktornost za princip potpunosti već objektivna osnova kreativnog odgovora - stvaralačke normativne djelatnosti u popunjavanju pravnih praznina dokazujući time vitalnost prava i njegovu sposobnost prilagođavanja uslovima društvene stvarnosti.

Ključne riječi: Pravni system; Princip potpunosti; Pravna praznina; Zakonitost; Pravna sigurnost; Popunjavanje pravnih praznina.

LEGAL GAPS AND THE PRINCIPLE OF THE COMPLETENESS OF THE LEGAL ORDER: A CONTRADICTION THAT AFFIRMS THE VITALITY OF LAW

The requirement for completeness of the legal system refers to the need for all social relations with elements of legality to be qualified by legal norms in advance and in general.

Thus formulated legal rules ensure the calculability of the behavior of the subjects, giving them the opportunity to predict the outcome, and as such, are in the interest

* Nadazdin.Defterdarevic@unmo.ba

of all who live under the norms of a legal system - both those who make them, thus ensuring their position and authority (even if they (self)limit themselves) and those who must behave according to them (because of the sanctions that are foreseen for their disobedience), counting on the durability and application of their contents. The idyllic picture of the completeness of the legal system is seriously disrupted by legal gaps that are inevitable in any legal system. Due to the dynamism of social relations that acquire the properties of legality and the impossibility of a prompt and adequate response, which normatively determines their content by turning them into standardized social relations, the existence of legal gaps is inevitable. Legal gaps, as a negation of the principle of completeness, indicate the imperfection of the legal system. The law, confronted with this reality, was either to deny the obvious- the existence of legal gaps or to acknowledge their occurrence and react appropriately to them. Following this second approach, the paper, in its theoretical review, in the explication of the topic based on the application of dogmatic, teleological and axiological methods, advocates the position that the incompleteness of the legal system is a necessary consequence of insufficiency and inertia of general legal norms in the regulation of legal relations; it is by no means a fatal contradiction to the principle of completeness, but an objective basis for the creative response - creative normative activity in filling legal gaps, thus proving the vitality of the law and its ability to adapt to the conditions of social reality.

Prof. dr. Edin Rizvanović*

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

KARAKTER I FREKVENTNOST PRAVNIH PRAZNINA U BOSANSKOHERCEGOVAČKOM PRAVU

Autor u radu nastoji ukazati na značaj izgradnje pravnog sistema, koji posmatra u kontekstu normativne funkcije države. Pravna norma predstavlja sredstvo za ostvarivanje određenih ciljeva, odnosno pravnih vrijednosti, te slijedom toga svojim kvantitetom i kvalitetom determinira društveni i ekonomski razvoj. Ova postavka u fokus stavlja definiranje pravne praznine – šta se smatra pravnom prazninom i koji su modaliteti njenog ispoljavanja, kontekstualiziranjem pojedinih propisa sa bh. pravnim okvirom, te, uz to, odnos između karaktera pravne praznine i značaja norme. Letimičan pogled na bh. pravni sistem ukazuje na širok spektar praznina: od nepostojanja zakona, do neadekvatnog normiranja, sa različitim modalitetima, koji referiraju na dispoziciju: antinomična, nesvršishodna, nefunkcionalna, zatim na nepostojanje sankcija, propisivanje neadekvatnih sankcija, te nesklad između dispozicije i sankcije. Antinomija ima svoje različite oblike ispoljavanja, počev od entitetskih različitosti, razumljivih u kontekstu ustavnih rješenja, unutar entitetskih različitosti, referirajući se na Federaciju BiH, odnosno na različite kantonalne propise, preko federalnih propisa koji isto pitanje (oblast) reguliraju na različit način (pravni dualizam), nesklada između zakona i pravnih načela (pravne sigurnosti, jednakosti pred zakonom), te proturječja unutar zakona. Istovremeno, radom se ukazuje na sponu između bogatstva (različitosti) praznina i punoće norme, koja svoje ishodište nalazi u „raskošnosti normiranja“, kroz česte izmjene i dopune zakona, a to znači prividnu dinamiku, drugo ime za statičnost, odnosno očuvanje *statusa quo*. Nužno je napomenuti da se popunjavanje pravnih praznina odvija prvenstveno pod utjecajem integracionog procesa, odnosno spremnosti za preuzimanjem pravne stečevine EU.

Ključne riječi: Pravni system; Norma, razvoj; Pravne praznine; Antinomija; Pravna načela; Pravna stečevina EU.

CHARACTER AND FREQUENCY OF LEGAL GAPS IN BOSNIAN AND HERZEGOVINIAN LAW

In the paper, the author attempts to point out the importance of building a legal system, which he views in the context of the normative function of the state. The legal norm represents a means for achieving certain goals, that is, legal values, and consequently, determines social and economic development with its quantity and quality. This setting focuses on defining the legal gap—what is considered a legal gap and what are the modalities of its manifestation, by contextualizing specific regulations with the Bosnian and Herzegovinian legal framework. In addition, the relationship between the character of the legal gap and the significance of the

* *Edin.Rizvanovic@unmo.ba*

norm is examined. A quick look at the Bosnian and Herzegovinian legal system indicates a wide range of gaps, from the absence of laws to inadequate regulation, with different modalities, which refer to the disposition: antinomic, non-purposeful, dysfunctional, then to the absence of sanctions, the prescription of inadequate sanctions, and the discrepancy between the disposition and the sanction. Antinomy has its various forms of manifestation, starting from entity differences, understandable in the context of constitutional solutions, differences within an entity, referring to the Federation of Bosnia and Herzegovina, i.e., to different cantonal regulations, through federal regulations that govern the same issue (area) in different ways (legal dualism), inconsistency between the law and legal principles (legal certainty, equality before the law), and contradictions within the law. At the same time, the paper points to the connection between the wealth (diversity) of gaps and the fullness of the norm, which finds its origin in the "luxury of norming" through frequent changes and additions to the law, which means apparent dynamism, another name for static, i.e., the preservation of the status quo. It is necessary to mention that the filling of legal gaps takes place primarily under the influence of the integration process, that is, the readiness to take over the *acquis* of the EU.

Keywords: Legal system; Norm, development; Legal gaps; Antinomy; Legal principles; Acquis.

*Проф. др Горан Дајовић**
Правни факултет Универзитета у Београду

АНАТОМИЈА И ПАТОЛОГИЈА ЗАКОНОДАВСТВА У СРБИЈИ ПОЧЕТКОМ ДВАДЕСЕТ ПРВОГ ВЕКА

Осим повремених извештаја и анализа различитих невладиних организација, парламентарна пракса и законодавне процедуре у Србији нису у фокусу *критичке* пажње домаће правне јавности и науке. Стога се чини оправданим да се неке *правнорелевантне* манифестије парламентарне праксе осветле и подвргну критици. Та пракса се данас сумарно може окарактерисати као супротна основним начелима рационалног законодавства, као и принципа владавине права, демократије и поделе власти, премда су та начела садржана и разрађена у релевантним изворима права у Србији. И чини се да је српска законодавна пракса специфична у односу на друге (источно)европске земље управо јер се, упркос савременом нормативноправном оквиру, он у Србији пориче на посебно “живописне” начине и тако се, иако формално и даље важећи, заобилази или злоупотребљава.

Међутим, да би се контраст између слова и духа норми с једне и законодавне праксе с друге стране, сасвим изоштрио, претходно је потребно сумарно описати анатомију нормативноправног оквира српског законодавства. А то подразумева кратак приказ закона, као извора права у Србији, као и предпарламентарну и парламентарну етапу законодавног поступка.

С друге стране, парадигматични случајеви законодавне патологије који ће бити анализирани су екстензивна употреба хитног законодавног поступка, доношење индивидуалних закона и раширено практиковање института такозваног аутентичног тумачења. Те праксе не спадају у најзобиљније, а вероватни ни у најфаталније “болести” српског законодавства. Али оне су, унутар *те гране власти*, најилустративније манифестије политичке и моралне гангрене која је захватила српско друштвено ткиво у двадесет првом веку.

Кључне речи: Законодавство; Индивидуални закони; Аутентично тумачење;
Хитан законодавни поступак.

ANATOMY AND PATHOLOGY OF THE LEGISLATION IN SERBIA AT THE BEGINNING OF THE TWENTY-FIRST CENTURY

Apart from occasional reports and analyses by various non-governmental organizations, parliamentary practice and legislative procedures in Serbia are not the focal point of *critical* attention in the domestic legal public and science. Therefore, it seems justified to shed light on and subject to criticism specific legally relevant manifestations of parliamentary practice. This practice can be succinctly characterized today as being contrary to the fundamental principles of

*gorand@ius.bg.ac.rs

rational legislation, as well as the principles of the rule of law, democracy, and the separation of powers, even though these principles are incorporated and elaborated in relevant legal sources in Serbia. Serbian legislative practice appears unique compared to other (Eastern) European countries precisely because, despite a modern normative legal framework, it is denied in Serbia in particularly "colorful" ways. As a result, although it remains formally valid, it is circumvented or abused. However, in order to sharpen the contrast between the letter and the spirit of norms on the one hand and legislative practice on the other, it is necessary to provide a brief description of the anatomy of the normative legal framework in Serbian legislation. This entails a concise overview of statutes as a source of law in Serbia, as well as the pre-parliamentary and parliamentary stages of the legislative process.

On the other hand, paradigmatic cases of legislative pathology that will be analyzed include the extensive use of emergency legislative procedures, the enactment of individual statutes, and the widespread practice of the so-called authentic interpretation. These practices may not be the most severe and probably not the most fatal "diseases" of the Serbian legislation. Nevertheless, *within the legislative branch of government*, they are the most illustrative manifestations of political and moral gangrene that have affected Serbian society in the 21st century.

Keywords: Legislation; Individual laws; Authentic interpretation; Emergency legislative procedure.

Associate professor Evgeny Apolski

Head of the Department of Theory and History of State and Law,
All-Russian State University of Justice, Rostov-on-Don branch, Russia, Candidate
of legal sciences

THE STRUCTURE OF NATIONAL LEGAL CONSCIOUSNESS AS A THEORETICAL PROBLEM

Problems of modern legal consciousness have become increasingly relevant in recent years, primarily because of the development of national legal systems at the beginning of the 21st century. In this context, it is essential to understand that legal consciousness is one of the most important elements of social consciousness, a key factor in the self-organization of an individual. Today, there is no consensus on understanding the elements of the legal consciousness structure. A three-element structure is often proposed: legal psychology, legal ideology and legal science. Sometimes, legal attitudes, individual knowledge about the law, generally accepted values of the individual, and the subjective volition of the individual are added. The author insists that for the further development of the doctrine of legal consciousness, its features and structure should be studied, taking into account the characteristics of the national legal mentality, legal culture and value guidelines of a particular society.

Keywords: Legal consciousness; Legal psychology; Legal ideology; Legal science.

*Assoc. prof. Ljubica Kardaleska-Radojkova, PhD**

Faculty of Foreign Languages at the AUE – FON University in Skopje

CHALLENGES OF LEGAL GAPS

A technical gap means a weak normative regulation either due to the lack of a significant element of the norm or the vagueness of the terms used to express the norm. Another type of gap is distinguished in the theoretical analyses, a value gap, which indicates the judgment of a subject that the existing norm is unfair or wrong in terms of the value system. In that case, it is not a question of a gap in its true sense. There are legal gaps in every legal system. However, in modern legal systems, the rule usually applied is that the legal gap must be filled, i.e., the resolution of a legal dispute cannot be refused by referring to the fact that a given factual situation is not standardized in the legal system. A solution must be found, and the perceived gaps must be filled by applying legally permissible methods.

Theoretical views of the legal gap:

- a) The legal system is a comprehensive whole, and there is no case that could not be solved with the existing regulations. Legal gaps are nonexistent;
- b) Positive law is a set of legal gaps that are filled by the user of the law (the court, the administrative body) for the specific case;
- c) The legal system is a relatively comprehensive whole, and despite this, legal gaps may appear.

First, the legislator should identify the existence of a legal gap, determine the importance of regulating the conflict relationship and remove the gap with legislative intervention. However, in reality, the loopholes are more often removed by courts and administrative bodies with individual legal acts. Various means are available to the interpreter/implanter of the legal norm to fill legal gaps and overcome disputed situations: analogy, reason of the opposite, interpretation of exceptions (which should be interpreted narrowly) and use of general principles as a method to fill in the legal gaps. There are additional divisions of gap types: gaps as a consequence of insufficient regulation (an insufficiency gap), gaps as a consequence of inconsistency (an inconsistency gap), gaps as a consequence of indeterminacy (an indeterminacy gap), and value gap (an axiological gap). Analogy as a way of filling a gap is based on the assumption of two objects, two relations similar in some important properties. A legal standard of substantial similarity is usually used. In applying the analogy to fill legal gaps, a distinction should be made between statutory and legal analogy.

This paper attempts to illustrate each subtype of a legal gap or approach to legal gaps with specific examples of individual cases.

* *ljubica.kardaleska@fon.edu.mk*

*Проф. др Ранка Перић-Ромић**

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци

ПОКУШАЈ РАЗГРАДЊЕ НАЦИОНАЛНОГ ИДЕНТИТЕТА СРПСКОГ НАРОДА ПОД УТИЦАЈЕМ „СТРАНОГ ФАКТОРА“

У раду се анализира појам националног идентитета кроз призму различитих теоријских схватања и приступа, те се аналитички пропитују ефекти дјеловања „страног фактора“ на простору Босне и Херцеговине, односно Републике Српске у смислу јачања свијести о значају очувања националних вриједности. Индуктивним методолошким приступом у раду се указује да су одређене конкретне мјере „страног фактора“ усмјерене на разградњу елемената националног идентитета са циљем стварања унитарне Босне и Херцеговине, док се дедуктивним приступом промишљају ефекти таквих мјера и њихови могући коначни исходи. Основни циљ рада јесте указати да очување националног идентитета српског народа превасходно на простору Републике Српске зависи од најмање два елемента и то: потпуно слабљење утицаја „страног фактора“ кроз вођење конзистентне политике, ослобођене партикуларних интереса и јачања свијести српског народа о могућим посљедицама слабљења српског националног идентитета.

Кључне ријечи: Национални идентитет; Страни фактор; Међународна заједница; Високи представник; Вриједности; Moć.

AN ATTEMPT OF DISSOLUTION OF ETHNIC IDENTITY OF THE SERBIAN PEOPLE UNDER THE INFLUENCE OF ‘FOREIGN FACTOR’

This paper analyses the notion of ethnic identity through the prism of various theoretical concepts and approaches. It questions analytically the effects of actions of ‘the foreign factor’ in Bosnia and Herzegovina, that is, the Republic of Srpska, in terms of raising awareness of the significance of preserving ethnic values. Using the inductive methodological approach, the author points to the fact that specific concrete measures taken by ‘the foreign factor’ are directed towards the dissolution of elements of the ethnic identity, with the aim of establishing the unitary state of Bosnia and Herzegovina. In contrast, the deductive approach discusses the effects of such measures and their possible outcomes. The primary goal of the paper is to highlight the fact that the preservation of the ethnic identity of the Serbian people, predominantly within the borders of the Republic of Srpska, depends on the following two elements: reducing the power of ‘the foreign factor’ to a minimum level through taking a consistent political course of action, free of any particular political interests, and strengthening the awareness of the Serbian people of possible consequences of weakening the Serbian ethnic identity.

Keywords: Ethnic identity; Foreign factor; International community; High Representative; Values; Power.

* ranka.peric-romic@fpu.unibl.org

Доц. др Милош Здравковић*

Правни факултет Универзитета у Београду

ФУЛЕРОВА ТЕОРИЈА НА ДЕЛУ – АНАЛИЗА ЗАКОНОДАВСТВА НЕЗАВИСНЕ ДРЖАВЕ ХРВАТСКЕ

Утврђивање моралности неког правног поретка, у крајњој линији, није непосредан предмет правне науке, већ етике. Анализу правности усташког поретка могуће је зато спровести без преиспитивања његових моралних претпоставки, искључиво на основу општеприхваћених, строго правних вредности, дакле, са једног, чисто правничког становишта. Без посезања за методама и резултатима других дисциплина попут историографије, социологије, етике, психологије, политикологије итд, већ само на основу појмова и вредности које је правничка струка изграђивала од када и сама постоји, може се прилично прецизно одредити колико неки конкретан поредак одговара појму правног. У том погледу, веома употребљиву и зато веома широко прихваћену концепцију, понудио је чувени амерички теоретичар права, Лон Фулер и она ће ове бити искоришћена као основ анализе. Фулер је извршио отклон од заснивања важења права у његовој садржинској усклађености с моралом, према формулама *lex iniusta non est lex*. Немогућност одређивања неспорних моралних критеријума процене садржине права, као и чињеница да се таква процена врши споља, ван оквира правне науке, понукала је Фулера да критеријуме моралне исправности права пронађе у њему самом. Фулер аргументује да је унутрашња моралност права оличена у осам услова (општост правних правила, забрана ретроактивности, јасност, ефикасност и неротивречност правила итд.) које неки нормативни поредак мора да испуни да би уопште могао да му се призна правни квалитет. Спроведена анализа показује да систем правила који је важио у Независној Држави Хрватској не задовољава ниједан критеријум Фулерове теорије, те му се мора оспорити карактер правности.

Кључне речи: Независна Држава Хрватска; Лон Фулер; Унутрашња моралност права; Правни систем.

FULLER'S THEORY AT WORK - ANALYSIS OF THE LEGISLATION OF THE INDEPENDENT STATE OF CROATIA

Ultimately, determining the morality of a legal order is not an immediate subject of legal science but of ethics. Therefore, it is possible to analyze the legality of the Ustasha order without questioning its moral assumptions, exclusively based on generally accepted, strictly legal values, that is, from a purely legal point of view. Without resorting to the methods and results of other scientific disciplines such as historiography, sociology, ethics, psychology, political science, etc., but only on the basis of the concepts and values that the legal profession has been building since its existence, it is possible to determine quite precisely how a specific order

* milos.zdravkovic@ius.bg.ac.rs

corresponds to the legal concept. In this regard, a very useful and, therefore, widely accepted concept was offered by the famous American legal theorist Lon Fuller, and it will be used as the basis of the analysis. Fuller departed from constituting the validity of the law on its substantive compliance with morality, according to the formula *lex iniusta non est lex*. The impossibility of determining indisputable moral criteria for assessing the content of law, as well as the fact that such an assessment is performed externally, outside the framework of legal science, prompted Fuller to find the criteria of the moral correctness of law within himself. Fuller argues that the internal morality of law is embodied in eight conditions (generality of legal rules, prohibition of retroactivity, clarity, efficiency and non-contradiction of rules, etc.) that a normative order must fulfill to be recognized as legal. The conducted analysis shows that the system of rules that were valid in the Independent State of Croatia does not meet any of the criteria of Fuller's theory, so its character of legality must be contested.

Keywords: Independent State of Croatia, Lon Fuller; Inner morality of law; Legal system.

*Teaching Associate Sava Vojnović, LL.M.**

Department of Theory, Sociology, and Philosophy of Law
University of Belgrade Faculty of Law

A SLIPPERY LINE BETWEEN LEGAL POSITIVISM AND NON- POSITIVISM

In legal philosophy, it has been customary to distinguish between two main traditions: legal positivism and jusnaturalism (the school of natural law). The usual and most well-known demarcation line is drawn through the so-called separability and incorporation theses. According to the separability thesis, law and morality are necessarily separate; on the contrary, according to the incorporation thesis, law and morality are necessarily connected. However, some clarification about these theses is needed for them to be truly useful as demarcation criteria: is such a necessity conceptual, empirical, or normative, and how widely should it be interpreted?

Besides this usual solution, other suggestions regarding demarcation criteria seem to have been proposed. One of them focuses its attention on methodology. This suggestion comes from the attempt of J. Raz to attack Alexy's position by citing his own theory as a counterexample. Raz claims to be an exclusive legal positivist, even though he accepts that there is a necessary conceptual connection between law and morality through his concept of authority since the only important aspect is to define law as it is, without relying on law as it should be.

Another suggestion centers its attention directly on the notion of legal validity. Legal validity can be conceived in both a strong sense (validity as legal bindingness) and a weak sense (validity as legal existence). Thus, to be a legal positivist in the weak sense would mean that the occurrence of a relevant social fact determines what law is (the so-called social fact thesis 3). In the strong sense, there would be an addition of a claim that legal bindingness depends exclusively on the former.

The purpose of this paper is, thus, to explore a set of main interpretations of possible demarcation criteria as they have been offered in legal philosophy and to apply them to some of the most prominent contemporary legal theories in order to assess to which extent they overlap or undermine each other.

Keywords: Legal Positivism; Legal Non-Positivism; Separability Thesis; Incorporation Thesis; Social Fact Thesis.

ТАНКА ГРАНИЦА ИЗМЕЂУ ПРАВНОГ ПОЗИТИВИЗМА И ЈУСНАТУРАЛИЗМА

У правној филозофији је уобичајено да се разликују две главне традиције: правни позитивизам и јуснатурализам (школа природног права). Уобичајена

* *sava.vojnovich@ius.bg.ac.rs. This paper is the result of research conducted within The Horizon Twinning project "Advancing Cooperation on the Foundations of Law – ALF" (Project No. 101079177).*

и најпознатија линија разграничења повучена је кроз такозвану тезу одвајања и тезу спајања. Према првој тези, право и морал су нужно одвојени, док су према потоњој нужно спојени. Међутим, потребна су додатна појашњења појашњење о овим тезама да би биле заиста корисне као критеријуми разграничења: да ли је таква неопходност концептуална, емпириска или нормативна и колико је широко треба тумачити?

Поред овог уобичајеног решења, има и других (методолошких) предлога. Ова сугестија потиче од покушаја Ј. Раза да нападне Алексијеву позицију наводећи сопствену теорију као контрапример. Раз тврди да је он ексклузивни правни позитивиста, иако прихвата да постоји нужна концептуална веза између права и морала кроз његов концепт ауторитета, пошто је заправо једини важан аспект дефинисати право какво јесте без ослањања на право какво би требало да буде.

Други предлог своју пажњу усмерава директно на појам правног важења. Правно важење се може схватити у јаком смислу (валидност као правна обавеза) и у слабом смислу (важење као правно постојање). Дакле, бити правни позитивиста у слабом смислу значило би да настанак релевантне друштвене чињенице одређује шта је право, а у јаком смислу би се додала тврђња да је правна обавеза настаје искључиво на тој истој бази. Сврха овог рада је стога да се истражи скуп главних тумачења могуćих критеријума разграничења какви су понуђени у правој филозофији и да се примене на неке од најистакнутијих савремених правних теорија како би се проценило у којој мери се они преклапају или поткопавају једни друге.

Кључне речи: Правни позитивизам; Правни непозитивизам; Теза одвајања; Теза спајања; Теза друштвених чињеница.

*Senior Teaching Assistant Brano Hadži Stević, LL.M.**
University of East Sarajevo, Faculty of Law Pale,

**THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS, THE EUROPEAN
CONVENTION ON HUMAN RIGHTS AND
CONSTITUTION(ALISATION) OF EUROPE**

European Court of Human Rights (ECtHR) is the protector of the European Convention on Human Rights (ECHR) with jurisdiction to “ensure the observance of the engagements” from this act which represents the base of European law of human rights and freedoms. Important questions about this institution and this act are related to their nature. Some authors think that the Convention and the Court resemble the constitution and the constitutional court, respectively. This article seeks to review this conception by analyzing two questions: (1) is the ECHR a constitution of Europe, and (2) is the ECtHR a European constitutional court? In seeking answers to these questions, we will describe the typical characteristics of a constitution (*materia constitutionis*) and compare them with the characteristics of the ECHR. Afterwards, we will describe the typical characteristics of constitutional courts and their reasoning in order to compare them with the ECtHR’s institutional role and its reasoning. In particular, the effect of the decisions of the constitutional courts and the ECtHR will be analyzed, as well as the criteria (which are not necessarily legal) used by these institutions in the process of reasoning. Regardless of the nature of this act and this institution, this paper tends to show that the ECHR and decisions of the ECtHR have an important role in the constitutionalisation of legal orders of European countries.

Keywords: European Court of Human Rights; The European Convention on Human Rights; Human rights and freedoms; Constitutional court; *Materia constitutionis*; Constitutionalisation.

ЕВРОПСКИ СУД ЗА ЉУДСКА ПРАВА, ЕВРОПСКА КОНВЕНЦИЈА О ЉУДСКИМ ПРАВИМА И КОНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА ЕВРОПЕ

Европски суд за људска права (ЕСЉП) је заштитник Европске конвенције о људским правима (ЕКЉП) надлежан да „осигура поштовање обавеза“ из овог акта који представља темељ европског права људских права и слобода. Значајна питања у вези с овом институцијом и овим актом тичу се њихове природе. Неки аутори сматрају да конвенција и суд наликују на устав односно на уставни суд. Овај рад смера ка испитивању ове концепције анализирајући два питања: (1) да ли је ЕКЉП европски устав и (2) да ли је ЕСЉП европски уставни суд? Трагајући за одговорима на ова питања, описаћемо типична својства устава (*materia constitutionis*) и упоредићемо их са својствима ЕКЉП. Након тога, описаћемо типична својства уставних судова и њиховог расуђивања с циљем да их упоредимо с институционалном

* *brano.hadzi.stevic@pravni.ues.rs.ba*

улогом и расуђивањем ЕСЉП. Нарочито ће да се анализира дејство одлука уставних судова и ЕСЉП, као и мерила по којима ове институције одлучују, а која нису нужно правног карактера. Без обзира на природу датог акта и дате институције, овај рад настоји да покаже да ЕКЉП и одлуке ЕСЉП имају значајну улогу у конституционализацији правних поредака европских држава.

Кључне речи: Европски суд за људска права; Европска конвенција о људским правима; Људска права и слободе; Уставни суд; *Materia constitutionis*; Конституционализација.

ЈАВНОПРАВНА СЕКЦИЈА 3 /
PUBLIC LAW SECTION 3

УПРАВНО ПРАВО И РАДНО ПРАВО /
ADMINISTRATIVE LAW AND LABOR LAW

УПРАВНО ПРАВО /
ADMINISTRATIVE LAW

*Prof. Dr. Zehra Odyakmaz**

Ufuk University Faculty of Law, Head of Public Law Department Turkey/Ankara

FILLING LEGAL GAPS IN LAW SYSTEMS THROUGH THE DECISIONS OF INTERNATIONAL COURTS, EQUALITY BODIES AND OMBUDSMAN INSTITUTIONS

In a state of law, legal gaps are usually filled by constitutional amendments, enactment of new laws or amendments to laws. It is very difficult for a country to fulfill the necessary conditions for a new constitution. It also takes a long time for laws to be passed by parliaments.

The **subject** of this study is to demonstrate with concrete examples how a legal gap can be filled not only by legislation but also by the decisions of international courts, equality bodies and ombudsman institutions. For example, in countries generally, rights and principles such as the right to be forgotten and the principle of legal certainty have been analysed in the decisions of the constitutional courts and ombudsman institutions and put into practice by administrative authorities before they were included in the constitution and laws.

The **aim** of this study is to show that even institutions such as the ombudsman, which issue only advisory decisions, may change the practices of administrative authorities in a country. From an international perspective, EU Council Directives, the EU Charter of Fundamental Rights, judgments of the Court of Justice of the EU and the ECtHR directly or indirectly fill the gaps in domestic law.

The point that we would like to **emphasise** in this study is that the decisions of such institutions, especially on human rights or human rights related issues, can influence over time, even the decisions of the high courts of that country.

The issue of ensuring integrity can be analyzed in two parts: Ensuring integrity in international law or ensuring integrity in national law. However, this article will not limit the subject to ensuring only national or international integrity. Because, in our opinion, the binding judgments of the Court of Justice of the EU in terms of international law are implemented in the EU member states, and these countries are already integrated. Countries that accept the jurisdiction of the ECtHR also ensure integration in practice in line with the decisions of this high court.

In conclusion, this study will provide examples showing that, before the laws are drafted and put into effect, legal gaps, especially in administrative law, which is case law, can be satisfactorily filled through the decisions of international high courts, the decisions of equality bodies in countries and non-binding advisory decisions of ombudsman institutions.

Keywords: Legal gap; High courts; Equality bodies; Ombudsman; Integrity.

* *odyakmaz.zehra@gmail.com*

*Проф. др Зоран Лончар**

Правни факултет Универзитета у Новом Саду

ЗАШТИТА ГРАЂАНА ОД ЋУТАЊА УПРАВЕ

Институт ћутања управе већ деценијама представља важан вид заштите грађана од неефикасног рада управне власти, који странкама пружа могућност да изјаве жалбу или покрену управни спор у случају ако им органи управе не одговоре на захтев у законском року. Шта више, у упоредним законодавствима присутна је данас тенденција давања позитивног значења овом институту, према коме се у случају када орган управе не одговори на захтев странке у законском року сматра да је странка стекла право ради чијег остваривање је поднет захтев. За разлику од упоредног законодавства у Републици Србији је последњих неколико година дошло до појаве злоупотребе института ћутања управе, која се огледа у подношењу великог броја захтева који увек превазилазе могућности органа управе да одговоре у законском року искључиво у циљу вођења управног поступка и управног спора ради наплате трошкова поступка. Ова појава је посебно изражена у појединим управним областима, попут: доступности информација од јавног значаја, остваривања различитих права из пензијског и инвалидског осигурања, социјалне заштите и сл. Због покретања многобројних управних спорова због ћутања управе, чији је број ове године достигао чак 80% од укупног броја новопримљених предмета Управног суда, не само да је значајно умањена могућност остваривање судске заштите грађана у бројним управним областима, као и могућност суђења у разумном року, већ се издвајању и значајна буџетска средства за накнаду трошкова за заступање странака, која су само у претходној години износила преко пет милиона ЕУР-а. Тиме је институт ћутања управе фактички и престао да служи својој основној сврси.

Решење за ову појаву би требало тражити у правилној и доследној примени законских правила о трошковима поступка. Наиме, приликом одлучивања о захтеву за накнаду трошкова поступка требало би водити рачуна не само о одредби Закона о општем управном поступку којом је прописано правило да трошкове поступка у случају када жалба буде усвојена сноси првостепени орган (члан 85. став 6), већ и да трошкове поступка за заступање странке чине само они који су неопходни и оправдани (члан 84). Дакле, должност другостепеног органа управе и Управног суда је да приликом одлучивању о захтеву за накнаду трошкова за заступање странке увек јасно образложе због чега конкретне трошкове за заступање странке сматрају оправданим или неоправданим, односно неопходним или непотребним, водећи при томе рачуна о ставовима Европског суда за људска права о злоупотреби права. Само у том случају институт ћутања управе ће моћи и даље да служити својој основној сврси, заштити странака од неблаговременог чињења управне власти, а грађани ће бити заштићени од непотребног трошења значајних буџетских средстава супротно јавној сврси.

Кључне речи: Управа; Органи управе; Управни спор; Ћутање управе.

* *z.loncar@pf.uns.ac.rs*

PROTECTING CITIZENS FROM THE SILENCE OF THE ADMINISTRATION

The silence of the administration is an essential legal institute that has been protecting the citizens from the inefficient work of administrative authorities for decades. It allows citizens to file a complaint or start an administrative procedure against administrative authorities if they fail to respond to citizens's claims within the stipulated time limit. Moreover, comparative legal systems nowadays tend to assign positive effects to this institute. Namely, when an administrative organ fails to respond to a party's claim within the stipulated timeframe, that party is deemed to have acquired the right they sought in the original claim. Unlike in comparative legal systems, in the Republic of Serbia, instances of abuse of the institute of the silence of administration began occurring: claims are filed in huge numbers, far exceeding the capacities of the administrative bodies to respond in a timely manner, primarily for the purpose of initiating administrative procedure, which would eventually result in collecting court costs. This is particularly evident in specific administrative areas such as access to public information, acquiring retirement and insurance rights, and social benefits. The rising number of lawsuits on the grounds of administrative silence, which make up as much as 80% of the newly filed lawsuits before the Administrative Court this year alone, considerably minimizes the chances of achieving court protection of the citizens in many administrative matters, reduces the likelihood of completing a procedure within a reasonable time and exhausts considerable monetary resources, which in the last year alone exceeded 5 million EUR. Hence, the institute of the silence of the administration practically ceased to serve its original purpose.

The solution for this situation lies in the correct and consistent application of legal rules pertaining to procedure costs. Namely, when deciding on the claim for court costs, the court should consult provisions of the Law on General Administrative Procedure, stipulating that, in case of a successful claim, the first-instance administrative organ will bear the court cost (article 85. paragraph 6) and that the winning party will only be awarded necessary and reasonable costs incurred in representation in court proceedings (article 84). Therefore, the second-instance administrative organ's duty is to clearly state the reasons behind its decision on awarding such costs, taking into account the position of the European Court of Human Rights on matters of abuse of rights. Only in that case will the institute of the silence of the administration continue to serve its purpose—the protection of citizens from untimely actions of administrative authorities and the waste of public funds contrary to public needs.

Keywords: Administration; Administrative organs; Administrative procedure; The silence of the administration.

*Проф. др Драган Гоцевски**

Правни факултет „Јустинијан Први“ Универзитета „Св. Кирил и Методиј“ у Скопљу, Република Северна Македонија

**ИЗАЗОВИ СТРАТЕШКОГ НАЦИОНАЛНОГ РАЗВОЈА РЕПУБЛИКЕ
СЈЕВЕРНЕ МАКЕДОНИЈЕ**
**квалитативна правна анализа студије случаја Републике Сјеверне
Македоније**

Рад представља квалитативну студију, применом правне анализе основа доношења националне развојне стратегије у Републици Сјеверна Македонија. Рад обрађује правне надлежности носилаца државне власти и њихове капацитете за доношење националних стратешких докумената Скупштине Републике Сјеверне Македоније, Владе и потенцијалну улогу и ограничења Председника државе. Затим, рад обрађује специфичне изазове мулти секторског обухвата националног развоја и сарадње са локалном самоуправом. Други фокус рада су модели механизама координације међу органа власти са другим чинитељима у процесима националног развоја, те рад излаже моделе хоризонталне координација: постојаних тјела, ад-хок тјела и опције интра-секторске сарадње; и моделе вертикалне комуникације између владе и органа државне управе са друштвеним чиниоцима попут организација цивилног друштва. Трећи фокус рада је анализа стратегије како механизма за координацију и обезбеђења кохерентних јавних развојних политика.

Кључне речи: Стратегија, стратешки национални развој, координација јавних политика.

**CHALLENGES OF STRATEGIC NATIONAL DEVELOPMENT
Qualitative Legal Analysis in the Case Study of the Republic of North
Macedonia**

The Paper is a qualitative study, applying legal analysis of competencies in developing and adopting a national development strategy in the Republic of North Macedonia. The Paper addresses legal competencies of state actors and their capacities for adopting national strategic documents: parliament, government and potential role and limitations of the chief of state. Furthermore, the paper overviews the challenges of multisectoral scope of national development and collaboration with local government. Second focus in the paper is given on coordination mechanisms between central authorities with social partners such as models of horizontal coordination: permanent bodies, ad-hoc bodies and forms of intra-sectoral collaboration; and models of vertical coordination between the government and civil society organizations. Third focus of the paper is an analysis of strategies as mechanism for coordination and provision of coherent public development policies.

Key words: Strategy, strategic national development, coordination of public policies.

* *dragangocevski@gmail.com*

*Проф. др Вук Џуцић**

Правни факултет Универзитета у Београду

(У)СКРАЋИВАЊЕ ПРАВА НА ПОМОЋ И НЕГУ ДРУГОГ ЛИЦА – ОГРАНИЧЕНА РЕТРОАКТИВНОСТ РЕШЕЊА

Право на помоћ и негу другог лица припада лицима којима је због природе и тежине стања повреде или болести, односно због телесног или сензорног оштећења, интелектуалних потешкоћа или промена у здравственом стању потребна помоћ и нега другог лица како би задовољили своје основне животне потребе. То право се у Републици Србији остварује као једно од права проистеклих из пензијског и инвалидског осигурања (за осигуранике и кориснике пензија), а у случају да неко лице не може да оствари поменуто право по том правном основу, онда му се пружа као вид социјалне заштите. Прописи који уређују ово право не признају га од тренутка од кад су се стекли услови за остваривање овог права. Наиме, Закон о пензијском и инвалидском осигурању признаје право на новчану накнаду за помоћ и негу другог лица од дана подношења захтева за његово остваривање, а најраније шест месеци пре тог дана. Закон о социјалној заштити је још крући, те право на додатак за помоћ и негу другог лица и право на увећани додатак за помоћ и негу другог лица признаје од дана подношења захтева ако су у моменту подношења захтева испуњени услови за признавање права. Сматрамо да је законодавац требало да призна право на помоћ и негу другог лица од тренутка кад су се стекли услови за његово остваривање, то јест, од кад је лице којем се оно признаје изгубило способност да самостално, без туђе помоћи и неге, задовољава своје основне животне потребе, без обзира колико времена је протекло између наступања тог услова и покретања поступка за признање права. Држимо да би то требало учинити зато што је реч о лицима која спадају у најрањије групе, која се не могу самостално о себи старати, нарочито ако је реч о оним особама које остварују ово право као вид социјалне заштите. Постоји значајна вероватноћа да лица у таквој ситуацији, као и лица на које терет вођења рачуна о њима падне, неће бити у прилици да правовремено сазнају за могућност добијања овог вида новчане помоћи. Законодавац је то имплицитно и признао прописавши да се поступак за признавање права на додатак за помоћ и негу другог лица, као вид социјалне заштите, може покренути и по службеној дужности. Законодавац је требало да уреди ову ситуацију тако да се наведено право стиче по сили закона, те да се то накнадно само констатује декларативним управним актом, који би производио дејства од дана кад је лице занемојало у мери да му се дато право може признати. У случају да је законодавац био забринут у погледу начина доказивања тренутка испуњења услова за стицање овог права (а које би се могло доказивати на различите начине – налазима лекара, болничким извештајима, доказима о плаћању установа или лица за услуге пружања помоћи и неге), могао је да пропише да ће се у

* vukcucic@ius.bg.ac.rs

одсуству доказа о ранијем наступању услова за остваривање права, оно признати од тренутка покретања поступка.

Кључне речи: Право на помоћ и негу другог лица; Декларативни управни акти; Ретроактивност.

DENIAL OF THE RIGHT TO ASSISTANCE AND CARE OF ANOTHER PERSON–LIMITED RETROACTIVITY OF THE DECISION

The right to the assistance and care of another person belongs to persons who, due to the nature and severity of their injury or illness, i.e., due to physical or sensory impairment, intellectual difficulties or changes in health, need the assistance and care of another person in order to meet their basic needs. This right is recognized in the Republic of Serbia as one of the rights derived from pension and disability insurance (for insured persons and pension beneficiaries) or, in the event that a person cannot realize the said right on that legal basis, as a form of social protection. The regulations governing this right do not recognize it from the moment the conditions for its realization have been met. Namely, the Law on Pension and Disability Insurance recognizes the right to financial compensation for the assistance and care of another person from the date of submission of the request for its recognition or, at the earliest, six months before that day. The Law on Social Protection is even stricter. The right to an allowance for the assistance and care of another person and the right to an increased allowance for the assistance and care of another person are recognized from the date of submission of the application if the conditions for recognition of the right were met at the time of application submission. We believe that the legislator should have recognized the right to the assistance and care of another person from the moment the conditions for its recognition were met, i.e., from the time the person to whom it is recognized lost the ability to independently, without the assistance and care of others, satisfy his/her basic needs, regardless of how much time passed between the occurrence of that condition and the initiation of the procedure for recognition of the right. We believe that this should be done because we are dealing with persons who belong to the most vulnerable groups, who cannot take care of themselves independently, especially if we are talking about those persons who exercise this right as a form of social protection. There is a significant probability that persons in such a situation, as well as persons on whom the burden of taking care of them falls, will not have the chance to be timely informed about the possibility of receiving this type of financial assistance. The legislator implicitly recognized this by prescribing that the procedure for recognizing the right to an allowance for assistance and care of another person, as a form of social protection, can be initiated ex officio. The legislator should have regulated this situation so that the said right is acquired ex lege, and that it is subsequently only recognized by a declarative administrative act, which would produce effects from the day when the person became incapacitated to the extent that the given right could be recognized. In the event that the legislator was concerned about the manner of proving the moment of fulfillment of the conditions for acquiring this right (which could be proven in different ways - doctor's findings, hospital reports, evidence of payment of institutions or persons providing assistance and care services), it could have prescribed that in the absence of evidence that conditions for recognizing the right have been met earlier, the right would be recognized from the moment the procedure was initiated.

Keywords: Right to assistance and care of another person; Declarative administrative acts; Retroactivity.

*Проф. др Невенко Врањеш**

Факултет политичких наука Универзитета у Бањој Луци

АНАЛИЗА ПРИМЈЕНЕ ЕВРОПСКЕ ПОВЕЉЕ О ЛОКАЛНОЈ САМОУПРАВИ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Европска повеља о локалној самоуправи (engl. *European Charter of Local-Self Government*) - у даљем тексту Повеља је кључни документ Савјета Европе донесен 15. октобра 1985. године, а на снагу ступио 1. септембра 1988. године. Ратификована је од стране свих 47 земаља чланица Савјета Европе. Повеља је пројектовала стандарде за најважније сегменте локалне самоуправе као што су позитивноправни третман односно концепт, организација, контрола, финансирање, однос према централној власти, и др. Наведени стандарди доприносе развоју, али и демократизацији локалне самоуправе. Повеља суштински схвата локалну самоуправу као елемент децентрализације власти и демократизације друштва. Повеља не садржи прецизан и универзалан, а још мање јединствен модел, већ даје општа начела локалне самоуправе. Начела су доволно широка да земље потписнице изграде национално препознатљиве и специфичне моделе локалне самоуправе, који ће ипак уважавати исте демократске принципе односно учинити законитим оно што се данас сматра стандардом у овој области. Босна и Херцеговина је 12.07. 2002. године ратификовала Повељу, а иста је ступила на снагу 01. 11. 2002. године чиме се и обавезала на њену имплементацију. Ваља нагласити, да је према Уставу БиХ и Дејтонском мировном споразуму локална самоуправа у надлежности ентитета. У том смислу, Република Српска има право да уреди своју локалну самоуправу или и да је усклади са Повељом. Предмет рада је Анализа примјене Повеље у Републици Српској. У раду је истражен ниво односно степен имплементације Повеље у локалној самоуправи у Републици Српској по њеним кључним параметрима. У истраживању се користи упоредноправна метода као основна, а биће коришћене и метода анализе садржаја, историјска метода, квалитативна метода са бинарним индикаторима и метода правне синтезе.

Кључне ријечи: Европска повеља о локалној самоуправи; Принципи Европске повеље о локалној самоуправи; Локална самоуправа; Децентрализација и локална власт.

ANALYSIS OF THE APPLICATION OF THE EUROPEAN CHARTER ON LOCAL SELF-GOVERNMENT IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

European Charter of Local Self-Government - hereinafter referred to as the Charter is a key document of the Council of Europe adopted on October 15, 1985, which entered into force on September 1, 1988. It was ratified by all 47 member states of the Council of Europe. The Charter projected standards for the most

* nevenko.vranjes@fpn.unibl.org

important segments of local self-government, such as positive legal position, i.e., concept, organization, control, financing, relationship with the central government, etc. The above standards contribute to the development and democratization of local self-government. The Charter fundamentally understands local self-government as an element of decentralization of power and democratization of society. The Charter does not contain a precise and universal, much less a unique model, but provides general principles of local self-government. The principles are broad enough for the signatory countries to build nationally recognizable and specific models of local self-government, which will still respect the same democratic principles, making legal what is considered the standard in this area today. Bosnia and Herzegovina ratified the Charter on July 12, 2002. It entered into force on November 1, 2002, thereby committing itself to its implementation. It should be emphasized that, according to the Constitution of Bosnia and Herzegovina and the Dayton Peace Agreement, local self-government is under the jurisdiction of the entities. In this sense, the Republic of Srpska has the right to regulate its local self-government and harmonize it with the Charter. The subject of the paper is the analysis of the implementation of the Charter in the Republic of Srpska. The paper investigates the level or degree of implementation of the Charter in local self-government in the Republic of Srpska according to its key parameters. The comparative legal method is used as the basic method in the research, and the method of content analysis, the historical method, the qualitative method with binary indicators, and the method of legal synthesis will also be used.

Keywords: European Charter on Local Self-Government; Principles of the European Charter on Local Self-Government; Local self-government; Decentralization; Local power.

*Проф. др Милош Прица**
Правни факултет Универзитета у Нишу

ПРАВОТВОРАЧКИ ИЗВОРИ

Наше је гледиште да правни поредак има следећу структуру: **а) Основни (градивни) ентитети правног поретка:** 1) правни субјект, 2) субјективно право, 3) правна дужност, 4) правни објект (предмет); 5) правни акт, 6) правна радња, 7) правне чињенице. У односу на правни поредак, сви поменути елементи имају једнак (конститутивни) значај, па би било посве погрешно поменуте елементе смештати у хијерархијску табелу јер би то било исто као када би се у смислу људског организма оцењивало превасходство десне руке у односу на леву руку или крвног система у односу на нервни систем итд.; **б) Материја правног уређивања:** правна добра и правни интереси; **в) Правотворачки извори:** слободна воља, разумска интерпретација правних норми и правних принципа, политичка оцена целисходности и управна оцена целисходности; **г) Облици правног уређивања: непосредни динамички:** општи правни акти, индивидуални правни акти и правне радње, **непосредни статички:** правни принципи, правне норме, правни стандарди и **виши статички:** правне ствари, правне ситуације и правни институти. Правотворачки извори сачињавају унутарњу концепцију правних аката и правних радњи у правном поретку и представљају материјалне изворе права на страни субјеката правног поретка. Функционисање правног поретка не може се зајазити пирамидалним током стварања и примене општих правних норми као "формалних извора права", имајући у виду да принцип законитости у материјалном смислу није преовлађујући у свим областима правног поретка. Материјално право ствара се и ван институционалног поретка јавне власти, као делатност која не представља конкретизацију законских норми као регулативних правних ставова — у подручју слободне воље и приватног интереса у апсолутном смислу. С друге стране, институционални поредак државне власти је нужно шири у односу на материјално (законско) право, имајући у виду политичку делатност државних органа која може да буде и изнад закона.

Кључне речи: Рационална интерпретација правних правних норми и правних принципа; Политичка оцена целисходности; Слободна воља; Управна оцена целисходности.

THE LAW-MAKING SOURCES

In the author's opinion, a legal order has the following structure: 1) basic (constituent) entities of a legal order, including: a) a legal subject; b) subjective rights; c) a legal duty; d) a legal object (subject-matter); e) a legal act; f) state action; g) legal action; and f) legal facts; all these elements have an equal (constitutive) significance in a legal order, and it would be entirely wrong to put

* *pricamilos@prafak.ni.ac.rs*

them in a hierarchical chart; 2) the subject matter of legal regulation, including: legal goods (assets) and legal interests; 3) the law-making sources, including: rational interpretation of legal norms and legal principles, political assessment of expediency, and free will and administrative assessment of expediency; 4) the forms of legal regulation, including: a) direct dynamic forms: general legal acts, individual legal acts, state actions, and legal actions; b) direct static forms: legal principles, legal norms and legal standards; and c) higher static (legal-science) forms: legal matters, legal situations and legal institutes. Law-making sources reflect the subject matter of a legal order in the process of creating and applying the law, determining the *causa (rationale)* of its action. The functioning of a legal order cannot be precluded by a pyramidal course of creation and application of general legal norms as “formal legal sources”, bearing in mind that the principle of legality in the material sense is dominant in all areas of a legal order. Substantive law may also be created outside the institutional order of public authorities as an activity that does not represent a concretization of legal norms as regulating legal attitudes in the area of free will and private interest in the absolute sense. On the other hand, the institutional order of public authorities is necessarily broader compared to substantive (statutory) law, bearing in mind the political activities of state authorities that can also be above the law.

Keywords: Rational interpretation of legal norms and legal principles; Political assessment of expediency; Free will and administrative assessment of expediency.

*Prof. dr. Emir Mehmedović**

Fakultet za upravu Univerziteta u Sarajevu

doc. dr. Rijad Delić

Fakultet za upravu, Univerzitet u Sarajevu

PRAVNA POMOĆ U UPRAVNIM STVARIMA: STANJE I PERSPEKTIVE

U skladu sa pravilima upravnog prava, a posebno načelom zakonitosti, svaki upravni organ može vršiti samo one poslove i zadatke za koje je izričito nadležan. To se posebno odnosi na one poslove i zadatke kod kojih upravni organ postupa autoritativno. Ipak, vršeći poslove i zadatke iz svoje nadležnosti upravni organi ponekad dolaze u situacije u kojima ne mogu sami izvršiti određene procesne radnje te im je potrebna pomoć drugih organa. Organi čija se pomoć traži mogu biti domaći ili strani. Pod pojmom pravne pomoći u upravnom stvarima podrazumjevamo pružanje odredene upravne radnje jednog upravnog organa drugome upravnom organu. Pružanje pravne pomoći u nacionalnim okvirima, tj. od strane domaćih organa je propisana pozitivnim zakonodavstvom, prije svega zakonima o upravnom postupku. Ona obuhvata, prije svega, izvođenje dokaza i pribavljanje dokumenata. I dok je pravna pomoć u nacionalnim okvirima relativno jasno normirana postoje značajne nedoumice u pogledu pružanja pravne pomoći sa elementom inostranosti, odnosno pravne pomoći na zamolbu stranog upravnog organa. Ova vrsta pravne pomoći obuhvata mnogo širi i kompleksniji obim radnji, a prije svega dostavljanje pismena u inostranstvo, pribavljanje isprava ili dokumenata u posjedu strane vlasti ili lica izvan države, izvođenje dokaza, priznanja i izvršenja stranih upravnih odluka. Pravna pomoć u upravnim stvarima je manje razvijena u odnosu na pravnu pomoć u krivičnim, građanskim i trgovačkim stvarima. Međutim, s obzirom na proces globalizacije i intenziviranog kretanja stanovništva pitanje pružanja pravne pomoći sa elementom inostranosti u upravnim stvarima postaje sve značajnije i potrebno je istom ozbiljnije pristupiti. Naime, navedeni procesi su u značajnoj mjeri utjecali na internacionalizaciju pravnih odnosa, uključivši i upravno-pravne odnose. U okviru Vijeća Europe donesene su dvije konvencije (Evropska konvencija o dostavljanju u inostranstvo dokumenata u vezi sa upravnim stvarima od 24. novembra 1977. godine i Evropska konvencija o prikupljanju informacija i dokaza u inostranstvu u upravnim stvarima od 15. marta 1978. godine) koje, barem u određenom obliku, regulišu neke aspekte pravne pomoći sa elementom inostranosti u upravnim stvarima.

Ključne riječi: Pravna pomoć, Pravna pomoć u upravnim stvarima; Upravni akt; Dostavljanje dokumenata, Pribavljanje informacija i dokaza.

* *emir.mehmedovic@fu.unsa.ba*

LEGAL ASSISTANCE IN ADMINISTRATIVE MATTERS: CURRENT SITUATION AND PERSPECTIVES

In accordance with the principles of administrative law, especially the principle of legality, every administrative body is authorized to perform only those tasks and duties for which it has explicit competence. This applies particularly to tasks and duties in which the administrative body acts authoritatively. However, while carrying out tasks and duties within their jurisdiction, administrative bodies sometimes encounter situations where they cannot independently perform certain procedural actions and require the assistance of other authorities. The assisting authorities may be domestic or foreign. Under the concept of legal assistance in administrative matters, we understand the provision of a specific administrative action by one administrative authority to another. The provision of legal assistance within national boundaries, i.e., by domestic authorities, is regulated by positive legislation, primarily by laws on administrative procedure. It primarily involves presenting evidence and obtaining documents. While legal assistance within national boundaries is relatively clearly regulated, there are significant uncertainties regarding providing legal assistance with an international element, i.e., legal assistance at the request of a foreign administrative body. This type of legal assistance encompasses a much broader and more complex range of actions, particularly the service of documents abroad, obtaining documents in the possession of foreign authorities or individuals outside the country, obtaining evidence, and recognizing and enforcing foreign administrative decisions. Legal assistance in administrative matters is less developed compared to legal assistance in criminal, civil, and commercial matters. However, given the processes of globalization and increased population mobility, the issue of providing legal assistance with an international element in administrative matters is becoming increasingly significant, requiring a more serious approach. These processes have significantly influenced the internationalization of legal relationships, including administrative relationships. Within the Council of Europe, two conventions have been adopted (the European Convention on the Service Abroad of Documents in Administrative Matters, November 24, 1977, and the European Convention on the Obtaining Abroad of Information and Evidence in Administrative Matters, March 15, 1978) that, at least to some extent, regulate certain aspects of legal assistance in administrative matters with an international element.

Keywords: Legal assistance; Legal assistance in administrative matters; Administrative acts; Service of documents; Obtaining of information and evidence.

*Доц. др Сања Голијанин**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

УСМЕНА РАСПРАВА У УПРАВНОМ СПОРУ У ПРЕДМЕТИМА ЈАВНИХ НАБАВКИ – „ПРАЗНИНА“ ИЛИ НЕ?

У раду, аутор анализира правну заштиту у поступцима јавних набавки у Босни и Херцеговини, с посебним освртом на управносудску заштиту. У вези са тим, настоји се сагледати управни спор у предметима јавних набавки из угла (не)одржавања усмене расправе. Аутор закључује да Суд Босне и Херцеговине не одржава усмене расправе у предметима који се односе на јавне набавке, те настоји утврдити разлоге таквог поступања суда. Предмет рада је и управносудска заштита права у поступцима јавних набавки у земљама региона: Црној Гори и Хрватској.

Кључне ријечи: Јавна набавка; Правна заштита; Управни спор; Усмена расправа.

ORAL HEARING IN ADMINISTRATIVE DISPUTES IN PUBLIC PROCUREMENT CASES –"GAP" OR NOT?

In the paper, the author analyzes legal protection in public procurement procedures in Bosnia and Herzegovina, with special reference to administrative judicial protection. In this regard, an attempt is made to look at the administrative dispute in public procurement cases from the point of view of (not) holding an oral hearing. The author concludes that the Court of Bosnia and Herzegovina does not hold oral hearings in cases related to public procurement, and tries to determine the reasons for such court action. The subject of the work is the administrative judicial protection of rights in public procurement procedures in the countries of the region: Montenegro and Croatia.

Key words: Public procurement; Legal protection; Administrative dispute; Oral argument.

* *sanja.golijanin@pravni.ues.rs.ba*

*Доц. др Јелена Старчевић**

Министарство за научно-технолошки развој,
високо образовање и информационо друштво
Републике Српске

САВРЕМЕНИ ИЗАЗОВИ ЈАВНЕ УПРАВЕ У БИХ – ДИГИТАЛИЗАЦИЈА И Е-УПРАВА

Босна и Херцеговина се тренутно налази на дигиталној раскрсници. Растрзана између неопходности реформе у процесима придрживања које намећу како Европска унија тако и убрзани развој друштва и привреде са једне стране и немогућности постизања политичке усаглашености о кључним питањима која се тичу надлежности у области дигитализације са друге стране, БиХ већ дуже вријеме стоји у мјесту, гледајући како регион убрзано хвата корак са свијетом. Дигитализација више није само тренд већ нужност и неопходан предуслов за ефикаснију, транспарентнију и економичнију јавну управу која ће служити као савремен и експедитиван јавни сервис грађана. Пандемија Цовид19 је најбоље показала да је то стварност, а не само празна флоскула. Међутим, Европска комисија не одустаје од намјере да у процесу придрживања БиХ дигитализацију јавне управе подигне на ниво државних институција чиме ставља стварно надлежне ентитетске и кантоналне институције у изразито незавидан положај, истовремено их означавајући пред грађанима и корисницима услуга као главне кривице за блокаду процеса. У овој политичкој игри, највећу штету трпе грађани и привреда којима нису на услуги дигитални сервиси који данас милионима људи у свијету олакшавају живот и пословање. Када се овоме дода и генерално низак ниво дигиталне писмености грађана и службеника у јавној управи који би требали користити и пружати услуге путем Е-управе, јасно је да су размјере изазова дигитализације јавне управе у БиХ велике. Рад анализира постојећи позитивноправни оквир у овој области те врши упоредну анализу прописа на свим нивоима јавне управе у БиХ указујући на њихове недостатке и могућа унапређења. Рад takoђе, идентификује препреке које успоравају процес дигитализације и предлаже могућа решења. Испитивањем ових кључних аспекта, рад пружа дубље разумевање тренутног стања дигитализације и електронске управе у БиХ, те доприноси дебати о унапријеђењу јавних услуга и модернизацији јавне управе у земљи.

Кључне ријечи: дигитализација, јавна управа, електронска управа, електронски потпис, електронски документ.

* *J.Starcevic@mnrvvoid.vladars.net*

MODERN CHALLENGES OF PUBLIC ADMINISTRATION IN BIH - DIGITALIZATION AND E-GOVERNMENT

Bosnia and Herzegovina is currently at a digital crossroads. Torn between the necessity of reform in the processes of joining imposed by both the European Union and the accelerated development of society and economy on the one hand, and the impossibility of reaching political consensus on key issues concerning competences in the field of digitization on the other hand, BiH has been standing still for a long time, looking as the region rapidly catches up with the world. Digitization is no longer just a trend, but a necessity and a necessary prerequisite for a more efficient, transparent and economical public administration that will serve as a modern and expeditious public service for citizens. The Covid19 pandemic has shown that this is a reality and not just an empty words. However, the European Commission does not give up its intention to raise the digitization of public administration to the level of state institutions in the process of joining BiH, which puts the actually competent entity and cantonal institutions in a particularly unenviable position, at the same time marking them in front of citizens and service users as the main culprits for blocking the process. In this political game, the biggest damage is suffered by the citizens and the economy that cannot use digital services that makes life and business easier for millions of people around the world today. If we add the fact of generally low level of digital literacy of citizens and public administration officials who should be users and provides services via e-government, it is clear that the scale of the challenge of digitalization of public administration in BiH is great. The paper analyzes the existing positive legal framework in this area and performs a comparative analysis of regulations at all levels of government in BiH, pointing out their shortcomings and possible improvements. The paper also identifies obstacles that slow down the digitization process and suggests possible solutions. By examining these key aspects, the paper provides a deeper understanding of the current state of digitization and electronic administration in BiH, and contributes to the debate on the improvement of public services and the modernization of public administration in the country.

Key words: Digitization, Public Administration, E-Governance, Electronic Signature, Electronic Document.

Доц. др Милица Торбица*

Универзитет Привредна академија, Правни факултет за привреду и правосуђе, Нови Сад

УТИЦАЈ УПРАВЉАЊА КАРИЈЕРОМ ДРЖАВНОГ СЛУЖБЕНИКА НА ДЕПОЛИТИЗАЦИЈУ И ПРОФЕСИОНАЛИЗАЦИЈУ УПРАВЕ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ

Службенички систем и правни положај службеника сва три нивоа организације управе у Републици Србији, републичком, покрајинском и локалном, је у целости законодавно заокружен и уређен. У управљању људским ресурсима је прихваћен „мерит“ систем као критеријум за пријем у радни однос, каријерно напредовање и награђивање запослених. Правилно спровођење вредновања радне успешности државног службеника би требало да обезбеди остварење свих организационих циљева, достицање пожељног понашања свих запослених на раду као и постизање вредности у раду у складу са компетенцијама, мотивацијом, учењем и развојем државних службеника. Резултати вредновања радне успешности, са једне стране, указују на евентуалну потребу за обукама и планирањем развоја и стручног усавршавања запослених, док се са друге стране омогућава издавање најиновативнијег и најмотивисанијег кадра државне управе којима треба пружити могућност да своје професионалне и каријерне циљеве ту и остваре. Управљање каријером запослених службеника у органима управе представља континуиран процес осмишљавања и примене различитих модела и активности управљања људским ресурсима чији је циљ да обезбеде стручне и квалитетне кадрове, добро распоређене, уз истовремено омогућавање запосленим појединцима да постигну своје каријерне циљеве. Дугорочно посматрано, уколико се управљање каријером државног службеника буде вршило ефикасно и плански, могуће је директно допринети остварењу принципа деполитизације и професионализације управе у Републици Србији, као једних од најважнијих циљева реформе управе.

Кључне речи: Управа; Управљање каријером; Професионализација;
Деполитизација; Управљање људским ресурсима.

THE INFLUENCE OF CIVIL SERVANT CAREER MANAGEMENT ON DEPOLITICIZATION AND PROFESSIONALIZATION OF ADMINISTRATION IN THE REPUBLIC OF SERBIA

The civil service system and the legal position of civil servants at all three levels of administrative organization in the Republic of Serbia, republican, provincial, and local, are fully legislated and regulated. In human resources management, the "merit" system is accepted as a criterion for hiring, career advancement, and rewarding employees. The correct implementation of the evaluation of the work performance of civil servants should ensure the achievement of all organizational goals, the achievement of desirable behavior of all employees at work, as well as

* milica.office1@gmail.com

the achievement of value in work in accordance with the competencies, motivation, learning, and development of civil servants. The results of the assessment of work performance, on the one hand, point to the potential need for training and planning for the development and professional development of employees, while on the other hand, it is possible to select the most innovative and motivated personnel of the state administration, who should be given the opportunity to achieve their professional and career goals. Career management of employees in administrative bodies represents a continuous process of designing and applying different models and activities of human resources management, whose goal is to provide professional and quality personnel well distributed. At the same time, it enables employed individuals to achieve their career goals. In the long term, if the career management of civil servants is carried out efficiently and in a planned manner, it is possible to directly contribute to the tenets of depoliticization and professionalization of administration in the Republic of Serbia as one of the most important goals of administration reforms.

Keywords: Management; Career management; Professionalization; Depoliticization; Human resources management.

*Јелена Миливојевић**

Локални омбудсман града Крагујевца, докторанд Правног факултета у Крагујевцу

**ОГРАНИЧАВАЊЕ АКАТА ОРГАНА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ КРОЗ
ПРАКСУ НЕЗАВИСНИХ И КОНТРОЛНИХ ТЕЛА У ПРАВНОМ
СИСТЕМУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ**

Аутор се у раду бави питањем односа органа државне управе и независних контролних органа који су снабдевени овлашћењем да контролишу њихов рад. Питање којим ће се посебно бавити тиче се овлашћења, поступка као и правног дејства одлука којим се то постиже. Централно место у раду биће у односу омбудсмана као независног и самосталног органа и органа државне управе који својим актима одлучују о правима и на праву заснованим интересима грађана. У овом делу реч је обавезујућим или необавезујућим дејствима одлука којима се може утицати али и ограничавати дејство аката које доносе органи државне управе. Посебна пажња биће усмерена на препоруке којима омбудсмани указују на неправилности али и траже исправке истих а у погледу заштите правних интереса.

Кључне речи: Права; Акти; Државна управа; Независни органи; Препоруке; Мишљења; Одлуке.

**LIMITATION OF ACTS OF STATE ADMINISTRATION BODIES
THROUGH THE PRACTICE OF INDEPENDENT AND SUPERVISORY
BODIES IN THE LEGAL SYSTEM OF SERBIA**

In this work, the author deals with the relationship between state administration bodies and independent control bodies. The issue that we will deal with, in particular, concerns the authorization of procedures and the legal effect of decisions. The central place in the work will be about the ombudsman as an independent and neutral body and state administration body. This part of the paper focuses on the binding or non-binding effects of decisions that can influence and limit the effect of acts passed by administrative bodies. Special attention will be drawn to the recommendations by which the ombudsman points out irregularities but also seeks corrections to protect legal interests.

Keywords: Law; Acts; State administration; Independent bodies;
Recommendations; Opinions; Decisions.

*jelenajovicickg@gmail.com

*Иван Петровић, ма**

Замјеник локалног омбудсмана града Краљева

**ПРОАКТИВНА УЛОГА ИНСТИТУЦИЈЕ ЛОКАЛНОГ
ОМБУДСМАНА У ЗАШТИТИ ЉУДСКИХ ПРАВА ОД СИСТЕМСКОГ
КРШЕЊА ДОНОШЕЊЕМ НЕЗАКОНИТИХ АКАТА ОД СТРАНЕ
ОРГАНА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ**

Аутор се у раду бави улогом институције Локалног омбудсмана, која се огледа на иницирању, тј. указивању на незаконитост нормативе општих аката – одлука које доносе градоначелници локалних самоуправа, а која нису у складу са Законом о локалној самоуправи у делу оснивања посебних стручних служби и општих аката – одлука које доносе скупштине локалних самоуправа, а која нису у складу са Законом о прекршајима у делу казнене политике у прописивању новчаних казни. С тим у вези, аутор најпре указује, на незаконитости оснивања посебних стручних служби од стране извршних органа локалне самоуправе, иако је то изричита надлежност скупштина локалних самоуправа, на основу чега долази до постојања сукоба интереса у избору и постављењу руководилаца посебних стручних служби. Такође, аутор указује на незаконито прописивање новчаних казни, на основу којих прекршајни судови у Републици Србији доносе пресуде или су доносили пресуде, које по сили закона немају правно дејство и на тај начин се крше зајамчена уставна права грађана. Поред овога, у раду је обрађен значај институције Локалног омбудсмана, у циљу превентивног деловања, како би скупштине локалних самоуправа наведене незаконитости отклониле, и да се у будуће не појављују, јер штете грађанима у остваривању њихових права и правосуђу Републике Србије.

Кључне речи: Локални омбудсман; Закон о прекршајима; Закон о локалној самоуправи; Општа акта, одлука, незаконитост, права грађана.

**THE PROACTIVE ROLE OF THE INSTITUTION OF THE LOCAL
OMBUDSMAN IN THE HUMAN RIGHTS PROTECTION FROM THE
SYSTEMIC VIOLATION BY ILLEGAL ACTS OF THE LOCAL SELF-
GOVERNMENT BODIES**

In the paper, the author deals with the role of the institution of the Local Ombudsman, which is reflected in the initiation, i.e., pointing out the illegality of normative general acts - decisions made by mayors of local self-governments, which are in violation of Law on Local Self-Government in the part which refers to establishing special professional services and general acts - decisions made by assemblies of local self-governments, which are in violation of the Law on Misdemeanors, i.e., its part on penal policy in prescribing fines. In this regard, the author, first of all, points to the fact that it is illegal for the executive bodies of local self-governments to establish special professional services, as this is the

* *ivanpetrovicjoske@gmail.com*

express competence of local self-government assemblies. This leads to a conflict of interest in selecting and appointing managers of special professional services. Also, the author points to the illegal imposition of fines, based on which the misdemeanor courts in the Republic of Serbia issue or have issued judgments, which, by force of law, do not have legal effect and thus violate the guaranteed constitutional rights of citizens. In addition to this, the paper deals with the importance of the institution of the Local Ombudsman for preventive action so that the assemblies of local self-governments eliminate the aforementioned illegalities and make sure they do not appear in the future because they harm not only citizens in exercising their rights but the judiciary of the Republic of Serbia as well.

Keywords: Local Ombudsman; Law on Misdemeanors; Law on Local Self-Government; General act; Decision; Illegality; Citizens' rights.

*Будимир Петковић**
Предраг Раосављевић †
Филип Новаковић ‡

Институција Омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине

**ПОСТУПАЊЕ СЛУЖБЕНИКА ЗА ИНФОРМИСАЊЕ ПРИЛИКОМ
ДОНОШЕЊА РЈЕШЕЊА У СКЛАДУ СА ЗАКОНОМ О СЛОБОДИ
ПРИСТУПА ИНФОРМАЦИЈАМА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ СА
ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ПРОВОЂЕЊЕ ИСПИТИВАЊА ЈАВНОГ
ИНТЕРЕСА**

Слободан приступ информацијама сваком физичком и правном лицу даје право приступа информацији која је под контролом јавног органа, а сваком јавном органу намеће одговарајућу обавезу њеног објављивања. У случају да постоје околности због којих би орган могао изузети одређену информацију од објављивања, он је дужан провести тест јавног интереса, којим утврђује да ли преовладава интерес објаве информација или њиховог ускраћивања, будући да се тражена информација налази у домену ограничења релативног карактера код којих се може, али и не мора, ускратити приступ. Одбијање захтјева за приступ информацијама није оправдано уколико јавни орган не проведе стриктан тродијелни тест, где терет доказа оправданости ограничења увијек пада на онога у чијем је посједу, односно под чијом је контролом тражена информација. Циљ овог рада је да укаже шта тачно подразумијева тест јавног интереса, на који начин се проводи и које стандарде треба да испуни да би досљедно било проведено начело према којем информације у посједу јавних органа представљају јавно добро. Код оцјене сразмјерности интереса као кључне елементе треба размотрити да ли тражене информације указују на било какве преступе, неправду, злоупотребу власти, немар у обављању службене дужности, непоштовање законске обавезе, неовлаштено трошење јавних средстава и опасност по здравље или безbjедност појединца, друштва и човјекове околине.

Кључне ријечи: Тест јавног интереса; Слобода приступа информацијама, Објављивање информација

**ACTIONS OF PUBLIC RELATIONS OFFICER CONCERNING ISSUING
DECISIONS UNDER THE FREEDOM TO ACCESS TO INFORMATION
ACT OF THE REPUBLIC OF SRPSKA WITH SPECIAL REFERENCE TO
APPLICATION OF PUBLIC INTEREST TEST**

Free access to information gives every person the right to access information that is under the control of a public authority while imposing on every public authority the corresponding obligation to publish it. In the event that there are circumstances

**bpetkovic@ombudsmen.gov.ba*
†*praosavljevic@ombudsmen.gov.ba*
‡*fnovakovic@ombudsmen.gov.ba*

due to which the authority could exempt certain information from publication, it is obliged to conduct a public interest test, which determines whether the interest of publishing the information or its withholding prevails since the requested information is in the domain of restrictions of a relative character, where access may or may not be denied. Denying access to information is only justified if the public authority performs a strict three-part test, where the burden of proof of the justification of the restriction always falls on the authority in possession or in control of requested information. The aim of this paper is to indicate what exactly the public interest test entails, how it is carried out and what standards it should meet in order to consistently implement the principle according to which information in the possession of public authorities represents the public good. When evaluating the proportionality of interests, key elements that should be considered are whether the requested information indicates any crimes, injustice, abuse of power, negligence in the performance of official duties, non-compliance with legal obligations, unauthorized spending of public funds, and danger to the health or safety of the individual, society and the human environment.

Keywords: Public interest test; Free access to information; Release of information.

РАДНО ПРАВО /
LABOR LAW

*Проф. др Радоје Брковић**

Редовни професор Правног факултета Универзитета у Крагујевцу, у пензији

*Доц. др Борислав Галић**

Факултет за привреду и правосуђе-Привредна академија Нови Сад

*Рајко Раонић**

Докторанд Правног факултета Универзитета у Крагујевцу

КОНСТИТУЦИОНАЛИЗАЦИЈА ПРАВА НА ОДМОР

„Једна од најбољих и најчистијих радости је одмор после рада“

Имануел Кант

Доминантним-убрзаним развојем радног права у XXI веку, развијала су се и права и обавезе запослених код послодавца. Једно од данас основних права, које пропагирају-промовишу многи уставни системи и детаљније закони о раду, јесте право на одморе у току рада и по основу рада. Претеча конституционализације овог права, и његовог уврштавања у уставне системе широм света, је Вајмарски устав из 1919. године, који је био прекретница за концептуализацију многих уставних система и уврштавања овог права у исте. Овим правом и његовом конституционализацијом жели се обезбедити минимум права по основу рада-„достојанственог рада“, а ово се право законским текстовима развијало у најминималнијем обиму, испод којег не може ићи ниједан послодавац. Аутори у раду желе да приближе овај, данас, фундаментални правни институт који се црпи из Устава, Закона о раду и других подзаконских текстова, и да исти дефинишу са теоретскоправног аспекта и укажу на његов значај и његове специфичности. С тога, предмет овог рада био би преглед теме из теоретскоправног угла и указивања на његов значај, наравно поткрепљено са становишта нормативноправног уређења и то према данашњој ситуацији и како је исто дефинисано „Lex fundamentalisom“, и указати на сличности и разлике, како је овај институт дефинисан у земљи и региону. Према мишљењу аутора, значај рада би откривао и циљ истог, а он би се се огледао у томе што овај радноправни институт тј.право, представља једно од фундаменталих права запослених, и да је дубоко неразвијена свест о његовом значају, а које је свакако, са разлогом, због своје битности саставни део Устава Републике Србије.

Кључне речи: Запослени; Послодавац; Радно време; Одмор у току рада; Дневни одмор; Годишњи одмор.

* *brkovicradoje@gmail.com*

* *galic.bora@gmail.com*

* *rajkoraonic@gmail.com*

CONSTITUTIONALIZATION OF THE RIGHT TO HOLIDAY

"One of the best and purest joys is rest after work"

Immanuel Kant

With labor law's dominant and accelerated development in the 21st century, the rights and obligations of employees also developed. One of today's fundamental rights propagated and promoted by many constitutional systems and, in more detail, by labor laws, is the right to rest during work and based on work. The forerunner of the constitutionalization of this right and its inclusion in constitutional systems worldwide is the Weimar Constitution from 1919, which was a turning point for the conceptualization of many constitutional systems and the inclusion of this right in them. With this right and its constitutionalization, the aim was to ensure a minimum of rights based on work—"dignified work" and to develop this right through legal texts to the minimal scope below which no employer could go. In the paper, the authors want to approach this, today's fundamental legal institute, which is drawn from the Constitution, the Labor Law and other secondary legal texts, to define it from a theoretical and legal aspect and point out its importance and specifics about it. Therefore, the subject of this paper is to give an overview of the topic from a theoretical and legal point of view, to highlight its importance from the normative aspect, taking into account the current situation and how the same is defined by the "Lex fundamentalis", and to point out the similarities and differences between definitions of this institute in the country and region. According to the authors, the importance of work would also reveal its goal. It would be reflected in the fact that this labor law institute, i.e., the law, represents one of the fundamental rights of employees and that there is a profoundly underdeveloped awareness of its importance, which indeed, due to its importance, is an integral part of the Constitution of the Republic of Serbia.

Keywords: Employee; Employer; Working hours; Rest during work; Daily rest; Annual leave.

*Prof. dr Ivo Rozic**

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

Tony Vuković

Pomorski fakultet Sveučilišta u Splitu

ULOGA KOLEKTIVNIH UGOVORA U ZAŠTITI RADNIH PRAVA POMORACA U REPUBLICI HRVATSKOJ

Pomorci spadaju u posebnu kategoriju radnika jer im se uvjeti života i rada u mnogočemu razlikuju od uvjeta života i rada radnika koji svoje poslove obavlja na kopnu. Zbog toga je od posebnog značaja pravna regulacija njihovog radnopravnog statusa. U RH ne postoji cijelovit pravni akt koji regulira radnopravni status hrvatskih pomoraca, već su takve odredbe disperzirane u više propisa. Posebno značajan izvor prava kojima se regulira radnopravni status pomoraca u RH su kolektivni ugovori. Kolektivni ugovori za pomorce se zbog svojih brojnih specifičnih odredbi dosta razlikuju od kolektivnih ugovora koji se odnose na radnike na kopnu. U RH, posebno za pomorce u međunarodnoj plovidbi, postoji dugotrajna tradicija kolektivnog pregovaranja između Sindikata pomoraca Hrvatske i Hrvatske udruge brodara Mare Nostrum. URH su trenutno na snazi dva kolektivna ugovora kojima se regulira radnopravni status pomoraca. Kolektivni ugovor za pomorce na brodovima koji obavljaju prijevoz u linijskom obalnom pomorskom prometu koji se primjenjuje od 1. rujna 2023. godine i Kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2023.-2024.) koji je stupio na snagu 1. siječnja 2023. godine. U radu autori daju osvrtna reguliranje radnopravnog statusa pomoraca u RH, značajke pojma i procesa kolektivnog pregovaranja, a posebno analiziraju i važeće kolektivne ugovore koji se odnose na hrvatske pomorce.

Ključne riječi: Radnopravni status pomoraca; Kolektivno pregovaranje; Kolektivni ugovor za pomorce na brodovima koji obavljaju prijevoz u linijskom obalnom pomorskom prometu; Kolektivni ugovor za hrvatske pomorce na brodovima u međunarodnoj plovidbi (2023-2024.).

THE ROLE OF COLLECTIVE AGREEMENTS IN PROTECTING THE LABOR RIGHTS OF SEAMEN IN THE REPUBLIC OF CROATIA

Seafarers belong to a special category of workers because their living and working conditions differ in many respects from the living and working conditions of workers who perform their jobs on land. For this reason, the legal regulation of their labor law status is of particular importance. In the Republic of Croatia, no comprehensive legal act regulates the labor law status of Croatian seafarers, but such provisions are dispersed in several regulations. A particularly significant source of law regulating the labor status of seafarers in the Republic of Croatia is

* *ivo_rozic@yahoo.com*

collective agreements. Due to their many specific provisions, collective agreements for seafarers are quite different from collective agreements relating to workers on land. In the Republic of Croatia, especially for seafarers in international shipping, there is a long-standing tradition of collective bargaining between the Croatian Seamen's Union and the Croatian Shipowners' Association Mare Nostrum. UHR currently has two collective agreements in force that regulate the labor status of seafarers – the Collective Agreement for Seafarers on Ships Carrying Out Transportation in Line Coastal Maritime Traffic, which applies from September 1, 2023, and the Collective Agreement for Croatian Seafarers on Ships in International Navigation (2023 -2024) which entered into force on January 1, 2023. In the paper, the authors provide an overview of the regulation of the labor law status of seafarers in the Republic of Croatia, the features of the concept and process of collective bargaining, and, in particular, analyze the two valid collective agreements relating to Croatian seafarers.

Keywords: Employment status of seafarers; Collective bargaining; The Collective Agreement for Seafarers on Ships Carrying Out Transport in Line Coastal Maritime Traffic; Collective Agreement for Croatian Seafarers on Ships in International Navigation (2023-2024).

*Prof dr. Mehmed Hadžić**

Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

NAČELO IN FAVOREM LABORATORIS U SISTEMU RADNIH ODNOŠA

Načelo *in favorem laboratoris*, odnosno načelo pogodnosti, je neraskidivo vezano za savremeni sistem radnih odnosa u slučajevima kada su prava na radu ili u vezi sa radom normirana u više pravnih izvora. U sistemu radnih odnosa izvori se primjenjuju na način da se polazi od pojedinačnog ugovora o radu, preko autonomnih općih akata poslodavca i kolektivnih ugovora, do zakona o radu kao lex generalis i drugih lex specialis zakona kojima su utvrđeni minimalni standardi prava na radu.

Ovaj smjer primjene izvora radnog prava se u određenim slučajevima koriguje primjenom načela *in favorem laboratoris*. Temeljna svrha ovog načela jeste da se kada je god to moguće u najvećoj mogućoj mjeri zaštiti radnik kao ekonomski slabija strana u radnom odnosu. Načelo *in favorem laboratoris* se u fazi normiranja primjenjuje kada se jedan institut normira u više izvora koji imaju različitu pravnu snagu. Načelo takođe koriste i donosioci odluka u postupku ostvarivanja i zaštite prava na radu i u vezi sa radom u onim situacijama kada se na činjenično stanje može primjeniti više različitih izvora prava. Načelo *in favorem laboratoris* se u pravilu koristi kod primjene materijalnog prava, ali ostaje otvoreno pitanje mogućnosti njegovog korištenja u primjeni postupaka za ostvarivanje i zaštitu prava na radu i u vezi sa radom.

Ključne riječi: In favorem laboratoris; Hierarchy of legal sources.

THE PRINCIPLE *IN FAVOREM LABORATORIS* IN THE LABOUR RELATIONS SYSTEM

The principle *in favorem laboratoris*, i.e., the principle of convenience, is inextricably linked to the modern labor relations system in cases when rights at work or in connection with work are regulated in several legal sources. In the labor relations system, sources are applied in such a way that they start from individual employment contracts, through autonomous general acts of the employer and collective agreements, to labor laws as lex generalis and other lex specialis laws that establish minimum standards of rights at work.

This direction of application of sources of labor law is corrected in certain cases by applying the principle *in favorem laboratoris*. The fundamental purpose of this principle is to protect the worker as an economically weaker party in the employment relationship whenever possible. The principle *in favorem laboratoris* is applied at the regulation stage when one institute is regulated by multiple sources that have different legal force. The principle is also used by decision-makers in the process of implementation and protecting rights at work and in connection with work in those situations where the facts can be applied to several different sources of law. The principle *in favorem laboratoris* is generally used in the application of substantive law. However, the question of the possibility of its use in the application of procedures for the exercise and protection of rights at work and in connection with work remains open.

Keywords: *In favorem laboratoris*; Hierarchy of legal sources.

* *m.hadzic@pfsa.unsa.ba*

УДК/UDC 349.2(497.6PC)
331.109.6(497.6PC)

*Проф. др Радислав Лале**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

Александра Јелисић – Брчкало†

Судија Основног суда у Зворнику

СУДСКА ЗАШТИТА ПРАВА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

У овом раду, систематично ће се извршити анализа позитивноправног уређења судске заштите права из радног односа у Републици Српској, као једног од најзначајнијих облика екстерне заштите права запослених лица. Посебна пажња биће посвећена принципима по којима суд рјешава радни спор. Један од проблема који значајно оптерећује савремено радно право јесте проблем привидног независног рада или прикривеног радног односа који је евидентан и у Републици Српској. Домаће право уопште не нормира методе, тј. технике законске пресумције о постојању радног односа, нити познаје одредбе којима се потврђује начело чињеничног првенства, што за посљедицу има „неадекватан приступ судова и судске праксе“, као и изостанак потпуне и адекватне правне заштите лица која обављају различите облике рада у привидном (прикривеном) радном односу. Како наше радно законодавство не баштини јасну и потпуну дефиницију радног односа, аутори истичу потребу да се кроз будуће измјене и допуне радноправне регулативе обезбиједи јасна законска дефиниција овог појма, уз квалификацију правне субординације или њених најважнијих аспеката као општег битног елемента радног односа. Защитити радника који обављају привидни независни рад може допринијети и законско потврђивање начела чињеничног првенства, због чега се препоручује увођење законске забране обављања послова на основу уговора грађанског права, ако у односу између радника и наручиоца посла постоје елементи радног односа. Такође, аутори сматрају да би оснивање посебних судова, специјализованих за радне спорове, дало велики допринос у њиховом бржем и ефикаснијем рјешавању.

Кључне ријечи: Радни однос; Индивидуални радни спор; Судска заштита; Радни суд.

JUDICIAL PROTECTION OF EMPLOYMENT RIGHTS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

In this work, the authors conduct a systematic analysis of positive legal regulation of judicial protection of rights arising from the employment relationship in the Republic of Srpska as one of the most significant forms of external protection of the rights of the employees. Special attention will be paid to the principles by which the court resolves labor disputes. One problem that significantly burdens modern labor law is the problem of apparent independent work or hidden

* *radislav.lale@pravni.ues.rs.ba*

† *aleksandra.brckalo@pravosudje.ba*

employment, which is also evident in the Republic of Srpska. Domestic law does not regulate methods, i.e., techniques of legal presumption of the existence of an employment relationship, nor does it contain provisions confirming the principle of factual primacy. Such a situation results in "inadequate access by courts and judicial practice", as well as the absence of complete and adequate legal protection for persons who perform various forms of work in a hidden (disguised) employment relationship. As our labor legislation does not have a clear and complete definition of the employment relationship, the authors emphasize the need to provide one through future amendments to the labor law regulation, along with the qualification of legal subordination or its most important aspects as a general essential element of the employment relationship. Legal confirmation of the principle of factual primacy can also contribute to the protection of workers who perform apparent independent work, which is why the authors recommend introducing a legal ban on performing work based on civil law contracts in cases where the relationship between the worker and the client contains elements of an employment relationship. The authors also believe establishing employment tribunals would greatly contribute to faster and more efficient resolution of labor disputes.

Keywords: Employment relationship; Individual labor dispute; Court protection; Labor court.

*Doc.dr.sc. Ivana Grubešić**

Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

PRAVO NA PREKOGRANIČNU ZDRAVSTVENU ZAŠTITU

Pravo na zdravstvenu zaštitu jedno je od osnovnih ljudskih prava iz korpusa socijalnih prava, a mogućnost prekograničnog ostvarivanja zdravstvene zaštite značajno doprinosi slobodi kretanja građana kao radnika i kao pacijenata. Predmet istraživanja će u okviru navedene teme biti usmjeren na mogućnost ostvarivanja prekogranične zdravstvene zaštite u Evropskoj uniji, sa osvrtom na implikacije postojećeg sistema u EU na zakonodavstvo u Bosni i Hercegovini. EU je predviđjela složen sistem koordinacije nacionalnih zdravstvenih sistema, sa mogućnošću ostvarivanja zdravstvene zaštite prilikom primjene slobode kretanja radnika, međutim, zauzeti stavovi Suda pravde EU u slučajevima Kohll, Decker i drugi, ukazali su na nedostatke postojećeg sistema a što je rezultiralo i usvajanjem Direktive 2011/24/EU o prekograničnoj zdravstvenoj zaštiti pacijenata. U kontekstu slobode kretanja zdravstvenih usluga, Direktivom se daje mogućnost ostvarivanja zdravstvene zaštite u drugoj državi članici i bez prethodnog odobrenja od strane nosioca osiguranja u domicilnoj državi, a što je od presudnog značaja za obezbjeđenje zdravstvenih usluga odgovarajućeg kvaliteta u EU i šire. U ovom pogledu, kroz istraživanje će se sagledati domeni desetogodišnje primjene navedene Direktive u okviru složenog sistema zdravstvene zaštite u EU, kao moguće implikacije iste na zakonodavstvo u BiH, s obzirom na postupak ostvarenja članstva u EU.

Ključne riječi: Prekogranična zdravstvena zaštita; Zdravstvene usluge; Prava pacijenata; Koordinacija socijalne sigurnosti.

THE RIGHT TO CROSS-BORDER HEALTHCARE

The right to healthcare is one of the basic human rights from the corpus of social rights, and the possibility of cross-border healthcare significantly contributes to the freedom of movement of citizens as workers and patients. The subject of the research within the aforementioned topic will be focused on the possibility of exercising the right to cross-border healthcare in the European Union, with reference to the implications the existing system in the EU has for the legislation in Bosnia and Herzegovina. The EU provided a complex system of coordination of national healthcare systems, with the possibility of exercising the right to healthcare when applying the freedom of movement of workers. However, the opinions expressed by the EU Court of Justice in the cases of Kohll, Decker and others pointed out the shortcomings of the existing system, which resulted in the adoption of the Directive 2011/24/EU on cross-border healthcare of patients. In the context of the freedom of movement of health services, the Directive provides the possibility of obtaining healthcare in another member state without prior approval by the insurance carrier in the country of residence, which is crucial for

* *ivana.grubasic@unze.ba*

providing health services of appropriate quality in the EU and beyond. In this regard, the research will look at the scope of the ten-year application of the said Directive within the complex system of healthcare in the EU, as well as its possible implications for the legislation in BiH, considering the process of achieving EU membership.

Keywords: Cross-border healthcare; Health services; Patient's rights, Coordination of social security.

*Пуковник проф. др Живорад Рашић**
правна служба ОС БиХ

УНУТРАШЊИ СУКОБИ РАДНОГ ЗАКОНОДАВСТВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Један од специјалитета правног поретка у Босни и Херцеговини је важење четири закона о раду са различитим персоналним, реалним и територијалним домашајем, и бројним диспаратним одредбама чија примена неминовно доводи до унутрашњих сукоба закона. У овом раду се оцењују размере овог проблема и предлаже његово решавање методима колизионог, конкретније дерогационог и интерлокалног права. Та се методологија своди на избор меродавног правног поретка и надлежности у прекоентитетским радним споровима, што се постиже тумачењима позитивних колизионих норми и стваралачком судском праксом. Сукоби радних закона не само могући него и чести, а у колизионом праву постоји велика и занемарена правна празнина по овом питању. Постоје убедљиви аргументи да се ова правна паразнина попуњава ширим и аналогним тумачењима јединог позитивног правног извора за решавање интерлокалних сукоба закона, који је једино у БиХ преживео распад бивше федерације и добио нову намену – Закона о решавању сукоба закона у статусним, породичним и наследним односима. Да је то могуће показала је анализа позитивноправних одредби. На крају су изнесени разлози да законодавци, правосуђе и аутори грађанског и уставног права посвете дужну пажњу развоју колизионог права као интердисциплинарне правне гране која на систематичан начин уређује избор меродавног права у околностима атипичне и компликоване вертикалне поделе власти у БиХ.

Кључне речи: Сукоб закона; Радни односи; Колизионо право; Меродавно право

INTERNAL CONFLICTS OF LABOUR LAWS IN BOSNIA AND HERZEGOVINA

One of the peculiarities of the legal system in Bosnia and Herzegovina is the validity of four labour laws, with different personal, material and territorial scopes and disparate provisions that lead to internal conflicts of laws. This paper assesses the extent of this problem and proposes a solution using the conflict-of-laws methods, i.e., the choice of applicable law and jurisdiction in inter-entity labor disputes by interpreting positive collision rules and law-making case law. Conflicts of labour laws are not only possible but also frequent, and there is a large and neglected legal lacuna in conflict-of-laws in this area. Furthermore, the compelling arguments have been found to fill this lacuna with broader and analogous interpretations of the only positive source for the resolution of inter-local conflicts of law, which only in Bosnia and Herzegovina survived the transition from the ex-federal state, i.e. the Law on the Resolution of Conflicts of

* rasevic71@gmail.com

Law in Status, Family and Inheritance Relations. The analysis of positive legal provisions proved the feasibility of that. In the end, the legislative, judicial and theoretical reasons for the development of conflict of laws in Bosnia and Herzegovina have been presented. This interdisciplinary legal branch is necessary for systematic regulation of the choice of applicable law in the circumstances of the atypical and complicated vertical division of powers in the Bosnian legal system.

Keywords: Conflict of laws; Labour relations; Applicable law.

*Истраживач сарадник др Јована Рајић-Ћалић**

Институт за упоредно право, Београд

БРАЧНИ И ПОРОДИЧНИ СТАТУС КАО ЗАБРАЊЕНИ ОСНОВ ДИСКРИМИНАЦИЈЕ – ОПШТИ ОСВРТ

Иако Закон о раду забрањује непосредну и посредну дискриминацију по основу пола, истраживања и статистике показују различит положај женских у односу на мушки кандидате за запослење у процесу запошљавања. Различито третирање условљено је репродуктивном улогом жене, што последично доводи до дискриминације по основу брачног стања, још увек законски недефинисаног основа дискриминације. Патријархални обрасци функционисања друштва посматрају жену као носиоца породичних дужности, што повлачи дискриминацију по основу породичних дужности, основа дискриминације који тражи своје место на листи забрањених основа дискриминације.

Другачије третирање жена по основу брачног и породичног статуса посебно је видљива у процесу запошљавања, у виду постављања недозвољених питања о планирању породице и броја деце. Због тога је и највећи број пријављених случајева дискриминације у извештају Повереника за заштиту равноправности у Србији управо у процесу запошљавања, које пријављују жене. И поред напредних одредби Закона о родној равноправности, дискриминацију жена по овим основима није могуће искоренити, те се поставља питање на који начин заштити жене у радном односу, а посебно у процесу запошљавања и обезбедити им једнак третман.

Аутор полази од хипотезе да позитивноправни оквир није адекватан да пружи заштиту од дискриминације женама у процесу запошљавања и на раду, те да промене треба да се крећу у правцу прописивања додатних механизама заштите какви постоје у упоредном праву, попут могућности ћутања на недозвољена питања и присуства представника синдиката разговорима за посао, чиме би се могућност постављања оваквих питања и прављења разлика међу кандидатима смањила.

Кључне речи: Дискриминација; Пол; Недозвољена питања; Радно право;
Родна равноправност.

MARITAL AND FAMILY STATUS AS A PROHIBITED GROUNDS OF DISCRIMINATION - GENERAL REVIEW

Although the Labor Law prohibits direct and indirect discrimination based on gender, research and statistics show a different position of female compared to male job candidates in the employment process. Different treatment is caused by women's reproductive role, which consequently leads to discrimination based on marital status—legally still undefined ground of discrimination. Patriarchal patterns

* *j.rajic@iup.rs*

of society's functioning view women as bearers of family duties, which entails discrimination based on family duties, a basis of discrimination that seeks its place on the list of prohibited grounds of discrimination. Different treatment of women based on marital and family status is particularly visible in the employment process, in the form of asking illegal questions about family planning and the number of children. That is why the largest number of reported cases of discrimination in the report of the Commissioner for the Protection of Equality in Serbia is precisely in the employment process reported by women. Despite the advanced provisions of the Law on Gender Equality, it is not possible to eradicate discrimination against women on these grounds, and the question arises as to how to protect women in the employment relationship, especially in the employment process, and provide them with equal treatment.

The author puts forward the hypothesis that the positive legal framework is not adequate to protect against discrimination against women in the employment process and at work and that changes should move in the direction of prescribing additional protection mechanisms, such as the possibility of remaining silent on illegal questions and having the representatives of the trade union present during job interviews, which would reduce the possibility of being asked such questions and being treated differently from other candidates.

Keywords: Discrimination; Gender; Illegal questions; Labor law; Gender equality.

Asistentica Armina Čunjalo LLM^{*}
 Pravni fakultet Univerziteta u Zenici

ULOGA USKLAĐENOSTI POSLOVANJA U PREVAZILAŽENJU PRAVNIM PRAZNINAMA

Globalizacija i modernizacija društva istovremeno iziskuju fleksibilnost prava i pravnih propisa. To iz razloga što je jako važno da poslovanje na međunarodnom nivou bude što jednostavnije i što sigurnije posmatrano sa zakonskog aspekta.

Nacionalni pravni okvir reguliše (skoro) sve pravne odnosne, no poteškoća se javlja u situacijama kada oni nisu baš detaljno ili spretno regulisani. To može predstavljati problem i na nacionalnom, ali i na međunarodnom nivou – za kompanije koje posluju van granica države porijekla. U novije doba, bilo je neophodno osmislti mehanizam pomoću kojeg će se lakše premostiti pravne praznine u različitim sferama, a posebno u sferi poslovanja.

Tako je sve učestalije uvođenje pojma „zakonske usklađenosti“ (engl. *legal compliance*) u svakodnevno poslovanje. Zakonska usklađenost u poslovanju, predstavlja mehanizam pomoću kojeg se politike i procedure, kao i samo poslovanje u praktičnom smislu uskladjuje sa svim zakonima, podzakonskim aktima, međunarodnim propisima koji regulišu određenu oblast, a što doprinosi prevazilaženju zakonskih praznina oslanjajući se na više propisa koji regulišu određenu oblast.

Fokus rada bit će na zakonitom poslovanju i pored činjenice da nisu svi pravni odnosi i radnje unaprijed predviđeni i definisani. Dakle, u kontekstu pravnih praznina, fokus se premješta sa pravnih odnosa privatnih osoba na pravne odnose/radnju pravnih i fizičkih lica u poslovanju.

U svrhu ovog naučnog rada, bit će prikazani primjeri pravnih praznina u domaćem zakonodavstvu, a čije se posledice mehanizmom usklađenosti poslovanja mogu svesti na minimum ili potpuno izbjegići.

U zaključnim razmatranjima, autorica rada će dati određena moguća rješenja koja se mogu postići mehanizmom pravne usklađenosti i poslovanju.

Ključne riječi: Zakonska usklađenost; Usklađenost; Poslovno pravo; Pravne praznine

THE ROLE OF BUSINESS COMPLIANCE IN OVERCOMING LEGAL GAPS

Globalization and modernization of society simultaneously require the flexibility of law and legal regulations. The previous stems from the fact that it is very important that business at the international level be as simple and as safe as possible from a legal point of view.

The national legal framework regulates (almost) all legal matters, but difficulties arise in situations where they are not regulated in detail or where they are not regulated in detail skillfully. This can be a problem at the national and also at the international level - for companies that operate outside the borders of their country

* armina.cunjalo@gmail.com

of origin. In recent times, it has been necessary to devise a mechanism by which it will be easier to bridge legal gaps in various spheres, especially in business.

Thus, introducing the concept of "legal compliance" into everyday business is becoming increasingly frequent. Legal compliance in business is a mechanism by which policies and procedures, as well as the business itself in a practical sense, are harmonized with all laws, by-laws, and international regulations that govern a certain area, which contributes to overcoming legal gaps by relying on several regulations that regulate a certain area.

The focus of this paper will be on legal business despite the fact that not all legal relationships and actions are foreseen and defined in advance. Therefore, in the context of legal gaps, the focus shifts from the legal relations between private persons to the legal relations/actions between legal and natural persons in business.

For the purpose of this paper, we will present examples of legal gaps in domestic legislation and possible consequences which can be minimized or completely avoided by the business compliance mechanism.

In the concluding remarks, the author of the paper will give certain possible solutions that can be achieved through the mechanism of legal compliance and business.

Keywords: Legal compliance; Compliance; Business law; Legal gaps.

Јелена Лале, mr^{}*

Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине

Аида Хаџиахметовић, mr^{}*

Министарство финансија и трезора Босне и Херцеговине

ПРАВНИ РЕЖИМ ЗАСНИВАЊА РАДНОГ ОДНОСА У ИНСТИТУЦИЈАМА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Заснивање радног односа има вишеструку улогу и значај. Друштво заснивањем радног односа обезбеђује потребну количину и квалитет друштвено потребног рада – послодавци обезбеђују радну снагу, радници обезбеђују себи и члановима своје породице материјално-социјалну сигурност. Због тога је потребна одговарајућа правна објективизација заснивања радноправног односа, тј. успостављање правног режима. У овом раду, систематично ће се извршити анализа правног режима заснивања радног односа у институцијама Босне и Херцеговине, као једног о најзначајнијих радноправних института, с обзиром да овај институт представља прву и најнепосреднију радноправну разраду права на рад. У одговарајућим дијеловима рада, пажња ће бити посвећена начину и основним фазама поступка заснивања радног односа државних службеника и осталих запослених лица, са посебним освртом на заштиту учесника конкурса и права на дјелотворно правно средство. У раду ће бити ријечи и о могућности продужења радног односа државним службеницима који су у складу са важећим прописима стекли услове за остваривање права на старосну пензију, с обзиром да се у институцијама Босне и Херцеговине појављују поменути случајеви, а на основу сагласности Агенције за државну службу. Такву праксу прате многоbroјна отворена питања, посебно што одговарајуће законске норме у случају испуњења услова за остваривање права на старосну пензију, утврђују престанак радног односа. У том смислу, аутори ће de lege ferenda учинити одговарајуће приједлоге за квалитетније и потпуније нормативно регулисање поменутог питања.

Кључне ријечи: Заснивање радног односа; Конкурс; Државни службеник; Право на жалбу.

THE LEGAL REGIME OF COMMENCEMENT OF EMPLOYMENT IN INSTITUTIONS OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

The significance and roles of commencing employment are manyfold: the society is provided with the required quantity and quality of socially useful work; the employers obtain workforce; and the employees provide material and social certainty for themselves and members of their families. Proper legal objectivization of the commencement of employment, i.e., of the establishment of

^{*} *jlale@mft.gov.ba*

^{*} *ahadziahmetovic@mft.gov.ba*

a legal regime, is, therefore, necessary. This paper analyzes the legal regime of the commencement of employment in BH institutions, which is considered one of the most significant labor law institutes, as the first and immediate exercise of the right to work. Specific parts of the paper focus on the method and phases in the commencement of employment for civil servants and other employees, with special reference to the protection of applicants and effective legal redress. The paper also explores the possibility of extending employment contracts for civil servants who are, under the current legislation, eligible to retire—a practice that is authorized by the Civil Service Agency of Bosnia and Herzegovina. This raises many questions because, under relevant legal provisions, meeting the retirement age requirement entails employment termination. In this context, the authors propose de lege ferenda better and more comprehensive solution to the problem.

Keywords: Commencement of employment; Job advertisement; Civil servant; Right to legal redress.

*Lucaciuc George-Doru**

PhD candidate of the Faculty of Law of the University of Bucharest

CONSIDERATIONS ON "NO POUCH" AGREEMENTS – BETWEEN THE RESTRICTION OF THE RIGHT TO WORK AND ANTI- COMPETITIVE VIOLATIONS

Through "no-pouch" agreements, we understand the agreements not to contact, recruit or offer employees of a competing company (those who work/worked at one of the companies involved).

On the one hand, these agreements reduce the competitiveness of the workforce, as employees remain trapped for a long period of time without the possibility of freely choosing another job. This also leads to an infringement of the fundamental right to work, which is regulated and protected at both the EU and national level by the provisions of the 2003 Constitution of Romania, republished. *On the other hand*, these agreements infringe anti-competitive rules, affecting the right of employers to recruit employees who work in similar fields/sectors of activity.

In the labor market, labor recruitment cannot be restricted as it is a competitive parameter between the parties involved.

Recently, there has been an increase in the number of investigations carried out by competent authorities in several Member States to investigate and sanction no-pouch and wage-fixing agreements (e.g., in Lithuania, Poland, Hungary, and Portugal).

In Romania, the competition authority (i.e., the Competition Council) has conducted an extensive campaign against companies operating in the market for the production of motor vehicles and/or other related activities (e.g., vehicle components and systems, testing, projecting), the best known being the investigations against Renault Technologie Roumanie and Segula Technologies Romania (following the company's refusal to allow competition inspectors access the company administrator's e-mail account, Segula was punished with a civil fine of 441,494.13 RON).

Moreover, in cases where anti-competitive acts were found to have been committed, the fines imposed can even reach 10% of turnover, which is likely to create financial difficulties or even a potential risk of insolvency for those companies.

In all cases, labor is indispensable for doing business, and the prohibition of "no-pouch" agreements contributes to increasing competitiveness among employees and enhancing the competitive business environment.

Keywords: Labor; No-pouch agreement; Competition; Non-discrimination.

* *george-doru.lucaciuc@drept.unibuc.ro*

ГРАЂАНСКОПРАВНА СЕКЦИЈА 1 /
CIVIL LAW SECTION 1

*Проф. др Гордана Станковић, редовни професор у трајном звању**
Правни факултет Универзитета у Нишу

ЕВЕНТУАЛНО ПАСИВНО СУПАРНИЧАРСТВО

Евентуално пасивно супарничарство, предвиђено правилима парничне процедуре да би се уклонили спорови из правних односа као патолошка друштвена појава, у литератури процесног права означава се различитим терминима с обзиром на то да законодавац није именовао овај процесни институт који се, као посебан вид тзв. законског супарничарства знатно разликује од осталих видова супарничарства. Оно што посебно одликује евентуално пасивно супарничарство представља одступање од општег процесног режима који се примењује у парници са супарничарима и метод одлучивања који суд примењује. Због фрагментарног законског регулисања овог процесног института настале су многе законске празнине које су у судској пракси различито интерпретиране што је доводило и доводи до правне несигурности.

Кључне речи: Супарничарство; Евентуално пасивно супарничарство,
Тужбени захтев.

POSSIBLE PASSIVE LITIS CONSORTIUM

Possible passive litis consortium is provided for by the rules of litigation procedure in order to remove disputes from legal relations as a pathological social phenomenon. It is a special type of the so-called legal litis consortium as it is significantly different from other types of litis consortia. As the legislator did not label this procedural institute, it is termed differently in the procedural law literature. One characteristic of possible passive litis consortium is a deviation from the general procedural regime applied in litigation with litis consortium and the decision-making method applied by the court. Due to the fragmentary legal regulation of this process institute, many legal gaps arose, which were interpreted differently in court practice, which in turn led and continues to lead to legal uncertainty.

Keywords: Litis consortium; Possible passive litis consortium; Statement of claim.

* *gordanastankovic10@gmail.com*

*Проф др Бранко Морат, редовни професор и судија у пензији**
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ЗАШТИТА ЛИЧНОСТИ ОД КЛЕВЕТЕ

Прије двадесет година је у Републици Српској извршена декриминализација клевете. За то вријеме је успјешно процесуирана грађанско-правна тужба против лица које је оклеветало другога. Декриминализација клевете извршена је својевремено путем *lex specijalis-a*, Закона о заштити од клевете. Политичка воља је условила да се у 2023. покрене и доврши законодавни поступак враћања кривичног дјела клевета у систем кодификације кривичног права, Кривични законик Републике Српске. Бурне реакције новинарских удружења, невладиних организација и представника „међународне заједнице“ нису успјеле зауставити криминализацију клевете. Релативан успјех протестне кампање је постигнут тако што су новчане казне за клевету смањене у односу на Нацрт Закона о имјенама и допунама Кривичног законика Републике Српске. Посљедично томе, правне посљедице осуде не могу наступити када је за кривично дјело изречена новчана казна.

Кључне ријечи: Клевета; Новчана казна; Накнада штете; Кривично право;
Грађанско право

PROTECTION OF PERSONALITY AGAINST DEFAMATION

Twenty years ago, defamation was decriminalized in the Republic of Srpska. During that time, a civil lawsuit was successfully initiated against a person who defamed another. Defamation was decriminalized through the *lex specialis-the Law on Protection from Defamation*. The political will required that in 2023, the legislative procedure to reinstate the criminal offense of defamation in the criminal law codification system, the Criminal Code of the Republic of Srpska, be initiated and completed. Violent reactions from journalists' associations, non-governmental organizations and representatives of the "international community" failed to stop the criminalization of defamation. The relative success of the protest campaign was achieved by the fact that fines for defamation were reduced compared to the Draft Law on Amendments to the Criminal Code of the Republic of Srpska. Hence, the legal consequences of a conviction cannot occur when a fine has been imposed for a criminal offense.

Keywords: Defamation; Fine, damages; Criminal law; Civil law.

* *brankomoraitbm@gmail.com*

Др Илија Бабић редовни професор универзитета у пензији*
Београд

УГОВОР О ПОКЛОНУ – РАСКИД И ОПОЗИВ
- правна правила и Преднацрт грађанског законика из 2015 -

Аутор синтетички анализира институт опозива и раскида уговора о поклону према правним правилима, ставовима правне науке, упоредног права и судске праксе. На основу ове анализе, применом више метода сазнавања и тумачења права, критички оцењује решења Преднацрта Грађанског законика Србије из 2015 (Преднацрт ГЗ)[†] и предлаже одговарајућа решења.

Уговор о поклону није целовито регулисан у позитивном праву Србије (и Републике Српске) те се на поклон примењују правна правила из раније важећих грађанских законика. На основу ових правила (проистеклих из римског права) и правне науке аутор одређује појам поклона и анализира његов опозив и раскид. Раскид двострано обавезних уговора због неиспуњења, промењених околности и немогућности испуњења регулисан је ЗОО чл. 124–138, али не и раскид доброчиних уговора.

Стране у уговору о поклону могу предвидети разлоге због којих се он може једнострano раскинути и опозвати пре и после његовог потпуног извршења. Уговор о поклону се, по правилу, раскида и опозива када је већ извршен и тада раскид и опозив делују уназад (ретроактивно). Одређени поклони – уобичајени пригодни (мање вредности), наградни, учињени у општекорисне сврхе и други, не могу се опозвати и уговор раскинути. Најчешће се уговор о поклону опозива и раскида у случају незахвалности (неблагодарности) поклонопримца и осиромашења поклонодавца, што се потпуније истражује у овом раду.

Ако је закључен поклон с налогом (*donatio sub modo*), а поклонопримац не изврши налог ни у накнадном примереном року, поклонодавац може да раскине уговор и захтева да поклонопримац врати што је примио, изузев кад је неко трећи стекао право да захтева извршење налога. Раскида се и опозива пуноважан уговор о поклону. Ако је уговор непуноважан (због рушљивости или ништавости) он ће се, по тужби лица које за то има правни интерес или по службеној дужности, поништити.

Скица за Законик о облигацијама и уговорима (Скица)[‡] опозив уговора о поклону је уврстила у разлог за његов раскид, што је оправдано преузело и Преднацрт ГЗ.

Кључне речи: Уговор о поклону; Опозив уговора о поклону; Раскид уговора о поклону; Незахвалност (неблагодарност) поклонопримца; Осиромашење поклонодавца; Неопозиви поклони.

* *babic.ilija@yahoo.com*

† Влада Републике Србије, Београд 2015.

‡ М. Константиновић, *Облигације и уговори – Скица за Законик о облигацијама и уговорима*, Савремена администрација, Београд 1969.

GIFT AGREEMENT – TERMINATION AND REVOCATION

Legal Rules and the Draft of the 2015 Civil Code

The gift agreement is not fully regulated under positive law. Legal rules included in civil codes previously in force apply to relationships arising from this agreement, such as revocation and termination. The gift agreement can be unilaterally terminated by agreement or, in some cases, by law before it has been executed. Most often, it is terminated and revoked after it has already been executed, and then it has a retroactive effect. Usual occasional gifts (of small value), prizes for general useful purposes, and others cannot be revoked or terminated.

The gift agreement can be revoked and terminated in case of the donee's ingratitude (ungratefulness) and the donor's impoverishment (when the gift has been handed over to the donee), and these are the two issues the paper deals with. If an agreement with an order, i.e., subject to a condition or qualification (*donatio sub modo*) is concluded, and the donee does not fulfill that condition even within a reasonable period, the donor can terminate the contract and demand that the donee return what he received, except when a third party has acquired the right to demand the execution of the order. Then, a valid gift agreement shall be terminated and revoked. If the contract is invalid (due to nullity), it will be annulled upon the lawsuit of the person who has a legal interest in it.

The author proposes that some concepts included in the Preliminary Draft of the Serbian Civil Code should be amended and supplemented with appropriate provisions.

Keywords: Gift agreement; Revocation of the gift agreement; Termination of the gift agreement; The donee's ingratitude; The donor's impoverishment; Irrevocable gifts.

*Проф. др Стјепановић**
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

МОЖЕ ЛИ ПРУЖАЛАЦ БЕСПЛАТНИХ УСЛУГА НА ИНТЕРНЕТУ ОДГОВОРАТИ ЗА ШТЕТУ НАСТАЛУ ДЕТРАНЗИТИМА?

Овај рад износи проблеме са којима се суочавају лица која су под утицајем садржаја поједињих сајтова на интернету, који кроз свој садржај рекламирају промјену пола као спасоносно рјешење за све проблеме. Након што су претрпјели разне хормонске терапије и хируршке захвate они су увидјели да им то није требало и желе да се врате у првобитни пол. Заснивање одговорности ових сајтова, који обично имају велику финансијску моћ, кроз призму класичне одговорности за накнаду штете учињене својим корисницима довело је до приједлога у овом раду које врсте штете би могла остваривати лица која су као корисници тих сајтова наведена на промјену пола. Ауторка предлаже у овом раду на који начин би се кроз домаћи правни систем позивом на одредбе Закона о облигационим односима могла заштитити у судским процесима ова лица. Одговара се и на питање да ли би се могле примјенити и одредбе Закона о заштити потрошача као и основна начела грађанског права.

Кључне ријечи: Промјена пола; Детранзити; Одговорност; Накнада штете; Судска заштита; Злоупотреба права.

CAN A PROVIDER OF FREE SERVICES ON THE INTERNET BE LIABLE FOR HARM CAUSED TO DETRANSITIONERS?

This paper focuses on the problems affecting individuals who succumb to the influence of content provided by sites on the Internet advertising sex reassignment as a wholesome solution to all their problems. After suffering various hormonal therapies and surgical procedures and realizing it was unnecessary, they wish to return to their original sex. Conceiving liability of these sites, which have great financial power, through a prism of classical liability for damage caused to their users has led to a proposal in this paper regarding types of compensations that can be claimed by persons who have been led to sex reassignment. The author suggests that these persons could be protected in the domestic legal system by invoking provisions of the Law of Obligations in court procedures. Furthermore, it answers the question of whether the Law on Consumer Protection provisions and the basic principles of civil law can also be applied.

Keywords: Sex reassignment; Detransitioners, liability; Compensation for damages; Judicial protection; Abuse of law.

* *stanka.stjepanovic@pravni.ues.rs.ba*

*Prof. dr. sc. Dragan Bolanča**
Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

SPAŠAVANJE NA MORU (UNUTARNJIM VODAMA) – OD RIMSKOG PRAVA DO SUVREMENOG DOBA

Jedan od veoma važnih instituta plovidbenog, a posebno pomorskog prava jest institut spašavanja. Taj je institut zasnovan na etičkom shvaćanju potrebe međusobnog pomaganja među učesnicima pomorske (unutarnje) plovidbe. Pravo spašavanja razvijalo se najprije putem instituta običajnog prava, a zatim su intervencijom zakonodavca ti običaji kodificirani ili su poslužili kao osnova za formuliranje posebnih pravnih normi. Najvažniji međunarodni instrumenti na tom polju su Međunarodna konvencija za ujednačavanje nekih pravila o pružanju pomoći i spašavanju na moru (Bruxelles, 1910.) i Međunarodna konvencija o spašavanju (London, 1989.). U ovom će se radu uspoređivati zakonska rješenja Republike Srpske i Republike Hrvatske.

Ključne riječi: spašavanje na moru, rimsko pravo, pomorsko pravo, pravo unutarnje plovidbe, Republika Srpska, Republika Hrvatska.

SALVAGE ON THE SEA (INLAND WATERS) - FROM ROMAN LAW TO MODERN TIME

The law of salvage is a principle of maritime law whereby any person who helps recover another person's ship or cargo in peril at sea is entitled to a reward commensurate with the value of the property salved. The legal concept of an entitlement to reward for saving imperilled marine property can be traced back into antiquity for some 3.000 years. Beginning with the Edicts of Rhodes (Nomos Rhodion Nauticos), through the laws of the Romans (chapters XLV and XLVII of Book XIV of Justinian's Digest) into modern legal system, it has been recognised through the ages that an individual who risk himself and his own property voluntarily to successfully rescue to property of another from peril at sea should be rewarded by the owner of the property saved. Today, salvage law is relatively international and uniform, because many of the world's maritime nations have adopted the text of the International Convention for the Unification of Certain Rules Relating to Assistance and Salvage at Sea (signed in Brussels in 1910) or International Conventionon Salvage (signed in London in 1989) which is based on the same general principles as the 1910 Convention. In this article the law solutions of Republic of Srpska and Republic of Croatia will be compared.

Key words: salvage on the sea, Roman law, maritime law, law of inland water navigation, Republic of Srpska, Republic of Croatia.

* *dbolanca2404@gmail.com*

*Проф. др Мирољуб Лазић**

Правни факултет Универзитета у Нишу

НАЧЕЛО ПОУЗДАЊА У РЕГИСТАР НЕПОКРЕТНОСТИ И СТИЦАЊЕ ПРАВА ОДРЖАЈЕМ

Јавни регистар непокретности, било земљишна књига или катастар, треба да омогући тачност евидентије свих права везаних за непокретност и да оствари сигурност правног промета. Да би регистар непокретности могао егзистирати мора почивати на начелу поуздања, а да би последице овог начела биле правичне, стање регистра мора достићи висок проценат или потпуну тачност података (потпуност и истинитост). Начело поуздања значи да сва права и чињенице уписане у регистар непокретности постоје (истинитост), односно да све оно што није уписано у регистар не постоји (потпуност).

Последица начела поуздања је да савестан стицалац постаје власник и када преносилац није био власник, неограничени власник или искључиви власник. Принцип поуздања у регистар непокретности је уздрао темељно начело *Nemo plus iuris...* да нико не може пренети на другога више права но што сам има. Иако дејство начела поуздања постоји због сигурности правног промета и заштите трећих савесних стицаша, разматрамо питања оправданости његове предности над својином стеченом одржајем појачаном државином. Да ли је одржај заснован на дуготрајној савесној државини ствари, вековима јачи од извornog власника, слабији по дејству од савесног уговорног стицања својине од књижног власника, због начела поуздања? Да ли ће савесно стицање имати исто дејство и према службеностима стеченим одржајем? Да ли се тиме отвара пут злоупотребама у правном промету? Која је мера савесности – провера само књижног или и провера ванкњижног стања? *Pro et contra*, сучевљавамо аргументе покушавајући да пронађемо правично решење, јер је принципу сигурности правног промета супротстављив једнако важан принцип заштите својине – књижне или ванкњижне.

Кључне речи: Регистар непокретности; Начело поуздања; Одржај; Колизија савесних стицалаца.

THE PRINCIPLE OF RELIANCE ON LAND REGISTRIES AND ACQUIRING RIGHTS TO PROPERTY THROUGH ADVERSE POSSESSION

The purpose of the land registration or cadastral register is to provide accurate records of all real property rights and ensure legal certainty in real estate transactions. Land registers must rest on the principle of reliance. For the consequences of this principle to be equitable, land registries must attain a high level or even complete accuracy of data (completeness and accuracy). The principle of reliance means that all the rights and facts entered into the land

* *lazic@prafak.ni.ac.rs*

registry are true (correctness) and that the data that have not been entered into the land registry are considered non-existent.

The principle of reliance implies that a conscientious acquirer will acquire ownership rights even when the conveyor was neither owner, freeholder, nor exclusive owner of the property. The principle of reliance undermined the very foundations of the principle *Nemo plus iuris...* "No one can transfer more rights to another than they themselves have. Although the aim of the principle of reliance is to ensure legal certainty in real estate transactions and protect third conscientious acquirers, we examine whether it is justifiable to give this principle the advantage over acquiring property through adverse possession. Is adverse possession based on long-term conscientious possession of the property, for centuries higher in force than the original owner, weaker in its effect than conscientious contractual acquisition from a registered title holder due to the principle of reliance? Will the conscientious acquisition have the same effect on the right of easement acquired by adverse possession? Will this lead to potential misuse in legal transactions? What is the measure of conscientiousness—examining only land registry or investigating factual state too? We confront pro and contra arguments in an attempt to find an equitable solution to a problem where the principle of legal certainty of real-estate transactions is confronted with the equally significant principle of protection of property rights—registered or factual.

Keywords: Land registry; The principle of reliance; Adverse possession; The collision of conscientious acquirers.

*Проф. др Ранка Рачић **

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ОДРЕЂИВАЊЕ ПРИВРЕМЕНИХ МЈЕРА У ТОКУ ПОСТУПКА У БРАЧНИМ ПАРНИЦАМА

У складу са законским рјешењем која је садржано у Породичном закону Републике Српске из 2023. године суд у току поступка у брачним парницима може по службеној дужности или на приједлог родитеља одредити привремене мјере у вршењу родитељског права и издржавања дјетета. Законодавац, приликом редиговања правила о одређивању привремених мјера у току поступка у брачним парницима, није значајније одступио од рјешења која су била садржана у бившем Породичном закону, који се у Републици Српској примјењивао до првог септембра 2023. године. Нажалост све нејасноће и дилеме око одређивања привремених мјера у вршењу родитељског права остале су и након доношења новог Породичног закона. Како Закон о парничном поступку, који је нормирао судске мјере обезбеђења, не познаје привремене мјере као посебну врсту мјере обезбеђења није јасно које претпоставке морају бити испуњене да би суд одредио неку од привремених мјера у вршењу родитељског права.

Ауторка се, у раду, посебно бави питањима које се односе на правни оквир за одређивање привремених мјера у вршењу родитељског права. Уколико би законодавац предвидио посебан поступак за одређивање привремених мјера у вршењу родитељског права сматрамо да би права и интереси дјетета били остварени у потпуности.

Кључне ријечи: брачне парнице, судске мјере обезбеђења, привремене мјере у вршењу родитељског права, издржавање дјетета.

ON ORDERING INTERIM MEASURES DURING MARITAL DISPUTE PROCEEDINGS

Under provisions of the Family Law of the Republic of Srpska from 2003, the court can order interim measures on exercising parental duties or child support during marital dispute proceedings. The existing rules that govern ordering interim measures during marital dispute proceedings did not change significantly compared to those stipulated by the Family Law, which was in force until September 1, 2023. Unfortunately, the newly introduced Family Law failed to eliminate many ambiguities and dilemmas concerning ordering these measures. Since the Law on Civil Procedure, which governs rules on security measures, does not recognize interim measures as their particular type, the question remains concerning conditions that must be met for the court to order some interim measures on exercising parental rights.

* ranka.racic@pravni.ues.rs.ba

In this paper, the author addresses, in particular, the question of the legal framework for ordering interim measures in exercising parental rights. We believe that If the lawmakers provided for a special procedure for determining interim measures in exercising parental rights, the legal interests of a child would be protected entirely.

Key words: marital disputes, security measures, interim measures in exercising parental rights, child support.

Проф. др Наташа Стојановић^{*}
Правни факултет Универзитета у Нишу

ОДСТУПАЊА ОД НАЧЕЛА УНИВЕРЗАЛНОСТИ У НАСЛЕЂИВАЊУ У САВРЕМЕНОМ СРПСКОМ ПРАВУ

Начело универзалности у наслеђивању као један од темеља установе наслеђивања у савременом српском праву подразумева да су правила законског наслеђивања општа, иста и једнака за све оставиоце и све наследнике, без обзира на: пол, брачни или ванбрачни статус, ред рођења, узраст, верску припадност, занимање, имовинске прилике и сл. Ово начело, такође, подразумева да се све што чини заоставштину, без обзира на врсту, намену, порекло и квалитет добара, наслеђује према истим правилима. Од овог врховног принципа српски законодавац чини одступање у самом Закону о наслеђивању, прописујући посебна правила наслеђивања у случају наследивости права да се тражи смањење наследног дела супружника као наследника другог законског наследног реда, потом, наследивости права на нужни део, и на крају, наследивости права и обавеза из закљученог уговора о доживотном издржавању, после смрти даваоца издржавања. Овим радом чинимо покушај да, коришћењем правно-догматског, нормативно-правног, упоредно-правног и историјско-правног метода, утврдимо колики је стварни обим примене начела универзалности у наслеђивању, узимајући у обзир његова ограничења, садржана у другим законским текстовима, попут: Закона о привредним друштвима, Закона о раду и Закона о одликовањима Републике Србије.

Кључне речи: Савремено српско право; Начело универзалности у наслеђивању; Начело специјалности у наслеђивању.

DEROGATIONS FROM THE PRINCIPLE OF UNIVERSALITY IN SUCCESSION IN SERBIAN CONTEMPORARY LEGISLATION

The principle of universality in succession as one of the foundations of the institute of succession in Serbian contemporary law implies that the rules of legal inheritance are general, identical and equal for the testator and all heirs, irrespective of sex, marital or extra-marital status, order of birth, age, religious belief, occupation, property opportunities, etc. This principle also implies that everything constituting the estate, irrespective of the type, purpose, origin and quality of goods, is inherited according to the same rules. The Serbian legislator makes derogation from this supreme principle in the Law on Inheritance itself, prescribing some special inheritance rules in cases of inheritability of the right to request the reduction of the inheritance portion of a spouse as an heir of the second legal inheritance order; then, inheritability of the right to forced portion; and, finally, inheritability of the rights and obligations referred to in a concluded lifelong personal care agreement, following the death of a caregiver. By means of

*natasa@prafak.ni.ac.rs

dogmatic, normative, comparative, and historical methods, we attempt to establish the actual scope of application of the principle of universality in succession, bearing in mind its limitations contained in other legal texts, such as Law on Business Companies, Labour Law, and Law on Decorations of the Republic of Serbia.

Keywords: Serbian contemporary law; Principle of universality in succession; Principle of speciality in succession.

*Проф. др Нина Плanoјevић**
Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ПРАВНА ДЕЈСТВА И ФУНКЦИЈЕ УРБАНЕ КОМАСАЦИЈЕ

За разлику од руралне комасације, урбана комасација представља облик овог института који већина држава нашег региона не познаје. И док се у Европи она успешно примењује више од једног века, у нашем региону урбану комасацију увеле су само три државе: најпре Словенија и Хрватска, а затим и Србија. Пошто је реч о новом институту, наш првенствени циљ је да извршимо приказ и анализу српских решења о урбанијој комасацији, ради бољег упознавања правничке јавности са кључним елементима, дејствима, функцијама и значајем овог европског института. Сврха нашег рада је и допринос популаризацији урбане комасације, уз подсећање на разлоге и потребу њеног постојања, али и недостатке у њеној регулативи – што би могло бити од користи државама које имају у плану њено увођење.

Кључне речи: Комасација; Урбана комасација; Дејства урбане комасације;
Функције урбане комасације.

LEGAL EFFECTS AND FUNCTIONS OF URBAN RE-PARCELLATION

Unlike rural re-parcellation, urban re-parcellation represents a form of new institute which is unknown to most of the countries in our region. Although it has been successfully implemented in Europe for over a century, urban re-parcellation was introduced in only three countries in the region: Slovenia, Croatia, and then Serbia. Since this is a new institute, our primary objective is to give an overview and analysis of the Serbian solutions in relation to urban re-parcellation in order to better inform the legal public about key elements, effects and importance of this European institute. A further purpose of our paper is to contribute to the popularisation of urban re-parcellation, reminding the legal public of the reasons for its existence and the shortcomings in legal regulations governing this issue, which could be helpful to countries planning to introduce re-parcellation.

Keywords: Re-parcellation; Urban re-parcellation; Effects of urban re-parcellation; Functions of urban re-parcellation.

* *nina.planojevic@gmail.com*

Full professor Tina Przheska PhD (изабрана 2020)*

*Assistant Tea Lalevska LL.M ***

Faculty of Law Justinianus Primus, “Ss. Cyril and Methodius” University in Skopje

LEGAL GAPS IN REGULATING THE RIGHT OF PLEDGE IN THE MACEDONIAN PROPERTY LAW

The right of pledge in the Macedonian legal system is a right in rem regulated by the basic Law on Ownership and Other Real Rights and several special laws such as the Law on Securing of Claims, the Law on Contract Pledge, the Law on Obligations and Property Relations in Air-traffic and other. Even though numerous laws regulate the right of pledge, there are still important issues regarding this right that are underregulated or unregulated. This paper aims to analyze the existing regulation regarding the right of pledge in the Macedonian property law and to pinpoint the legal gaps in that regulation, which cause problems in acquiring and exercising the right of pledge in legal practice. By analyzing the causes and effects of the existing legal gaps, the paper demonstrates the scope of the problem and suggests possible ways to address and overcome it. As the paper will demonstrate, overcoming the problem of legal gaps in the regulation of the right of pledge will require revising and amending all the laws governing the right of pledge so that a complete, comprehensive and harmonized regulation can be created.

Keywords: Property law; Rights in rem; Pledge; Mortgage; Legal gaps.

ПРАВНИТЕ ПРАЗНИНИ ВО УРЕДУВАЊЕ НА ПРАВОТО НА ЗАЛОГ ВО МАКЕДОНСКОТО СТВАРНО ПРАВО

Правото на залог во македонскиот правен систем претставува стварно субјективно право кое е уредено со генералниот Закон за сопственост и други стварни права и со повеќе специјални закони како што се Законот за обезбедување на побарувањата, Законот за договорен залог, Законот за облигационите и стварноправните односи во воздушниот сообраќај и други. Покрај тоа што постојат повеќе закони кои го уредуваат правото на залог сепак постојат значајни прашања поврзани со правото на залог кои или се недоволно уредени или пак воопшто не се уредени во законите. Овој труд има за цел да ја анализира постојната регулатива на правото на залог во македонското стварно право и да ги лоцира правните празнини во таа регулатива кои предизвикаа проблеми во стекнувањето и вршењето на правото на залог во правниот живот. Преку анализата на причините за постоење на правните празнини и последиците кои произлегуваат од нив, трудот ќе го претстави опфатот на постоечкиот проблем и ќе укаже на можностите за негово надминување. Како што ќе покаже трудот, за надминување на проблемот со постојните правни празнини во регулативата на правото на залог потребни се измени и дополнувања на сите закони со кои се уредува правото на залог со цел да се создаде целосна, јасна и хармонизирана регулатива.

Клучни зборови: Стварно право; Стварни права; Залог; Хипотека; Правни празнини.

* t.przeska@pf.ukim.edu.mk

** t.lalevska@pf.ukim.edu.mk

*Проф. др Дарко Радић**

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

*Виши асистент Дејан Пилиповић, ма**

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

ПОРОДИЧНИ ДОМ У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У оквиру посљедње реформе породичног законодавства у Републици Српској - међу бројним новинама - посебно се истиче институт породичног дома, који је по први пут дио позитивног права. Ријеч је о специфичној правној установи која је настала као резултат потребе да се током трајања потпуне породице, а нарочито у случају њене дисолуције обезбиједи адекватна заштита интереса појединачних чланова породице – у првом реду дјете. Породични дом као фактор хомогенизације породице и основни елемент њене материјалне базе захтијева посебну регулацију – уз одступања од општих правила имовинског права, чиме се заправо штите појединачни интереси чланова породице и интерес породице као цјелине. С друге стране, престанком брака или заједнице живота супружника проблем породичног дома појављује се као питање од виталног значаја. У том смислу, неопходна је ефикасна заштита првенствено најбољег интереса дјетета, а потом и квалитетно уређење односа између бивших супружника поводом, по правилу, највриједнијег дијела брачне имовине. У упоредном праву предвиђају се различити модели уређења породичног дома, но ипак постоје бројни елементи који су заједнички готово свим модерним законодавствима. Предмет овог рада јесте разматрање института породичног дома у позитивном законодавству Републике Српске, односно његових основних обиљежја и оправданости његове промоције у позитивно право.

Кључне ријечи: Породични дом; Заједничка имовина; Вршење родитељског права; Најбољи интерес дјетета.

FAMILY HOME IN THE REPUBLIC OF SRPSKA'S LAW

Within the framework of the latest reforms in family law in the Republic of Srpska, among numerous innovations, the concept of the family home stands out, which is, for the first time, part of positive law. This is a specific legal institution that has arisen as a result of the need to provide adequate protection of the interests of individual family members, primarily children, during the existence of a complete family, especially in the case of its dissolution. As a factor in the homogenization of the family and the fundamental element of its material base, the family home requires special regulation, including deviations from the general rules of property law, thus protecting the individual interests of family members

* *darko.radic@pf.unibl.org*

* *dejan.pilipovic@pf.unibl.org*

and the family's interests as a whole. On the other hand, upon the termination of marriage or cohabitation of spouses, the issue of the family home emerges as a matter of vital importance. In this sense, it is necessary to ensure effective protection of the child's best interests primarily and then the quality regulation of the relationship between former spouses regarding, as a rule, the most valuable part of marital property. Comparative law provides for different models of regulating the family home, but numerous elements are common to almost all modern legislation. The subject of this work is the consideration of the institution of the family home in the positive legislation of the Republic of Srpska, its basic characteristics, and the justification for its inclusion in positive law.

Keywords: Family home; Marital property; Exercising parental rights; The best interest of the child.

*Проф. др Марко Ђурђевић**

Правни факултет Универзитета у Београду

СТИЦАЊЕ И ПРЕНОС ЦРКВЕНИХ ДОБАРА НА ОСНОВУ УГОВОРА

Црквена добра су, према прописима црквеног права из Устава Српске православне цркве, покретна и непокретна имовина која је, као општа имовина, својина Цркве или својина поједињих правних лица одређених Уставом: епархије, манастира, црквених општине, храма, задужбине или неке друге установе и фонда. Добра су објекти, ствари у смислу које имају у стварном праву, којима Црква управља према својим аутономним прописима и има преносиво субјективно право својине које предмет деривативног стицања на основу правила грађанског права. У складу са особином преносивости својине у правном промету, правни прописи Србије о положају цркава и верских заједница напомињу да верске организације обезбеђују средства за обављање своје делатности, поред других извора, од правних послова и наглашавају добочине послове: поклоне и прилоге. У овом раду аутор разматра стицање и пренос црквених добара на основу уговора који стварају обавезу на пренос права својине. Када је реч о стицању, то јест преносу власништва са једног нецрквеног субјекта на цркву и преласку добра у црквену имовину и под режим црквеног управљања, аутор има у виду уговор о поклону, који разматра с обзиром на услове за закључење: способност уговарања цркве као поклонопримца, предмет, основ и форму. Полазећи од тога да способност за уговарање поклона имају Патријаршија и епископати, а да други делови црквене организације немају способност да приме поклон, аутор је размотрio правне последице уговарања налога поклонопримцу да учини неку корист трећем лицу. Предмет другог дела рада је пренос права својине на црквеном добру са цркве на нецрквеног субјекта. Остваривањем преноса једно добро престаје да буде имовина цркве и предмет црквеног управљања и излази из области односа које регулише црквено право. Преносом својине се реализује отуђење права из имовине цркве, због чега прописи аутономног права имају рестриктиван став. Отуђење је дозвољено уколико постоји оправдани разлог, дозвола меродавног црквеног органа и ако се предузима уговором са накнадом. Ове рестрикције се могу анализирати као црквени јавни поредак. Узимајући у обзир да је непоштовање ограничења постављених црквеним прописима према ставовима писаца уџбеника црквеног права разлог за поништење отуђења и примену црквених казнених санкција према лицима која су отуђење предузела, аутор је анализирао ове рестрикције у погледу на примену правила грађанског права о ништавости уговора и забрани у ширем смислу једној уговорној страни да закључи одређени уговор. У закључку, аутор је констатовао да непоштовање прописа црквеног права о условима за отуђење црквених добара није разлог за неважност уговора према општим правилима грађанског права.

Кључне речи: Црвена добра; Стицање и пренос имовинских права; Уговор о поклону; Јавни поредак; Неважност уговора.

* markodj@ius.bg.ac.rs

ACQUISITION AND TRANSFER OF CHURCH GOODS BASED ON CONTRACT

According to the provisions of church law in the Constitution of the Serbian Orthodox Church, church goods consist of movable and immovable assets that are either the general property of the Church or the property of specific legal entities defined by the Constitution, such as dioceses, monasteries, church municipalities, temples, endowments, or other institutions and funds. Goods are items and objects in the context of property law, under the Church's management in accordance with its autonomous regulations, and they possess a transferable subjective property right subject to derivative acquisition based on civil law rules. In line with the transferability of property in legal transactions, Serbian legal regulations on the status of churches and religious communities emphasize that religious organizations secure funds for their activities, among other sources, through legal transactions, particularly gifts and donations. In this paper, the author explores the acquisition and transfer of church goods through contracts that impose the duty to transfer ownership rights. Regarding the acquisition, which involves the transfer of ownership from a non-church entity to the Church and the transition of the goods into church property under the church management system, the author takes into account the gift contract. The author scrutinizes it in terms of the prerequisites for its conclusion, such as the Church's capacity as the recipient of the gift, the subject matter, the basis, and the form. With the assumption that the capacity to enter into gift contracts is vested in the Patriarchate and the dioceses and that other segments of the church organization lack the capacity to accept gifts, the author has analyzed the legal implications of contracting an instruction to the gift recipient to confer some benefit upon a third party. The second part of the paper deals with the transfer of property rights of church goods from the Church to a non-church entity. When this transfer is carried out, one asset ceases to be considered church property and is no longer subject to church management, effectively exiting the realm governed by church law. The transfer of ownership results in the alienation of rights from the Church's property, which is why autonomous legal provisions adopt a restrictive stance. Alienation is permitted if there is a justifiable reason, permission from the competent church authority, and if it is executed through a contract with compensation. These restrictions can be analyzed as part of the Church's public order. In light of the fact that failure to adhere to the restrictions set by church regulations, as stated by the church law textbooks, could lead to the annulment of the alienation and the imposition of ecclesiastical penalties on those involved in the transaction, the author has examined these restrictions within the context of civil law principles related to contract nullity and broader prohibitions on certain types of agreements. In conclusion, the author has established that non-compliance with church law requirements for the alienation of church goods does not render the contract invalid based on general principles of civil law.

Keywords: Church goods; Acquisition and transfer of property rights; Gift contract; Public order; Contract invalidity.

*Prof. dr. sc. Boris Krešić**

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

Prof. dr. sc. Zlatan Begić†

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

PRAVNA REGULATIVA NASILJA U BRAČNOJ/VANBRAČNOJ ZAJEDNICI U FEDERACIJI BOSNE I HERCEGOVINE

Porodica u užem smislu predstavlja temelj razvoja zdrave osobe, a u širem smislu predstavlja temelj jednog društva. Brak po zakonskoj definiciji podrazumijeva zajednicu života žene i muškarca, a u društvenim odnosima označava ljubav, zajedništvo, mir, spokoj i sreću. Pojavom nasilja u porodici dolazi do ozbiljnog problema ne samo za užu porodicu ili samo za bračnog/vanbračnog partnera, nego i za cjelokupno društvo. Šira porodica, odnosno treća lica ne moraju nužno biti dio problema, jer se situacija odvija između bračnih/vanbračnih partnera te problemi u najvećem broju slučajeva ostaju između njih samih.

Pravna pozicija jednog od bračnih/vanbračnih partnera koji se nalazi u ulozi žrtve je veoma složen problem koji zahtjeva duboku analizu i razmatranje. Budući da bračna/vanbračna zajednica predstavlja intiman odnos između partnera, pojавom nasilnog ponašanja žrtva ostaje nezaštićena te problem ostaje u samoj zajednici, što s pravnog aspekta predstavlja suštinski problem.

Jedan od osnovnih problema u cilju zaštite žrtve nasilja jeste na koji način sprječiti nasilnika u činjenju nasilja, koja je to mjera ili sankcija koja će uticati da on ne učini ili ne ponavlja radnje nasilja. Analizom navedene oblasti bi se došlo do spoznaja i mogućih rješenja u cilju adekvatnije zaštite, edukacije i zbrinjavanja žrtve nasilja u bračnoj/vanbračnoj zajednici.

Ključne riječi: Bračna zajednica; Vanbračna zajednica; Nasilje; Žrtva nasilja; Nasilnik.

LEGAL REGULATION OF VIOLENCE IN MARITAL/EXTRA MARITAL UNION IN FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

In the strict sense of the word, family is the foundation of a healthy person's development, while in a broad sense, it represents the foundation of a society. By its legal definition, marriage implies the union of a woman and a man, and in social relations, it denotes love, togetherness, peace, tranquility, and happiness. The occurrence of domestic violence creates a serious problem not only for the immediate family or the marital/extramarital partner but for the entire society. The extended family, that is, third parties, do not necessarily have to be a part of this situation, as it usually takes place between the marital/extramarital partners and, in most cases, the problem remains between them.

* *boris.kresic@untz.ba*

† *zlatan.begic@gmail.com*

The legal position of one of the marital/extramarital partners who is the victim is a very complex problem that requires a thorough analysis and discussion. Since the marital/extramarital union represents an intimate relationship between partners, violent behavior leaves the victim unprotected, and the problem remains within the union itself, representing an essential problem from a legal point of view.

One of the basic problems in protecting the victim of domestic violence is how to prevent the abuser from committing violence and which measures or sanctions will result in him not committing or repeating the acts of violence. The analysis of this subject matter would lead to insights and potential solutions aimed at more adequate protection, education, and care for the victims of domestic violence in marital/extramarital unions.

Keywords: Marital union; Extramarital union; Domestic violence; Victim; Abuser.

*Проф. др Димитрије Ђеранић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

Проф. др Нина Ђеклић†

Педагошки факултет у Бијељини Универзитета у Источном Сарајеву

О ЈЕЗИЧКИМ НЕДОУМИЦАМА У ПОРОДИЧНОМ ЗАКОНУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Језикослови и правослови требало би да сарађују приликом стварања правних норми. Међутим, не бива увијек тако. Уз то, живот је увијек маштовитији од језика и од права, ма колики зналци били правотворци. Ријечима умнијих, породично право није најважнији испит на правним факултетима, али јесте најважнији испит у животу. Породичним законом уређују се свијетли тренуци у животу све и једног човјека, као и одсуство свјетlostи у породичним односима. Једним таквим законом правно и језички занимају се и аутори. У раду се бавимо лингвистичким особеностима Породичног закона Републике Српске, имајући у виду значењске недосљедности у неким језичким структурима овога закона. Оне су у Закону реализоване на лексичком, синтаксичком, семантичком и стилистичком нивоу проучавања језика. С тим у вези, нудимо и прикладна, једнообразна и суштаствена рјешења којима ће се ове недоумице разријешити.

Кључне ријечи: Језичке недоумице; Породични закон; Република Српска.

ON THE LANGUAGE DOUBTS IN THE FAMILY LAW OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

Linguists and lawyers should cooperate when creating legal norms. However, this is not always the case. In addition, life is always more imaginative than language and law, no matter how knowledgeable the law makers are. In the words of wiser, family law is not the most important exam at law faculties, but it is the most important exam in life. The family law regulates the bright moments in the life of every person, as well as the absence of light in family relationships. The authors are also interested in such a law, legally and linguistically. In this paper, we deal with the linguistic and stylistic peculiarities of the Family Law of the Republic of Srpska, bearing in mind the semantic inconsistencies in some linguistic structures of this law. They are implemented in the Law at the lexical, syntactical, semantic and stylistic level of language study. In this regard, we also offer appropriate, uniform and comprehensive solutions that will resolve these doubts.

Key words: Language doubts; Family Law; Republic of Srpska.

* *dimitrije.ceranic@pravni.ues.rs.ba*

† *ninaceklic@pravni.ues.rs.ba*

Проф. др Ђорђе Раковић*

Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

ИЗДВАЈАЊЕ (ВАН)БРАЧНЕ ТЕКОВИНЕ У НАСЉЕДНОМ ПРАВУ

Издвајање брачне односно ванбрачне тековине у наслеђном праву представља, поред неколико других облика, вид издвајања из састава заоставштине, а у корист брачног супружника односно ванбрачног партнера. У раду ће се поред питања наслеђног права (ван)брачног супружника и брачне тековине, разматрати садржај и елементи института издвајања (ван)брачне тековине с обзиром да о овоме важеће наслеђноправно законодавство у БиХ не предвиђа посебне одредбе, поређење са сличним институтима, процедурална питања, као и правне последице, како у домаћем тако и у упоредном праву, с циљем јаснијег практичног и теоријског разумијевања овог питања и евентуалних приједлога.

Кључне ријечи: Издавање брачне тековине; Оставинска маса; Брачна / ванбрачна тековина; Насљедно право.

SEPARATION OF (EXTRA)MARITAL PROPERTY IN THE LAW OF INHERITANCE

Separation of matrimonial or non-marital assets in inheritance law represents, in addition to several other forms, a type of separation from the composition of the legacy (estate) in favor of the spouse or non-marital partner. In addition to the issue of inheritance rights of the spouse or non-marital partner and matrimonial assets, the paper will consider the content and elements of the institution of separation of (extra)marital assets, given that the valid inheritance legislation in BH does not provide for special provisions on this matter. The author compares the separation of matrimonial or non-marital assets with similar institutes, procedural issues, and legal consequences in domestic and comparative law, aiming for a clearer practical and theoretical understanding of this issue and possible proposals.

Keywords: Separation of matrimonial assets; Estate; Marital / non-marital assets; Inheritance law.

* *djordje.rakovic@pf.unibl.org*

*Prof. dr. sc. Borjana Miković**

Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Odsjek za socijalni rad

PRAVNA ZAŠTITA STARIJIH OSOBA U SLUČAJU BUDUĆE NESPOSOBNOSTI

U radu se, uz kraći pregled razvoja ljudskih prava o zaštiti starijih osoba, analiziraju odredbe ključnih međunarodnih instrumenata o trajnim ovlaštenjima i anticipiranim naredbama, odnosno principima koji se odnose na pravnu zaštitu starijih osoba u slučaju nesposobnosti. Kako ovi međunarodni instrumenti, posebno Preporuka Vijeća Europe br. R (99)4 o principima u vezi s pravnom zaštitom poslovno nesposobnih osoba i Preporuka Vijeća Evrope br. Rec (2009) 11 o načelima koja se odnose na trajne punomoći i anticipirane naredbe, sadrže važne smjernice za reformu nacionalnih zakonodavstava u smislu stvaranja neophodnih pretpostavki, uz ostale, i za posebnu zaštitu starijih osoba u slučaju buduće nesposobnosti, u radu je prezentirana odgovarajuća analiza stanja iz ove oblasti u bosanskohercegovačkom zakonodavstvu.

Navedeni pristup je zasnovan na stanovištu da trajna ovlaštenja i anticipirane naredbe u biti čine dva načina samoopredjeljenja sposobne starije osobe za budući period, odnosno mogući nastanak stanja u kome osoba nije sposobna sama donositi odgovarajuće odluke. Stoga, ovaj vid pravne zaštite može imati direktni uticaj na život osobe koja se za njega opredjeljuje. To posebno što obezbjeđenje ovakve zaštite starijih osoba polazi od zaštite ljudskih prava i osnovnih sloboda s promocijom principa samoopredjeljenja i lične autonomije svakog pojedinca uz mogućnost smanjenja zloupotreba starijih osoba budući da će se same osobe opredijeliti za izbor zastupnika od povjerenja. Pored toga implementacijom trajnih ovlaštenja i anticipiranih naredbi u odgovarajuće bosanskohercegovačko zakonodavstvo došlo bi ne samo do smanjenja broja punoljetnih osoba kojima je oduzeta poslovna sposobnost nego i do rasterećenja sudova i organa starateljstva vezano za provođenje zakonskih procedura u postupku oduzimanja poslovne sposobnosti, odnosno provođenja starateljske zaštite.

Ključne riječi: Starija osoba; Buduća nesposobnost; Pravna zaštita; Međunarodni dokumenti; Trajna ovlaštenja; Anticipirane naredbe.

LEGAL PROTECTION OF THE ELDERLY IN CASES OF FUTURE INCAPACITY

In addition to giving a brief overview of the development of human rights on the protection of the elderly, the paper analyses the provisions of key international instruments on continuing powers of attorney and advance directives or principles related to the legal protection of the elderly in cases of incapacity. As these international instruments, especially Recommendation No. R (99) 4 of the Committee of Ministers to Member States on Principles Concerning the Legal

* *borjana.mikovic@fpn.unsa.ba*

Protection of Incapable Adults and Recommendation CM/Rec (2009) 11 of the Committee of Ministers to Member States on Principles Concerning Continuing Powers of Attorney and Advance Directives for Incapacity, contain important guidelines for the reform of national legislation in terms of creating the necessary conditions for the special protection of the elderly in cases of future incapacity, the paper presents an appropriate analysis of the situation in this area in the legislation of Bosnia and Herzegovina.

The mentioned approach is based on the point of view that continuing powers of attorney and advance directives essentially constitute two ways of self-determination of non-disabled elderly persons for the future period when they might not be capable of making appropriate decisions on their own. Therefore, this type of legal protection can directly impact the life of the person who opts for it. This is especially due to the fact that such protection is based on the protection of human rights and basic freedoms with the promotion of the principle of self-determination and personal autonomy of individuals with the possibility of reducing the abuse of the elderly since the persons themselves will decide to choose a trusted representative. In addition, the implementation of continuing powers of attorney and advance directives in the relevant legislation of Bosnia and Herzegovina would lead not only to a reduction in the number of adult persons deprived of legal capacity but also to the unclogging of courts and guardianship authorities related to the implementation of legal procedures concerning deprivation of legal capacity and the implementation of guardianship protection.

Keywords: Elderly person; Future incapacity; Legal protection; International documents; Continuing powers of attorney and advance directives.

Доц. др Душко М. Челић*

Правни факултет Универзитета у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици

ШИРЕЊЕ ДОМЕНА ЈАВНОГ ИНТЕРЕСА – ОБЕСМИШЉАВАЊЕ ИНСТИТУТА ЕКСПРОПРИЈАЦИЈЕ

Експропријација би се могла појмовно одредити, као један од облика јавноправног ограничења права својине, у циљу остварења неког општег (јавног) интереса. Реч је о ауторитарном акту јавне власти, који за последицу најчешће има престанак права својине (дотадашњег) власника непокретности и истовремено стицање права својине на истом објекту, корисника експропријације – државе или ког другог субјекта у циљу остварења јавног интереса. Као што се дâ закључити, реч је о двостраном дејству експропријације – с једне стране о престанку права својине а с друге о њеном заснивању.

У различitim правним системима, у погледу експропријације, односно одузимању или ограничењу права својине, није уобичајено коришћење израза "интерес државе". Уобичајено је коришћење израза "општи интерес" или "јавни интерес". Тако се у Уставу САД користи израз "public use, у енглеском праву израз "public interes", у француском праву израз "utilité publique", а у немачком праву "Wohle der Allgemeinheit". У шпанском праву експропријација се спроводи у јавном или друштвеном интересу ("utilidad pública o interes social").

Да би ограничење права на мирно уживање имовине било дозвољено, оно мора не само да служи легитимном, на закону заснованом циљу од општег (јавног) интереса, већ "мора постојати разумна пропорционалност између средстава која се примењују и циља којем се тежи." Другим речима, принцип пропорционалности или сразмерности подразумева да ради задовољења легитимног јавног интереса, задирање у право појединца буде у најмањој могућој мери којом се остварује сврха. Принцип пропорционалности, тј. успостављања равнотеже интереса, представља коректив доминацији јавног над приватним интересом.

У раду ћемо указати на сукоб јавног (општег) и појединачног интереса код института експропријације, на тенденције ширења домена јавног интереса, до граница арбитрерног и произвoльнog, критички анализирати српско законодавство и праксу, као и законодавства и праксе у земама региона, и презентовати сопствени вредносни суд у погледу улоге и домета применљивости института експропријације у актуелном времену.

Кључне речи: Експропријација; Јавни интерес; Ограничено ограничења права својине.

* dusko.celic@pr.ac.rs

EXTENDING THE DOMAIN OF PUBLIC INTEREST–RENDERING THE INSTITUTE OF EXPROPRIATION MEANINGLESS

Expropriation could be conceptually defined as one of the forms of public law limitation of property rights, with the aim of achieving some general (public) interest. It is an authoritarian act of public authority, which most likely results in the termination of the property rights of the (previous) owner of the immovable property and, at the same time, the acquisition of property rights on the same object by the beneficiary of the expropriation—the state or any other entity in order to achieve the public interest. As can be concluded, the effect of expropriation is two-sided: on the one hand, the termination of the property right, and on the other hand, its establishment.

In different legal systems, in terms of expropriation, that is, confiscation or limitation of property rights, the term "state interest" is not commonly used. It is customary to use the term "general interest" or "public interest". Thus, the term "public use" is used in the US Constitution, "public interest" in English law, "utilité publique" in French law, and "Wohle der Allgemeinheit" in German law. In Spanish law, expropriation is carried out in the public or social interest ("utilidad pública o interés social").

For the limitation of the right to the peaceful enjoyment of property to be permissible, it must not only serve a legitimate, law-based goal of general (public) interest but "there must be a reasonable proportionality between the means applied and the goal pursued." In other words, the principle of proportionality implies that in order to satisfy the legitimate public interest, encroachment on the right of an individual should be to the smallest possible extent, which would achieve the purpose. The principle of proportionality, i.e., establishing a balance of interests, represents a corrective to the dominance of public over private interest.

In the paper, we will point out the conflict between public (general) and individual interest in the institute of expropriation, the tendencies to expand the domain of public interest to the limits of arbitrary, critically analyze the Serbian legislation and practice, as well as the legislation and practice in the countries of the region, and present our views regarding the role and scope of applicability of the institute of expropriation today.

Keywords: Expropriation; Public interest; Limitation of property rights.

*Божана Гужвић**

Предсједник Окружног привредног суда у Бијељини

ПОПУЊАВАЊЕ ПРАВНИХ ПРАЗНИНА У СУДСКОМ ПОСТУПКУ

Покретањем судског поступка, настаје обавеза суда да ријеши спор. Суд има обавезу да приликом рјешавања спора примијени закон. У ситуацијама у којим је законска норма јасна, задатак је суда да је примјени на конкретну ситуацију. Међутим, могуће су ситуације у којима законодавац правним нормама није предвидио или регулисао све односе. То и не треба да чуди из разлога велике динамичности друштвених односа које није могуће свеобухватно правно нормирати. Примарна улога суда јесте да ријеши спор између странака, па и у ситуацији одсуства писаног текста правне норме којом би се ријешио одредјени спорни однос у судском поступку. Наиме, када се у судској пракси јави питање или ситуација који нису уређени постојећим правним нормама (правна празнина), суд је дужан да надомести недостатке писане правне норме јер не може одбити да одлучује под изговором да постоји правна празнина или нејасност или непотпуност закона. Практично, у таквој ситуацији, суд има овлаштење да поступи као законодавац и установи правило за рјешавање неког правно релевантног питања кога у постојећим писаним правним нормама нема и то све док законодавац користећи искуства у судској пракси не препозна постојање правне празнине и својом законодавном интервенцијом не отклони правну празнину. У супротном, уколико би суд који рјешава спор закључивао да одређени однос није правном нормом регулисан или да се конкретно чињенично стање не може подвести нити под једну важећу правну норму, дошло би до ускраћивања приступа правосуђу. Овакво поступање суда представљало би повреду одредбе члана 6. Европске конвенције за заштиту људских права и основних слобода, којим је чланом зајамчено право на правично суђење. Наравно, при попуњавању правних празнина одлуком суда, мора се водити рачуна да истовремено не буду повријеђена начела на којима почива правни поредак те да таква активност суда не прерасте у самоволју судија кроз неприхватање истог правног принципа при рјешавању другог идентичног спорног друштвеног односа.

Кључне ријечи: Правна празнина; Стваралачка улога суда; Начела правног поретка.

ON BRIDGING LEGAL GAPS IN JUDICIAL PROCEEDINGS

After the judicial proceedings have been initiated, the court has an obligation to resolve the dispute by administering the relevant law. When a legal norm is clear, the court's task is to administer the legal norm to that specific situation. However, situations where the legislative body fails to provide or regulate all the relations

* *bozana.guzvic@pravosudje.ba*

with legal norms are possible. That should not come as a surprise because of the extraordinary dynamism of social relations that is impossible to standardize comprehensively. The court's primary function is to resolve disputes between the parties, even without written legal norms that would regulate a certain disputed relation in a judicial proceeding. Namely, when an issue or situation that is not regulated by existing legal norms (legal gap) arises in judicial practice, the court is obligated to compensate for the lack of written legal norms; it cannot refuse to make decisions under the excuse of the existence of a legal gap, the vagueness or incompleteness of law. Practically, in such a situation, the court is authorized to act as a legislative body and establish a rule for resolving some legally relevant issue that does not exist in the written norms until the legislative body recognizes the existence of the legal gap and removes it with their legislative intervention. Otherwise, if the court resolving the dispute concluded that a certain relation is not regulated by a legal norm or that the current facts do not fall under any existing legal norm, it would deny access to justice. Such actions of the court would represent a breach of the provision of Article 6 of the European Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, guaranteeing the right to a fair trial. Of course, when bridging legal gaps by court decisions, one must make sure not to simultaneously violate the principles on which the legal order is based and to prevent such activity of the court from growing into the self-will of judges through failure to accept the same legal principle when resolving another identical disputed social relation.

Key words: Legal gap; Creative role of the court; Principles of legal order.

*Научни сарадник др Богдана Стјепановић**
Институт за упоредно право, Београд

НАЧЕЛО АУТОНОМИЈЕ ВОЉЕ И БРАЧНИ УГОВОР

Аутономија воље јесте кључно начело у уговорном уређењу имовинских односа супружника. Једно од најсложенијих, али и најбитнијих питања која се у погледу закључења брачног уговора, а у вези са аутономијом воље уговорника поставља, јесте проблем „дилеме избора“ („dilemma of choice“). „Дилема избора“ се састоји у конфликту између промовисања са једне стране аутономије жена и слободе избора, и са друге стране заштите жена од штетних последица које би произилазиле из употребе аутономије воље у условима неједнакости, односно дисбаланса моћи.

Надлежни органи обично узимају да аутономија воље постоји, те се она јавља као претпоставка. Овакав став је у погледу брачног уговора нарочито штетан, јер може резултовати у економским последицама не само по „слабију“ уговорну страну, већ и по децу као и друштво у целини. Из тог разлога је нужно преиспитати начело аутономије воље и прилагодити га особеностима личног односа страна уговорница.

У овом раду ћемо анализирати примену начела аутономије воље на супружнике у брачном уговору, уз постављање можда изузетно смелог, али опет могућег питања (уз покушај давања одговора на исто), да ли се у погледу супружника који закључују брачни уговор може говорити о аутономији воље, односно једном њеном манифесту, слободи уговора у правом смислу те речи, те да ли је питање постојања аутономије воље у овом случају могуће посматрати на исти начин као и у погледу закључења правних послова између лица које не везује нека претходна веза или је у погледу пуноважности брачног уговора потребно увести нови критеријум који би омогућавао правичнији исход?

Кључне речи: Аутономија воље; Слобода уговора; Брачни уговор; Релациона теорија

THE PRINCIPLE OF AUTONOMY OF THE WILL AND THE MARRIAGE CONTRACT

Autonomy of the will is a key principle in the contractual arrangement of property relations between spouses. One of the most complex but also the most important questions that arise with regard to the conclusion of a marriage contract, and in connection with the autonomy of the will of the contracting parties, is the problem of the "dilemma of choice". The "dilemma of choice" consists of the conflict between promoting, on the one hand, women's autonomy and freedom of choice and, on the other hand, protecting women from harmful consequences that would result from the use of autonomy of will in conditions of inequality, i.e., power imbalance.

* bogdanastjepanovic@gmail.com

Competent authorities usually assume that the autonomy of the will exists, and it appears as a presumption. This attitude is particularly harmful in terms of the marriage contract because it can result in economic consequences not only for the "weaker" contracting party but for the children and society as a whole. For this reason, it is necessary to review the principle of autonomy of will and adapt it to the peculiarities of the personal relationship of the contracting parties.

In this paper, we will analyze the application of the principle of autonomy of will to the spouses in the marriage contract while posing a perhaps extremely bold but still possible question (with an attempt to answer the same): Is it possible to talk about the autonomy of the will with regard to the spouses who conclude the marriage contract, i.e., one of its manifestos, freedom of contract in the true sense of the word, and can the question of the existence of autonomy of will, in this case, be viewed in the same way as the conclusion of legal transactions between persons who are not bound by any previous relationship or is it, with respect to the validity of a marriage contract, necessary to introduce a new criterion that would enable a fairer outcome?

Keywords: Autonomy of will; Freedom of contract; Marriage contract; Relational theory.

*Виши асистент mr Тијана Баћовић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ИНФОРМИСАЊЕ ПОТРОШАЧА КАО УСЛОВ ЊИХОВЕ ЕФИКАСНЕ ЗАШТИТЕ

Поред разлика у финансијској, привредној и стручној моћи, асиметрија у односу између трговца и потрошача произлази и из њихове неједнаке информисаности. Потрошач је слабије информисана страна и теже му је да дође до информација које су од значаја за његову одлуку у вези са куповином робе. Због тога трговац има обавезу да прије закључења уговора потрошача информише на јасан и разумљив начин о свим значајним аспектима у вези са робом коју намјерава да купи, односно која му се нуди. Обавеза информисања потрошача је услов за њихову ефикасну заштиту. Ефикасна заштита економских интереса и сигурност потрошача се може постићи само ако потрошач има потпуне информације о битним својствима робе која се нуди на тржишту као и правима која има према другој уговорној страни.

Кључне ријечи: Потрошач; Трговац; Информисање; Защита.

INFORMING CONSUMERS AS A CONDITION FOR THEIR EFFECTIVE PROTECTION

In addition to differences in financial, economic, and professional power, the asymmetry in the relationship between traders and consumers also stems from their unequal access to information. Consumers are the less informed party and have a harder time acquiring information that is essential for their purchasing decisions. Consequently, it is the trader's obligation to inform the consumer clearly and comprehensibly about all significant aspects related to the goods they intend to purchase or are being offered. The duty to inform consumers is a prerequisite for their effective protection. Effective protection of consumers' economic interests and security can only be achieved if consumers have complete information about the essential characteristics of the products available in the market, as well as their rights concerning the other contracting party.

Key words: Consumer; Trader; Information; Protection.

* *tijana.bacovic@pravni.ues.rs.ba*

Виши асистент Ивана Лазаревић, ма^{*}
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

МАКСИМАЛНА ХИПОТЕКА КАО ИЗУЗЕТАК ОД НАЧЕЛА АКЦЕСОРНОСТИ ЗАЛОЖНОГ ПРАВА

Основна функција заложног права јесте да служи обезбеђењу потраживања као главног права, те је заложно право акцесорно у односу на обезбеђено потраживање. Посматрано из угла настанка заложног права то би значило да оно не може да настане прије обезбеђеног потраживања, односно да може да настане или истовремено са тим потраживањем, или послије њега. Међутим, овако строго примјењено начело акцесорности свакако не би одговарало економским потребама друштва, те је овај вид акцесорности још од Римског права трпио изузетак који се састојао у могућности да се заложним правом обезбједи условно, па чак и будуће потраживање. На тај изузетак упућује и ЗСП Републике Српске који прописује да се заложним правом може осигурати постојеће потраживање и потраживање које би протеком неког времена или након испуњења неког условия настало. Осим тога, прописивањем да ће се потраживање сматрати доволно одређеним и ако је одређен највиши износ који се осигурава залогом, пружа могућност заснивања максималне хипотеке.

Максимална залога је, као посебан институт настала прије свега у погледу хипотеке, а ограничена је само на заложна права која публицитет остварују уписом у регистар, јер је једино на тај начин могуће заложном праву дати одређену вриједност која не мора нужно да одговара висини обезбеђеног потраживања. Основна разлика између „класичне хипотеке“ и максималне хипотеке јесте у томе да се код прве у јавну књигу уписује износ обезбеђеног потраживања, док се код друге уписује највиши износ оптерећења. Међутим, институт максималне хипотеке отвара и низ других питања: Да ли су камате и трошкови, а не само главница укључени у максимални регистровани износ, да ли се цесијом појединог потраживања обухваћеног максималном хипотеком заједно са њим преноси хипотека, да ли је уопште могуће максималну хипотеку стечи на основу поуздања у регистар, на који начин престаје максимална хипотека и да ли постоји могућност да максимална хипотека буде у форми непосредно, нотарски извршиве хипотеке?

Кључне ријечи: Начело акцесорности; Хипотека; Максимална хипотека; Кредитна хипотека.

* *ivana.lazarevic@pravni.ues.rs.ba*

MAXIMUM MORTGAGE AS AN EXCEPTION FROM THE PRINCIPLE OF ACCESSORY LIEN

The basic function of the lien is to serve as the securing of the claim as the main right, and the lien is accessory in relation to the secured claim. Viewed from the point of view of the origination of the lien, this would mean that it cannot arise before the secured claim, that is, it can arise either simultaneously with that claim or after it. However, such a strictly applied principle of accessory would certainly not correspond to the economic needs of society, and since Roman law, this type of accessory suffered from an exception that consisted in the possibility of securing conditional and even future claims with a lien. The ZSP of the Republic of Srpska also refers to this exception, which prescribes that an existing claim and a claim that would arise after some time has passed or after the fulfillment of a condition can be secured by a right of lien. In addition, by stipulating that the claim will be considered sufficiently determined if the maximum amount secured by the pledge is determined, it provides the possibility of establishing a maximum mortgage.

The maximum lien, as a special institution, was first of all created with regard to mortgages, and it is limited only to liens that gain publicity by being entered in the register, because only in this way is it possible to give the lien a certain value that does not necessarily correspond to the amount of the secured claim. The main difference between a "classic mortgage" and a maximum mortgage is that with the former, the amount of the secured claim is entered in the public ledger, while with the latter, the highest amount of burden is entered. However, the maximum mortgage institute also raises a number of other questions: Are interest and costs, and not only the principal, included in the maximum registered amount, does the assignment of an individual claim covered by the maximum mortgage transfer the mortgage together with it, is it even possible to have a maximum mortgage acquired on the basis of trust in the register, how does the maximum mortgage end and is there a possibility for the maximum mortgage to be in the form of an immediate, notarially enforceable mortgage?

Key words: Principle of accessory; Mortgage; Maximum mortgage; Credit mortgage.

*Teaching and Research Assistant Dino Kovačević, mr. iur.**
Pravni fakultet Univerziteta u Sarajevu

JAVNI INTERES I PORODIČNA AUTONOMIJA – NERIJEŠENA PITANJA

U savremenom porodičnom pravu primjetne su dvije suprotne tendencije. S jedne strane imamo miješanje javne vlasti u vršenje roditeljske odgovornosti, koje se ostvaruje uglavnom putem organa starateljstva i suda. S druge strane imamo zahtjeve porodične autonomije, odnosno potrebu članova porodice da se oslobođe formalne kontrole nad porodičnim životom. *Ratio* porodične autonomije počiva na ideji zaštite porodice od neprimjerena intervencija javne vlasti. Autonomija je ograničena činjenicom da se roditelji ne mogu oslobođiti propisanih roditeljskih dužnosti. Navedene tendencije dovele su do toga da porodično pravo, po svojim karakteristikama, neprekidno fluktuiraju između javnog i privatnog. Cilj ovog rada je ispitati da li su navedene težnje samo naizgled suprotne, i da li ih je moguće pomiriti?

Ključne riječi: Roditeljska odgovornost; Porodična autonomija; Roditeljska autonomija; Javni interes; Javna vlast.

PUBLIC INTEREST AND AUTONOMY OF FAMILY – UNRESOLVED ISSUES

There are two opposite tendencies in contemporary family law. On the one hand, public authorities interfere in exercising parental responsibility, primarily through the social welfare services and court system. On the other hand, there are demands for family autonomy, expressed as the need of family members to free themselves from formal control over their family life. The *ratio* of family autonomy rests in the idea of family protection from inappropriate interventions by the public authorities. Autonomy is limited by the fact that parents can not renounce their stipulated parental duties. The aforementioned tendencies have led to the fact that family law, by its characteristics, constantly fluctuates between public and private. The aim of this paper is to examine whether the stated aspirations are only apparently opposite and whether it is possible to reconcile them.

Keywords: Parental responsibility; Family autonomy; Parental autonomy; Public interest; Public authority.

* *d.kovacevic@pfsa.unsa.ba*

ГРАЂАНСКОПРАВНА СЕКЦИЈА 2 /
CIVIL LAW SECTION 2

*Научни саветник др Владимир Чоловић**
Институт за упоредно право, Београд

ПРИМЕНА НОРМИ У СЛУЧАЈУ ПРАВНЕ ПРАЗНИНЕ У МЕЂУНАРОДНОМ ПРИВАТНОМ ПРАВУ

У међународном приватном праву правне празнине представљају посебан проблем које могу довести до ситуација да је немогуће решити случај у коме је присутан елемент иностраности, односно да је немогуће одредити надлежност суда или другог органа. Прописе, који се примењују у међународном приватном праву, можемо, пре свега, делити на међународне које, даље, можемо делити на мултилатералне и билатералне, као и на унутрашње, у оквиру којих мислимо, на првом месту, на закон који може бити посебан, односно, може се односити само на међународно приватно право, али и на закон који може бити општег типа, као нпр. грађански и који садржи одредбе који се односе на случајеве са елементом иностраности. Уколико ниједан пропис, који смо навели, не би имао решење за дати случај, тада би настала правна празнина. Закон о решавању сукоба закона са прописима других земаља садржи одредбу која решава правне празнине, на начин да ће се, у таквим ситуацијама, примењивати одредбе и начела поменутог Закона, затим начела правног поретка домаће земље и најзад, начела међународног приватног права. Аутор у раду посвећује пажњу начину регулисања ове материје у поменутом закону, односно, редоследу примене наведених правила, али и проблему правне празнине код квалификације колизионе норме, затим, код надлежности са елементом иностраности, као и код примене правила од стране међународних трговинских арбитража. Такође, аутор посвећује пажњу и појединим решењима у упоредном праву. Аутор закључује да проблему решавања правне празнине у међународном приватном праву треба приступити веома опрезно уз поштовање свих правила у овој области, имајући у виду дејство које решења питања правних празнина могу произвести у другим земљама. Ту мислимо на судске и арбитражне одлуке.

Кључне речи: Међународно приватно право; Правна празнина; Елемент иностраности; Колизиона норма; Квалификација; Хијерархија прописа.

APPLICATION OF NORMS IN CASE OF LEGAL GAPS IN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

In Private International Law, legal gaps represent a special problem that can lead to situations where it is impossible to resolve a case involving a foreign element, i.e., it is impossible to determine the jurisdiction of a court or other authority. Regulations, which are applied in Private International Law, can be divided, first of all, into international ones, which can further be divided into multilateral and

*v.colovic@iup.rs

bilateral ones, as well as internal ones, within which we mean, primarily, the legal act that can be special, i.e., can refer only to international private law, but also to legal act that can be of a general type, such as e.g., civil and which contains provisions relating to cases with a foreign element. If none of the regulations mentioned had a solution for a given case, then a legal gap would arise. The Act on Resolving Conflict of Laws with the Regulations of Other Countries contains a provision that resolves legal gaps in such a way that, first, the provisions and principles of the aforementioned Act will be applied, then the principles of the legal order of the home country and, finally, the principles of Private International Law. In the paper, the author pays attention to the way this matter is regulated in the above legal Act, that is, to the order of application of the said rules, to the problem of the legal gap in the qualification of the collision rule, to the issue of determining jurisdiction in cases with a foreign element, and to the application of the rules by international commercial arbitrations. Furthermore, the author pays attention to certain solutions in comparative law. The author concludes that the problem of solving the legal gap in Private International Law should be approached very carefully, respecting all the rules in this area and bearing in mind the effect that solutions to legal gaps may produce in other countries. Here, we are referring to the court and arbitration decisions.

Keywords: Private International Law; Legal gap; Foreign element; Collision rule; Qualification; Hierarchy of regulations.

*Irini Stamatoudi, LL.M., Ph.D.**

Professor, Faculty of Law, University of Nicosia, Cyprus

Ass. Head for Department of Law

Vice President, Blue Shield Greece

Editorial Board, Mass Media and Technology Law (ΔΙΤΕ)

THE EU ORIGINALITY CRITERION IN COPYRIGHT

A fundamental prerequisite worldwide for a work to be protected by copyright is its originality. The 27 countries of the European Union traditionally operated their respective national originality criterion, mainly depending on whether they belonged to the civil law or the common law tradition. The European Union had not taken a uniform approach on the matter despite the fact that originality was harmonized in relation to three types of works (by reason of the introduction of the EU Directive), i.e., photographs, software, and databases. After the Infopaq judgment issued by the Court of Justice of the European Union, the originality criterion was extended to cover all types of works without any distinction. On top of that, with a series of judgments that followed Infopaq, this criterion was further elaborated upon, and it was made clear to the EU Member States that, because of the supremacy of EU law, they could no longer operate their national originality criterion but had to apply the EU one. This paper will look into the notion of the EU originality criterion; it will explore whether it comes closer to the civil or the common law tradition, explain its scope and applicability, and discuss the justifying reasons behind it.

Keywords: Copyright; Originality; EU law; EU harmonization; Works; Berne Convention; Photographs; Software/computer programs; Databases.

* *stamatoudi@syrigos.gr*

*Проф. др Игор Камбовски**

Правни факултет Универзитета „Гоце Делчев“ Штип, Р. С. Македонија

КОНЦЕПТ ГРАЂАНСКЕ И МОРАЛНЕ ОДГОВОРНОСТИ

Одговорност је један од појмова који чине основу природе човека (друштво-култура-личност) и људских односа у заједници. Као вишеслојан и вишезначан појам, одговорност се може посматрати из различитих аспекта: филозофског, моралног, правног, политичког и других. Одговорност појединца подразумева одговорно деловање и понашање према себи, ближњима, другима око себе, професији, природи, блиским групама и целој заједници, тј. државе и друштва. Без развијене способности за одговорност, нема одговорног појединца, али ни онога што појединца чини особом и друштвеним бићем. У праву, кривична, грађанска и деликтна одговорност имају одређене заједничке карактеристике које их разликују од моралне или политичке одговорности. У кривичној и грађанској одговорности преиспитује се понашање појединца; скуп норми према којима се оцењује исправност понашања су правна правила; за процену је надлежан суд, а санкција је новчана казна или накнада штете, односно законска санкција. У случају моралне одговорности, скуп норми по којима се суди о исправности понашања су правила морала, општеприхваћена правила лепог понашања, заправо морални императиви; инстанца пред којом је субјект одговоран јесу његова свест и савест, али и средина у којој живи и ради; основ одговорности је кривица; а санкција је грижа савести, односно морална санкција.

Кључне речи: Одговорност; Право; Морал.

THE CONCEPT OF CIVIL AND MORAL RESPONSIBILITY

Responsibility is one of the terms that form the basis of human nature (society-culture-personality) and human relations in the community. As a multi-layered and ambiguous concept, responsibility can be viewed from different aspects: philosophical, moral, legal, political and others. Individual responsibility implies responsible action and behavior towards oneself, relatives, others around oneself, profession, nature, close groups and the whole community, i.e., the state and the society. Without a developed capacity for responsibility, there is no responsible individual, nor what makes an individual a person and a social being. In law, criminal, civil, and tort liability share certain characteristics that distinguish them from moral or political liability. In criminal and civil liability, the behavior of the individual is reviewed; a set of norms according to which the correctness of behavior is evaluated are legal rules; the court is competent for its assessment, and the sanctions entail a fine or compensation for damages, i.e., a legal sanction. In the case of moral responsibility, the set of norms by which the correctness of

* *igor.kambovski@ugd.edu.mk*

behavior is judged are the rules of morality, generally accepted rules of good behavior—in essence, moral imperatives; the instance before which the subject is responsible is his consciousness and conscience, but also the environment in which he lives and works; the basis of responsibility is guilt; and the sanction is a guilty conscience, that is, a moral sanction.

Keywords: responsibility, law, moral.

Научни саветник проф. др Јелена Ђеранић-Першић^{*}
Институт за упоредно право, Београд

**ЗАШТИТА ЖИГОМ ЗАШТИЋЕНИХ ОЗНАКА У МЕТАВЕРЗУМУ –
предмет *Hermès International v. Mason Rothschild***

Различити облици комуникације у метаверзуму отварају низ правних питања у вези са интелектуалном својином, пре свега са употребом жигом заштићених ознака. Спор који је изазвао највише пажње у вези са употребом ознаке за обележавање токенизована робе у метаверзуму тиче се жига чувеног француског производјача торби и модних аксесоара – Хермес (франц. *Hermès*). Компанија Хермес носилац је жига Биркин за кожне женске торбе, симбол луксуза и престија. Уметник Мејсон Ротчайлд (*Mason Rothschild*) употребио је ознаку Метабиркин (*MetaBirkin*) за обележавање незаменљивих токена који за предмет имају виртуелне торбе веома сличног изгледа као Хермесове. Ротчайлдово уметничко дело продато је за десетине хиљада америчких долара, након чега је направио нову колекцију торби Метабиркин. Компанија Хермес поднела је тужбу суду у Њујорку против Ротчайлда за производњу и продају незаменљивих токена Метабиркин, од којих је сваки дигитална слика Хермесове Биркин ташне као да је од крзна. Кључно правно питање је да ли неовлашћена употреба туђе жигом заштићене ознаке за физичку робу у контексту незаменљивих токена може представљати повреду жига. У марта 2023. године суд је донео пресуду, једну од првих у овој области, да колекција дигиталних слика крznених торби у виду незаменљивих токена Метабиркин доводи потрошаче у заблуду да је реч о Хермесовим Биркин ташнама.

Кључне речи: Метаверзум; Жигом заштићена ознака; Незаменљиви токени;
Повреда жига; Интелектуална својина.

**THE PROTECTION OF TRADEMARKS IN THE METVERSE –
case *Hermès International v. Mason Rothschild***

Different forms of communication in the metaverse raised several legal issues related to intellectual property, primarily in the context of trademark use. The case that caused the most attention regarding the use of the trademark to tokenize goods in the metaverse concerned the trademark of the French manufacturer of bags and fashion accessories – *Hermès*. The company *Hermès* owns the trademark Birkin for the leather women's handbag, a symbol of luxury and prestige. Artist Mason Rothschild used the MetaBirkin trademark for non-fungible tokens (NFT) representing virtual bags, very similar to *Hermès* Birkin bags. Rothschild's artwork was sold for tens of thousands of US dollars. Afterwards, he created a new collection of MetaBirkin NFTs. *Hermès* filed a lawsuit in the New York Court against artist Rothschild for producing NFT MetaBirkin, each of which was a digital image of *Hermès* Birkin bag as if it was made of fur. The key legal issue

* ceranicj@gmail.com

was whether NFTs that contained an unauthorized use of a protected trademark for physical goods could constitute a trademark infringement. In March 2023, the New York Court ruled that a collection of digital images of fur-covered handbags attached to an NFT called MetaBirkin was likely to be confused by consumers with a luxury fashion brand, *Hermès* Birkin bag.

Keywords: The metaverse; Trademark; Non-fungible tokens; Trademark infringement; Intellectual property.

*Prof. dr. sc. Anita Duraković**

Pravni fakultet Univerziteta „Džemal Bijedić“ u Mostaru

Prof. dr. sc. Jasmina Alihodžić

Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

MEĐUNARODNI PRIVATNOPRAVNI ASPEKTI TALAQ-A U PRAVU EUROPSKE UNIJE I BOSNE I HERCEGOVINE

Talaq, institut islamskog prava, kao vrsta privatnog razvoda braka izaziva u europskim državama određene pravne probleme. Sa stanovišta međunarodnog privatnog (i procesnog) prava posebno je izražen problem njegovog priznanja u državama koje ne poznaju ovaj način razvoda braka. S obzirom da se među te države ubrajaju sve države članice Europske unije s izuzetkom jednog dijela Grčke, kao i Bosna i Hercegovina, s pravom se postavlja pitanje je li moguće i pod kojim uvjetima priznati talaq izrečen u stranoj državi. Također, upitna je mogućnost primjene kao mjerodavnog stranog prava koje predviđa ovu vrstu razvoda braka. Unutar Europske unije trenutno su na snazi dva instrumenta EU koja uređuju materiju razvoda braka: Uredba 2019/1111 i Uredba Rim III. Iako su se sudovi država članica Europske unije i ranije susretali s ovim problemom, što je iznjedrilo nekonistentnu sudsку praksu, odgovor na pitanje priznanja talaq-a dao je Sud EU u predmetu Sahyouni. Na žalost, Sud EU propustio je priliku da doprinise jedinstvenom pristupu u Europskoj uniji. S obzirom da Bosna i Hercegovina pretendira na članstvo u Europskoj uniji, rješenja sadržana u spomenutim pravnim izvorima kao i sudska praksa Suda EU značajni su za formiranje vlastitih stavova koji su, nakon analize domaćih rješenja, predstavljeni na kraju rada.

Ključne riječi: Talaq; Uredba 2019/1111; Uredba Rim III; Odluke Suda EU; Priznanje; Primjena mjerodavnog prava.

PRIVATE INTERNATIONAL LAW ASPECTS OF TALAQ IN THE LAW OF THE EUROPEAN UNION AND BOSNIA AND HERZEGOVINA

Talaq, an institute of Islamic law, as a type of private divorce, causes certain legal problems in European countries. From the point of view of private international (and procedural) law, the problem of its recognition in countries that do not know this way of divorce is particularly emphasized. Considering that these countries include all member states of the European Union, with the exception of a part of Greece, as well as Bosnia and Herzegovina, the question is rightly raised whether it is possible and under what conditions to recognize talaq pronounced in a foreign country. The possibility of its application as the applicable foreign law that provides for this type of divorce is also questionable. Within the European Union,

* *Anita.Durakovic@unmo.ba*
jasmina.alihodzic544@gmail.com

two EU instruments regulating the matter of divorce are currently in force: Regulation 2019/1111 and Regulation Rome III. Although the courts of the member states of the European Union have faced this problem before, which gave rise to inconsistent case law, the answer to the question of recognition of talaq was given by the EU Court in the Sahyouni case. Unfortunately, the EU Court missed the opportunity to contribute to a unified approach to this question in the European Union. Given that Bosnia and Herzegovina aspires to membership in the European Union, the solutions contained in the mentioned legal sources, as well as the case law of the Court of the EU, are significant for taking its own views, which, after the analysis of the domestic solutions, are presented at the end of the paper.

Keywords: Talaq; Regulation 2019/1111; Regulation Rome III; Decisions of the EU Court; Recognition; Applicable law.

Luis Javier Capote Pérez, PhD
Profesor Contratado Doctor Tipo I

Área de Derecho Civil. Departamento de Disciplinas Jurídicas Básicas
Universidad de La Laguna, San Cristóbal de La Laguna, en Tenerife, España

ART, ORIGINALITY AND CREATIVITY IN THE INTELLECTUAL PROPERTY LAW

In this paper, we will discuss the concepts of art, originality, and creativity as the basis for establishing the right of property in favor of each author when the idea is applied to an embodiment.

This reflection about extra-legal concepts has always been important, especially now, with the appearance of the A. I. and the possibility of recognizing it as having some kind of legal capacity.

Keywords: Spanish Law; Spanish Constitution; Cultural heritage; Cultural property.

*Associate professor Kristina Misheva, PhD in Law**
Faculty of Law, Goce Delcev University, Stip

THE IMPACT OF DIGITAL TECHNOLOGY IN SPORTS AND THE RIGHT TO DATA PROTECTION

Over 7 million people work in sport-related jobs. Sport-related goods and services amount to nearly 3% of the total EU gross value added. The right to sport (participation in sport) is recognized as a human right under the terms of the UN Universal Declaration of Human Rights (UDHR), the European Convention on Human Rights (ECHR) and enshrined in Art.165 of the Lisbon Treaty.

In this area, the EU acts in a manner of "soft policies," which means recommendations, guidelines, opinions, etc. On the other hand, establishing the control and monitoring of the platforms managed by various providers reveals many challenges for the legal regime of collecting sports data and data processing. These actors and processes are essential to any competitive professional or amateur sport. The digital transformation of personal data (collection and processing) has become a major challenge for legal theory and practice. The "ownership" of the sports data collected and processed by various sports, especially running, has challenged the law in the area of protection of data privacy and personal data security.

During the past decade, the EU has put much effort into establishing a legal regime and adopting regulations and laws that protect the privacy of individuals engaged in sports activities. Consequently, the right of access to data subjects has been a part of the European data protection legal framework. The right to sport and participation in sports activities are recognized as core human rights according to national laws in the EU member countries and the Macedonian law as well.

The Macedonian Law on Data Protection was adopted in 2018 by transposing the European General Data Protection Regulation (GDPR) into national law. Therefore, this became an important component of the privacy data regulation and the legal practice.

Digital collection of personal data during sports activity (the list of participants by name and surname, date of birth, country of origin, scoring, photos), processing of these data, and its publication through the internet (on professional run pages, social media pages, e.g., Facebook, Instagram, and other social platforms) has brought widespread attention to many legal questions, personal data processing principles, fundamental human rights, the rule of law, and social core values. In addition, technological developments in processing data must follow the imposed rules and legal obligations between the subjects involved in this complex process and the effect of its implementation. Therefore, this research considers some of the following questions: Do the subjects comply with the requirements of the European General Data Protection Regulation, and how do these rules apply to the EU candidate countries? Are the personal data sufficient to be available with open access before, during, and after the competition, and to what extent and/or with what limitations? Should running sports data be disclosed only to the same extent as health data?

Keywords: EU sports policy; The right to sport; General Data Protection; Regulation; Digitalization; Sports data.

* *kristina.misheva@ugd.edu.mk*

*Associate Professor Marija Ampovska**
Goce Delcev University Stip, North Macedonia

AN OVERVIEW OF THE PROPOSAL FOR THE AI LIABILITY DIRECTIVE IN THE EU

In today's evolving landscape, artificial intelligence (AI) has emerged as a game-changing force with the potential to reshape various industries, economies and societal structures. As AI systems become increasingly integrated into sectors such as vehicles, healthcare diagnostics, predictive policing and financial algorithms, questions regarding liability have taken center stage. The existing legal framework consists of the Product Liability Directive – the PLD and of national liability rules on fault, strict or vicarious liability that can be applied to damage resulting from the use of emerging digital technologies such as AI. Certain aspects of AI, such as its opacity, unpredictability, and self and continuous learning, can pose challenges in implementing and enforcing existing laws.

This is one of the reasons that the EU is crafting new legislation that addresses the liability resulting from the use of AI. In September 2022, the European Commission published a proposal for a directive on adapting non-contractual civil liability rules to artificial intelligence. The aim of the proposal is to complement and modernize the EU liability framework by introducing new rules specific to damages caused by AI as the Commission seeks to introduce a new liability regime aiming at ensuring greater legal certainty, thereby enhancing consumer trust in AI and ensuring successful innovations across the EU.

This contribution aims to provide an overview of the proposal of the AI liability directive regarding the adaptation of non-contractual civil liability rules to artificial intelligence. The overview will include the background of the proposal, the objectives of the directive and the key provisions of the directive, as well as the challenges of the implementation.

Keywords: Liability; Damage; AI, directive; Proposal.

* *marija.ampovska@ugd.edu.mk*

*Проф. д-р Мирјана Ристовска**

Правен факултет Универзитета „Св. Климент Охридски“ – Битола

ПОПОЛНУВАЊЕ НА ПРАВНИТЕ ПРАЗНИНИ ВО МАКЕДОНСКОТО МЕЃУНАРОДНО ПРИВАТНО ПРАВО

Правните празнини претставуваат правни категории кои предизвикуваат интересни дебати во правната теорија. Во најширока смисла на зборот, правните празнини претставуваат правни состојби во кои законодавецот пропуштил да уреди одреден правен однос. Според тоа, правните празнини може да се манифестираат како аксеолошки, нормативни или технички правни празнини. Во меѓународното приватно право постои потенцијална можност да се појави правна празнина во ситуација кога одреден правен однос, правен институт или правно прашање не можат да бидат подведени под правната категорија, како составен дел на одредена колизиона норма. Во овој контекст, правните празнини претставуваат особен предизвик и за судиите кои имаат обврска да ја пополнат констатираната празнина во секој конкретен случај.

Предмет на овој труд ќе биде нормативна анализа на одредбите содржани во законите за меѓународно приватно право со кои се уредува методот на пополнувањето на правните празнини, во Република Словенија, Република Хрватска, Република Црна Гора и Република Северна Македонија. Главниот фокус, пред се, ќе биде ставен на македонското законодавство и судска пракса.

Целта на овој труд е двострана: да даде компаративен приказ на законските одредби содржани во законите за меѓународно приватно право во наведените држави, како и да ја идентификува методологијата за пополнувањето на правните празнини согласно позитивното право.

Клучни зборови: Правни празнини; МПП; Правна категорија;
Класификација.

FILLING LEGAL GAPS IN NORTH MACEDONIAN PRIVATE INTERNATIONAL LAW

Legal gaps present intriguing topic for legal theorists, encompassing situations where the legislator has failed to prescribe regulations for specific legal relationships. These gaps can be categorized as axiological, normative, or technical in nature. Within private international law, the potential for legal gaps arises when a particular legal relationship, legal institution, or legal issue cannot be subsumed under an existing legal category as an integral part of a certain collision norm. Consequently, these legal gaps pose a distinct challenge to judges, who are tasked with bridging the gaps in individual cases.

* *mirjana.ristovska@uklo.edu.mk*

This paper will primarily conduct a normative analysis of the provisions governing the resolution of legal gaps in private international law within the Republic of Slovenia, the Republic of Croatia, the Republic of Montenegro, and the Republic of North Macedonia. The primary focus will be on the North Macedonian legislation and its application in the judiciary.

The objective of this paper is twofold: firstly, to provide a comparative examination of the legal provisions found in the private international law acts of the aforementioned states, and secondly, to identify the methodologies prescribed by positive law for filling the legal gaps.

Keywords: Legal gaps; Private international law; Legal category; Classification.

*Prof. dr. sc. Viktorija Haubrich**
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
Prof. dr. sc. Marija Vidić
Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru
Dr. sc. Mirjana Kevo, sutkinja
Općinski sud Mostar

ODNOS STEČAJNOG I PARNIČNOG POSTUPKA NA STVARNU I MJESNU NADLEŽNOST – POTREBA USTROJAVANJA TRGOVAČKIH SUDOVA U FBIH

Stečajni postupak je posebna vrsta građanskog sudskega postupka i provodi ga stvarno i mjesno nadležni sud na čijem se području nalazi sjedište pravne osobe ili prebivalište dužnika pojedinca. U radu autorice obrađuju odnos stečajnog i parničnog postupka po pitanju određivanja stvarne i mjesne nadležnosti za stečajne postupke i atrakciju parničnih postupaka po pitanju mjesne nadležnosti. U radu se stavlja fokus na analizu zakonskih rješenja o stvarnoj nadležnosti, generalnu delegaciju i komparaciju s ciljem propisivanja de lege ferenda rješenja o uspostavi specijaliziranih trgovackih sudova za gospodarske predmete i stečajni postupak u Federaciji Bosni i Hercegovini.

Ključne riječi: Stvarno nadležni sud za stečajni postupak; Mjesno nadležan sud za stečajni postupak; Isključiva mjesna nadležnost u parničnom postupku; Generalna delegacija.

RELATION OF BANKRUPTCY AND CIVIL PROCEEDINGS TO SUBSTANTIVE AND TERRITORIAL JURISDICTION - THE NEED FOR ESTABLISHMENT OF COMMERCIAL COURTS IN FBIH

A bankruptcy proceedings is a special type of civil court proceedings carried out by the court having substantive and territorial jurisdiction in the place where the legal entity or the individual debtor is located or has a registered office. In the paper, the authors deal with the relationship between bankruptcy and civil proceedings with respect to determining substantive and territorial jurisdiction for bankruptcy proceedings and the attraction of civil proceedings regarding territorial jurisdiction. The paper focuses on the analysis of legal regulation of substantive jurisdiction, general delegation and comparison with the aim of prescribing de lege ferenda regulation on the establishment of specialized commercial courts for commercial cases and bankruptcy proceedings in the Federation of Bosnia and Herzegovina.

Keywords: Court with substantial jurisdiction for bankruptcy proceedings; Court with territorial jurisdiction for bankruptcy proceedings; Exclusive territorial jurisdiction in civil proceedings; General delegation.

* *viktorija.haubrich@pf.sum.ba*
marija.vidic@pf.sum.ba
mirjana.kevo@tel.net.ba

*Проф. др Светлана Ивановић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ПАРОДИЈА И АУТОРСКО ПРАВО

Пародија представља дјело којим се врши сатирична или иронична имитација постојећег књижевног, музичког, филмског или било ког другог умјетничког садржаја. Смисао пародије је критика, коментар или чак исмијавање оригиналног дјела, аутора или неке друге појаве у друштву. Дјело које се имитира може да буде заштићено ауторским правом па се поставља питање да ли се ради о новом дјелу прераде и у којој мјери је таква прерада допуштена. Са једне стране, пародија представља критички умјетнички израз којим се манифестије слобода изражавања, а са друге, питање је да ли та слобода може да угрози ауторско право другог лица и које су њене границе. Закони о ауторском и сродним правима предвиђају посебан облик ограничења ауторског права у виду слободне прераде дјела у облику пародије или карикатуре, под условом да се не ствара или не може створити забуна у погледу извора дјела. Наведено ограничење предвиђено је Директивом Европске уније о хармонизацији одређених аспеката ауторског и сродних права у информационом друштву као опционо, али је Директива о ауторском и сродним правима на јединственом дигиталном тржишту коришћење у сврхе карикатуре, пародије или пастиша, уколико се ради о садржају који се поставља и чини доступним јавности на интернету, практично учинила обавезним. Предмет рада је анализа концепта пародије у свјетлу поменутог ограничења ауторског права.

Кључне ријечи: Ауторско право; Ограничена ауторског права; Пародија; Слобода изражавања; Директива 2019/790.

PARODY AND COPYRIGHT

A parody is a work that makes a satirical or ironic imitation of an existing literary, musical, film or any other artistic content. The purpose of parody is criticism, commentary or even ridicule of the original work, the author or some other phenomenon in society. The imitated work can be protected by copyright, so the question arises whether parody is a derivative work and to what extent alterations of the original work are allowed. On the one hand, parody represents a critical artistic form, and it is a manifestation of freedom of expression. On the other hand, the question is whether this freedom infringes the copyright of another person and what are its limits. Laws on copyright and related rights provide for a copyright exception in the form of free transformation of the work in the form of parody or caricature, provided that no confusion is created or cannot be created regarding the source of the work. Under the European Union Directive on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society, the said exception is designated as optional, but the Directive on copyright and related rights in the Digital Single Market practically made it mandatory in cases when

* svjetlana.ivanovic@pravni.ues.rs.ba

the user-generated content for the purposes of caricature, parody or pastiche is uploaded and made available to the public on the Internet. The aim of this paper is to analyze the concept of parody in light of the mentioned copyright exception

Key words: Copyright; Copyright exceptions and limitations; Parody; Freedom of expression; Directive 2019/790.

*Проф. др Дамјан Даниловић**

Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

**СОЛИДАРНА ОДГОВОРНОСТ – „CONDITIO SINE QUA NON“
ПОСТОЈАЊА ПРИВРЕДНИХ СУБЈЕКАТА И ТРЖИШНЕ
ЕКОНОМИЈЕ**

Аутор у раду анализира институт солидарне облигације у контексту правних односа у којима се налазе и у које редовно улазе привредни субјекти. Неки од њих су императивне природе, док се други заснивају на добровољној основи. У том оквиру се солидарна одговорност према повјериоцима разматра из неколико аспеката. У оквиру права привредних друштава се разматрају случајеви солидарне одговорности код статусних промјена, одговорности чланова друштава лица, пробоја правне личности и др. Са становишта пословног права се у различitim уговорима успоставља солидарни вид одговорности. Најзад код хартија од вриједности се успостављају односи солидарне одговорности што побољшава положај повјерилаца. Аутор доказује да без овог института у одређеним случајевима никако не би могла да функционише тржишна економија, тиме ни привредни субјекти, док би у другим случајевима непостојања солидарне одговорности привредни систем било сведен наrudиментарну форму у односу на постојећи ниво због недостатка потребне правне сигурности..

Кључне ријечи: Солидарна облигација; Статусне промјене; Уговорни односи; Хартије од вриједности; Правна сигурност.

**JOINT AND SEVERAL LIABILITY – "CONDITIO SINE QUA NON" OF
THE EXISTENCE OF BUSINESS ENTITIES AND THE MARKET
ECONOMY**

In the paper, the author analyzes the institute of joint and several obligations in the context of legal relations in which business entities regularly enter. Some of them are mandatory in nature, while others are on a voluntary basis. In this framework, joint and several liability towards creditors is considered from several aspects. Within the scope of the law of commercial companies, cases of joint and several liability in case of changes in status, liability of members of companies of individuals, lifting the corporate veil, etc. From the point of view of business law, joint liability is established in various contracts. Finally, in the case of securities, relations of joint and several liability are established, which improves the position of creditors. The author proves that without this institute, in certain cases, the market economy could not function at all, nor could the economic entities. In other cases, because of the absence of joint responsibility, the economic system would be reduced to a rudimentary form compared to the existing level due to the lack of the necessary legal certainty.

Keywords: Joint and several obligations; Status changes; Contractual relations; Securities; Legal certainty.

* *ddamjan84@yahoo.com*

*Assistant Professor Dr Osman Buğra Beydoğan, Ph.D**
 IP Law Ankara Yıldırım Beyazıt University, Faculty of Law

COULD THE LEGAL BRIDGE BETWEEN IP AND CIRCULAR ECONOMY BE INTERPRETATIVELY BUILT?

Where many items of goods—if not all—that are subject to production of consumption incorporate intellectual property, the clash between circular economy and intellectual property (IP) protection is hardly veiled. Though a right to repair the corporeal goods (i.e., the goods that incorporate intellectual properties) is deemed to be allotted to the owners, this is not through a statutory cavity in the IP rights per se, nor is it through the other native premises of IP law. Instead, such right may classically and more aptly be viewed as the extension of proprietary rights over the physical property (namely the corporeal goods), which is liberated from the IP right holder's area of monopoly upon the first sale. According to this principle, known as exhaustion of rights, up on the first consensual sale (or otherwise transfer of ownership) of corporeal goods, the IP right holder may no longer interfere with the further distribution of those particular items, provided that further commercialization thereof does not amount to an IP infringement as such.

On the other hand, repairing, refurbishing, recycling and upcycling—the pivotal acts the circular economic model relies on—tend to trigger the exclusive prerogatives of IP right holder insofar as these may exceed the (blurry) limits of repair and amount to making of a new product and with the latter being a type of behavior exclusively reserved to the IP right holder, encroaching the area of making results in non-exhaustion of rights. In other words, the right to repair relies on and is only as wide (or narrow) as the limits of the exhaustion principle.

Against this background, the study sets about answering the question of whether the exhaustion principle has an (interpretational) room to accommodate the arguments for a sustainable economy and circular consumption pattern therein. In doing so, regard must be paid, first, to the rationale and modus operandi of exhaustion principle with a view to outlining the proprietary interest in corporeal goods post-sale from the perspective of the purchaser (and subsequent purchasers). Secondly, the quasi-proprietary interest of the IP right holder shall be put in perspective to the effect that a sustainability-friendly interpretative inroad to exhaustion principle may encroach the property-like, hence constitutionally fundamental, rights of the IP right holder. Thereupon, conclusions are drawn to possibly answer whether or not circular economy arguments fit into exhaustion principle without cropping the fundamental right to property on the end of IP right holder.

Keywords: Intellectual property; Circular economy; Exhaustion; Repair; Recycling; Upcycling.

* *bugrabeydogan@gmail.com*
obbeypogun@aybu.edu.t

Доц. др Драгана Дамјановић*

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

О ПОТРЕБИ РАТИФИКАЦИЈЕ ХАШКЕ КОНВЕНЦИЈЕ О ЗАШТИТИ ДЈЕЦЕ И САРАДЊИ У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНОГ УСВОЈЕЊА

Хашка конвенција о заштити дјеце и сарадњи у области међународног усвојења усвојена је 1993. године, а ступила на снагу свега двије године касније. Тренутно броји 105 држава чланица, међу којима су све земље бивше СФРЈ, изузев Босне и Херцеговине. Према доступним статистичким подацима, број лица који показују интерес за усвојењем дјетета, варира од године до године и креће се од двоцифрених бројева до преко пет стотина захтјева годишње само у Републици Српској. С друге стране, број позитивно ријешених захтјева годишње ријетко прелази једноцифрени број, што имплицира да на хиљаде људи чека прилику да постане родитељ. У извјештајима органа старатељства, као основна препрека заснивању усвојења наводи се недостатак сагласности биолошких родитеља за усвојење њиховог дјетета. Дакле, више је него јасно, да потенцијални усвојитељи тешко стижу до жељеног исхода у нашој земљи и да би Босна и Херцеговина требала да учини одговарајуће кораке у вези са рјешавања тог проблема. Једна од могућности је приступање наше земље Хашкој конвенцији о заштити дјеце и сарадњи у области међународног усвојења. Циљ Конвенције састоји се у успостављању гаранција ради заснивања међународних усвојења у најбољем интересу дјетета и поштовања основних права која су дјетету призната међународним правом, успостављање система сарадње између држава уговорница и установљавање система сарадње између држава уговорница ради обезбеђивања ових гаранција и спречавања отмице, продаје или трговине дјецом, те обезбеђење признања усвојења заснованих у државама уговорницама, у складу са Конвенцијом. Аутор ће у раду изложити рјешења садржана у конвенцији у циљу њеног приближавања научној и стручној јавности Босне и Херцеговине и отклањању стереотипа везаних за међународно усвојење.

Кључне ријечи: Међународно усвојење; Хашка конвенција; Централни орган; Признање и дејства усвојења; Уобичајено боравиште.

ON THE NEED FOR RATIFICATION OF THE HAGUE CONVENTION ON PROTECTION OF CHILDREN AND CO-OPERATION IN RESPECT OF INTERCOUNTRY ADOPTION

The Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption was adopted in 1993. and entered into force only two years later. It has 105 member states, including all the former SFRY countries except Bosnia and Herzegovina. According to available statistical data, the number of

* dragana.damjanovic@pravni.ues.rs.ba

people who show interest in adopting a child varies yearly. It ranges from two-digit numbers to over five hundred yearly requests in the Republic of Srpska only. On the other hand, the number of positively resolved requests per year rarely exceeds a single digit, implying that thousands of people are waiting for the opportunity to become a parent. In the guardianship authorities' reports, the biological parents' lack of consent for adopting their child is cited as the main obstacle to establishing the adoption. Therefore, it is more than clear that potential adopters have a hard time reaching the desired outcome in our country and that Bosnia and Herzegovina should take appropriate steps in relation to solving that problem. One of the possibilities is our country's accession to the Hague Convention on Protection of Children and Co-operation in Respect of Intercountry Adoption. The scope of the Convention is to establish safeguards to ensure that intercountry adoptions take place in the best interests of the child and with respect for his or her fundamental rights as recognised in international law, than to establish a system of co-operation amongst Contracting States to ensure that those safeguards are respected and thereby prevent the abduction, the sale of, or traffic in children and to secure the recognition in Contracting States of adoptions made in accordance with the Convention. In the paper, the author will present the solutions contained in the convention with the aim of bringing it closer to the scientific and professional public of Bosnia and Herzegovina and eliminating stereotypes related to international adoption

Keywords: International Adoption; The Hague Convention; Central Authority; Recognition and Effects of Adoption; Habitual Residence.

*Виши асистент Његослав Јовић, mr**
Правни факултет Универзитета у Бањој Луци

КОРИШЋЕЊЕ ПАТЕНТИРАНОГ ПРОНАЛАСКА У СВРХЕ ИСТРАЖИВАЊА КАО ВИД ОГРАНИЧЕЊА ПАТЕНТА

Патентно право има за циљ да задовољи како приватни интерес носиоца патента тако и задовољење јавног интереса друштва у цјелини. Да би се постигао баланс између њих, морају постојати ограничења патента. Интерес носиоца патента не смије да заустави техничко-технолошки развој друштва и научно истраживање не може бити ограничено искључивим овлашћењима носиоца патента.

Носиоци патента имају искључива овлашћења да спрече друге да искоришћавају заштићене проналаске и, у замену за искључива овлашћења, носиоци патената су обавезни да објаве информације које се односе на проналазак. Давање искључивих овлашћења носиоцу патента сматра се подстицајем за улагање у иновативне активности и стицање знања.

Коришћење патентираног проналаска у сврхе истраживања омогућава истраживачима да испитају ефекте од заштићених проналазака и побољшавају такве проналаске без страха од повреде патента. Без постојања овог ограничења истраживачи (научници) би могли бити тужени ако користе патентирани проналазак у току њиховог истраживања. Допринос од истраживачких активности је значајан за друштво и олакша ширење и унапређење техничког знања и доприноси развоју технологије.

Проблем у пракси представља обим употребе овог ограничења патента. Пракса и прописи држава се разликују те ћемо њиховом упоредном анализом утврдити разлике које постоје. То се односи на међународне и националне изворе и судску праксу. Посебну пажњу ћемо посветити анализирању истраживања лијекова и медицинских уређаја који су обухваћени патентном заштитом.

Кључне ријечи: Патент; Ограниччење патен; Научно истраживање; Експериментална употреба; Привредна употребљивост.

USE OF A PATENTED INVENTION FOR RESEARCH PURPOSES AS A TYPE OF PATENT LIMITATION

Patent law aims to satisfy both the private interest of the patent holder and the public interest of society as a whole. To strike a balance between the two, the law must impose the patent limitations. The interest of the patent holder must not stop the technical and technological development of society, and the exclusive powers of the patent holder cannot limit scientific research.

Patent holders have exclusive rights to prevent others from exploiting protected inventions, and in exchange for exclusive rights, patent holders are required to disclose information related to the invention. Granting exclusive powers to the

* njegoslav.jovic@pf.unibl.org

patent holder is considered an incentive for investing in innovative activities and acquiring knowledge.

Using a patented invention for research purposes allows researchers to examine the effects of protected inventions and improve such inventions without fear of patent infringement. Without this limitation, researchers (scientists) could be sued if they use a patented invention in the course of their research. The contribution of research activities is significant for society. It facilitates the spread and improvement of technical knowledge and contributes to the development of technology.

The problem in practice is the extent of use of this patent limitation. The practices and regulations of the countries differ, and we will determine these differences through a comparative analysis of international and national sources and judicial practice. We will pay special attention to analyzing the research of drugs and medical devices covered by patent protection.

Keywords: Patent; Patent limitation; Scientific research; Experimental use; Economic usability.

*Виши асистент Ђорђе Перишић, mr**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ ЈАВНОГ ПРЕВОЗИОЦА РОБЕ (COMMON CARRIER) У АНГЛОСАКСОНСКОМ ПРАВУ

Јавни превозилац је онај који у одређеном континуитету нуди услугу превоза свима који превоз хоће, дакле неодређеном броју лица, по разумној цијени. Одређење да ли у конкретном уговору о превозу робе, превозилац има статус јавног или приватног превозиоца заокупљало је пажњу англосаксонске теорије и праксе од настанка превозне дјелатности. Свој статус, јавни превозилац изводи из обичајног права (*Common Law*) и закона. Иако се током претходних двије стотине година овај концепт мијењао, њ важнији елементи његовог статуса су остали: строга одговорност за губитак или оштећење на роби, обавеза закључивања уговора са свима који испуњавају услове које је превозилац поставио, забрана дискриминације међу корисницима превоза прије свега у погледу цијене, право на разумну награду. У савременом англосаксонском праву, положај превозилаца је добрим дијелом уређен законима. Тиме је домен обичајног *Common carrier* знатно смањен јер су превозиоци попут жељезнице, проглашени за *Private carrier*. Међутим, разумирање концепта јавног превозиоца је потребно јер су законска правила инспирисана обичајним, а негде се још увијек примјењују обичајна правила. Разумирање овог концепта доприноси бољем савременом схваташњу дјелатности јавних служби, ограничења аутономије волје код уговора, поријекла савремене објективне одговорности, развоја права конкуренције.

Кључне ријечи: Јавни превозилац; *Common carrier*; Објективна одговорност; Обичајно право; *Locatio-conductio*.

LEGAL POSITION OF THE COMMON CARRIER IN ANGLO-SAXON LAW

A common carrier is a carrier that continuously offers transportation services to anyone who wants transportation, i.e., to an indefinite number of people, at a reasonable price. Determining whether, in a specific contract for the carriage of goods, the carrier has the status of a public or private carrier has occupied the attention of Anglo-Saxon theory and practice since the beginning of the transportation business. The common carrier derives its status from common law and statutory law. Although this concept has changed over the past two hundred years, the most important elements of its status have remained: strict liability for loss or damage to goods, the obligation to conclude a contract with everyone who meets the conditions set by the carrier, the prohibition of discrimination among transport users, primarily in terms of price, the right to a reasonable reward. In modern Anglo-Saxon law, the position of carriers is largely regulated by statutes. Thus, the domain of the usual common carrier has been significantly reduced

* *djordje.perisic@pravni.ues.rs.ba*

because carriers such as railways have been declared as private carriers. However, an understanding of the concept of a common carrier is necessary because legal rules are inspired by common law, and in some places, common law still applies. Understanding this concept contributes to a better modern understanding of the activities of public services, the limitations of the autonomy of will in contracts, the origin of modern strict liability, and the development of competition law.

Keywords: Common carrier; Strict liability; Common law; *Locatio-conductio*.

*Luan Zhibo, LL.M.**

PhD student of University of Bologna in Italy

**ON THE PRE-CONTRACTUAL INFORMATION DUTY IN THE FIELD
OF ELECTRONIC COMMERCE
A COMPARATIVE ANALYSIS OF EU AND CHINESE LAW**

The pre-contractual information duty of electronic commerce contracts is quite distinctively stipulated in different legal systems. In the European Union, according to Directive 2000/31/EC, the Directive on electronic commerce, a number of necessary information of three levels is required to be published or provided to the receivers of information society services. While incorporating this Directive, Italy, France and Germany followed distinguished paths and even designed distinguished rules. Apart from the rules related to the Directive, the civil codes of member states stipulate a general pre-contractual information duty towards the conclusion of every single contract. Meanwhile, the consumer protection laws, or the codes of consumption, regulate this duty at the scene of contracting with consumers. On the contrary, in China, the Electronic Commerce Law dispersed the normative group of that duty in several sections but in less detail. Besides, the Civil Code and the Consumer Protection Law stated a handful of universal rules. The administrative measures and judicial decisions act as an indispensable supplement, completing the normative system about that duty and reflecting a rather unique thought of regulation in the field of e-commerce.

Keywords: Pre-contractual information duty; Directive on electronic commerce of EU; Electronic Commerce Law of China; Electronic commerce.

* *zhibo.luan2@unibo.it*

КРИВИЧНОПРАВНА СЕКЦИЈА 1 /
CRIMINAL LAW SECTION 1

*Проф. др Војислав Ђурђић, редовни професор у пензији**
Правни факултет Универзитета у Нишу

ДИСКРЕЦИОНО КРИВИЧНО ГОЊЕЊЕ У СРБИЈИ

Дискреционо кривично гоњење је у бити један диверзиони модел, проткан идејама консесуалне и ресторативне правде, чија је сврха рационализација кривичног поступка и постизање неких ванпроцесних и политичких циљева. Због своје флексибилности у постављању граница кривичном праву, веома је погодан инструмент за остваривање политике кривичног гоњења, али омогућава и арбитрерност, особито ако се законом не уреде конститутивни елементи ове диверзионе форме. Управо ти негативни ефекти карактеришу легислативна правила о основном облику опортунитета кривичног гоњења. Законом није прописано да се целиснодост гоњења цени у односу на јавни интерес, без кога гоњење не сме изостати, нити су прописани услови за примену опортунитета, па је објективно настало прешироко поље за арбитрерност јавног тужиоца. Није дефинисан ни криминалнополитички циљ који допушта праштање кривичног гоњења. Изостављена је и заштита права оштећеног (жртве), јер су га законописци прогорели из ове диверзионе форме. Нема ни прописаног правног дејства одлуке којом се дефинитивно опрашта кривично гоњење лицу осумњиченом за извршено кривично дело. Општи закључак би био да је законска регулатива очито непотпуна, само је питање шта се може тумачити као правна празнина а шта је одраз поимања начела опортунитета кривичног гоњења оних који су закон писали.

Кључне речи: Кривични поступак; Кривично гоњење; Диверзионе форме поступка; Начело опортунитета кривичног гоњења.

DISCRETIONARY CRIMINAL PROSECUTION IN SERBIA

Discretionary criminal prosecution is, in its essence, a diversionary model interwoven with the ideas of consensual and restorative justice, the purpose of which is to rationalize the criminal procedure and achieve some non-procedural and political goals. Due to its flexibility in setting the limits of criminal law, it is a very suitable instrument for implementing the policy of criminal prosecution. However, it also enables arbitrariness, especially if the constitutive elements of this form of diversion are not regulated by law. These negative effects characterize the legislative rules on the basic form of opportunity of criminal prosecution. The law does not stipulate that the expediency of the prosecution be evaluated against the public interest, nor does it prescribe the conditions for the application of the opportunity. Therefore, objectively speaking, there is too wide a field for the public prosecutor's arbitrariness. The protection of the rights of the injured party (victim) is also left out because the legislators expelled it from this diversionary form. There is no prescribed legal effect of the decision to definitely forgive the criminal prosecution of a person suspected of committing the crime. The general conclusion would be that the legal regulation is obviously incomplete. The only question is what can be interpreted as a legal gap and what is a reflection of how the law-makers understood the principle of the opportunity of criminal prosecution.

Keywords: Criminal procedure; Criminal prosecution; Diversionary forms of procedure; Principle of opportunity of criminal prosecution.

* *vojadj@gmail.com*

*Проф. др Саша Кнежевић**

Правни факултет Универзитета у Нишу

**ПРИМЕНА МЕЂУНАРОДНОПРАВНИХ СТАНДАРДА
ОБАВЕЗНОСТИ ОДБРАНЕ
ОКРИВЉЕНОГ У ПРАВУ СРБИЈЕ**

Остваривање права на стручну одбрану не треба да зависи од личних хендикепа и узраста окривљеног, могућности његове процене о висини казне која му прети, степену ограничења личне слободе и других околности релевантних за потребу ангажовања стручног помоћника у вршењу одбране. Заснивањем обавезне одбране, окривљени као оригинални титулар права на одбрану, губи ексклузивно право на одлучивање да ли ће своју процесну улогу остваривати сам, или уз помоћ браниоца.

Обавезна одбрана је установа која је саставни део каталога људских права прописаног најзначајнијим међународноправним документима о слободама и правима човека. Овом установом се у кривичном поступку остварује двострука егализација. Окривљени, који је најчешће у спору са правно образованим лицем (јавним тужиоцем), а чија је процесна позиција оптерећена и хендикепима биолошке, економско-социјалне и правне природе, добија стручну помоћ браниоца независно од своје воље. С друге стране, лица са статусом окривљеног у кривичном поступку имају једнак положај без обзира на здравствено стање, образовање, имовинске прилике и слично. Позитивноправним решењима ЗКП Србије створена је нормативна основа за остваривање пуног волумена међународноправних стандарда обавезности одбране у појединим процесним ситуацијама,

Кључне речи: Одбрана; Обавезна одбрана; Међународноправни акти; Волја окривљеног; Процесна равноправност.

**THE APPLICATION OF INTERNATIONAL LEGAL STANDARDS
REGARDING MANDATORY DEFENSE FOR THE ACCUSED IN
SERBIAN LAW**

Ensuring the right to legal defense should not depend on personal handicaps and the age of the accused, their ability to assess the potential penalties they are faced with, the extent of personal freedom restrictions, and other relevant circumstances requiring expert assistance in defense. By establishing mandatory defense, the accused, as the original holder of the right to defense, forfeits the exclusive right to decide whether to fulfill their procedural role on their own or with the assistance of a defense counsel.

Mandatory defense is an institution that is an integral part of the catalog of human rights prescribed by the most significant international legal documents on freedoms and human rights. This institution achieves dual equalization in criminal

* *sknez1963@gmail.com*

proceedings. The accused, who is most often in dispute with a legally educated person (public prosecutor) and whose procedural position is burdened with biological, socio-economic and legal handicaps, receives expert assistance from defense counsel regardless of their will. On the other hand, individuals with the status of the accused in criminal proceedings have an equal position regardless of their health, education, financial circumstances and similar factors. The positive legal solutions of the Criminal Procedure Code of Serbia have created a normative basis for realizing a public will among international legal standards of mandatory defense in certain procedural situations.

Keywords: Defense; Mandatory defense; International legal acts; Will of the accused; Procedural equality.

*Проф. др Милан Вујанић**

Факултет за саобраћај, комуникације и логистику, Будва

Адвокат Драган Станишић†, Бања Лука

Дипл.инж. Веселинка Јовићић‡

Марбо д.о.о, Лакташи

Мр Горан Милошевић, дипл. инж.§

Центар за вјештачења, Бијељина

ПРИМЈЕНА ЗООБС-А И ПРАВИЛНИКА О САОБРАЋАЈНИМ ЗНАКОВИМА... БИХ, ОД УТИЦАЈА НА КРИВИЧНЕ, ЦИВИЛНЕ И ПРЕКРШАЈНЕ ПОСТУПКЕ У БИХ

Закон о основама безbjедnosti саобраћаја на путевима у Босни и Херцеговини (у даљем тексту ЗоОБС) је у појединим дијеловима нејасан тако да је у судским поступцима (кривичним, цивилним, прекршајним) отежана примјена ЗоОБС-а. Неопходно је додатно образовати судије, тужиоце и адвокате за правилну примјену ЗоОБС-а, али би било још важније Законом о измјенама и допунама ЗоОБС-а поправити, односно допунити ЗоОБС у дијеловима у којима може доћи до проблема због нејасних дијелова Закона и Правилника о саобраћајној сигнализацији на цестама ... (у даљем тексту Правилник). Радом се указује на дијелove који су нејасни, супротни, односно се погрешно примјењују.

Овај рад настао је као унапријеђен и проширен рад са III Савјетовања из прекршајноправне области, Станишићи, 9–11. мај 2019. Аутори сматрају да је ова тема важна и да се често појављује у пракси.

Кључне ријечи: Закон о основама безbjедности саобраћаја; Право првенства; Непрецизност правне норме; Бечка конвенција; Правилник о саобраћајној сигнализацији.

APPLICATION OF THE TRAFFIC SAFETY CODE AND REGULATION ON TRAFFIC SIGNS IN BIH–INFLUENCE ON CRIMINAL, CIVIL AND MISDEMEANOR PROCEEDINGS IN BIH

Road Traffic Safety Code of Bosnia and Herzegovina (hereinater, the Code) is unclear in certain parts. Therefore, its application in criminal, civil and minor proceedings can be difficult. It is of utmost importance to educate judges, prosecutors and lawyers on the proper application of the Code, but even more

**vujanic@mail.com*

†*drstanisic@gmail.com*

‡*jovicicveselinka@gmail.com*

§*goran.milosevicv@gmail.com*

important would be the design of the Law on Amendments to the Code, which would fix or supplement those parts that could lead to misinterpretation of the Law and Regulations on Road Traffic Signalisation (hereinafter, the Regulations). This paper sheds light on the parts which are unclear, contradictory or, in other words, are being misapplied.

This paper was created as the improved and expanded version of the paper published at the Third Conference on Misdemeanor, Stanisici, 9-11.05.2019. The authors believe this topic is important and often appears in practice.

Keywords: The Traffic Code; Priority; Unclear parts; Vienna Convention; The Regulations on Traffic Signalisation.

*Проф. др Милан Вујанић**

Факултет за саобраћај, комуникације и логистику, Будва

Др Драган Обрадовић, судија†

Виши суд у Ваљеву

Дипл. инж. Милан Божовић‡

Traffic safety group, Београд

ПРОПУСТИ ПРИЛИКОМ ВРШЕЊА УВИЋАЈА САОБРАЋАЈНЕ НЕЗГОДЕ – УЗРОК МОГУЋИХ ПРОБЛЕМА У СУДСКОЈ ПРАКСИ

Саобраћајне незгоде су реалност свакодневно, у свакој држави. Последице незгода су различите - материјална штета, повреде појединих учесника у тим догађајима а у најтежим ситуацијама су и смртне последице. У већини тих ситуација, осим када је у питању мања материјална штета у ком случају учесници сачињавају европски извештај о саобраћајној незгоди, органи поступка – полиција односно јавни тужиоци обављају увиђај. Пропусти службених лица приликом вршења увиђаја, остављају или могу да оставе велике празнине за даљи ток казнених поступака (кривичног или прекршајног поступка). Суштински ти пропусти могу да буду од значаја и за парнични поступак у погледу накнаде штете, који поступак се спроводи после правноснажног окончања казнених поступака.

Аутори су у раду покушали да укажу само на неке од тих пропуста, које често уочавају у пословима којима се баве - судија који поступа у кривичним предметима односно вештаци саобраћајно техничке струке, који се баве вештачењима саобраћајних незгода у казненим поступцима али и у поступцима накнаде штете. Пропусти о којима ће бити реч су од значаја за ефикасност у раду органа поступка, пре свега судова и воде смањењу трошкова казнених поступака, па их аутори сматрају значајним за поступање полиције и правосуђа и због тога на исте указују у раду.

Кључне речи: Увиђај; Саобраћајна незгода; Пропусти; Проблеми; Судска пракса

OMISSIONS DURING TRAFFIC ACCIDENT INVESTIGATION - CAUSE OF POSSIBLE PROBLEMS IN COURT PRACTICE

Traffic accidents are a reality every day in every country. The consequences of accidents are different–material damage and injuries to individual participants in those events, and in the most difficult situations, there are also fatal consequences. In most of these situations, except for minor material damage, in which case the

* *vujanic@mail.com*

†, *dr.gaga.obrad@mail.com*

‡, *bozovicmilan@yahoo.com*

participants make a European traffic accident report, the authorities of the procedure—the police or public prosecutors—conduct the investigation. Omissions made by officials during the investigation may leave large gaps for further course of criminal proceedings (criminal or misdemeanor proceedings). Essentially, those omissions can also be important for the civil proceedings regarding damages, which are carried out following the legally final conclusion of the criminal proceedings.

In the paper, the authors tried to point out only some of those omissions, which they often observe in the jobs they deal with—judges who act in criminal cases, i.e., experts in the traffic technical profession, who deal with expert opinions on traffic accidents in criminal proceedings as well as in compensation proceedings. The omissions that will be discussed are important for the efficiency of the procedural authorities, primarily the courts, and lead to a reduction in the costs of criminal proceedings, so the authors consider them significant for the actions of the police and the judiciary and therefore point to them in the work.

Keywords: Investigation; Traffic accident; Omissions; Problems; Court practice.

*Проф. др Зоран Ђирић, неуропсихијатар
Правни факултет Универзитета у Нишу*

**ИНСТИТУЦИОНАЛНЕ И СТРУЧНЕ МЕРЕ ЗА ПОБОЉШАЊЕ
КВАЛИТЕТА СУДСКО-ПСИХИЈАТРИЈСКИХ ВЕШТАЧЕЊА У
КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ**

Судско-психијатријско вештачење представља доказ у кривичном поступку којим се утврђују одређене психијатријске, а некада и психолошке околности од значаја за будућу правну одлуку. На тај начин стручњаци ових профила помажу правницима да доносе правичних и објективних одлука, односно да што објективније утврде чињенично стање.

Околност да правници нису оспособљени да у потпуности процењују чињенице психијатријског карактера, може утицати на то да они нису у могућности да у потпуности контролишу квалитет судско-психијатријских вештачења. Осим тога, судска пракса показује да налази психијатара и његове ауторе у овој области, пре свега са становишта побољшања квалитета психијатријских вештачења.

Из ових разлога ће у раду бити презентовани могући начини превазилажења тешкоћа које настају у односу на овај доказ, укључујући теоријске ставове, законску регулативу, праксу у поступцима вештачења и лична искуства аутора, са основним циљем да се одређени проблеми превазиђу. На kraју ће бити приказан лични став аутора на начине за побољшање у едукацији будућих вештака психијатара, фазе у њиховом сазревању које сматрамо потребним у процесу формирању стручне и етички зреле и оспособљене личности вештака судског психијатра.

Кључне речи: Судска психијатрија; Психијатријско вештачење, Кривично-правни поступак

**INSTITUTIONAL AND PROFESSIONAL MEASURES FOR IMPROVING
THE QUALITY OF FORENSIC PSYCHIATRIC EXPERTISE IN CRIMINAL
PROCEEDINGS**

Forensic psychiatric expertise is evidence in criminal proceedings that establishes certain psychiatric, and sometimes psychological, circumstances important for a future legal decision. In this way, experts of these profiles help legal professionals make fair and objective decisions, that is, determine the factual situation as objectively as possible.

The fact that lawyers are not qualified to fully assess the facts of a psychiatric nature may impact their ability to fully control the quality of forensic psychiatric expertise. In addition, case law shows that the author's psychiatrist training in this area is particularly important, primarily from the point of view of improving the quality of psychiatric expert examinations.

For these reasons, the paper will present possible ways of overcoming the difficulties that arise in relation to this evidence, including theoretical positions, legal regulation and practice in expert procedures. In the end, the personal attitude of the author will point to ways to improve the education of future expert psychiatrists and the stages in their maturation that are considered necessary in forming a professional and ethically mature and trained expert forensic psychiatrist.

Keywords: Forensic psychiatry; Psychiatric expertise; Criminal procedure.

*Проф. др Младенка Говедарица**
Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ЗАХТЈЕВ ЗА ЗАШТИТУ ЗАКОНИТОСТИ У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Захтјев за заштиту законитости као ванредни правни лијек у својој пуној физиономији проналази своје мјесто само у кривичном процесном праву Републике Српске од 2008. године. Он није био непознат кривичним процесним законодавствима бивше Југославије, односно законодавству Босне и Херцеговине[†] у ком је егзистирао све до 2003. године, односно до доношења "нових" закона о кривичним поступцима у Босни и Херцеговини. Такво стање се задржало у кривичном процесном праву Републике Српске до 2008. године када се ово изузетно важно правно средство враћа у одредбе закона који регулише кривични поступак,[‡] док се до данас ово правно средство не проналази у осталим кривичним процесним законима у БиХ, односно у ентитету Федерацији БиХ, Брчко дистрикту БиХ, као ни у закону о кривичном поступку на државном нивоу.

Кључне ријечи: Ванредни правни лијек; Правноснажне судске одлуке; Повреде кривичног закона; Повреда права на одбрану.

REQUEST FOR PROTECTION OF LEGALITY IN CRIMINAL PROCEEDINGS OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

The request for the protection of legality as an extraordinary legal remedy in its full physiognomy has found its place only in the criminal procedural law of the Republic of Srpska since 2008. It was included in the criminal procedural legislation of the former Yugoslavia, that is, the legislation of Bosnia and Herzegovina, in which it existed until 2003, that is, until the adoption of the "new" laws on criminal procedure. Such a situation remained in the criminal procedural law of the Republic of Srpska until 2008, when this essential legal remedy was reinstated in the provisions of the law governing criminal procedure. Conversely, other procedural laws, either in the Federation of Bosnia and Herzegovina, Brčko District of BiH or at the state level, have not introduced this legal remedy to this day.

Keywords: Extraordinary legal remedy; Final court decisions; Violations of the criminal law; Violation of the right to defense.

* *mladenka.govedarica@pravni.ues.rs.ba*

[†] Прописивао га је Закон о кривичном поступку донијет 24. 12. 1976. године, а ступио је на снагу 1. 7. 1977. године ("Службени лист СФРЈ" број: 4/77)

[‡] "Службени гласник Републике Српске" број: 119/08.

*Prof. dr Sadmir Karović**

Pravni fakultet, Univerzitet u Travniku

Državna agencija za istrage i zaštitu

Stalni edukator u JU Centar za edukaciju sudija i tužilaca Federacije Bosne i Hercegovine

PRETHODNI POSTUPAK KROZ PRIZMU STANDARDA DOKAZIVANJA – NORMA I PRAKSA

U ovom radu, pažnja autora je usmjerenja na prethodni postupak (istraga i postupak optuživanja) kroz prizmu zadovoljenja standarda dokazivanja, uvažavajući restriktivne zakonske uslove procesne prirode. Materijalni uslov za pokretanje i sprovođenje istrage kao prve procesne faze prethodnog postupka je postojanje osnovi sumnje da je izvršeno određeno krivično djelo. S obzirom da zakonodavac nije propisao u katalogu osnovnih pojmova značenje dokaznog standarda osnovi sumnje, postoji svršishodna potreba da se skrene pažnja na osnovne determinante ili odrednice ovog dokozanog standarda od čijeg postojanja neposredno zavisi pokretanje i sprovođenje istrage. S druge strane, postupak optuživanja kao druga procesna faza prethodnog postupka, neposredno je uslovljen i zavisi od rezultata istrage, odnosno sprovođenja cjelokupnih istražno-dokaznih radnji na planu prikupljanja potrebnih dokaza pod rukovodnom i nadzornom ulogom nadležnog tužioca. Zakonodavac je propisao značenje pojma osnovana sumnja u katalogu osnovnih pojmova zakona o krivičnom postupku ali nije sadržajno i precizno formulisao i odredio pravnu prirodu i suštinu ovog dokaznog standarda. Intencija autora je da prethodni postupak, cijeneći njegove dvije procesne faze, sveobuhvatno i svestrano sagleda kroz prizmu zadovoljenja dokaznih standarda, te ukaže na određene probleme i dileme praktične prirode.

Ključne riječi: Prethodni postupak; Osnovi sumnje; Osnovana sumnja; Krivično djelo.

PRELIMINARY PROCEEDINGS THROUGH THE PRISM OF STANDARDS OF PROOF – NORMS AND PRACTICE

In this paper, the author focuses on the preliminary proceedings (investigation and accusation procedure) in the context of meeting the standard of proof and respecting the restrictive legal conditions of a procedural nature. The material condition for initiating and conducting an investigation as the first procedural stage of the preliminary proceedings is the existence of grounds for suspicion that a specific criminal offense has been committed. Given that the legislator did not prescribe in the catalog of basic terms the meaning of the evidentiary standard based on suspicion, there is an urgent need to draw attention to the fundamental determinants of this evidentiary standard, the existence of which directly depends on the initiation and conduct of the investigation. On the other hand, the indictment procedure, as the second procedural phase of the preliminary

* *karovic.s@hotmail.com*

proceedings, is directly conditioned and depends on the results of the investigation, i.e., the implementation of the entire investigative and evidentiary actions on the plan of collecting the necessary evidence under the management and supervisory role of the competent prosecutor. The legislator prescribed the meaning of the term reasonable suspicion in the catalog of basic terms of the law on the criminal procedure but did not formulate and determine the legal nature and essence of this evidentiary standard in a substantive and precise manner. The author intends to comprehensively look at the preliminary proceedings, valuing its two process phases through the prism of meeting evidentiary standards, and point out specific problems and dilemmas of a practical nature.

Keywords: Preliminary proceedings; grounds of suspicion; Reasonable suspicion; Criminal offense.

*Проф. др Љубиша Здравковић**

ЈП Србијагас, Европски факултет за правне и политичке студије Београд

*Др Срђан Алексић**

Адвокатска канцеларија Алексић Ниш

КРИВИЧНЕ САНКЦИЈЕ КАО СРЕДСТВО ЗА СУЗБИЈАЊЕ КРИМИНАЛИТЕТА

"Maleficia non debent remanere impunita et impunitas, continuam tribuit delinquendi incitationem".

(Кривична дела не смеју да остану некажњена, јер је некажњавање подстrek
делинквенције).

Кривичне санкције су законом предвиђене мере друштвене реакције које изриче суд у законом спроведеном кривичном поступку према учиниоцу кривичног дела у циљу сужбијања и спречавања вршења кривичних дела. Кривичне санкције су принудне мере које примењује држава као представник друштва према учиниоцу кривичног дела управо због извршеног дела. У суштини, оне представљају реакцију против учиниоца због извршења кривичног дела којим се наноси штета друштву, али реакцију која има за циљ да спречи тог учиниоца да убудуће врши кривична дела, као и да утиче на друге грађане (потенцијалне учиниоце) да се уздрже од вршења таквих недопуштених и забрањених дела.

Савремено кривично право познаје више врста кривичних санкција које су различите по садржини, природи и карактеру дејства. Скуп свих кривичних санкција које предвиђа позитивно кривично законодавство се назива систем кривичних санкција. Пошто систем кривичних санкција произлази из структуре и динамике криминалитета, односно друштвених потреба, то је он подложен честим променама, па се сматра најдинамичнијом области кривичног права.

Кључне речи: Кривично дело; Кривичне санкције; Кривични поступак; Криминалитет.

CRIMINAL SANCTIONS AS A MEANS OF CURBING CRIME

Criminal sanctions are measures of social reaction provided by the law. They are pronounced by the court in criminal proceedings carried out against the perpetrator of a criminal act in order to suppress and prevent the commission of criminal acts. Criminal sanctions are coercive measures applied by the state as a representative of society towards the perpetrator of a criminal act precisely because of the committed act. In essence, they represent a reaction against the perpetrator for committing a criminal act that causes damage to society. This reaction aims to prevent that perpetrator from committing criminal acts in the future and to influence other citizens (potential perpetrators) to refrain from committing such

* *ljubisa.zdravkovic@yahoo.com*

* *advokati.aleksic@gmail.com*

illegal and prohibited acts. Modern criminal law recognizes several types of criminal sanctions that differ in their effect's content, nature and character. The set of all criminal sanctions provided for by positive criminal legislation is called the system of criminal sanctions. Since the system of criminal sanctions arises from the structure and dynamics of criminality, that is, social needs, it is subject to frequent changes, so it is considered the most dynamic area of criminal law.

Keywords: Criminal offense; Criminal sanctions; Criminal procedure; Criminality.

*Проф. др Марко Миловић**

Адвокат из Београда

Ванредни професор Правног факултета Универзитета Мегатренд у Београду

ХАПШЕЊЕ ПРИ ИЗВРШЕЊУ КРИВИЧНОГ ДЕЛА - ТЗВ. ГРАЂАНСКО ХАПШЕЊЕ - РИЗИЦИ, ОПАСНОСТИ И ДИЛЕМЕ

Одредбе о тзв. грађанском хапшењу нису од круцијалног значаја за кривични поступак, шта више, те одредбе су у односу на остале објективно маргиналне. Може се рећи да за кривични поступак не би било штетних последица, нити би нечија права била угрожена и да оваква врста хапшења није предвиђена. У прилог томе говори и чињеница да је у Законику о кривичном поступку само у једном члану посвећена пажња о тзв. грађанском хапшењу. Но, и у том једном члану има одређених дилема и нејасноћа како то спровести у пракси. Наиме, само хапшење од стране грађана "животно" носи са собом многе потенцијалне опасности са озбиљним последицама, јер у таквој ситуацији могу да буду озбиљно повређени. Ово истичемо из разлога што се не може предвидети реакција лица које је затечено у извршењу кривичног дела и шта је у датом тренутку спремно да учини да не буде лишено слободе. О томе је посебно указано у овом раду као и на остале потенцијално велике ризике које могу настати у таквим ситуацијама.

Кључне речи: Грађанин; Вапшење и ризици (опасности) од хапшења; Лице затечено у вршењу кривичног дела; Обавештавање полиције или јавног тужиоца.

ARREST IN THE COMMISSION OF A CRIMINAL OFFENSE: “CITIZEN’S ARREST”–RISKS, DANGERS AND DILEMMAS

Provisions governing "Citizen's arrest" are not crucial for criminal proceedings. Moreover, these provisions are objectively marginal compared to others. It can be said that there would be no harmful consequences for criminal proceedings, nor would someone's rights be endangered if this kind of arrest had not been provided for. This is supported by the fact that only one article of the Code of Criminal Procedure deals with the so-called citizen's arrest. However, even this one article raises certain dilemmas and ambiguities on how to implement it in practice. Namely, only arrest by citizens "lifelong" carries with it many potential dangers with serious consequences because, in such a situation, they can sustain serious injuries. We point this out because the reaction of a person caught in the commission of a criminal offense, i.e., what he at a given moment is ready to do not to be deprived of his liberty, cannot be predicted. This and other potentially major risks that may arise in such situations are pointed out in this paper.

Keywords: Citizen; Arrest and risks (dangers) of arrest; A person caught committing a criminal offense; Notifying the police or the public prosecutor.

* *marko.m.milovic@gmail.com*

*Доц. др Игор Петковић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

**СУДСКА ПРАКСА НИЈЕ ИЗВОР КРИВИЧНОГ ПРАВА
У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ !**

Кривично материјално право, утемељено на начелу законитости, не дозвољава попуњавање правних празнина.

Прави се разлика између аналогије као метода тумачења (од сличног ка сличном) где не постоји правна празнина и аналогије као недозвољеног начина попуњавања правних празнина.

Посљедњих година се у домаћем судском одлучивању уочава занимљива пракса указивања на одлуке судова, као својеврсно утемељење образложења пресуде која је донесена. Само по себи то не мора бити негативно оцијењено. Међутим, неопходно је поновити да судска пракса није извор кривичног права у Босни и Херцеговини.

Кључне ријечи: Извор права; Начело законитости; Судска пракса.

**CASE LAW IS NOT A SOURCE OF CRIMINAL LAW
IN BOSNIA AND HERZEGOVINA!**

Based on the principle of legality, criminal substantive law does not allow the filling of legal gaps.

A distinction is made between analogy as a method of interpretation (from similar to similar) where there is no legal gap and analogy as an illegal way of filling legal gaps.

In recent years, an interesting practice of referring to previous decisions in domestic courts decision-making has been observed as grounds for the reasoning of the verdict that was passed. This in itself does not have to be negatively evaluated. However, it is necessary to repeat that case law is not the source of criminal law in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: Source of law; Principle of legality; Case law.

* *igor.petkovic@pravni.ues.rs.ba*

*Научни сарадник др Младен Јеличић**
Судија Прекрајног суда у Шапцу

СУДИЈСКО РАСУЂИВАЊЕ И ПРИМЕНА ПРАВА У ПРЕКРШАЈНОМ ПОСТУПКУ

Аутор у раду анализира основне принципе судијског расуђивања као предуслове за примену права у прекрајном поступку. Након уводних разматрања где су размотрени основни аспекти теме из угла прекрајног права, указано је на суштину примене права кроз интерактивност решавања чињеничних и правних питања. Размотрени су кључни принципи судијског расуђивања и примене права у прекрајном поступку, с нагласком на независност и непристрасност судије, као основних постулата правичног поступка. Финализација наведеног процеса јесте судска одлука која треба да буде ваљано аргументована и обrazложена. Практичне импликације судијског расуђивања и примене права сагледане су кроз примере из праксе прекрајних судова. Закључак аутора је да судијско расуђивање и примена права представљају јединствен процес који треба да буде реализован на начин да обезбеди правичан прекрајни поступак.

Кључне речи: Прекраји; Прекрајни поступак; Судијско расуђивање; Примена права; Независан и непристрасан суд, Образложена одлука.

JUDICIAL REASONING AND APPLICATION OF THE LAW IN MISDEMEANOR PROCEDURE

In the paper, the author analyzes the basic principles of judicial reasoning as a prerequisite for the application of law in misdemeanor procedure. After the introductory discussions, where the basic aspects of the topic from the point of view of misdemeanor law were considered, the essence of the application of the law was pointed out through the interactivity of solving factual and legal issues. The key principles of judicial reasoning and the application of law in misdemeanor procedure were discussed, with an emphasis on the independence and impartiality of the judge as the basic postulates of a fair procedure. The finalization of the mentioned process is a court decision that should be properly argued and explained. The practical implications of the judge's decision and application of the law are seen through examples from the practice of the misdemeanor courts. The author's conclusion is that judicial reasoning and the application of law represent a unique process that should be implemented in a way that ensures fair misdemeanor procedure.

Keywords: Misdemeanors; Misdemeanor procedure; Judicial reasoning; Application of law; Independent and impartial court, Reasoned decision.

* *mladen.jelicic.kaishin@gmail.com*

Виши асистент Љубана Сладић, ма^{}*

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

РАД У ЈАВНОМ ИНТЕРЕСУ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ – НОРМАТИВНИ ОКВИР И СТАЊЕ У ПРАКСИ

Рад у јавном интересу представља једну од алтернативних мјера предвиђених Кривичним закоником Републике Српске. Ријеч је о друштвено корисном раду којим се не вријеђа људско достојанство и који се не врши у циљу стицања добити. Ову мјеру суд може одредити на захтјев осуђеног лица коме је изречена казна затвора у трајању до једне године. То практично значи да суд прво доноси пресуду којом лицу изриче казну затвора, након чега осуђени подноси захтјев да му се таква казна замјени радом у јавном интересу. Уколико нађе да треба удовољити таквом захтјеву, суд доноси одлуку о замјени казне затвора мјером рада за опште добро, коју, потом, прослеђује Министарству правде на даље извршење. Судском одлуком одређују се само трајање и период извршења мјере док појединости које се тичу врсте и природе посла и пратеће акте с тим у вези доноси и одређује посредник у координацији са повјереником.

У раду ће бити представљен и повргнут анализи нормативни оквир на коме почива мјера рада у јавном интересу, са указивањем на све субјекте који учествују у поступку њене реализације, као и сам начин њеног извршења у пракси Републике Српске. Досадашњи пракса није богата примјерима изреченог и извршеног рада у јавном интересу, али се због низа предности које ова санкција пружа, аутор искрено нада да ће у наредном периоду доћи до учесталије примјене и извршења ове алтернативне мјере у Републици Српској.

Кључне ријечи: Алтернативне мјере; Рад у јавном интересу; Посредник; Повјереник.

COMMUNITY SERVICE IN THE REPUBLIC OF SRPSKA–NORMATIVE FRAMEWORK AND SITUATION IN PRACTICE

Community service is one of the alternative measures provided for by the Criminal Code of the Republic of Srpska. It is socially useful work that does not offend human dignity and is not performed with the aim of making a profit. The court can order this measure at the request of a convicted person sentenced to imprisonment for up to one year. This practically means that the court first issues a verdict by which the person is sentenced to prison, after which the convicted person submits a request that such sentence be replaced with community work. If it finds that such a request should be decided positively, the court makes a decision to replace the prison sentence with community service, which is then forwarded to the Ministry of Justice to be carried out. The court decision determines only the duration and the period of carrying out the measure, while the details regarding the type and nature of the work and relevant accompanying acts

* *ljubana.sladic@pravni.ues.rs.ba*

are brought and determined by the mediator in coordination with the commissioner.

The paper will present and analyze the normative framework on which the measure of community service rests, with reference to all the subjects that participate in the procedure for the realization of this measure, as well as its carrying out in the practice of the Republic of Srpska. The current practice is not rich in examples of pronounced and carried out community service. However, due to the number of advantages this sanction provides, the author sincerely hopes that this alternative measure will be more frequently applied and enforced in the Republic of Srpska in the future.

Keywords: Alternative measures; Community service; Mediator; Commissioner.

*Јавни тужилац Гордана Крстић**
Друго основно јавно тужилаштво у Београду

НОВИНЕ У РЕГУЛИСАЊУ УСТАВНОГ ПОЛОЖАЈА ЈАВНОГ ТУЖИЛАШТВА СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА САМОСТАЛНОСТ

Овај рад се бави јавним тужилаштвом у организационом и персоналном смислу кроз призму скорање промене Устава и Закона о јавном тужилаштву у Републици Србији. Откако је 2011. године ступио на снагу Законик о кривичном поступку јавни тужилац је постао руководилац предистражног поступка и орган који спроводи истрагу и био је током претходних година уочљив раскорак између нових процесних овлашћења, с једне стране, и нормативног положаја јавног тужилаштва и носилаца јавнотужилачке функције, с друге стране. Амандманима на Устав из 2022. године настојале су се отклонити ове несагласности уз афирмацију самосталности јавног тужилаштва, као правосудног органа, који треба да буде заступник правде, а не власти, и орган који ће објективно, непристрасно и ефикасно гонити учнице кривичних и других кажњивих дела, штитити јавни интерес, као интерес свих грађана. Уведено је први пут да су и доскорашњи заменици јавног тужиоца, а сада јавни тужиоци поседници јавнотужилачке функције у пуном капацитetu, чиме је учинјен корак ка јачању њиховог самосталног положаја. Које су главне новине донели уставни амандмани и који су суштински механизми јачања самосталности од значаја за будуће функционисање јавног тужилаштва, које се у актуелном тренутку налази на раскршћу између учауреног и затвореног органа и новог, модернистичког правосудног органа јесу кључна питања овог рада.

Кључне речи: Промена устава; Правосуђе; Јавни тужилац; Самосталност; Хијерархија.

NEW AMENDMENTS GOVERNING THE CONSTITUTIONAL POSITION OF THE PUBLIC PROSECUTOR'S OFFICE WITH SPECIAL IMPACT ON HIS AUTHORITY

This paper deals with the public prosecutor's office in organizational and personal terms through the prism of the recent changes to the Constitution and the Law on Public Prosecutor's Office in the Republic of Serbia. Since the Criminal Procedure Code entered into force in 2011, the public prosecutor has become the head of the pre-investigation procedure and the authority that conducts the investigation. In recent years, there has been a noticeable gap between the new procedural powers on the one hand and the normative position of the public prosecution office and public prosecutors on the other hand. Amendments to the Constitution from 2022 sought to remove these disagreements while affirming the autonomy of the public prosecutor's office as a judicial body, which should be a representative of justice,

* grkrstic@gmail.com. Указујем да ставови изнети у раду представљају мој лични став као аутора, а не државног органа у ком сам запослена.

not the government, and an organ that will objectively, impartially and effectively prosecute the perpetrators of criminal and other punishable acts, thus protecting the public interest. For the first time, the former deputy public prosecutors, now the public prosecutors, became holders of the public prosecutor's office in full capacity, which was a step towards strengthening their position. Regardless of how certain amendments to the Constitution, such as those guaranteeing personal independence of public prosecutors, may at first glance and at the very beginning of their application be relativized when mandatory instructions are constitutionalized, those amendments clearly show the strategic direction of significant changes and emphasize the tendencies to strengthen the public prosecution and reduce centralization and intrainstitutional interventions. With time, we should expect a strengthening of the personal independence of the public prosecutors and a weakening of hierarchical subordination, which will represent an exception in the functioning of the public prosecution and, at the same time, ensure a stable concept of the rule of law.

Keywords: Constitutional revision; Judiciary; Public prosecutor; Autonomy; Hierarchy.

*Mr Ivana Janko**

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

COMPLIANCE – KAZNENOPRAVNI ASPEKT I ANALIZA SLUČAJA „RESPIRATORI“ NA TERORITORIJU FBIH

Compliance ima za cilj smanjiti korupciju i nepravilnosti, a u jednu ruku je i alat za sprječavanje i zloupotrebe prijevara. Možemo reći kako je compliance u BiH još uvjek stran pojam te je samim time nedovoljno poznato njegovo značenje. Smatramo da je prijeko potreban društvu i zbog toga ga definiramo neophodno cjepivo za korupciju i ne možemo čekati na političku volju da se on dogodi već ga trebaju svi prihvati i samostalno primijeniti u pravu. U 2021 godini, dogodila se jedna od većih afera korupcije na teritoriju FBiH a vezana je za respiratore. Svjedoci smo vremena kada se sve više susrećemo sa obmanama, kako u privatnim tako u javnim sektorima. Tematika ovog rada jest sama borba i uključenost protiv korupcije i otkrivanje iste. Zbog toga, sve veću pozornost treba posvetiti usmjeravanju i otkrivanju koruptivnih- kaznenih djela. Naime, afera koja je „tresla“ čitavu federaciju na kraju je okončana sa dobrom, pa čak i ne očekivanim ishodom. Slobodno možemo reći kako je velik broj institucija uspostavio krizne stožere u čijem okviru compliance- menadžer preuzima svoje nove obaveze. Compliance- menadžer, kao osoba koja dobro poznaje institucije i uživa povjerenje zaposlenih, održava direktni kontakt s upravom i stara se o tome da aktuelne teme, koje za oblast compliancea nastaju u vezi s pandemijom, dobiju zasluženu pažnju u okviru kriznog menadžmenta. Dosta bitnu ulogu igrala su svakako slična iskustva koja smo mogli vidjeti u susjednim državama. Svakako ćemo istaknuti da svjetske organizacije imaju posebne odjele koji se bave usklađenostima, te planovima upravo u cilju smanjivanja rizika te povećavanja efikasnosti rada. Samim time, iste te organizacije ili institucije se mogu usredotočiti na uspješno odradivanje svojih radnih zadataka kada su svjesni svojih rizičnih točki.

Ključne riječi: Compliance; Respiratori; Korupcija; FBiH; Sud BiH, Presuda; Afera.

COMPLIANCE – PENAL ASPECTS AND THE ANALYSIS OF „THE VENTILATORS CASE“ IN THE TERRITORY OF THE FEDERATION OF BOSNIA AND HERZEGOVINA

Compliance aims to reduce corruption and irregularities, and it is also a tool to prevent abuse and fraud. We can say that compliance in Bosnia and Herzegovina is still a foreign term; therefore, its meaning is insufficiently known. We believe that it is essential for society. That is why we define it as a necessary vaccine for corruption and cannot wait for the political will for it to happen. Instead, everyone should accept it and independently apply it in law. In 2021, one of the biggest

* *ivanaajankoo@gmail.com ; ivana.janko@pf.sum.ba; ivana.janko@fkn.unsa.ba*

corruption scandals occurred on the FBiH territory, and it was related to ventilators. We are witnessing a time when we are increasingly faced with deception, both in the private and public sectors. The theme of this work is the fight against corruption, involvement in it, and its detection. For this reason, more and more attention should be paid to the direction and detection of corrupt criminal acts. Namely, the affair that "shook" the entire Federation ended with a good, even unexpected, outcome. We can safely say that many institutions have established crisis headquarters within which the compliance manager assumes his new duties. The compliance manager, as a person who knows the institutions well and enjoys the trust of the employees, maintains direct contact with the management and makes sure that the current topics, that arise in the field of compliance in connection with the pandemic, receive the attention they deserve within the framework of crisis management. Indeed, similar experiences that we could see in neighboring countries played quite an important role. Global organizations have special departments that deal with compliance and plans with the aim of reducing risks and increasing work efficiency. Therefore, these same organizations or institutions can focus on completing their work tasks successfully when they are aware of their risk points.

Keywords: Compliance; Ventilators; Corruption; FbiH; The Court of BiH; Judgment; Scandal.

КРИВИЧНОПРАВНА СЕКЦИЈА 2 /
CRIMINAL LAW SECTION 2

*Академик проф. др Миодраг Н. Симовић**

Редовни члан Академије наука и умјетности Босне и Херцеговине, редовни члан Европске академија наука и умјетности, инострани члан Руске академије природних наука, редовни професор Правног факултета Универзитета у Бихаћу, професор емеритус

*Проф. др Марина М. Симовић**

Омбудсмен за дјецу Републике Српске

Факултет правних наука Универзитета Апеирон у Бањој Луци

ПРАВНА КВАЛИФИКАЦИЈА КРИВИЧНОГ ДЈЕЛА У СВЕТЛУ ПРИНЦИПА ЗАКОНИТОСТИ У ДОМАЋЕМ И МЕЂУНАРОДНОМ КРИВИЧНОМ ПРАВУ

Закони (кривични и други споредни) представљају основни извор савременог националног (интерног) кривичног права не само у Босни и Херцеговини, већ и у другим развијеним државама. На тај начин је искључена примјена неписаног (обичајног) права, судске праксе, односно аналогије у стварању кривичноправних норми, чак и у случају постојања правних празнина. Међутим, ови допунски, помоћни извори кривичног права нису изгубили значај ни данас, како у националном кривичном праву, тако и у међународном кривичном праву, нарочито ако је њихова примјена изузетна, оправдана, цјелисходна и рационална, те сведена на најмању могућу мјеру. Наиме, код правне квалификације поједињих кривичних дјела у конкретним случајевима од стране органа кривичног (националног или међународног) правосуђа често се могу јавити ситуације било у погледу елемената бића, било код утврђивања постојања услова кажњивости, где је примена допунских извора (судске праксе, правне науке, обичајних правила и сл.) неопходно потребна и оправдана, али увијек заснована на строгом поштовању принципа законитости.

Аутори у раду анализирају најзначајније аспекте примјене поједињих извора правних норми при правној квалификацији кривичних дјела (кривичне ствари) пред органима кривичног правосуђа у домаћем и међународном кривичном праву, односно проблемима који се могу јавити у конкретној пракси, те начинима њиховог рјешења. Посебно се разматрају општи и посебни појам и елементи кривичног дјела, мјесто и улога извора кривичног права и улога тумачења и аналогије у кривичном праву. Као нужан предуслов рјешавања те проблематике разматрају се појам и елементи кривичног дјела у међународном кривичном праву и улога тумачења и аналогије међу изворима међународног кривичног права.

Кључне ријечи: Извори; Кривично право; Суд; Кривично дјело; Тумачење.

*vlado_s@blic.net

*marina.simovic@gmail.com.

LEGAL QUALIFICATION OF THE CRIMINAL OFFENSE IN THE LIGHT OF THE PRINCIPLE OF LEGALITY IN DOMESTIC AND INTERNATIONAL CRIMINAL LAW

Laws (criminal and other secondary laws) are the primary source of modern national (internal) criminal law not only in Bosnia and Herzegovina but in other developed countries. In this way, the application of unwritten (common) law, case law, or analogy in creating criminal law norms is excluded, even in the case of legal gaps. However, these supplementary, auxiliary sources of criminal law have not lost their importance even today, both in national and international criminal law, especially if their application is exceptional, justified, purposeful, rational, and reduced to the minimum possible extent. Namely, with the legal qualification of certain criminal offenses in specific cases by the criminal (national or international) justice bodies, situations can often arise, either with regard to the elements of being or when determining the existence of the conditions for punishment, where the application of additional sources (jurisprudence, legal science, common law rules, etc.) is absolutely necessary and justified, but always based on strict respect for the principle of legality.

In the paper, the authors analyze the most significant aspects of the application of certain sources of legal norms in legal qualification of criminal offenses (criminal matter) before criminal justice bodies in domestic and international criminal law, that is, the problems that may arise in practice, and ways of solving them. General and specific concepts and elements of a criminal offense, the place and role of sources of criminal law and interpretation and analogy in criminal law are considered in particular. As a necessary precondition for solving this problem, the concept and elements of criminal offense in international criminal law and the role of interpretation and analogy among the sources of international criminal law are considered.

Keywords: Sources; Criminal Law; Court; Criminal offense; Interpretation.

*Prof. DSc Anna Mantarova**

Institute of Philosophy and Sociology

Bulgarian Academy of Sciences, Sofia, Bulgaria

CRIME IN BULGARIA: PERCEPTIONS AND REACTIONS

The report was developed on the basis of the results of a nationally representative empirical sociological survey conducted in December 2022, focusing on the perception and assessment of various risks. The report presents a part of the information related to the risks in relation to personal security - perception and assessment of the risk for a person or/and his property to become an object of a criminal trespass, expectations for the role of the state in the prevention and protection of its citizens from crimes, assessment of the implementation of the functions of specialized state institutions. Special attention is paid to the strategies and actions of citizens to increase their security. Relationships and deterministic dependencies with various socio-demographic characteristics such as gender, age, material situation, place of residence, etc. were sought.

Keywords: Risk; Crime; Perception and response to the risk of criminal assault.

Анна Мантарова, профессор доктор социологических наук
Институт философии и социологии Болгарской Академии наук
София, Болгария

ПРЕСТУПНОСТЬ В БОЛГАРИИ – ВОСПРИЯТИЯ И РЕАКЦИИ

Доклад был разработан на основе результатов общенационального представительного эмпирического социологического исследования, проведенного в декабре 2022 года и посвященного восприятию и оценке различных рисков. В докладе представлена часть информации о рисках, связанных с преступностью - восприятие и оценка риска того, что человек или его имущество станут объектом преступного посягательства, ожидания граждан относительно роли государства в предупреждении преступности и защите своих граждан от преступлений, оценка реализации функций специализированных государственных учреждений. Особое внимание уделено стратегиям и действиям граждан по повышению своей безопасности. Исследовались связи и детерминационные зависимости с различными социально-демографическими характеристиками, такими как пол, возраст, материальное положение, место жительства и т.д.

Ключевые слова: Риск; Преступность; Восприятие, оценка и реагирование на риск преступного посягательства.

* *anna.mantarova@abv.bg*

*Prof. dr Lali Papiashvili**

Iv. Javakhishvili Tbilisi State University, Faculty of Law
Justice, Supreme Court of Georgia

ADJUDICATING DOMESTIC VIOLENCE: MAJOR CHALLENGES. CASE OF GEORGIA

Despite the dynamic development of digital technologies, the diversity of campaigns against domestic violence, the existence of many international legal instruments on domestic violence and clearly defined standards, the fight against domestic violence, proper implementation of justice and the punishment of perpetrators still pose a challenge for the victims, while the easy-accessibility and pervasiveness of digital technologies, in some cases, make the situation even more difficult.

As a rule, the victims actively cooperate in the investigation but later refuse to testify in court. Accordingly, issues that frequently arise during the adjudication include the sufficiency of evidence obtained from one source for conviction as well as the use of those prejudicial facts and evidence, the primary source of which is the victim who refuses to testify and the accused who did not have the opportunity to be interrogated; the danger of demotivating the victims to turn to the police for help by using their 911 call records for conviction, etc.

The court has to strike a fair balance between the legitimate aim of punishing criminals and ensuring a fair trial for the accused. On the one hand, the latent nature of the crime and the paucity of incriminating evidence, and on the other hand, the standards of proof and evidence evaluation established by the criminal procedure law, in many cases, contribute to the impunity of the perpetrator.

The article discusses the essence of the standard beyond a reasonable doubt in cases of domestic violence, the rules for evaluating evidence, the standard of at least two pieces of direct incriminating evidence for a conviction, the prohibition of the use of hearsay for conviction, and the impact of the victims' refusal to testify for the administration of justice.

Keywords: Domestic violence; Standard of proof; Evaluation of evidence; Fair trial

ოჯახში ძალადობის საქმეებზე მართლმსაჯულების განხორციელების
მირითადი გამოწვევის საქართველოს მაგალითზე

ლალი ფაფიაშვილი

პროფ. ივ. ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო
უნივერსიტეტი

მოსამართლე,

* *lali.papiashvili@tsu.ge*

საქართველოს უზენაესი სასამართლო

საკვანძო სიტყვები: ოჯახში ძალადობა, მტკიცებულებათა შეფასება, მტკიცებითი სტანდარტი, სამართლიანი სასამართლო განხილვა

აბსტრაქტი:

ციფრული ტექნოლოგიების და საზოგადოების დინამიური განვითარების, ოჯახური ძალადობის წინააღმდეგ კამპანიების მრავალფეროვნების, ოჯახში ძალადობის საკითხებზე არაერთი საერთაშორისო-სამართლებრივი ინსტრუმენტის არსებობის და მკაფიოდ განსაზღვრული სტანდარტების მიუხედავად კვლავაც გამოწვევად რჩება ოჯახში ძალადობის წინააღმდეგ ბრძოლა, მართლმსაჯულების ჯეროვნად განხორციელება და მოძალადეთა დასჯა, ხოლო ციფრული ტექნოლოგიების ხელმისაწვდომობა და ფართოდ გავრცელება რიგ შემთხვევებში დამატებით გამოწვევებს ქმნის მსხვერპლებისათვის.

მართლმსაჯულების განხორცილებისას სასამართლოს უწევს სამართლიანი ბალანსის დაცვა ერთი მხრივ დამნაშავეთა დასჯის ლეგიტიმურ მიზანსა და ბრალდებულთათვის სამართლიანი სასამართლო განხილვის უზრუნველყოფას შორის. ერთი მხრივ დანაშაულის ლატენტური ხასიათი და მამხილებელ მტკიცებულებათა სიმწირე და მეორე მხრივ სისხლის საპროცესო კანონმდებლობით დადგენილი მტკიცებულებათა შეფასების სტანდარტები ხშირ შემთხვევაში ხელს უწყობს მოძალადის დაუსჯელობას.

როგორც წესი დაზარალებულები გამოძიების ეტაპზე აქტიურად თანამშრომლობენ გამომიებასთან, თუმცა მოგვიანებით უარს აცხადებენ მამხილებელი ჩვენების მიცემაზე სასამართლოში. შესაბამისად, დღის წესრიგში დგება მსჯავრდებისათვის ერთი წყაროდან მოპოვებული მტკიცებულებების საკმარისობის; მხარეთა მიერ უდავოდ ცნობილი იმ მტკიცებულებების, რომელთა წყარო დაზარალებულია (მაგალითად, შემაკავებელი ორდერის ოქმი, საგამოძიებო ექსპერიმენტის ოქმი, 112-ში შეტყობინება) გამოყენება დაზარალებულის მიერ მოძალადის მამხილებელი ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის შემთხვევაში; 112-ში განხორციელებული შეტყობინების მსჯავრდებისათვის გამოყენებით დაზარალებულთა პოლიციისათვის მიმართვის დემოტივაციის საფრთხე; უდავოდ ცნობილი იმ მტკიცებულებების საკმარისობა მსჯავრდებისათვის რომელთა პირველწყარო დაზარალებულია თუ ბრალდებულს არ ჰქონდა მისი დაკითხვის შესაძლებლობა

სასამართლოში დაზარალებულის მიერ ჩვენების მიცემაზე უარის თქმის გამო და სხვა.

სტატიაში განხილულია გონივრულ ეჭვს მიღმა სტანდარტის არსი ოჯახური ძალადობის საქმეებზე, მტკიცებულებათა შეფასების წესები, მსჯავრდებისათვის მინიმუმ თრი პირდაპირი მამხილებელი მტკიცებულების სტანდარტი, მსჯავრდებისათვის ირიბი ჩვენებების გამოყენების აკრძალვა და დაზარალებულთა მხრიდან მოძალადის წინააღმდეგ სასამართლოში ჩვენების მიცემაზე უარის მნიშვნელობა მართლმსაჯულების განხრორციელებისათვის.

*Full Professor Xifen Lin**
*Suozhu Fang, PhD student **

KoGuan School of Law, Shanghai Jiaotong University, China

**THE NEW ADJUSTMENT OF RELATIONSHIP: REFORMATION
AND THE PRACTICE OF THE INVESTIGATION SUPERVISION AND
COOPERATION MECHANISMS BETWEEN POLICE DEPARTMENTS
AND PROSECUTORATES IN CHINA**

This paper analyzes reformation backgrounds, system patterns and the actual practice of the investigation supervision and cooperation mechanism of police departments and procuratorates. The aim is to explore the path of perfecting the interaction mechanism between the two parties. In 2021, China adjusted the interaction mechanism between police departments and procuratorates by establishing a mechanism for investigation supervision and cooperation. Based on literature analysis, we have discovered that the latest reform of the interaction mechanism between police departments and procuratorates in China adopts a working pattern of balancing supervision and restriction, and two-way cooperation. Based on a questionnaire survey, we conclude that such reformation is generally regarded positively by Chinese policemen and procurators. However, the investigation supervision and cooperation practice is not working as remarkably as expected. The problems are embodied in the formalistic execution and the passivity of investigation supervision, as well as insufficient or excessive cooperation between investigation and prosecution. Factors that cause the differences between legislation and practice may conclude the issues of mechanism positioning, human resources, management systems and assessment mechanisms.

Keywords: Investigation supervision; Cooperation; Police department; Procuratorate.

* *linxifen1982@sjtu.edu.cn*
* *fangsuo321@sjtu.edu.cn*

Prof. dr Stela Botnaru

doctor în drept, conferențiar universitar, Facultatea de Drept, Universitatea de Stat din Moldova

*Veronica Pozneacova, LL.B.**

Consultant principal, Direcție monitorizare, Consiliul pentru egalitate

CORUPTIE CA FACTOR DETERMINAT AL ÎNCĂLCĂRIILOR DREPTURILOR OMULUI

Corupție reprezintă un fenomen negativ prezent în mai multe sfere ale vieții sociale a Republicii Moldova. În conformitate cu datele statistice prezentate de către CNA, prin cele mai afectate domenii se numără în special activitatea organelor de drept, ale organelor publice centrale și locale, cât și sfera educației și sănătății publice. Prezența sistematică a actelor de corupție afectează direct respectarea drepturilor fundamentale ale omului, precum accesul liber la justiție, dreptul la sănătate și dreptul la educație. În cadrul studiului dat ne propunem să analizăm statutul subiecților, care comit acte de corupție, instituției, în care este prezent acest fenomen, percepția cetățenilor asupra impactului actelor de corupție asupra respectării drepturilor omului. Scopul cercetării se rezumă la stabilirea impactului actului de corupție asupra gradului de respectare a drepturilor omului în Republica Moldova, prin analiza datelor statistice prezentate de către CNA, Oficiul Avocatului Poporului și ONG.

Cuvintele-cheie: Corupție; Drepturile omului; Infracțiune; Subiect; Autoritate publică; Educație

CORRUPTION AS A CRUCIAL FACTOR IN HUMAN RIGHTS' VIOLATIONS

Corruption is a negative phenomenon present in several spheres of social life of the Republic of Moldova. According to the statistical data presented by the National Anticorruption Center, the most affected areas include the activity of law enforcement bodies, central and local public bodies, as well as the sphere of education and public health. The systematic presence of acts of corruption directly affects respect for fundamental human rights, such as free access to justice, the right to health protection and the right to education. In this study, we analyze the status of the subjects who commit acts of corruption, the institution in which this phenomenon is present, and the citizens' perception of the impact of corruption on the respect for human rights. The purpose of the research is to establish the impact of corruption on the respect for human rights in the Republic of Moldova, by analyzing the statistical data presented by the National Anticorruption Center, the Ombudsman Office, and the NGO.

Keywords: Corruption; Human rights; Crime; Subject; Public authority; Education.

* *veronicapozneacova@gmail.com*

*Мајор Бранко Лештанин, ма**

Министарство унутрашњих послова Републике Србије

*Проф др Жељко Никач**

Криминалистичко-полицијски универзитет, Београд, Србија

КРАТАК ОСВРТ НА НАЦРТ НОВЕЛА У ОБЛАСТИ ОРУЖЈА И МУНИЦИЈЕ У СРБИЈИ

Као кандидат за приступање Европској унији Србија следи политику европинтеграција и у области оружја и муниције. Тако је након доношења Директиве Савета Европе 555/2021 Србија одлучила да изврши измене и допуне Закона о оружју и муницији. Предмет овог рада је анализа текста Нацрта Закона о изменама и допунама Закона о оружју и муницији објављеном на интернет сајту Министарства унутрашњих послова. Циљ овог рада је да се појасни шта се мења у области оружја и муниције, разлоги којима се руководио законописац, какве су последице измена и допуна и сл. Основна хипотеза јесте да је текст нацрта усклађен са Директивом 555/2021 што је основни разлог за измене и допуне и да ће оставити трага на будуће кривичне и прекришајне поступке. Након уводних напомена следи део о новинама у уводним одредбама закона, затим новеле у области набављања држања и ношења оружја, казненим одредбама и прелазним и завршним одредбама.

Кључне речи: Оружје; Муниција; Закон; Директива; Србија; ЕУ.

A BRIEF OVERVIEW OF THE NOVELTIES IN THE PROPOSED REGULATORY CHANGES IN THE DOMAIN OF WEAPONS AND AMMUNITION IN SERBIA

As a candidate for accession to the EU, Serbia follows the policy of European integration in the field of weapons and ammunition. Thus, after Council of Europe Directive 555/2021 was adopted, Serbia decided to amend the Law on Arms and Ammunition. The subject of this paper is the analysis of the text of the Draft Law on Amendments to the Arms and Ammunition published on the Serbian Ministry of Interior website. This paper aims to explain what is changing in the field of weapons and ammunition, the reasons that led the legislator, the consequences of the changes and additions, etc. The primary hypothesis is that the text of the draft is aligned with Directive 555/2021, which is the main reason for the amendments and that it will leave a mark on future criminal and misdemeanor proceedings. After the introductory remarks, there is a section on the novelties in the introductory provisions of the law, followed by the amendments to the rules governing the acquisition and carrying of weapons, penal provisions and transitional and final provisions.

Keywords: Weapons; Mmunition; Law; Directive; Serbia; EU.

* *b.lestanin@gmail.com*

* *zeljko.nikac@kpu.edu.rs*

*Associate professor Dragana Ćvorović, PhD**
University of Criminal Investigations and Police Studies, Serbia

Associate professor Vince Vari, PhD†
University of Public Service, Faculty of Law Enforcement, Department of
Criminal Procedure, Hungary

THE RIGHT TO RESPECT FOR PRIVATE AND FAMILY LIFE AND SEARCH AS AN EVIDENTIARY ACTION IN CRIMINAL PROCEDURE LEGISLATION OF SERBIA – COMPLIANCE WITH THE EUROPEAN STANDARDS

Contemporary democratic states strive to achieve the principles of the rule of law and respect for international legal standards, but also to reform normative framework to increase the degree to which legal solutions comply with the tendencies that are present in contemporary criminal procedural legislation and generally accepted standards in the field of human rights. On the way to improving human rights, Serbia has taken significant steps forward by reforming legal texts, adopting strategic documents, increasing the degree of conformity of the normative framework with the legal acquis of the European Union, but also through the jurisprudence of the European Court, which from decision to decision expands the subject of the protection of certain rights, especially the right to protection of one's private and family life. Accordingly, it is necessary, through expert and critical analysis and versatility of consideration, to look at the adequacy of the normative development of international standard limitations through the evidentiary act of search in the criminal procedural legislation of Serbia, but also the degree of conformity of normative solutions with European standards and making proposals with the aim of eliminating the perceived shortcomings. Viewed from the perspective of the scope and topicality of the issue in question, the authors will analyze the mentioned international legal standard from the following aspects: first, introductory considerations; second, the European Court and the right to respect for private and family life; third, the limitation of the international legal standard in the criminal procedural legislation of Serbia and the search of the apartment and persons; and fourth, concluding remarks.

Keywords: Right to respect for private and family life; Search of the apartment and persons; Court, European standards.

* *dragana.cvorovic@kpu.edu.rs*

† *Vari.Vince@uni-nke.hu*

ПРАВО НА ПОШТОВАЊЕ ПРИВАТНОГ И ПОРОДИЧНОГ ЖИВОТА И ПРЕТРЕСАЊЕ КАО ДОКАЗНА РАДЊА У КРИВИЧНОПРОЦЕСНОМ ЗАКОНОДАВСТВУ СРБИЈЕ- УСКЛАЂЕНОСТ СА ЕВРОПСКИМ СТАНДАРДИМА

Савремене, демократске државе теже остварењу принципа владавине права, поштовања међународних правних стандарда, али и реформи нормативних оквира са циљем повећања степена усаглашености законских решења са тенденцијама које су присутне у савременим кривичнопроцесним законодавствима и општеприхваћеним стандардима у области људских права. Србија је на путу унапређења људских права, учинила значајне кораке напред и то кроз реформе законских текстова, доношење стратешких докумената, повећање степена усаглашености нормативног оквира са правним тековинама Европске уније, али и јуриспруденцијом Европског суда који из одлуке у одлуку проширује предмет заштите одређених права, посебно права на заштиту приватног и породичног живота. У складу са тим, неопходно је кроз стручно критичку анализу, свестраност разматрања сагледати адекватност нормативне разраде ограничења међународног стандарда кроз доказну радњу претресања у кривичнопроцесном законодавству Србије, али исто тако и степен усаглашености нормативних решења са европским стандардима и давања предлога са циљем отклањања уочених недостатака. Посматрано са аспекта обима и актуелности предметне проблематике, аутори ће наведени међународниправни стандард анализирати са следећих аспеката: прво, уводна разматрања, друго, Европски суд и право на поштовање приватног и породичног живота, треће ограничење међународно правног стандарда у кривично процесном законодавству Србије и претресање стана и лица, четврто, закључна разматрања.

Кључне речи: Право на поштовање приватног и породичног живота; Претресање стана и лица; Суд; Европски стандарди.

*Проф. др Милица Ковачевић**

Факултет за специјалну едукацију и рехабилитацију Универзитета у Београду

ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ И ТРЕТМАН СЕКСУАЛНИХ ПРЕСТУПНИКА- ПРЕДРАСУДЕ И НАУЧНА АРГУМЕНТАЦИЈА

Сексуални деликти представљају тему која традиционално привлачи велику пажњу шире јавности, посебно када је у питању сексуално зlostављање деце. Осим што је у питању феномен који може резултирати изузетно тешким последицама по оштећене, неспорно је и да је реч о питању које изазива контроверзе и узвреле расправе, те самим тим носи и незанемарљив политички утицај. Стога се аутор у раду бавио анализом аргументације која стоји иза увођења различитих новина у домену кривичноправне реакције на сексуално преступништво. У фокусу су и истраживања која се односе на рецидивизам сексуалних преступника, имајући у виду да се у масовним медијима неретко понавља тврђња да су сексуални преступници непоправљиви повратници са највишом стопом рецидивизма међу осталим категоријама преступника. Циљ рада јесте да се укаже на занемарене аспекте сексуалног преступништва и третирања сексуалних преступника, како би се подстакла дискусија о могућим правцима ефективнијег и садржајнијег деловања.

Кључне речи: Сексуални деликти; Рецидивизам; Компаративни преглед.

LEGAL STATUS AND TREATMENT OF SEX OFFENDERS– PREJUDICES AND SCIENTIFIC RESEARCH

Sexual offenses are a topic that traditionally attracts much attention from the general public, especially regarding sexual abuse of children. Apart from the fact that it is a phenomenon that can result in severe consequences for victims, it is undeniably an issue that causes controversy and heated debates and as such, it is of great political importance. Therefore, in this paper, the author analyzes the argumentation behind the introduction of various novelties in the field of criminal law reaction to sexual crimes. The focus is also on scientific research related to the recidivism of sex offenders, bearing in mind the publicly well-known claim, often repeated in the mass media, that sex offenders are incorrigible criminals with the highest recidivism rate among other categories of offenders. The goal of the paper is to point to the neglected aspects of sexual offenses and the treatment of sex offenders in order to encourage discussion about possible directions of more effective and meaningful reactions.

Keywords: Sexual crimes; Recidivism; Comparative review.

* *bucak80@gmail.com*

УДК/UDC 339.74(497.6 PC)
339.56(497.6 PC)
343.359.3(497.6 PC)

Проф. др Горан Маричић

Пореска управа Републике Српске,
Правни факултет, Универзитет Привредна академија у Новом Саду

*Др Гојко Павловић**

Истраживачки центар Бања Лука

СПЕЦИФИЧНОСТИ ДЕВИЗНИХ ДЕЛИКАТА У ПРАВУ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

Како што је познато у систему казненог права Републике Српске разликују се двајве врсте деликата, а то су: кривична дјела и прекршаји. Тако, и у области девизног пословања у Републици Српској, Закон о девизном пословању у глави VIII која говори о казненим одредбама прописује два, према мишљењу аутора „заборављена“ кривична дјела и неколико прекршаја из ове области. С тим у вези намјера је аутора да анализом одредби Закона о девизном пословању укажу на специфичности ових деликата, а који су везани, прије свега, за девизно и спољнотрговинско пословање пореских обvezника. Такође, имајући у виду чињеницу да је последњим измјенама Закона о републичкој управи дотадашњи Републички девизни инспекторат организационо припојен Пореској управи Републике Српске, циљ је да се укаже и на правни и институционални оквир Пореске управе Републике Српске у изрицању ових деликата. У раду су приказани статистички подаци везани за изрицање девизних прекршаја у периоду 2018–2022. године, а помоћу којих се могу пратити трендови везани за санкционисање пореских обvezника у овој области.

Кључне ријечи: Девизно пословање; Прекршаји, „Заборављена“ кривична дјела

FOREIGN CURRENCY OFFENSES IN THE LAW OF THE REPUBLIC OF SRPSKA

As is known in the criminal law system of the Republic of Srpska, two types of offenses are distinguished: criminal acts and misdemeanors. Thus, in the area of foreign currency operations in the Republic of Srpska, the Law on Foreign Currency Operations in Chapter VIII, which deals with penal provisions, prescribes two, according to the author's opinion, "forgotten" criminal offenses and several misdemeanors in this area. In this regard, the author intends to analyze the provisions of the Law on Foreign Currency Operations and point out the specifics of these offenses, which are primarily related to foreign currency and foreign trade operations of taxpayers. Also, bearing in mind the fact that with the latest amendments to the Law on Republic Administration, the previous Republic Foreign Currency Inspectorate was organizationally attached to the Tax

* pavlovicgojko@gmail.com

Administration of the Republic of Srpska, the goal is to point out the legal and institutional framework of the Tax Administration of the Republic of Srpska in the imposition of these offenses. The paper presents statistical data related to the pronouncement of foreign currency offenses in the period 2018-2022, which can be used to monitor trends related to the sanctioning of taxpayers in this area.

Keywords: Foreign currency operations; Misdemeanors; "Forgotten" criminal acts.

*Доц. др Иван Д. Милич**

Доктор юридических наук, доцент кафедры уголовного права юридического факультета государственного Университета в городе Нови-Сад Республика Сербия.

*Доц. др Евстегнеев Алексей Сергеевич**

Кандидат юридических наук, доцент, заведующий кафедрой уголовно-правовых дисциплин юридического института им. Ю.П. Новицкого Костромского государственного университета г. Кострома, Россия.

СПОРНЫЕ ВОПРОСЫ НАЗНАЧЕНИЯ НАКАЗАНИЙ ВИНОВНЫМ ЗА СОВЕРШЕНИЕ НЕСКОЛЬКИХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ ПО УГОЛОВНЫМ ЗАКОНАМ РОССИИ И СЕРБИИ

Изучение правоприменительной практики свидетельствует о том, что многим осужденным назначено наказание по совокупности преступлений или по совокупности приговоров, то есть за то, что они совершили несколько преступлений. За совершение этих преступлений, судья, в своем обвинительном приговоре, определяет им вид и размер наказания за каждое совершенное преступление. И это в полной мере соответствует требованиям уголовного закона, в котором прямо указано: «...При совокупности преступлений лицо несет уголовную ответственность за каждое совершенное преступление по соответствующей статье или части статьи настоящего Кодекса» (ч. 1 ст. 17 УК РФ) или «При совокупности преступлений наказание назначается отдельно за каждое совершенное преступление» (ч. 1 ст. 69 УК РФ). Однако, что происходит с назначением окончательного наказания? Согласной действующим правилам, изложенными в частях 2-5 статьи 69 УК РФ «... окончательное наказание не может превышать более чем наполовину максимальный срок или размер наказания, предусмотренного за наиболее тяжкое из совершенных преступлений». То есть судья должен назначить окончательное наказание, всего лишь за два преступления, и при этом не за два полных преступления, а за одно преступление полное наказание и еще за одно преступление не в полном размере, а лишь на половину большее, предусмотренного за наиболее тяжкое из числа совершенных преступлений. Фактически получается, что судья должен назначить наказание даже не за два совершенных преступления, а всего за 1,5 преступлений. Что, по мнению авторов, является весьма несправедливым и обусловливающим целесообразность изменения предписаний, изложенных в диспозициях статей 69 и 70 УК РФ.

Уголовный кодекс РС предусматривает правила оценки срока наказания по преступлениям, совершенным в совокупности. Речь идет о статье 60 УК РС. Если лицо совершило несколько преступлений, рассматриваемых

* *i.milic@pf.uns.ac.rs*

* *vse-evstegneev@yandex.ru*

одновременно в уголовном процессе, то сначала устанавливается наказание в виде лишения свободы за каждое совершенное преступление, а затем назначается единое наказание – тюремное заключение. Наряду с этим имеются правила подсчета и прочих наказаний за преступления, совершенные в совокупности. В целом, как и в уголовном законодательстве России, предписания статьи 60 УК РС облегчают наказание лица, совершившего преступление. Облегчение заключается в том, что виновному назначается менее строгое наказание. Так, если за два совершенных преступления назначается наказание в виде лишения свободы, то окончательное наказание в виде тюремного заключение не может превышать общего максимального срока, установленного уголовным законом РС двадцать лет лишения свободы.

Ключевые слова: Уголовный кодекс РФ; Уголовный кодекс РС; Преступление; Виновное лицо; Совокупность преступлений; Наказание; Лишение свободы; Тюремное заключение.

СПОРНА ПИТАЊА ОДМЕРАВАЊА КАЗНЕ ОКРИВЉЕНИМА ЗА КРИВИЧНА ДЕЛА УЧИЊЕНА У СТИЦАЈУ ПРЕМА КРИВИЧНИМ ЗАКОНИЦИМА РУСИЈЕ И СРБИЈЕ

Изучавање примене закона у пракси сведочи о томе да је многим осуђеним лицима одмерена казна за стицај кривичних дела приликом суђења или се спровео поступак за изрицање јединствене казне. За та извршена кривична дела судија у пресуди одмерава казну по врсти и мери за свако кривично дело посебно. То је у потпуности у складу са одредбама Кривичног законика, којим је прописано „... у случају стицаја кривичних дела учинилац сноси посебну одговорност за свако дело посебно у складу са одговарајућим чланом или ставом овог Законика“ (чл. 17 ст. 1 КЗРФ) или „за стицај кривичних дела казна се одмерава посебно за свако учињено дело“ (чл. 69 ст. 1 КЗРФ). Међутим, шта се дешава са одмеравањем јединствене казне? У складу са важећим правилима који се налазе у члану 69 ставовима 2-5 КЗРФ „... јединствена казна не сме да прелази више од једне половине висине казне која је превиђена за најтеже извршено дело у стицају“. То значи да је судија дужан да одмери јединствену казну за два кривична дела, али он при томе не изриче пуну казну за два дела, већ за једно дело изриче пуну казну или не и за друго дело. За друго дело повећава казну која не може прећи више од једне половине од казне која је предвиђена за најтеже дело учињено у стицају. Фактички, судија је дужан да одмери казну не за два извршена кривична дела, већ само за 1,5 кривично дело. То је по мишљењу аутора неоправдано, то је разлог зашто треба преиспитати оправданост чланова 69 и 70 КЗРФ.

Кривични законик Републике Србији предвиђа правила за одмеравање казне за кривична дела учињена у стицају. Реч је о члану 60 КЗРС. Ако учинилац учини више кривичних дела за које му се истовремено суди њему се прво утврђује казна за свако учињено дело, а након тога се изриче јединствена казна – казна затвора. Поред тога, постоје правила и за одмеравање других казни за дела учињена у стицају. У суштини, као што предвиђа и КЗРФ тако

и у Србији примена правила о одмеравање казне за стицај кривичних дела иду у корист окривљеном. На пример, ако се за два извршена дела у стицају одмерава казна затвора, јединствена казна затвора не сме достићи збир утврђених казни, нити прећи двадесет година затвора.

Кључне речи: Кривични законик РФ; Кривични законик РС; Кривично дело; Окривљени; Стицај кривичних дела; Казна; Лишење слободе; Казна затвора.

CONTENTIOUS ISSUES REGARDING MULTIPLE-OFFENSE SENTENCING IN CRIMINAL LAWS OF SERBIA AND RUSSIA

Analysis of criminal case law showed that many convicted offenders were either given multiple punishments or were subjected to a procedure for pronouncing a concurrent sentence. The judge will decide on the sentence, having considered each of the committed offenses. This is entirely in compliance with provisions of the Criminal code, which stipulates that "...in case of multiple offenses, the offender is to be made accountable for each offense pursuant to the relevant article or paragraph of this Code". (article 17, par. 1 of the Criminal Code of the Russian Federation); or "...if the defendant is convicted of multiple offenses, the sentence will be decided for each offense separately" (article 69, par. 1 of the Criminal Code of the Russian Federation). The question, however, remains concerning how a concurrent sentence is to be decided. Pursuant to article 69, paragraphs 2-5 of the Criminal Code of the Russian Federation, "...a concurrent sentence shall not exceed one half of the length of the sentence prescribed for the most serious among multiple offenses". This means that the judge must decide on a concurrent sentence for two criminal offenses but cannot pronounce a full sentence for both these offenses. Instead, the judge will pronounce a full sentence for only one of the offenses, whereas the other offense will carry an increase in the sentence that cannot exceed one-half of the sentence prescribed for the most serious among the multiple offenses.

In essence, the judge is bound to decide on a sentence not for two but for one and a half criminal offenses. In our opinion, this is unjustifiable and calls upon a review of articles 69 and 70 of the Criminal Code of the Russian Federation.

Article 60 of the Criminal Code of the Republic of Serbia governs the rules for determining a sentence for multiple offenses. An offender, standing trial for multiple criminal offenses, is first sentenced for each offense individually, after which a concurrent sentence is pronounced—a prison sentence. In addition, there are rules for determining other multiple offenses. Essentially, as in the Criminal Code of the Russian Federation, the Serbian legislation concerning multiple offenses favors the defendant. For example, if both offenses carry a prison sentence, the length of a concurrent prison sentence shall be less than the sum of individual punishments and shall not exceed twenty years.

Keywords: Criminal Code of the Russian Federation; Criminal Code of the Republic of Serbia; Defendant; Multiple offenses; Punishment; Arrest; Imprisonment.

*Senior lecturer Assistant Professor Dr. Dávid Tóth, Ph.D.**

University of Pécs, Faculty of Law, Criminology and Penal Execution Law
Department, Hungary

A COMPARATIVE EXAMINATION OF IDENTITY THEFT LAWS IN HUNGARY AND FRANCE

Identity theft is an evolving criminal phenomenon that can affect individuals, societies, and economies. This comparative law analyses the regulatory frameworks related to identity theft in Hungary and France. The article discusses how each country criminalizes identity theft, reviewing the penalties for offenders, perpetration conducts, and the subjective side of the crime. The goal is to identify the advantages and drawbacks of the legislation in these two systems and give recommendations for lawmakers on how to improve them in the future. The research method consists of a comprehensive literature review and critical evaluation of the legislation and legal practice. Legal practitioners, policymakers, law enforcement agencies, the academic community, government agencies, international organizations, and the general public can benefit from the insights and recommendations offered by this research.

Keywords: Identity theft; Comparative law; Hungary; France; Regulatory framework.

* *toth.david@ajk.pte.hu*

*Виши асистент др Гојко Шетка**

Доц. др Предраг Поповић

Факултет безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци

ПОЛИЦИЈСКА ОВЛАШЋЕЊА И ПРЕВЕНЦИЈА КРИМИНАЛИТЕТА – ТРЕНУТНО СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ

У савременом друштвеном дискурсу све више се говори о иновативним начинима рада полиције и новим могућностима и начинима превенције криминалитета. Некако се стиче утисак да се традиционални начин полицијског поступања потискује, те да нема више велики значај за превенцију криминалитета. Из тог разлога смо дошли на идеју да анализирамо корелацију између примјене полицијских овлашћења и превенције криминалитета како би уочили колико полиција примјеном својих овлашћења, у овом тренутку, може бити ефикасна у спречавању криминалитета. Такође, кроз рад је дата и прогноза блиске будућности у контексту примјене полицијских овлашћења, тј. утицаја полиције на превенцију криминалитета кроз примјену полицијских овлашћења и традиционалног начина рада полиције. Мишљења смо да ипак традиционални начин рада полиције не треба занемаривати, него га треба иновирати и осавремењавати, али не треба заборављати његову суштинску вриједност. У раду ће бити анализирани дијелови проведеног истраживања који на јасан начин могу дати одговоре на поједина питања за којима се трагало у овом раду. Поменуто истраживање има посебну вриједност због тога што се узорак односи на полицијске службенике који су тренутно запослени у полицијској агенцији. У овом раду су од научних метода коришћене: анализа садржаја, статистички метод, индуктивно-дедуктивни метод и метод прогнозирања. Основна хипотеза у овом раду гласи: Уколико би полиција добила шира полицијска овлашћења, била би ефикаснија у превенцији криминалитета.

Кључне ријечи: Полицијско овлашћење; Полиција; Криминалитет; Превенција криминалитета.

POLICE POWERS AND CRIME PREVENTION–CURRENT SITUATION AND PERSPECTIVES

In the contemporary social discourse, innovative approaches to police work and new possibilities and ways of crime prevention are increasingly discussed. Somehow, one gets the impression that the traditional way of police action is being quelled and that it is no longer of greater importance for crime prevention. For this reason, we came up with the idea to analyze the correlation between the application of police powers and crime prevention in order to identify how effective the police can be at this moment in crime prevention through the application of their powers. Also, within the paper, a forecast was given regarding

* gojko.setka@fbl.unibl.org

the near future in the context of the police powers application, i.e., the influence of the police on crime prevention through the application of police powers and the traditional approach of police work. We think that the traditional way of police work should, however, not be neglected but should be innovated and modernized, while its essential values should not be forgotten. In the paper, we will analyze the parts of the conducted research which can provide clear answers to the particular questions raised in this paper. The aim of the research has a special value because the sample examined refers to the police officers who are currently employed in the police agency. In this paper, we used the following scientific methods: content analysis, statistical method, inductive-deductive and forecasting method. The basic hypothesis in this paper shall read: If the police were given wider police powers, they would be more effective in crime prevention.

Keywords: Police powers; Police; Crime; Crime prevention.

*Dr Jasmina Igrački**

Institut za kriminološka i sociološka istraživanja u Beogradu

DIGITALIZACIJA ZATVORSKOG SISTEMA – KORAK KA BUDUĆNOSTI†

Razvoj čovečanstva se ubrzava geometrijskom progresijom. Tehnologija će napredovati u okviru Interneta stvari, veštačka inteligencija će raditi mnoge poslove koje trenutno rade ljudi, naša tela će biti toliko „haj-tek“ da nećemo moći da razlučimo šta je u nama prirodno, a šta artificijelno. Četvrta industrijska revolucija je stigla. Digitalizacija će obuhvatiti sve segmente društva, naravno i pravosuđe kao jedan od značajnih društvenih segmenata. U radu dajemo neka od mogućih razmišljanja o digitalizaciji zatvorskog sistema. Verovatno da će sadašnji izgled zatvora biti jedna od faza u razvoju penitencijarnih institucija. Sa digitalizacijom zatvora ulazimo u zatvor budućnosti koji bi trebalo da bolje zadovoljava potrebe zatvorenika tokom izdržavanja kazne, ali i bolje i efikasnije upravljanjem zatvorima. Nove tehnologije će omogućiti bolje praćenje svakog zatvorenika, kako unutar zatvorskog sistema tako i van zatvorskog sistema. Savremena tehnologija će igrati ključnu ulogu u rešavanju bitnih problema koji su prisutni u savremenom zatvorskom sistemu kao što su: prenasetljenost, visok stepen povrata, neefikasna resocijalizacija, visoka cena troškova, jak neformalni sistem i sl. Očekuje se da digitalizacija zatvorskog sistema ponudi nove načine suočavanja sa ovim problemima, tako što pomaže da se prestupnici zadrže van tradicionalnih zatvora i ponude alternativna rešenja u efikasnijoj borbi protiv kriminaliteta.

Ključne reči: Digitalizacija zatvora; Zatvor budućnosti; Efikasniji tretman; Tehnološka revolucija; Kriminalitet; Resocijalizacija.

DIGITALIZATION OF THE PRISON SYSTEM–A STEP TOWARDS THE FUTURE‡

The development of humanity is accelerating by geometric progression. Technology will advance within the Internet of Things; artificial intelligence will do many of the jobs that people currently do, and our bodies will be so "high-tech" that we will not be able to distinguish between what is natural and what is artificial in us. The fourth industrial revolution has arrived. Digitalization will cover all segments of society and, of course, the judiciary as one of the important social

* *jasminaigracki@yahoo.com*

† Rad je nastao kao rezultat istraživačkog angažovanja prema Planu i programu rada Instituta za kriminološka i sociološka istraživanja za 2023. godinu, koji je odobrio Ministarstvo nauke, tehnološkog razvoja i inovacija R.Srbije.

‡The work was created as a result of research engagement according to the Plan and work program of the Institute for Criminological and Sociological Research for 2023., which is funded by the Ministry of Science, Technological Development and Innovation of the Republic of Serbia.

segments. In this paper, we give some possible thoughts on the digitalization of the prison system. It is likely that the current design of prisons is only one of the stages in the development of penitentiary institutions. With the digitalization of prisons, we are entering the prison of the future, which should better meet the needs of prisoners while serving their sentences and manage prisons more efficiently. New technologies will enable better monitoring of each prisoner inside and outside the prison system.

Modern technology will play a key role in solving significant problems in the modern prison system, such as overcrowding, high rates of return, inefficient resocialization, high costs, a strong informal system, etc. Digitization of the prison system is expected to offer new ways to deal with these problems by helping to keep criminals out of traditional prisons and offering alternative solutions in the more effective fight against crime.

Keywords: Prison digitalization; Future prison; More efficient treatment; Technological revolution; Crime; Resocialization.

*Научни сарадник др Гордана Николић**
Министарство унутрашњих послова Републике Србије

ПРАЗНИНЕ У ПРИМЕНИ НОВЧАНЕ КАЗНЕ КОД ИМОВИНСКИХ ДЕЛИКАТА У ЗАКОНОДАВСТВУ И ПРАКСИ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Кривично законодавство Републике Србије у систему казни поред казне затвора, рада у јавном интересу и одузимању возачке дозволе прописује и новчану казну која се може одмерити и изрећи у дневним износима или у одредјеном износу. Новчана казна је једна од најстаријих кривичних санкција и настала је у вези са системом композиције према коме је учинилац плаћао одређену суму новца оштећеном или његовој породици као накнаду за учињено кривично дело. Појавом казне лишења слободе, она је у неком тренутку била потиснута, али је опет добила ширу примену, пре свега као замену за краткотрајне казне лишења слободе. Данас, постаје помало напуштена, чинећи нам се да није остварила своју пуноћу примене и да би за нека кривична дела требала да буде уведена кумултивно са казном затвора. Аутор у раду чини осврт на неке опште одредбе новчане казне, анализирајући њену практичну примену према имовинским кривичним делима у чијем случају је Законик не прописује, већ будући да се ради о делима користољубља, законодавац даје моћност њеног изрицања, општим кривичноправним начелима, као споредне казне. Недовољна пуноћа примене новчане казне према имовинским деликтима указује на њено увођење у законодавне форме казнене рекације као кумултивно или алтернативно прописане са казном затвора и стављању њене веће пажње и интензивније примене.

Кључне речи: Новчана казна; Имовинска кривична дела; Кривични законик; Законодавство; Судска пракса.

GAPS IN THE APPLICATION OF FINES FOR OFFENSES AGAINST PROPERTY IN THE LEGISLATION AND PRACTICE OF THE REPUBLIC OF SERBIA

In the criminal legislation of the Republic of Serbia, the system of punishments, in addition to imprisonment, work in the public interest and revocation of a driver's license, provides for a fine that can be imposed in daily amounts or a lump sum. A fine is one of the oldest criminal sanctions and was created in connection with the system of composition, according to which the perpetrator paid a certain amount of money to the victim or his family as compensation for the crime committed. With the appearance of imprisonment, it was suppressed for a while but again gained wider application, primarily as a substitute for short-term sentences of imprisonment. Today, it is becoming somewhat abandoned, as it seems to us that it has not achieved its full application and that it should be introduced

* chupka84@gmail.com

cumulatively with a prison sentence for some criminal acts. In the paper, the author gives a review of some general provisions concerning fines, analyzing their practical application in cases of crimes against property when fines are not prescribed by the Criminal Code. Since such crimes are acts of self-interest, the legislator allows for the imposition of fine, according to general principles of criminal law, as a secondary punishment. The insufficient fullness of the application of fines to crimes against property points to the introduction into the legislative forms of penal reaction as cumulatively or alternatively prescribed with the prison sentence and to its greater attention and more intensive application.

Keywords: A fine; Property crimes; Criminal Code; Legislation; Court practice.

*Судија др Бојана Станковић**
судија Марина Барбір†
 Први основни судују Београду

ПРИКУПЉАЊЕ И УПОТРЕБА ЕЛЕКТРОНСКИХ ДОКАЗА У КРИВИЧНОМ ПОСТУПКУ

Употребом информационе технологије, мобилних телефона, друштвених мрежа, емаилова, интернета уопште, корисник оставља иза себе све више података и трагова који се електронски бележе. Масовна употреба дигиталних уређаја и савремених облика информационе технологије изнедрила је не само нове начине извршења кривичних дела, већ и све чешћу употребу дигиталних односно електронских доказа у кривичном поступку. Како Законик о кривичном поступку не садржи посебна правила која се односе на прикупљање и обезбеђивање електронских доказа који су садржани у електронских уређајима, на њих се примењују „класичне“ доказне радње попут увиђаја, одузимања предмета, претресања и вештачења. У реферату, аутори анализирају карактеристике и природу електронских доказа, начин прикупљања и њихову закониту употребу у кривичном поступку, уз посебан осврт на недостатке постојећег нормативног решења, утврђене кроз потврду дobre односно лоше праксе у њиховој примени.

Кључне речи: Електронски докази; Дигитални докази; Докази; Незаконити докази; Претресање уређаја.

COLLECTING AND USING OF ELECTRONIC EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS

By using IT, cellular phones, social networks, e-mails or, generally, the Internet as such, the user leaves behind more and more data and clues with electronic imprint. Mass usage of digital devices and contemporary forms of IT are bringing new ways of committing criminal acts and the frequent use of digital or electronic evidence in criminal proceedings. Since the Law on Criminal Proceedings does not recognize special rules on gathering and securing this evidence, they are subject to „classic“ evidentiary actions such as investigation, confiscation of objects, search and expert opinion.

In this paper, the authors analyze the characteristics and nature of digital evidence, the ways of collecting it, and their legal usage in criminal proceedings, with a special reference to the lack of the existing normative solution, which is established through the validation of good and bad practice in their application.

Key words: Electronic evidence; Digital evidence; Evidence; Illegal evidence; Investigation of device.

* *stankovic.bojana09@gmail.com*
 † *barbir.marina@gmail.com*

*Адвокат Јована Костић**

Докторанд Правног факултета Универзитета у Нишу

ДИВЕРЗИОНЕ МЕРЕ У СИСТЕМУ МАЛОЛЕТНИЧКОГ КРИВИЧНОГ ПРАВОСУЂА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ

Имајући у виду специфичност биолошких, социолошких и психолошких карактеристика малолетника установљено је да су они подложнији прихватању друштвено неприхватљивих модела понашања, те да су склони бурном и афективном реаговању на спољашње утицаје. Услед недовољно развијених, сниженih и ограничених интелектуалних потенцијала ова категорија лица сматра се посебно осетљивом, пре свега због изражених пренаглашених интерперсоналних и нефлексибилних понашања те наглашених сугестиблних и поводљивих особина. Сходно томе, приликом процесуирања ових лица као учинилаца кривичних дела захтева се посебна пажња и посебно стручно знање лица који учествују у тим поступцима како би се адекватно приступило малолетнику и предочиле му се штетне последице дела које је учинио као и санкције које мора да сноси због тога. Приликом изражавања друштвене осуде за понашања малолетника која су окарактерисана као друштвено неприхватљива посебно се води рачуна да су средства која се имају применити према њима адекватна личности самог малолетника, тачније да ће она имати васпитни утицај на њега и чији резултат неће бити изазивање још већег револта од онога који је већ постојао код малолетника. Стога поступање са малолетним учиниоцима мора бити посебно пажљиво уз захтев да се циљ изречене санкције приликом осуде мора остварити у целини. Као и санкције које се изричу пунолетним учиниоцима кривичних дела, тако и санкције које се изричу малолетницима морају утицати на малолетника да убудуће не врши кривична дела. Поред тога оне морају да утичу и на друга лица да се уздрже од вршења кривичних дела. Све санкције морају бити у складу са узрастом малолетника, његовом личношћу, његовим животом, социјалним приликама, побудама из којих је извршио дело као и са његовим држањем након извршеног дела. Постоје одређени случајеви где се поменута сврха малолетничких кривичних санкција може остварити и непокретањем кривичног поступка према малолетнику, већ његовим усмеравањем на неке друге гране права путем примене диверзионих, неформалних мера у виду васпитних налога. У раду се анализирају појам, садржина, услови примене, карактеристике и време трајања васпитних налога у кривичном праву Србије као и у земљама у региону са освртом на сегмент њихове примене у пракси.

Кључне речи: Малолетници; Алтернативне мере; Васпитни налози; Суд; Мере адекватног реаговања.

* *kostic.jovanna@gmail.com*

DIVERSION MEASURES IN JUVENILE CRIMINAL SYSTEM OF THE REPUBLIC OF SERBIA

In the context of the biological, sociological and psychological characteristics of minors, it was established that they are more prone to adopting socially unacceptable models of behavior and are inclined to violent and affective reactions to external influences. Due to insufficiently developed, reduced and limited intellectual capacities, this category of persons is considered particularly sensitive, primarily due to pronounced overemphasized interpersonal and inflexible behaviors and emphasized suggestible and malleable traits. Accordingly, special attention and professional knowledge of the persons participating in those proceedings is required when prosecuting minors as perpetrators of criminal acts. The aim is to adequately approach the minors and present them with the harmful consequences of the act they have committed, as well as the sanctions they must bear as a result.

When expressing social condemnation for the behavior of minors that is characterized as socially unacceptable, special attention is paid to the fact that the measures to be applied to them are adequate to their personality, more precisely, that the said measures will have an educational impact, the result of which will not cause an even greater revolt from the one that already existed in minors. Therefore, dealing with juvenile offenders must be especially careful, with the requirement that the goal of the pronounced sanction must be achieved in its entirety. Like the sanctions imposed on adult perpetrators of criminal acts, the sanctions imposed on minors must deter them from committing criminal acts in the future. In addition, they must also influence other persons to refrain from committing criminal acts. All sanctions must be appropriate to the minor's age, personality, life, social circumstances, the motives from which he committed the act, as well as his demeanor after the act. There are certain cases where the said purpose of juvenile criminal sanctions can be achieved by not initiating criminal proceedings against the minor but by directing him to some other branches of law through the application of informal diversion measures in the form of educational orders. The paper analyzes the concept, content, conditions of application, characteristics and duration of educational orders in the criminal law of Serbia as well as in countries in the region with a focus on the segment of their application in practice.

Keywords: Minors; Alternative measures; Educational orders; Court; Adequate Response measures.

*Dr. Balázs Gáti, PhD student**

Faculty of Law, University of Pécs, Hungary

Department of Criminology and Penal Enforcement

RECESSION-INDUCED CRIMINAL ACTIVITY AND DATA PROTECTION CHALLENGES

Recent economic downturns have precipitated a troubling rise in cybercrime, with online criminal activity showing a marked increase during the financial recession. Law enforcement agencies report an upsurge in cyber-attacks targeting individuals in financial distress, alongside a spike in large-scale data breaches against organizations constrained by reduced budgets. These trends present a dual threat: they compromise the security of sensitive information and pose a risk to individual rights and freedoms.

In light of these changes, my research examines the complex dynamics at play between recession-driven criminal activity and data protection. Acknowledging the variability in legislative measures and law enforcement effectiveness among different jurisdictions, I explore the complexities involved in developing a consistent, comprehensive approach that also considers the wider societal and economic repercussions.

Furthermore, I examine the challenges of data protection during economic downturns, acknowledging that these issues extend beyond the purview of current legislative measures and have significant implications for public welfare and commercial activities. The research also aims to explore potential legislative reforms and strategic enhancements in law enforcement practices, aiming to bolster data privacy initiatives in the face of economic recessions.

The objective of my research is to identify the connections between the rise in criminal activities during economic recessions and the ensuing weaknesses in data protection, with the intention of proposing legal frameworks that effectively mitigate these intersecting challenges.

Keywords: Data protection; Recession-driven crime; Law enforcement; data security.

* *gati.balazs@ajk.pte.hu*

ПРАВНО-ЕКОНОМСКА СЕКЦИЈА /
LAW AND ECONOMY SECTION

*Проф. др Бранко Ђерић**

Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву, Пале

Дипл. инж. маш. Горан Ашиоња†

Гас Промет АД, Пале

ДЕКАРБОНИЗАЦИЈА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ- НЕКИ ДРУШТВЕНИ, ЕКОНОМСКИ И ТЕХНОЛОШКИ АСПЕКТИ И УЛОГА ПРИРОДНОГ ГАСА

У раду се, у контексту преузетих међународних обавеза и предлога Националног енергетског и климатског плана (НЕЦП) Босне и Херцеговине, разматрају неки друштвени, економски и технолошки аспекти декарбонизације. Циљ транзиције енергетике у Босни и Херцеговини, која је интегрални дио напора Европске Уније ка декарбонизацији друштва и економије, требало би бити убрзано напуштање фосилних горива и смањење антропогених утицаја на животну средину. Традиционална оријентација енергетике на домаћи угља и његово високо учешће у енергетском миксу, чини предстојећу декарбонизацију врло осјетљивим процесом са далекосежним политичким, социјалним и економским посљедицама. Потписивањем Софијске декларације БиХ и земље региона експлицитно су преузеле обавезу усклађивања домаћег енергетског законодавства са законодавством Европске Уније и да до 2050. године декарбонизују енергетику. Преузете међународне обавезе намећу потребу да се радикално смањи коришћење угља и емитовање штетних гасова и честица, због чега постоји реална потреба и прилика за повећање потрошње природног гаса у периоду транзиције енергетике у БиХ. На путу потпуне замјене фосилних горива природни гас је прихваћен као транзиционо гориво у Европској Унији. Насупрот томе, чини се да је Босна и Херцеговина у производњи електричне енергије приморана задржати висок ниво зависности од домаћег угља и термоелектрана. Декарбонизација као политички, економски и технолошки диктат развијених и богатих, је неминовност чак и за Босну и Херцеговину, остаје само питање којим редослиједом, интензитетом и динамиком вући потезе на овом веома изазовном путу.

Кључне ријечи: Климатске промјене; Декарбонизација; Енергетска транзиција; НЕЦП БиХ; Енергетски микс; Глобални развојни ризици; Улога природног гаса.

* *brankodjeric8@gmail.com*

† *goran.asonja@gaspromet.com*

DECARBONIZATION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA - SOME SOCIAL, ECONOMIC AND TECHNICAL ASPECTS WITH ROLE OF NATURAL GAS

In the light of accepted international obligations and the proposed Bosnia and Herzegovina National Energy and Climate Plan (NECP), some social, economic and technical aspects of decarbonization are considered in this paper. The goal of Bosnia and Herzegovina's energy sector, which is an integral part of the EU effort to decarbonize the economy and society, should be the gradual leaving of fossil fuels and decreasing anthropogenic influence on the environment. The traditional reliance of the energy sector on domestic coal, with its dominant share in the energy mix, makes decarbonization a highly sensitive process with far-reaching social, political and economic consequences. As Sofia Declaration signatories, Western Balkan Countries, including Bosnia and Herzegovina, have undertaken the obligation to harmonize national energy legislation with the EU Acquis and decarbonize their energy sectors by 2050. These accepted obligations call for a radical reduction of coal consumption and GHG and particle emissions, opening opportunities for increased natural gas consumption throughout the entire energy sector transition in Bosnia and Herzegovina. On the road to total fossil fuel replacement, natural gas is accepted as a transition fuel in the European Union. Despite that, it seems that Bosnia and Herzegovina would be forced to keep coal plants for power production, with a high dependence on domestic coal. The decarbonization as political, economic and technological dictate of developed and rich countries is inevitable even for Bosnia and Herzegovina; the only remaining question is the order, magnitude and dynamics of moves on this challenging road.

Keywords: Climate changes; Decarbonization; Energy transition; NECP BiH; Energy mix; Global development risks; Role of natural gas.

*Проф. др Љубиша Дабић**
Економски факултет Универзитета у Београду

СПРОВОЂЕЊЕ ПОСТУПКА ДРЖАВНЕ РЕВИЗИЈЕ

У раду се полази од претпоставке да је поступак државне ревизије посебан и нарочите врсте. Разликује се, с једне стране, од општег и посебних врста управног поступка, а с друге стране, од судских поступака, али и од других врста, на пример, дисциплинског поступка. Ипак, садржи елементе управнопроцесне, а у појединим земљама и/или судскопроцесне природе.

Циљ рада је да се кроз анализу процесно-нормативне стране поступка државне ревизије укаже на сву комплексност, особености, садржину и значај његовог спровођења у пракси. Аутор превасходно истражује законодавство Србије, али и наводи примере законодавних решења других земаља.

Предмет рада је спровођење поступка државне ревизије од стране врховне ревизорске институције (ВРИ) према субјекту ревизије, који је регулисан посебним националним законом и подзаконским актима ВРИ, а његов ток се одвија кроз одређене фазе и подфазе: фаза која претходи ревизији, фаза покретања поступка ревизије, фаза вршења ревизије, фаза окончања ревизије и фаза након извршене ревизије.

Сврха рада се огледа у поузданјем начину идентификације врсте и правне природе поступка државне ревизије, правних аката и аката материјалне природе која се доносе у том поступку, као и правних средстава која стоје на располагању субјектима ревизије ради заштите њихових субјективних права и правних интереса.

Кључне речи: Поступак државне ревизије; Државна ревизија; Врховна ревизорска институција; Субјекти државне ревизије.

IMPLEMENTATION OF STATE AUDIT PROCEDURE

The research is based on the assumption that the state audit procedure is special and of a particular kind. It differs from general and special types of administrative proceedings, on the one hand, and from court proceedings and other types, for example, disciplinary proceedings, on the other hand. Nevertheless, it contains elements of an administrative and, in some countries, of a judicial process.

The aim of the paper is to point, through analysis of the procedural-normative side of the state audit procedure, to all the complexity, peculiarities, content and importance of its implementation in practice. The author primarily researches the legislation of Serbia but also cites examples of legislative solutions from other countries.

The subject of the research is the implementation of the state audit procedure by the supreme audit institution (SAI) according to the subject of the audit, which is regulated by a special national law and by-laws of the SAI, and which takes place through certain phases and sub-phases: the phase preceding the audit, the phase of

* *ljdabic@ekof.bg.ac.rs*

initiating the audit procedure, the phase of carrying out the audit, the phase of completing the audit and the phase following the audit.

The purpose of the research is reflected in a more reliable way of identifying the type and legal nature of the state audit procedure, legal acts and acts of a material nature that are adopted in that procedure, as well as the legal means available to audit subjects to protect their subjective rights and legal interests.

Keywords: State audit procedure; State audit; Supreme Audit Institution; Subjects of state audit.

*Проф. др Гордана Илић Попов**

Правни факултет Универзитета у Београду

ДВОДЕЦЕНИЈСКА ПРАВНА ПРАЗНИНА У ЗАКОНСКОМ УРЕЂИВАЊУ ДЕЛАТНОСТИ ПОРЕСКОГ САВЕТОВАЊА У СРБИЈИ: ШТА ЈЕ РАЗЛОГ?

Пореска материја је врло сложена, комплексна и динамична те порески обvezници често имају потребу за стручним саветом о различитим пореским питањима. Спектар саветодавних услуга у пореској области врло је широк (нпр. припрема пореских пријава, израда пореских биланса и других евиденција од значаја за опорезивање, стручна помоћ код самоопорезивања, сачињавање пореског плана који обvezнику треба да обезбеди да, у оквиру закона, плати што мањи износ пореза и др.). Мултинационалне компаније желе да добију порески савет како да организују своје пословање, са циљем умањења глобалне пореске обавезе. Стручно, свесно и професионално обављање послова пореског саветовања обезбеђује пореским обvezницима поузданост у испуњавању пореских обавеза и планирању предузетничких и инвестиционих подухвата. С друге стране, будући да је порески саветник у обављању своје професионалне делатности обавезан законом и етичким кодексом, држава има већу сигурност да обvezник неће утједити порез. Иако српски Закон о пореском поступку и пореској администрацији садржи правни основ за уређивање делатности пореског саветовања, тај посебан закон није донет већ пуне две деценије. У међувремену је донет читав низ разних других закона, док је прича о доношењу тог закона потпуно „замрла“. С обзиром на то да је пружање услуга пореског саветовања у интересу не само пореских обvezника него и државе, питање је који (све) разлози стоје у позадини, очигледно свесног, недоношења закона који уређује поменуту делатност. Прилично је извесно да различити лобији, праћени финансијским, политичким и другим интересима већ деценијама имају превагу над чињеницом да та велика правна празнина у српском пореском законодавству може да нанесе озбиљну штету не само пореским обvezнику уколико добије погрешан порески савет од лица које нема осигурање од одговорности него и државном буџету.

Кључне речи: Пореско саветовање; Порески саветник; Пореска уштеда; Правна празнина.

A TWO-DECADE-LASTING LEGAL LOOPHOLE IN THE LEGAL REGULATION OF PROVIDING TAX ADVISORY SERVICES IN SERBIA: WHAT IS THE REASON?

The tax area is very complex and dynamic, so taxpayers often need expert advice on various tax issues. The spectrum of advisory services in the tax field is very

* *gordana@ius.bg.ac.rs*

broad (e.g., preparation of tax returns, preparation of tax balances and other records of importance for taxation, professional assistance in self-taxation, preparation of a tax plan that should ensure that the taxpayer pays, within the framework of tax regulations, the smallest possible amount of tax, etc.). Multinational companies want to receive tax advice on how to organize their businesses while reducing global tax liability. Conscientious and professional performance of tax consulting provides taxpayers with reliability in fulfilling tax obligations as well as planning their entrepreneurial and investment ventures. On the other hand, since a tax adviser is bound by the law and the code of ethics in performing his professional activity, the state has greater certainty that the taxpayer will not evade taxes. Although the Serbian Law on Tax Procedure and Tax Administration contains the legal basis for regulating tax consulting activity, that special law has not been passed for two decades. In the meantime, various other laws were passed, but the “story” about the passing of that law completely “died”. Given that the provision of tax advisory services is in the interest not only of taxpayers but also of the state, the question is, what are (all) the reasons behind the apparently conscious non-enactment of the law governing the aforementioned activity? It is quite certain that various lobbies, followed by financial, political and other interests, have prevailed over the fact that this large legal loophole in Serbian tax legislation can cause serious damage not only to the taxpayer if he receives wrong tax advice from a person who does not have liability insurance, but also to the state budget.

Keywords: Tax advisory services; Tax advisor; Tax savings; Legal loophole.

*Проф. др Марина Димитријевић**

Правни факултет Универзитета у Нишу

НОВА ПЕРСПЕКТИВА УПРАВЉАЊА ПОРЕСКОМ ДИСЦИПЛИНОМ ОБВЕЗНИКА ПОРЕЗА

Изузетно велика улога пореза у савременим државама изнова актуелизује потребу студиозног разматрања проблематике поштовања пореске регулативе. Опорезивање представља нарочито осетљиву „тачку“ у разграничењу интереса државе и обvezника пореза па је врло важно осигурати реализацију законом установљене пореске структуре без изазивања већих тензија у друштву. У том смислу, рационални и усклађени односи опорезивања битна су потпора изградње и имплементације пореског система а висок ниво пореске дисциплине неспоран је показатељ успеха фискално-политичких мера. За сваку демократски оријентисану државу је политички и финансијски погодније да порески обvezници сами добровољно испуњавају своје пореске обавезе. Стога је нова перспектива управљања пореском дисциплином обvezника пореза, у савременим условима, првенствено заснована на фаворизовању концепта добровољне пореске сагласности. У циљу њеног остварења фискусу на распологању стоји комплекс мера, које треба складно комбиновати, како би се предупредили разноврсни облици пореских превара, погодни да својим интензитетом и последицама узрокују значајну друштвену штету у разним областима економског и социјалног живота. У толерантном ставу јавности према бројним модалитетима пореске недисциплине огледа се опште стање духа у погледу разумевања и прихватања пореза, што је поуздан одраз изостанка или недовољног друштвеног ангажмана у области развијања и неговања пореске лојаности обvezника пореза. Пуна сложеност данашњице, растући тренд интеграције и међузависности у свету, отворена питања очувања темељних вредности и етичких принципа, супротстављеност вредности и интереса, промена социјалних парадигми и нарасли социјални изазови додатно детерминишу начин гледања на управљање пореском дисциплином обvezника пореза уз назнаку да превелики порези, у својој крајњој консеквенци, никад нису богатили државну благајну већ су је напротив сиромашили генеришући огромно незадовољство.

Кључне речи: Порези; Опорезивање; Пореска дисциплина; Управљање пореском дисциплином; Добровољна пореска сагласност.

A NEW PERSPECTIVE OF MANAGING TAX DISCIPLINE OF TAXPAYERS

The extremely large role of taxes in modern countries once again actualizes the need for studious consideration of compliance with tax regulations. Taxation represents a particularly sensitive "point" in the differentiation between the state's and taxpayers' interests, so it is essential to ensure the implementation of the tax

* *marina@prafak.ni.ac.rs*

structure established by law without causing major tensions in society. In this sense, rational and coordinated tax relations represent an important support for the construction and implementation of the tax system, and a high level of tax discipline is an indisputable indicator of the success of fiscal policy measures. For any democratically oriented country, it is politically and financially more convenient for its taxpayers to comply with tax obligations voluntarily. Therefore, the new perspective of managing the tax discipline of taxpayers in contemporary conditions is primarily based on favoring the concept of voluntary tax compliance. Tax authorities have at their disposal a set of measures which should be harmoniously combined to prevent various forms of tax fraud, which are suitable to cause significant social damage in various areas of economic and social life due to their intensity and consequences. The tolerant attitude of the public towards numerous modalities of tax indiscipline reflects the general state of mind regarding the understanding and acceptance of taxes, which is a reliable reflection of the absence or insufficient social engagement in the field of developing and nurturing tax loyalty of taxpayers. The full complexity of modern societies, the growing trend of integration and interdependence in the world, the open issues of preserving fundamental values and ethical principles, the opposition of values and interests, the change of social paradigms and the increased social challenges additionally determine the way of observing the management of tax discipline of taxpayers, with the indication that excessive taxes, in their final consequence, have never enriched the state treasury, but on the contrary, they impoverished it, thus generating enormous dissatisfaction.

Keywords: Taxes; Taxation; Tax discipline; Managing tax discipline; Voluntary tax compliance.

*Prof. dr Amina Nikolajev**

Prof. dr Džamna Duman-Vranić†

Prvani fakultet Univerziteta u Sarajevu

DJECA KAO FAKTOR EKONOMSKOG RAZVOJA

Ekonomski razvoj odnosi se na dinamički proces povećanja stepena zadovoljavanja ljudskih potreba kroz povećanje ekonomskog rasta praćenog i promjenama socijalne strukture društva. Ekonomski rast može biti važan pokretač razvoja ljudskog kapitala te može značljano unaprijediti život, opstanak i razvoj djeteta. Potvrda navedenog izražava se kroz snažnu potprsu međunarodne zajednice iskazanu kroz Globalne ciljeve održivog razvoja do 2030. godine. Djeca su temelj za sve dimenzije održivog razvoja. Imaju pravo napredovati, razvijati svoj puni potencijal i živjeti u održivom okruženju. Shodno tome djeca bi trebala biti u središtu svih razvojnih procesa. Izazovi održivog razvoja uključuju integriranost različitih politika usmjerenih ka smanjenju siromaštva, unaprjeđenju zdravlja i obrazovanja, kao temeljnim pretpostavkama razvoja dobrog ljudskog kapitala. Zajedničkim snagama i međugeneracijskom vizijom ostvarenje ciljeva održivog razvoja predstavlja osnov ostvarenja dobrobiti djeteta.

Ključne riječi:Ekonomski razvoj; Dobrobit djeteta; Globalni ciljevi održivog razvoja.

CHILDREN AS A FACTOR OF ECONOMIC DEVELOPMENT

Economic development refers to the dynamic process of increasing the degree of satisfaction of human needs through increased economic growth accompanied by changes in the social structure. Economic growth can be an important driving force for the development of human capital and can significantly improve a child's life, survival and development. Confirmation of the above is expressed through the strong support of the international community indicated through the Global Goals of Sustainable Development until 2030. Children are the foundation for all dimensions of sustainable development. They have the right to develop their full potential and live in a sustainable environment. Accordingly, children should be at the center of all development processes. Sustainable development challenges include integrating various policies aimed at reducing poverty and improving health and education as the basic assumptions for developing good human capital. The achievement of the goals of sustainable development through joint forces and an intergenerational vision is the basis for achieving the child's well-being.

Keywords: Economic development; Child welfare; Global development goals.

* a.nikolajev@pfsa.unsa.ba

† dz.duman@pfsa.unsa.ba

*Проф. др Марко Димитријевић**

Управник Жан Моне модула за Европско монетарно право и ванредни професор, Правни факултет Универзитета у Нишу

ЗНАЧАЈ МЕКЕ ЛЕГИСЛАТИВЕ У ОБЛАСТИ МЕЂУНАРОДНОГ МОНЕТАРНОГ ПРАВА

Предмет анализе у овом раду јесте утврђивање значаја и домашаја меке легислативе за попуњавање правних празнина у прописима примарног монетарног законодавства. У том контексту, се у првом делу рада разматра потреба за правним регулисањем међународних монетарних односа која се тиче очувања монетарне стабилности као глобалног јавног добра, као и принципа и вредности на којим је заснован савремени међународни монетарни поредак. У другом делу рада, указује се на предности секундарне монетарне легислативе наспрам примарних монетарноправних решења у домуену њихове веће флексибилности, нормативне и економске ефикасности, као и једноставније имплементације у околностима економских и финансијских криза и других ванредних околности. Предмет посебног интересовања аутора јесте улога централних банка у том процесу с обзиром да се оне као носиоци монетарног суверенитета истовремено појављују у улози не само основних субјеката монетарног права, већ и јединственог монетарног законодавца и монетарноправног иноватора које својом регулаторном надлежношћу потврђују актуелност и значај оптималног правног регулисања монетарних односа које се јавља као *conditio sine qua non* очувања целокупне привредне стабилности али и права грађана на стабилну и чврсту валуту.

Кључне речи: Монетарно право; Монетарна стабилност; Мека легислатива; Монетарна юрисдикција; Централна банка; Lex monetae.

THE SIGNIFICANCE OF SOFT LEGISLATION IN INTERNATIONAL MONETARY LAW

The aim of this paper is to determine the importance of soft legislation for filling legal gaps in the regulations of the primary monetary legislation. In this context, the first part of the paper discusses the need for legal regulation of international monetary relations, which concerns preserving monetary stability as a global public good, as well as the principles and values on which the modern international monetary order is based. In the second part of the paper, the advantages of secondary monetary legislation compared to primary monetary legal solutions are pointed out in the context of greater flexibility, normative and economic efficiency, and simpler implementation in financial and economic crises and other extraordinary circumstances. The subject of particular interest is the role of central banks in that process, considering that they, as holders of monetary

* markod1985@prafak.ni.ac.rs

sovereignty, appear at the same time in the role of actor primus of the contemporary monetary law but also the unique monetary legislator and monetary innovator who, with their regulatory authority, confirm the actuality and importance of the legal regulation of monetary relations which appear as a conditio sine qua non of preserving overall economic stability, but also the right of citizens to a stable and solid currency.

Keywords: Monetary law; Monetary stability; Monetary jurisdiction; Soft legislation; Central bank; Lex monetae.

*Проф. др Сузана Димић**

Доц. др Мирјана Ђукић†

Правни факултет Универзитета у Приштини,
Косовска Митровица

КУЋНИ ЗАТВОР КОД ПОРЕСКИХ КРИВИЧНИХ ДЕЛА – УТИЦАЈ НА КРЕИРАЊЕ ПОРЕСКЕ ДИСЦИПЛИНЕ У СРБИЈИ

Пореска кривична дела инкриминисана Кривичним закоником Републике Србије носе висок степен друштвене опасности и штетности. Како је благовремено плаћање пореза и других дажбина битан услов за континуирано финансирање јавних потреба, супротним поступањем несавесни порески обvezници угрожавају фискални систем државе. Ускраћивањем државне благајне за онај износ прихода који би био наплаћен да су се сви порески обvezници повиновали пореској обавези, наступа штетна последица првенствено финансијског ефекта. С тога се велика пажња посвећује превенцији ове групе кривичних дела кроз јачање пореске дисциплине. За њену је реализацију неопходна адекватна казнена политика, која повратно делује на добровољно испуњавање пореских обавеза, те посредно на висину прихода прикупљених од плаћених пореза.

Кућни затвор као једна од алтернативних кривичних санкција првенствено за циљ има постизање економичности, решавање проблема пренатрпаности затвора кроз растерећење, а тиме и укључивање једног дела осуђеничке популације у друштвену заједницу. Неоспорно је да решавање ове врсте проблема изрицањем кућног затвора има своје велике предности, које се огледају у смањењу трошкова извршења казне затвора и уштедама у буџету. Међутим, код пореских кривичних дела отвара се сасвим друга димензија која намеће поједина питања релевантна са аспекта фискалних интереса државе, па је и остварење његовог позитивног ефекта овде далеко комплексније.

Кључне речи: Пореска кривична дела; Пореска дисциплина; Казнена политика; Кућни затвор

HOUSE IMPRISONMENT FOR TAX OFFENSES—EFFECTS ON THE CREATION OF TAX DISCIPLINE IN SERBIA

Tax crimes prohibited by the Criminal Code of the Republic of Serbia carry high social danger and harm. Since timely payment of taxes and other duties is essential for the continuous financing of public needs, unscrupulous taxpayers endanger the state's fiscal system by doing otherwise. Depriving the state treasury of the income that would have been collected if all taxpayers had complied with their tax

* *suzana.dimic@pr.ac.rs*

† *mirjana.djukic@pr.ac.rs*

obligations has adverse, primarily, financial effects. Therefore, great attention is paid to preventing this group of criminal acts through strengthening tax discipline. An adequate penal policy is necessary for its realization, which has a retroactive effect on the voluntary fulfillment of tax obligations and, indirectly, on the amount of income collected from paid taxes.

House imprisonment, as one of the alternative criminal sanctions, is primarily aimed at being economical; it solves the problem of prison overcrowding through relief and, thus, includes one part of the convicted population in the social community. It is undeniable that solving this type of problem by imposing house arrest has great advantages, which are reflected in the reduction of prison sentence costs and savings in the budget. However, in the case of tax crimes, a completely different dimension opens up, raising certain issues relevant to the state's fiscal interests. Hence, the realization of its positive effect here is far more complex.

Keywords: Tax crimes; Tax discipline; Penal policy; House imprisonment.

*Проф. др Зорица Голић **

Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ИНВЕСТИЦИЈЕ У ДОБА БЛОКЧЕИНА: ФЕНОМЕН НФТ ИНВЕСТИРАЊА

Иако се блокчејн технологија најчешће повезује са криптовалутама, оне су ипак само један од облика њене примјене. За само деценију и по, прије колико је свијету представљена, ова револуционарна технологија донијела је са собом велике промјене у многим областима пословања, а посебно у сferи финансирања и инвестирања. Инвестициона јавност остала је затечена када је у марту 2021. године аукцијска кућа Christie's издала саопштење да је продала своје прво дигитално умјетничко дјело "Everydays: The First 5000 Days" аутора Beeplea и то по рекордној цијени од 69,3 милиона УСД. Ово дјело продато је као НФТ или незамјењиви токен који је јединствен и недјељив аутентични трајни запис са доказом о власништву, при томе трансакција остаје забиљежена у блокчејну и не може се илегално дистрибуирати, нити лако "украсти". Од тада, па до данас, НФТ је широкоприхваћен као инвестиционо средство – дигитална класа имовине у коју се све више и све чешће улаже. Међутим, имајући у виду да је развој НФТ екосистема још увијек у раној фази, овај рад има за циљ да укаже на феномен НФТ инвестирања и анализира најбоље НФТ пројекте и тржишта.

Кључне ријечи: НФТ инвестиције; Дигиталне класе имовине; Најбољи НФТ пројекти; Beeple; НФТ тржишта.

INVESTMENTS IN BLOCKCHAIN ERA: NFT INVESTING PHENOMENON

Although blockchain technology is most often associated with cryptocurrencies, they are, nonetheless, only one form of its application. Before it was introduced to the world just a decade and a half ago, this revolutionary technology brought significant changes in many business areas, especially in financing and investing. The investment public was astonished when, in March 2021, auction house Christie's announced that it had sold its first digital artwork, "Everydays: The First 5000 Days" by Beeple, for a record price of US\$ 69.3 million. This work is sold as an NFT or non-fungible token, a unique and indivisible genuine permanent record with proof of ownership. The transaction remains recorded in the blockchain and cannot be distributed illegally nor easily "stolen". Since then, and up until now, NFT has been widely accepted as an investment vehicle – a digital asset class invested in increasingly frequently. However, considering that the development of the NFT ecosystem is still at an early stage, this paper aims to highlight the phenomenon of NFT investing and analyze the best NFT projects and markets.

Keywords: NFT investments; Digital asset class; Best NFT projects; Beeple; NFT marketplaces.

* zorica_golic@yahoo.co.uk

*Prof. dr. sc. Ana Dujmović**

Pravni fakultet Sveučilišta u Mostaru

POREZNI POSTUPAK KAO TEMELJ PRAVNE SIGURNOSTI

Pravna sigurnost jedan je od kriterija ostvarivanja vladavine prava koja postavlja zahtjev za predvidljivim, jasnim i određenim normama sukladno kojima subjekti mogu uskladiti svoje djelovanje i posljedično urediti svoja prava i obveze. U domeni oporezivanja zahtjev pravne sigurnosti iznimno je važan ali izazovan. Posebno se to odnosi na odredbe koje reguliraju postupanja u poreznopravnim odnosima i od kojih je zapravo pravna sigurnost neodvojiva.

Porezni postupak posebni je oblik upravnog postupka čije reguliranja je rezultat namjere i cilja koje zakonodavac njime želi postići, a koji se primarno ogleda u prikupljanju sredstava za podmirenje javnih potreba. Cilj je ovog rada ispitati da li porezni postupak kao specijalno postupanje uopće ima ulogu u pravnoj sigurnosti kao općem načelu, i ako da, je li pravna sigurnost jača točnim definiranjem procesnih pravila postupka. Analizom instituta i načela poreznog postupka pokazat će se da, iako navedene procesnopravne odredbe poreznog obveznika stavljuju u složeniju poziciju od one koju bi imao sukladno odredbama općeg upravnog postupka, posebni porezno pravni okvir postupanja donosi i realizira pravnu sigurnost. Navedene hipoteze bit će potvrđene na primjeru poreznog sustava Federacije BiH, gdje izostanak specifičnih poreznih procesnih odredbi rezultira pravnom nesigurnošću koja se ogleda u činjenici da Zakon o upravnom postupku, kao opći propis, nije dovoljan ni podoban za regulaciju specifičnosti porezno pravnih odnosa.

Ključne riječi: Pravna sigurnost; Porezni postupak; Porezno pravni odnosi; Upravni postupak.

TAX PROCEDURE AS A SOURCE OF LEGAL CERTAINTY

Legal certainty is one of the criteria for realizing the rule of law, which requires predictable, clear and specific norms according to which entities can coordinate their activities and, consequently, regulate their rights and obligations. In the domain of taxation, the requirement of legal certainty is extremely important but challenging. This especially applies to the provisions that regulate actions in tax-law relations and from which legal certainty is, in fact, inseparable.

The tax procedure is a special form of administrative procedure whose regulation results from the intention and goal that the legislator wants to achieve, which is primarily reflected in collecting the funds to meet public needs. The aim of this paper is to examine whether the tax procedure as a special treatment has a role in legal certainty as a general principle and, if so, whether legal certainty is strengthened by the exact definition of the procedural tax rules.

An analysis of the institutes and principles of the tax procedure will show that although the said procedural legal provisions put the taxpayers in a more complex

* *ana.dujmovic@pf.sum.ba*

position than they would have been under the provisions of the general administrative procedure, the special tax legal framework brings and realizes legal certainty. The aforementioned hypotheses will be confirmed on the example of the tax system of the Federation of Bosnia and Herzegovina, where the absence of specific tax procedural provisions results in legal uncertainty, which is reflected in the fact that the Law on Administrative Procedure, as a general regulation, is neither sufficient nor suitable for regulating the specifics of tax-legal relations.

Keywords: Legal certainty; Tax procedure; Tax law relations; General administrative procedure.

Доц. др Предраг Млинаревић*

Доц. др Горан Балотић†

Економски факултет Универзитета у Источном Сарајеву

КОНЦЕПТ ДРЖАВЕ БЛАГОСТАЊА У ПРАВНОМ СИСТЕМУ БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Концепт државе благостања представља еволуцију економског уобличавања феномена друштвене солидарности. Држава благостања настала је како би се повећало благостање сиромашних, немоћних или рањивих и оних који не припадају ни једним ни другим, а којима држава обезбеђује јавне услуге и омогућује социјалну сигурност. Суштински посматрано издвајања за државу социјалног старања и благостања представљају мјеру институционализоване друштвене емпатије и солидарности. Овај концепт афирмише улогу економије као науке која мора да има потенцијал за добро, како је то тврдио Кејнз, и која је у својој бити човјекоцентрична. Такође идентификација грађана са одређеном државом, изван родољубних мотива, зависи од онога шта им та држава пружа. Значајан демографски проблем оличен у високој склоности миграцијама који произишао из одсуства државне бриге за човјека. Предмет овог рада ће, осим упознавања са основним постулатима и концептом државе благостања, бити анализа правног основа социјалних давања и других расхода који припадају држави социјалног старања у Босни и Херцеговини, који би омогућио извођење закључка о присуству и нивоу развијености концепта државе благостања у случају Босне и Херцеговине.

Кључне ријечи: Држава благостања; Социјална давања; Јавни расходи; Социјалне услуге.

The concept of the welfare state represents the evolution of the economic shaping of the social solidarity phenomenon. The welfare state was created to increase the well-being of the poor, weak or vulnerable and those belonging to neither of these groups, for whom the state provides public services and social security. Essentially, allocating resources to finance the state of social care and welfare represents a measure of institutionalized social empathy and solidarity. This concept affirms the role of economics as a science that must have the potential for good, as Keynes argued, and is human-centered in its essence. Also, identifying citizens with a certain state, beyond patriotic motives, depends on what that state provides for them. A significant demographic problem, embodied in the high migration propensity, stems from the absence of state concern for its people. In addition to familiarization with the basic postulates and the concept of the welfare state, the subject of this work will be an analysis of the legal basis of social benefits and other expenditures belonging to the welfare state in Bosnia and Herzegovina, which would enable the conclusion about the presence and level of development of the concept of the welfare state in Bosnia and Herzegovina.

Keywords: The welfare state; Social spending; Public expenditure; Social services.

* mlinarevic.predrag@gmail.com

† goran.balotic@gmail.com

Доц. др Ђорђе Мариловић*

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ПОРЕСКО ПРАВО И УПРАВНО ПРАВО – САМОСТАЛНОСТ, ИЗДВОЈЕНОСТ ИЛИ ОТУЂЕНОСТ

Пореско право већ дugo ужива самосталност у односу на опште управно право, али савремена кретања указују на извјесну дубљу издвојеност и, чак, отуђеност, пореског права од општег управног права. Примјер за анализу различитости између пореског и управног права може се наћи на терену тумачења и правних празнина. Историја пореског права биљежи различите ставове науке и струке о томе да ли је тумачење у пореском праву могуће вршити као што се то чини у другим правним областима, попут управног права. Нарочито осјетљиво питање представља (не)могућност попуњавања правних празнина у пореској материји. У овом раду изнесена је хипотеза да је тумачење у пореском праву могуће, потребно, и подложно различитим утицајима. У домаћем пореском праву, значај поједињих ауторитета у пореским органима толики је да се може говорити о усменом предању као квазизвору и главном мјерилу пореског права. У међународном пореском праву, потребу тумачења и синтетичког приступа привремено је била замислена хипертрофија формалних извора пореског права, након чега је усlijедила још већа потреба за одговарајућим знањима и вјештинама управног тумачења. Постојање специјализованих судова препознато је као врло важан чинилац развоја домаћег пореског права. Особености пореског права произлазе још из широке примјене дигиталних технологија приликом самопријављивања и утврђивања пореза. У раду је изнијет став да правне празнице у пореском праву не само да је могуће, него и неопходно попуњавати. Насупрот таквим ставовима, аутор супротставља правну стварност, наводећи неколико примјера неодговарајућег тумачења, изостанка било каквог тумачења, као и примјере упадљивих правних празнина. Закључак рада односи се на потребу враћања пореског права у оквире најважнијих начела управног права, ради обезбеђења правне сигурности и владавине права у овој области.

Кључне ријечи: Пореско право; Управно право; Тумачење; Правна празнина; Аналогија.

TAX LAW AND ADMINISTRATIVE LAW – INDEPENDENCE, ISOLATION OR ALIENATION

Tax law has long enjoyed independence from general administrative law, but contemporary trends indicate a deeper separation and even alienation of tax law from general administrative law. An example of the analysis of differences between tax and administrative law can be found in the matters of legal interpretation and legal gaps. The history of tax law offers different theoretical and

* djordje.marilovic@pravni.ues.rs.ba

practical views on whether the interpretation of tax law is possible in the same manner as of other legal areas, such as administrative law. A particularly sensitive issue is the (in)ability to fill legal gaps in tax matters. This paper presents the hypothesis that the interpretation of tax law is possible, necessary, and subject to various influences. In domestic tax law, the importance of individual experts in tax authorities is overreaching to the extent that they could be recognized as a quasi-source of tax law in the form of oral tradition. In international tax law, the need for interpretation and a synthetic approach had temporarily and partially been replaced by the hypertrophy of formal sources of tax law, which was followed by an even greater need for appropriate knowledge and skills in legal interpretation. The existence of specialized courts is recognized as a critical factor in the development of domestic tax law. The peculiarities of tax law also arise from the wide application of digital technologies in self-assessment and tax determination. The author argues that it is not only possible but also necessary to fill legal gaps in tax law. The author points to contrasting legal reality by citing several examples of inappropriate interpretation, the absence of any interpretation, as well as examples of striking legal gaps. The paper's conclusion refers to the need to restore tax law within the framework of the most important principles of administrative law to ensure legal certainty and the rule of law in this area.

Keywords: Tax law; Administrative Law; Interpretation; Legal gap; Analogy.

*Мр Гордана Петковић**

Директор Агенције за еколошки консалтинг ECOLIBRA у Београду

ПРАВНЕ ПРАЗНИНЕ У ЗАКОНОДАВСТВУ РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ У ОБЛАСТИ УПРАВЉАЊА ОТПАДОМ

Предмет овог рада је сагледавање кључних захтева ЕУ у области управљања отпадом у складу са Оквирном Директивом о отпаду 2008/98/EZ и правних празнина у транспоновању основних правних института у национално законодавство у циљу развоја система управљања отпадом у Републици Србији. У фокусу истраживања је анализа прописа ЕУ који се односе на престанак статуса отпада, праксе и имплементације члана 6. Оквирне директиве о отпаду 2008/98/EZ у државама чланицама ЕУ. Анализирају се правне празнине, идентификују недостаци у законодавству Републике Србије, посебно у Закону о управљању отпадом и подзаконским прописима који директно уређују одређена питања која се односе на престанак статуса отпада. Посебан акценат је дат на могућа правна решења за превазилажење правних празнина и недостатака. У закључним разматрањима даје се оцена стања, проблеми и мере за развој законодавно-правног оквира.

Кључне речи: Отпад; Управљање отпадом; Престанак статуса отпада.

LEGAL GAPS IN THE WASTE MANAGEMENT LEGISLATION OF THE REPUBLIC OF SERBIA

The subject of this paper is an overview of key requirements of the EU in the field of waste management under the Framework Directive on Waste 2008/98/EC and legal gaps in the transposition of basic legal institutes into national legislation in order to develop the waste management system of the Republic of Serbia. The research focuses on the analysis of EU legal acts related to end of waste status, practice and implementation of Article 6 of the Framework Directive on waste 2008/98/EC in EU member states. Legal gaps are analyzed, and deficiencies in the legislation of the Republic of Serbia are identified, especially in the Law on Waste Management and by-laws that directly regulate certain issues related to the end of waste status. Special emphasis is placed on possible solutions to overcome legal gaps and deficiencies. The concluding remarks give an assessment of the situation, problems and measures for developing the legislative-legal framework.

Keywords: Waste; Waste management; The end of waste status.

* *gpetkovic1956@gmail.com*

УДК/UDC 502.14(497.11)
504.9(497.11)
349.6(497.11)

*Самостални саветник Тина Јањатовић, ма**
Министарство заштите животне средине Републике Србије

**ПРАВО НА ПРАВНУ ЗАШТИТУ У ОБЛАСТИ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ОДГОВОРНОСТ ЗА ЕКОЛОШКУ
ШТЕТУ, ЕКОЛОШКИ КРИМИНАЛИТЕТ И ЕКОЛОШКУ
ФОРЕНЗИКУ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ**

У раду се разматрају аспекти правне заштите односно концепт одговорности за штету према животној средини и еколошки криминалитет. Даје се приказ одредаба Директиве о одговорности за штету у животној средини. Излажу се случајеви правне заштите који се односе на еколошки криминалитет и еколошку форензику. Објашњавају се главни аспекти правне заштите у оквиру Архуске конвенције. Указује се на проблеме, изазове и дилеме у спровођењу правне заштите у области еколошког криминалитета. Даје се оцена ефикасности примене правне заштите у сегменту одговорности за штету према животној средини и кажњавања за деликте у области животне средине. Разматра се да ли је концепт одговорности за штету у животној средини ефикаснији од кривичноправне заштите животне средине у смислу стварне заштите животне средине.

Кључне речи: Правна заштита; Еколошки криминалитет; Еколошка форензика; Одговорност за штету у животној средини; Архуска конвенција.

**ACCESS TO JUSTICE IN THE FIELD OF THE ENVIRONMENT WITH
SPECIAL REFERENCE TO LIABILITY FOR ENVIRONMENTAL
DAMAGE, ENVIRONMENTAL CRIMINALITY, AND
ENVIRONMENTAL FORENSICS IN THE REPUBLIC OF SERBIA**

The paper discusses aspects of access to justice, i.e., the concept of liability regarding the damage to the environment and environmental crime. An overview of the provisions of the Environmental Liability Directive regarding environmental damage is given. Cases of access to justice related to environmental crime and environmental forensics are presented. The main aspects of access to justice under the Aarhus Convention are explained. Problems, challenges, and dilemmas in the implementation of access to justice in the field of environmental crime are pointed out. An assessment of the implementation of access to justice in the segment of liability for environmental damage and punishment for torts in the field of the environment is given. It is considered whether the concept of liability for environmental damage is more effective than criminal environmental protection in terms of actual environmental protection.

Keywords: Access to justice; Environmental crime; Environmental forensics; Liability for environmental damage; Aarhus Convention.

* *tjanjatovic@gmail.com*

СЕКЦИЈА ЗА РИМСКО ПРАВО И ПРАВНУ ИСТОРИЈУ /
***SECTION FOR THE ROMAN LAW AND THE LEGAL
HISTORY***

УДК/UDC 271.22(497.11)-428"11/12"
340.15(497.11)"11/12"

*Проф. др Станка Стјепановић**

*Симеон Петковић, студент**

*Михаило Дамјановић, студент***

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

ОДНОС МИЛЕШЕВСКОГ ПРЕПИСА ЗАКОНОПРАВИЛА СВЕТОГ САВЕ И МОРАЧКОГ ПРЕПИСА

Милешевски препис Законоправила Светог Саве настао је у XVI вијеку у Кнежевини Влашкој и чува се у Националној библиотеци у Букурешту. Овај препис свједочи да се та кнежевина као и црква управљала по том Законоправилу Светог Саве који је преписан са оригинала Милешевског преписа. Морачки препис Законоправила Светог Саве сматран је за најпотпунији, а преписан је у манастиру Морачи 1613. године са Теофиловог преписа из 1252. године. Оба су писана на хартији. Аутори анализирају однос ова два преписа Законоправила и њихов историјски значај као правних споменика кроз преглед данашњег стања ових рукописа након непосредног увида упоређујући их са анализама тих рукописа које су вршили средином XIX вијека и средином XX вијека најпознатији истраживачи ових рукописа и то, архимандрит Н. Дучић и Сергије Викторович Троицки. Аутори свој рад прате и најзначајнији дијеловима сликовног приказа ова два преписа и широј научној и стручној јавности приказују до сад необјављене дијелове ових преписа.

Кључне ријечи: Милешевски препис; Морачки препис; Законоправило; Свети Сава; Закон градски

RELATION BETWEEN THE MILEŠEVA TRANSCRIPT AND THE MORAČA TRANSCRIPT OF THE NOMOCANON OF SAINT SAVA

The Mileševa transcript of the Nomocanon of Saint Sava originated in the XVI century in the Principality of Wallachia and is kept in the National Library in Bucharest. This transcript bears witness that the aforementioned Principality and the Church were governed by this Nomocanon, which was a transcript of the older Mileševa transcript. The Morača transcript of the Nomocanon of Saint Sava is considered the most complete and was transcribed in the Morača monastery in 1613, using the Teophile transcription from 1252. Both were written on parchment. The authors analyze the relation between these two transcripts after directly inspecting them and comparing them with analyses of said transcripts, which were conducted in the middle of the XIX and XX centuries by leading researchers of these transcripts, archimandrite N. Dučić and Sergije Viktorovič Troicki. The authors also illustrate this paper by displaying parts of the mentioned

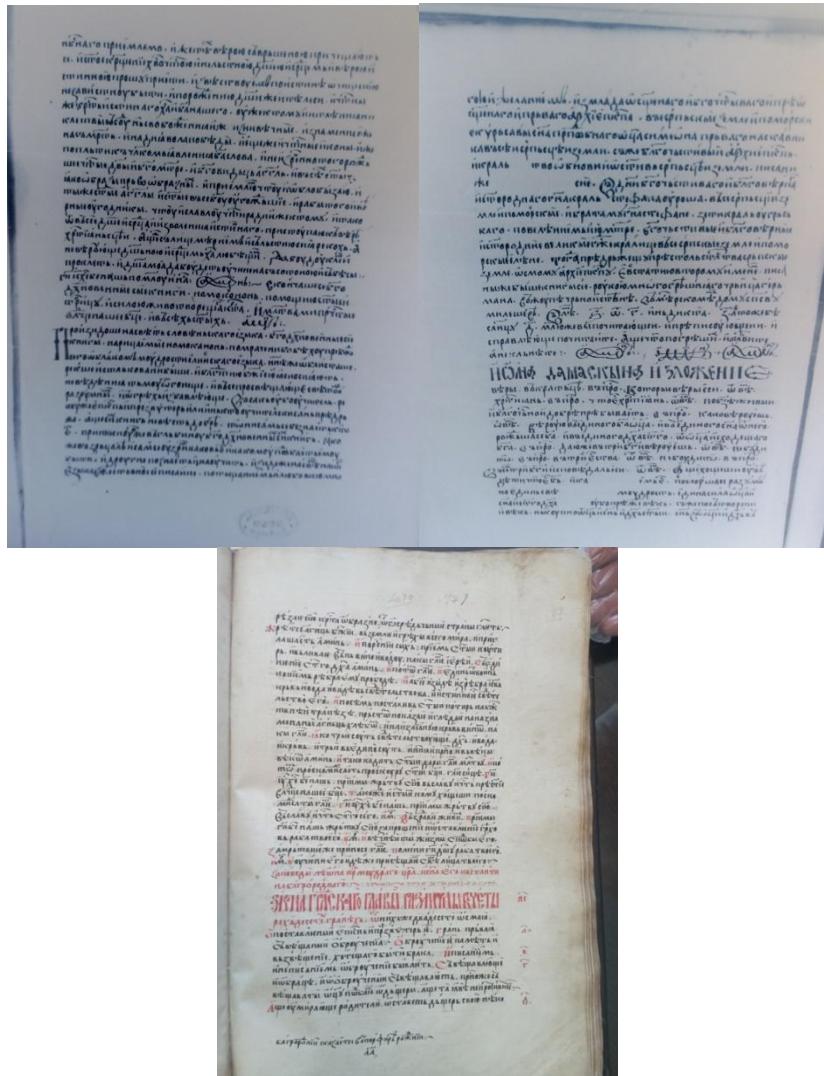
* zakonopravilo@yandex.com

* simeon_p@live.com

* mihailodamjan00@gmail.com

transcripts and showing unpublished parts to the wider academic and professional audience.

Keywords: Mileševa transcript; Morača transcript; Nomocanon; Saint Sava; Proheiron.

Ауторство Светог Саве, Милешевски препис, лист 317. / Закон градски, Морачки препис, лист 239. Authorship of Saint Sava, Mileševa transcript, sheet 317. / Proheiron, Morača transcript, sheet 239.

*Full Prof. Željko Bartulović**
Assist. Prof. Ines Matić Matešković†
University of Rijeka, Faculty of Law

SOME ASPECTS OF THE FORMATION AND CONTENT OF MEDIEVAL STATUTES – LEGAL GAPS AND LEGAL FULLNESS

This paper examines certain aspects of the formation and content of medieval statutes, offering a deeper insight into the mechanisms for filling legal gaps. Given that Roman law is one of the most influential legal systems in history, whose legal principles have had a lasting impact on modern legal systems, the first part of the paper provides a critical review of the processes of legislative creation and ways of addressing legal gaps in Roman law, highlighting their innovativeness and flexibility. In the second part of the paper, the authors address the issue of legislative formation in the Middle Ages using the example of the Vinodol Statute, in which the term "lex" refers to written custom, but the enactment of a new law is also referred to as a "new custom" (according to the Krk/Vrbanik Statute). Consequently, in neighboring sources (Kastav, Veprinac, and Mošćenice), the term "lex" is encountered. Such written custom does not fully regulate all legal relationships. Therefore, sources of law included unwritten customs, as well as free interpretation and regulation of specific legal situations, albeit with certain limitations to maintain the legal certainty of the addressees. Contractual or negotiated methods for enacting laws to resolve interpersonal relationships are even recognized in land registers, which are typically considered to be imposed by the will of the feudal lord. Additionally, special attention is given to the issues of enacting the Rijeka Statute and the reception of Roman law as a means of addressing legal gaps, which is also observed in the Mošćenice Statute. This confirms how the influence and methodology of Roman solutions have remained an inspiration for contemporary legal systems and underscores the importance of legal adaptability to address changing societal needs.

Keywords: Middle Ages, Statutory law; Roman law; Legal gaps; Kvarner; Statutes.

NEKA PITANJA DONOŠENJA I SADRŽAJA SREDNJOVJEKOVNIH STATUTA – PRAZNINE/PUNOĆA PRAVA

U radu se analiziraju neka pitanja donošenja i sadržaja srednjovjekovnih statuta pružajući pritom dublji uvid u mehanizme popunjavanja pravnih praznina. S obzirom da je rimske pravo jedan od najutjecajnijih pravnih sustava u povijesti čiji su pravni principi ostavili trajan utjecaj na moderne pravne sustave, u prvome dijelu rada donosi se kritički osvrt na procese nastanka propisa i načine rješavanja pravnih praznina u rimskom pravu, ističući njihovu inovativnost i fleksibilnost. U drugome dijelu rada autori se bave problematikom nastanka propisa u srednjem

* *zeljko.bartulovic@pravri.uniri.hr*

† *ines.matic@pravri.uniri.hr*

vijeku na primjeru Vinodolskog zakona u kojem riječ zakon znači zapisani običaj, ali se i donošenje novog propisa naziva – novi običaj (prema Krčkom/Vrbničkom statutu), zbog čega i u susjednim izvorima (Kastav, Veprinac i Mošćenice) nailazimo na naziv zakon. Takav zapisani običaj ne regulira u potpunosti sve pravne odnose pa su izvor prava bili i nezapisani običaji, kao i slobodno tumačenje, odnosno reguliranje pojedinih pravnih situacija, ali uz određeno ograničenje kako bi se zadržala pravna sigurnost adresata. Ugovorni odnosno dogovorni načini donošenja propisa kako bi se riješili međusobni odnosi prepoznaju se čak i u pitanju urbara za koje se uobičajeno smatra da su nametani voljom feudalnog gospodara. Ujedno, posebna pozornost posvećuje se pitanjima donošenja Riječkog statuta i recepcije rimskog prava kao načina rješavanja pravnih praznina, što se uočava i kod statuta Mošćenica, čime se potvrđuje kako su utjecaj i metodologija rimskih rješenja ostali inspiracija za suvremene pravne sustave te ukazuje na važnost adaptabilnosti prava kako bi se nosilo s promjenjivim potrebama društva.

Ključne riječi: Srednji vijek; Statutarno pravo, Rimsko pravo; Pravne praznine; Kvarnerski statute.

*Проф. др Самир Аличић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву
Научни сарадник Института за упоредно право, Београд

**ПРОБЛЕМ АКТИВНЕ ЛЕГИТИМАЦИЈЕ ЗА ПОДИЗАЊЕ
ТУЖБЕ ЗБОГ ПРОТИВПРАВНЕ ШТЕТЕ У СЛУЧАЈУ УНИШТЕЊА
ИЛИ ОШТЕЋЕЊА ПРЕДМЕТА ПРЕСТАЦИЈЕ**

У раду се истражује коме и под којим условима припада овлашћење за подизање тужбе из Аквилијевог закона (*actio legis Aquiliae*), односно тужбе због противправно нанете штете (*actio damni iniuria*e), у случају уништења ствари која је била предмет облигације у римском класичном праву. Анализиране су ситуације уништења дуговане ствари од стране повериоца и од стране трећег лица, као и са тиме повезани проблеми конкуренције аквилијанске тужбе са *actio doli* и контрактним тужбама, те проблем легитимације детентора који је држао ствар по основу контракта. Путем егзегезе извора аутор покушава да утврди на који начин околност да је уништена или оштећена ствар била предмет облигационог односа има утицаја на активну легитимацију за подношење аквилијанске тужбе.

Ако је уништена ствар која је требала бити предата по основу облигације, аквилијанска тужба припада дужнику као власнику ствари, без обзира на то да ли ју је уништио поверилац или неко треће лице, и се ослобађа обавезе. Тужба му не припада ако поверилац уништи ствар за време док је дужник у доцњи, као ни ако је треће лице уништило ствар са намером да нанесе штету повериоцу. У овом последњем случају повериоцу припада *actio doli*. И у случајевима у којима му је ускраћена аквилијанска тужба, дужник бива ослобођен обавезе из облигације уколико је индивидуално одређена ствар уништена.

Аквилијанска тужба припада дужнику и у случају оштећења ствари која је требала бити предата, али ако је ствар оштећена од стране трећег лица поверилац има право да захтева од дужника да му се аквилијанска тужба препусти.

Ако детентор уништи или оштети ствар коју држи ствар по основу контракта поверилац може да га тужи или контрактном тужбом или тужбом због противправне штете. И ако ствар уништи треће лице, аквилијанска тужба на вредност ствари припада искључиво повериоцу као власнику ствари, док детентор може имати само право на аквилијанску тужбу на вредност плодова ствари, као њихов власник.

Кључне речи: Римско право; Облигације; Одштетно право; Противправно нанета штета; Аквилијев закон; Легитимација.

**samiralicic1@gmail.com*

IL PROBLEMA DELLA LEGGITTIMAZIONE ATTIVA PER L'USO DELL'ACTIO DAMNI INIURIAE NEL CASO DELLA DISTRUZIONE O DEL DANEGGIAMENTO DI UN BENE-OGGETTO DI PRESTAZIONE

La questione principale dell'indagine è, a chi e sotto quali condizioni spetta la leggittimazione attiva per usare l'azione aquiliana (*actio legis Aquiliae; actio damni iniuriae*), nel caso della distruzione o del danneggiamento di una cosa-oggetto di obbligazione nel diritto romano classico. Sono analizzate le situazioni della distruzione di una cosa da parte di una terza persona, e i problemi connessi della concorrenza con l'*actio doli* e con le azioni contrattuali, e il problema della leggittimazione del detentore che teneva la cosa sulla base di un contratto. Tramite la esegeti delle fonti, l'autore cerca di scoprire in quale modo la circostanza che la cosa distrutta o danneggiata è oggetto di una obbligazione influisce la leggittimazione attiva per l'uso dell'azione aquiliana.

Se la cosa distrutta doveva essere data al creditore, l'azione aquiliana dipende al debitore come proprietario della cosa. Non ha importanza se viene distrutta dal creditore o di una terza persona, anche se in questo modo il debitore viene liberato dall'obbligo. L'azione non gli dipende se il creditore distrugge la cosa durante la mora, e se la terza persona distrugge la cosa con il specifico intento di arreccare danno al creditore. In questo ultimo caso al creditore spetta l'*actio doli*. Anche nei casi quando gli è denegata l'azione aquiliana, il debitore viene liberato dall'obbligo se il bene distrutto è infungibile.

L'azione aquiliana spetta al debitore anche nel caso quando la cosa danneggiata da una terza persona, ma il creditore ha diritto di chiedere che l'azione sia ceduta a lui.

Se un detentore distrugge o danneggia una cosa tenuta sulla base di un contratto, il proprietario può usare o l'azione contrattuale, o l'azione aquiliana. Se la cosa è distrutta da una terza persona, il proprietario può chiedere per l'azione aquiliana il valore della stessa cosa, mentre il detentore può chiedere il valore dei frutti.

Parole chiave: Diritto romano; Obbligazioni; Risarcimento del danno extracontrattuale; *Damnum iniuria datum*; Legge Aquilia; Leggittimazione processuale.

THE PROBLEM OF ACTIVE LEGITIMATION FOR USE OF THE AQUILIAN LAWSUIT IN THE CASE OF DISTRUCTION OF DAMAGE OF AN OBJECT OF PRESTATION

The subject of research is the question of active legitimization for bringing an aquilian lawsuit (*actio legis Aquiliae*), also known as a lawsuit for unjust damage (*actio damni iniuriae*), in the case of destruction of a thing that used to be the object of an obligation in the classical Roman law. We analyzed the situations of the destruction of a thing by the creditor and by a third person, the problems of concurrence of an aquilian lawsuit with *actio doli* and contractual lawsuits, and the legitimization of a *detentor* who held the thing on the grounds of a contract. By exegesis of sources, the author is trying to find out in which way the circumstances in which the destroyed or damaged thing was the object of an obligation influence the active legitimization for the use of an aquilian lawsuit.

If the destroyed thing should have been given to the creditor on the basis of an obligation, the aquilian lawsuit belongs to the debtor as the owner of this thing, regardless of whether it was destroyed by creditor himself or by a third person. The lawsuit does not belong to him if the debtor was late in fulfilling his obligation and when a third person destroyed the thing with an explicit intention to inflict damage to the creditor. In the latter case, the creditor is entitled to *actio doli*. Further, in the cases when the debtor is not entitled to an aquilian lawsuit, he is freed from the obligation if the thing destroyed is a nonfungible one.

The debtor is entitled to an aquilian lawsuit in the case of damaging a thing that should have been given to the creditor too, but if a third person damages the thing, the creditor has the right to ask that the lawsuit be ceded to him.

If a *detentor* destroys or damages a thing held on the basis of a contract, the creditor can use either a contractual or an aquilian lawsuit. If the thing is destroyed by a third person, aquilian lawsuit is given to the creditor in the quality of the owner of the thing, while *detentor* can claim the damages to compensate for the value of fruits of the destroyed thing, as their owner.

Keywords: Roman Law, Obligations, Torts, *damnum iniuria datum*, *lex Aquilia*, Procedural Legitimation.

*Prof. Dr Belinda Rodríguez Arrocha**
Intercultural University of the State of Puebla, Mexico

JUDICIAL DISCRETION IN SPANISH CRIMINAL JUSTICE IN EARLY MODERN AGE

The main purpose of this paper is to elucidate the impact of judicial discretion in Criminal Justice during the 17th and 18th centuries, paying special attention to the Canary Islands. This Atlantic archipelago was a Spanish Monarch territory and an enclave between Africa, Europe and America. For this reason, those islands have been considered frontier places in the Early Modern Age and in the Contemporary Age. This characteristic was expressed in social reality and daily life. Furthermore, the projection of those factors was notorious in criminal cases. The judicial records of sexual offenses are illustrative examples of the link between social problems and specific types of crimes. In the said historical period, judges' discretion was an important strategy for minimizing the effects of royal legislation that was not systematized and preserved medieval laws that were not applied in the 18th century. At the same time, the judicial decisions were not motivated but were founded on the reason of the judges and the circumstances of each case, such as the ages of the offender and victim, their social level or the place of the crime. In this sense, the discretion played a decisive role under the Castilian justice model.

The sources of this essay are the specialized literature, the early modern legal and doctrinal works, the records belonging to the Historical Archive of the Province of Santa Cruz de Tenerife, and the Historical Archive of the Canarian Museum.

Keywords: Canary Islands; Criminal justice, Early Modern Age, Spanish Monarchy, Women.

* *belindarodrguez@gmail.com*

Associate Professor Ekaterina Terdi, PhD

Candidate of Juridical Science (Russia), Master of Science in Comparative Law, Economics and Finance (Italy), Associate Professor of the Department of Civil Law and Civil Process of the National Research University Higher School of Economics (Saint-Petersburg, Russia)

**TERMINATION OF RESIDENTIAL TENANCY AGREEMENT IN
RUSSIAN CIVIL LAW: CONCEPT OF REFORM AND DEVELOPMENT
OF JUDICIAL PRACTICE**

The report is devoted to the critical analysis of the rules of the Russian Civil Code that allow only judicial termination at the request of the landlord of the residential tenancy agreement. The comparative, historical legal analysis and Law&Economics approach show that such regulation, being the result of an uncritical inheritance of the Soviet model of protection of the tenants' rights, does not correspond to the legal nature of commercial tenancy and promotes multiple negative externalities. The relevance of the identified problem is emphasized by the fact that it has become the subject of the constitutional supervision. Position of the Constitutional Court of the Russian Federation, provided in Judgement of 2 June 2022 № 23-II\2022, may be characterised as positive halth measure. Therefore, author insists on reform of legal regulation of tenancy termination in order to provide to the landlord the right of unilateral termination of the residential tenancy agreement. Two models of this reform are offered».

*Проф. др Сања Савић**

Правни факултет Универзитета у Источном Сарајеву

АГРАРНО ПИТАЊЕ У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ ЗА ВРЕМЕ АУСТРОУГАРСКЕ УПРАВЕ

Аграрно питање је током аустроугарске владавине Босном и Херцеговином представљало један од најзначајнијих економских, политичких и друштвених проблема око ког су се укрштали интереси различитих националних и конфесионалних група. Иако Берлинским уговором Монархија није преузела обавезу да реши аграрно питање, Земаљска влада је издала низ прописа који су имали за циљ да уреде односе између ага и кметова. Због свог значаја аграрно питање је било предмет и саборске интервенције. Намера аутора је да прикаже стање аграрних односа у Босни и Херцеговини током четрдесетогодишње аустроугарске владавине, као и ставове које су по том питању заузимале политичке групе у Сабору.

Кључне речи: Босна и Херцеговина; Аустроугарска управа; Аграрно питање, Сабор.

AGRARIAN QUESTION IN BOSNIA AND HERZEGOVINA DURING THE AUSTRIAN-HUNGARIAN ADMINISTRATION

During the Austro-Hungarian rule in Bosnia and Herzegovina, the agrarian issue represented one of the most significant economic, political and social problems around which the interests of various national and confessional groups intersected. Although the Monarchy did not undertake to resolve the agrarian issue with the Treaty of Berlin, the Land Government issued a series of regulations that aimed to regulate relations between ag and serfs. Due to its importance, the agrarian issue was also the subject of parliamentary intervention. The author's intention is to show the state of agrarian relations in Bosnia and Herzegovina during the forty-year Austro-Hungarian rule, as well as the positions taken by the political groups in the Parliament on this issue.

Key words: Bosnia and Herzegovina; Austro-Hungarian administration; Agrarian issue, Parliament.

* *sanja.savic@pravni.ues.rs.ba*

*Associate Professor Evgenii Aleksandrovitch Palamarchuk, PhD**

Doctor of History, Professor of History and Law, Rostov Institute (branch) All-Russian State University of Justice (RPA of the Ministry of Justice of Russia) in Rostov-on-Don, Professor of Law, Don State Technical University, Rostov-on-Don, Russian Federation

LEGAL CULTURE OF THE THIRD REICH

The establishment of the Nazi regime in Germany was accompanied by the process of Nazification of all parts of the state apparatus and the legal system. Since this has led to the deformation of legal culture, it would be more accurate to talk about legal anti-culture. The most important factor in this deformation was legal nihilism, which distinguished both individual and collective legal consciousness. In the latter case, attention is drawn to the deformation of the constitutional legal consciousness. Legal theorists of Nazi Germany interpreted constitutional theory as "a theory of order based on the personal element of loyalty to the nation" in relation to the leader legitimized by it. The deformation of the professional legal culture, which was based on the legal nihilism of officials, had extremely negative consequences. The historical will of the Führer was declared the exclusive source of law.

In the end, the German authorities came to an official denial of the binding force of the law; the traditional independence of the judiciary was eliminated, and the principles of legality and justice lost their classical meaning, giving way to serving the political needs of the regime.

Keywords: Nazi regime; Legal culture; Legal nihilism; Deformation; Constitutional theory; Law; Legality; Justice.

* *epalamar@mail.ru*

Проф. др Даниил Олегович Тузов *

Доктор римского и гражданского права (*dottore di ricerca in diritto civile-romanistico*), Рим, *La Sapienza*,

Профессор кафедры гражданского права и процесса, Юридический факультет,

Национальный исследовательский университет "Высшая школа экономики", Санкт-Петербург, Российская Федерация

**ВОЗЛОЖЕНИЕ НА СОБСТВЕННИКОВ ОБЪЕКТОВ
НЕДВИЖИМОСТИ БРЕМЕНИ СОДЕРЖАНИЯ ПРИЛЕГАЮЩЕЙ К
НИМ ТЕРРИТОРИИ ОБЩЕГО ПОЛЬЗОВАНИЯ: ОТ ЗАКОНОВ XII
ТАБЛИЦ К НОВЕЛЛАМ ГРАДОСТРОИТЕЛЬНОГО КОДЕКСА РФ И
РЕГИОНАЛЬНОМУ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВУ**

Как римскому праву, так и современным правопорядкам хорошо известен принцип, в соответствии с которым собственник несет бремя содержания своего имущества. Однако, например, еще Законам XII Таблиц (VII, 7) была известна норма, согласно которой на собственников сельских земельных участков, прилегающих к мощеной публичной дороге, возлагался ремонт этой последней. Возможность отступлений от принципа бремени содержания имущества допускается и действующим Гражданским кодексом Российской Федерации, ст. 210 которого предусматривает ее в качестве легального или договорного изъятия из указанного принципа. Пользуясь ею, законы субъектов Российской Федерации и местные правила благоустройства территорий зачастую предусматривают возложение бремени содержания территории общего пользования, прилегающей к объектам недвижимости, на собственников последних. Однако до недавнего времени в практике Верховного Суда Российской Федерации строго проводился исходный принцип, и соответствующие законы и правила признавались не имеющими силы, поскольку в Российской Федерации гражданское законодательство относится, согласно Конституции РФ, исключительно к ведению федеральных органов власти. Ситуация изменилась с начала 2018 г., когда вступили в силу изменения Градостроительного кодекса РФ.

В докладе анализируется обоснованность этих изменений и складывающейся по поводу них практики Верховного Суда РФ. Делается вывод, что они нарушают конституционное правило о федеральной компетенции в области гражданского законодательства.

Ключевые слова: российское право; римское право; недвижимость; право собственности; бремя содержания собственности; гражданское законодательство; местное законодательство; содержание территорий общего пользования.

* *tuzovd@yahoo.it*

*Professore Associato Pietro Paolo Onida, PhD**

Dipartimento di Giurisprudenza, Università di Sassari, Italia

CONCRETEZZA E CENTRALITÀ DELLA NOZIONE DI PERSONA NEL SISTEMA GIURIDICO ROMANO

È noto che il tema dal rapporto tra uomo, animali non umani e ambiente è oggi centrale per la scienza giuridica. È invece meno noto che il tema è presente già nella cultura greca e romana, con risvolti particolarmente importanti per quanto attiene alla concezione sistematica dell'intero diritto romano. È proprio dal rapporto tra uomo, animali non umani e ambiente, per il tramite del concetto di *natura* e della connessa concezione del *ius naturale*, che la giurisprudenza romana è giunta a una concezione generale dell'intero *ius*. Non possiamo inoltre commettere l'errore di individuare, nelle soluzioni elaborate dalla giurisprudenza romana in tema di ambiente, quelli che agli occhi di noi moderni potrebbero ingenuamente apparire lacune o limiti e che, invece, spesso altro non sono che espressioni di un diverso modo di pensare l'ambiente e di costruire le nostre relazioni con esso. Con il presente contributo cercherò soprattutto di mettere a fuoco alcuni elementi necessari per giustificare la utilità oggi di un discorso sull'ambiente condotto attraverso la prospettiva romanistica.

* *onida@uniss.it.*

*Проф. др Ненад Тупеша**

Православни богословски факултет, Фоча
Универзитет у Источном Сарајеву

КРИТИКЕ СЕРГИЈА В. ТРОИЦКОГ НА СТАВОВЕ О ДОЗВОЉЕНОСТИ ДРУГОГ БРАКА СВЕШТЕНИКА

Институција другог и трећег брака код хришћана од давнина је тумачена двојако. Допустивост другог брака за хришћане углавном је била схватана кроз призму икономије или крајњег снисхођења Цркве према слабостима њених чланова ради спречавања већег зла. Па ипак, с друге стране, други брак није прихватан од Отаца благонаклоно, односно он није имао исти светототајински значај као први, ако се уопште сматрао Св. тајном. Аутор се у раду бави анализом критика које је Троицки делегирао онима који су заступали и борили могућност ступања у други брак свештеника. Критике су утемељене на канонском предању Цркве које чува крајњу акривију по овом питању. Ако се на други брак световњака гледало не благонаклоно то значи да постоји само један брак који је слика Христа и Цркве. Клир је одувек чувао један брак пре хиротоније јер су свештенство и брак непомирљиви. Из тога произилази да свештество после хиротоније нема могућност ступања у други брак. Ово проналази основу у самом Светом Писму, а касније и у Светим канонима.

Кључне речи: брак, канони, предање, црква, синод, сабор.

CRITICISM OF SERGIUS V. TROICKI'S VIEWS ON THE PERMISSIBILITY OF A PRIEST'S SECOND MARRIAGE

The institution of second and third marriage among Christians has been interpreted in two ways since ancient times. The permissibility of second marriage for Christians was generally understood through the prism of economy or the ultimate condescension of the Church towards the weaknesses of its members in order to prevent greater evil. And yet, on the other hand, the second marriage was not accepted favorably by the Fathers, that is, it did not have the same sacramental significance as the first, if St. was considered at all. In the paper, the author deals with the analysis of criticisms that Troicki delegated to those who advocated and defended the possibility of priests entering into a second marriage. Criticisms are based on the canonical tradition of the Church, which preserves the ultimate acrivia on this matter. If the second marriage of a secular person was looked upon unfavorably, it means that there is only one marriage which is the image of Christ and the Church. Cleres has always kept one marriage before ordination because priesthood and marriage are irreconcilable. It follows from this that the priesthood does not have the possibility of entering into a second marriage after ordination. This finds its basis in the Holy Scriptures themselves, and later also in the Holy Can.

Key words: marriage, canons, tradition, church, synod, assembly.

* *nenad.tupesa@hotmail.com*

*Adjunct Professor Giovanni Brandi Cordasco Salmena, PhD**

Giovanni Brandi Cordasco Salmena, Lecturer in Christian Roman Law at the University of Pistoia "San Gregorio Magno," formerly Adjunct Professor of Hellenistic Roman Law at the University of Urbino "Carlo Bo."

ORALITY, WRITING, LAW, LIMIT AND INNOVATION IN THE RIGHTS OF THE ANCIENT MEDITERRANEAN: THE ORIGINS OF CODIFICATION

In the heritage of ancestral experiences, the drafting of laws among the peoples of the ancient Mediterranean, and then, more specifically, starting from the 8th century BC, among the Greeks of colonization, fundamental innovation in the codification of normative texts is evident through cultural and political rather than strictly legal sense, from the Near East to the West,

The notion of law being "profoundly enigmatic" marks the beginning of a narrative that ventures beyond a confined reflection solely on the legal sphere. From this perspective, I find it intriguing to observe how such an aspect remains closely connected to contemporary Western legal systems. Indeed, a certain, even rapid, devolution is tethered to the decline of existing codes, which grow increasingly distant from their historical foundations due to a multitude of all-too-familiar factors.

For Romanists, such a complex articulation of the legal production system would have appeared, as noted by Giodice Sabbatelli, almost like an echo of the catalog of constituent elements of *Roman iura populi*, as stated by Gaius in the opening of the Institutions (*constant autem iura populi Romani ex legibus, plebiscitis, senatusconsultis, constitutionibus principum, edictis eorum qui ius edicendi habent, responsis prudentium*). A potential, although certainly partial, parallel between recent and historical experiences can only facilitate the understanding of certain as-yet-unexplored circumstances.

The legal historian, therefore, questions, with the aim of profiting from it, in what sense the terms "code" and "codification" should still be used in the context of the multifaceted current reality compared to the significance of ancient experiences, such as Roman law and even earlier, those of the ancient Mediterranean rights; whether there is an identity of structure and functions between ancient codes, eighteenth-century codes, post-revolutionary codes (nineteenth and twentieth centuries), and codes of the contemporary era. Over the centuries, numerous meanings of "code" have succeeded each other; the term, already used by the Sumerians and Babylonians, unless explicitly stated otherwise, refers to the assembly of written texts (established as a limit on the sovereign), but it says too little about the characteristics of the collected legal material; the Latin derivation, on the other hand, is structurally linked to the precepts of the Twelve Tables.

The study of codification movements allows us to observe that when, within legal systems, laws and the complex of doctrinal opinions began to appear as

* *g.brandicordasco@libero.it*

cumbersome and contradictory, several natural movements emerged: firstly, there was the control and selection of the activities of jurists, or interpreters, then, a natural tendency towards the reorganization and consolidation of pre-existing normative materials into coherent groups became evident. Only after these steps did instances of innovative collections emerge, capable of replacing the pre-existing legal framework.

That is what happened in Rome, but to some extent also in the ancient Mediterranean civilizations. The Tables of the Law represent the earliest written law of Rome, the 'embryo' of a legal system that begins to organize itself on a rational basis, both procedurally and substantively. They would differ from previous collections of norms, most notably the Code of Hammurabi, which limited their scope to mere prescriptive enumerations instead.

However, an undeniable common trait is the sense of limitation. The Twelve Tables were established in 451 BC when, under the pressure of the plebeian tribunes who sought to wrest jurisdictional authority from the patricians, the decemviri, all of whom were patricians, were appointed to draft written laws. They were appointed for a term of one year while all other magistracies remained suspended.

Nor can it be dismissed as of little significance that both Livio and other Roman authors attest to the fact that the decemvirs, while not necessarily for the content, certainly for the form, took as a model similar type of laws already written in the Greek world. These included Lycurgus in Sparta (750 BC), Zaleucus in Locri (660 BC), Draco (620 BC), and later Solon (594 BC) in Athens, Charondas in Catania (550 BC), and finally, the laws of Gortyn in Crete in 500 BC. Pomponius and Pliny even transmit the name of a certain Hermodorus of Ephesus, exiled from his homeland, who purportedly acted as an interpreter.

*Assistant professor Cristiana M. A. Rinolfi, PhD**
Dipartimento di Giurisprudenza, Università di Sassari

**LACUNE NORMATIVE NELLE NOMINE MAGISTRATUALI IN ETÀ
DELLA *RES PUBLICA*:
TRADIZIONE E INNOVAZIONE NEL SISTEMA COSTITUZIONALE DI
ROMA ANTICA**

La ricerca analizzerà taluni esempi della antica Roma repubblicana in cui le istituzioni superarono alcune carenze normative in materia di nomina magistratuale. Tra i casi più rilevanti ricordati dalle fonti meritano la menzione sia la presidenza pontificale dei *concilia plebis* stabilita dopo la rovinosa caduta del decemvirato legislativo, sia la *dictio dictatoris* compiuta da un tribuno militare con potestà consolare nel 426 a.C. in seguito a un decreto augurale. In entrambe le circostanze vi fu la necessità di sormontare una situazione non convenzionale. L'adeguamento della realtà alla tradizione giuridica fu perseguito attraverso il supporto dei *sacerdotes populi Romani*, i quali si confermano i cooprotagonisti di un sistema costituzionale aperto e dinamico, estraneo a schematizzazioni generalizzanti (e deformanti) dello *Staatsrecht*.

Parole chiave: Res publica; Ius publicum; Magistratus; Religio.

* *rinolfi@uniss.it*

*Doc. dr. sci. Ervina Ibrahimović**
doktorand Ena Morankić, ma †
Pravni fakultet Univerziteta u Tuzli

**KOMPARATIVNA ANALIZA INSTITUTA MIRAZA U RIMSKOM
PRAVU I PRAVU U BOSNI I HERCEGOVINI ZA VRIJEME AUSTRO
UGARSKE UPRAVE**

Autorice u radu će analizirati pravila o mirazu u rimskom pravu i pravu Bosne i Hercegovine za vrijeme Austro Ugarske uprave. U prvom dijelu rada obraditi će se razvoj instituta miraza i njegove karakteristike u rimskom pravu. Institut miraza, kao i druga pravna pravila u rimskom pravu, pravna nauka detaljno je razradila, ali je njegova pravna priroda ostala nedovoljno objašnjena. Miraz je na početku razvoja rimske države bio regulisan običajnim pravom, da bi vremenom, pod utjecajem državnog intervencionizma, bio regulisan pravnim pravilima. Njegov pravni režim išao je od toga da se smatrao svojinom muža pa do toga da je ostao u potpunoj svojine žene. Drugi dio rada odnosiće se na regulisanje instituta miraza u Bosni i Hercegovini za vrijeme Austro Ugarske uprave. U tom periodu za bosanskohercegovačko stanovništvo u regulisanju privatnopravnih odnosa primjenjivalo se vjersko pravo ovisno o pripadnosti vjerskoj grupi. U radu će se pokušati odgovoriti na pitanje da li se miraz smatrao nasljednim dijelom ženskih nasljednika, te kako se u tom kontekstu navedeno pitanje regulisalo. Austrijski Opći građanski zakonik (dalje OGZ) primjenjivao se u Bosni i Hercegovini kao supsidijaran izvor prava. Osnovu OGZ predstavljalo je rimsko pravo, te će se u radu analizirati u kojoj mjeri su u istom prihvaćena i zadržana rješenje rimskog prava, posebno s obzirom na činjenicu da je prihvaćen princip spolne ravnopravnosti na području bračnog prava. Miraz kao pravni institut u savremenome svijetu nestaje, no ponegdje ima i danas dalekosežne društvene posljedice.

Ključne riječi: Miraz; Brak; Nasljedni dio; Tradicija; Pravo.

**COMPARATIVE ANALYSIS OF THE INSTITUTE OF DOWRY IN
ROMAN LAW AND LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA DURING
THE AUSTRO-HUNGARIAN ADMINISTRATION**

The authors will analyze the rules of dowry in Roman law and the law of Bosnia and Herzegovina during the Austro-Hungarian administration. The first part of the thesis will deal with the development of the institution of dowry and its characteristics in Roman law. Like other legal rules in Roman law, jurisprudence has elaborated the institution of dowry, but its legal regulation remained insufficiently explained. At the beginning of the development of the Roman state, dowry was governed by customary law. In time, however, under the influence of

* *ervina.ibrahimovic@untz.ba*
† *enaa_115@hotmail.com*

state interventionism, it was regulated by legal rules, which ranged from considering dowry a husband's property to its remaining the full property of a wife. The second part of the paper will relate to the regulation of the dowry institute in Bosnia and Herzegovina during the Austro-Hungarian administration. During that period, private law matters of the Bosnian population were governed by various religious laws, depending on the membership to the religious group. The paper will attempt to answer whether dowry was considered a part of inheritable property of female heirs and how the said question was regulated in that context. The Austrian General Civil Code (hereinafter OGZ) was applied in Bosnia and Herzegovina as a subsidiary source of law. The basis of the OGZ was Roman law, and the article will analyze to what extent the Roman law solution was accepted and maintained, especially in light of the fact that the principle of gender equality in marriage law was accepted. Dowry as a legal institution in the modern world is disappearing, but it still has far-reaching social consequences in some places.

Keywords: Dowry; Marriage; Inheritance; Tradition; Law.

*Dottore di ricerca Vanni Piras, PhD**

Dipartimento di Giurisprudenza della Università di Sassari, Italia

LA VENDETTA NELLA COMPARAZIONE TRA DUE MODELLI STORICI DI GIUSTIZIA

Lo studio della storia dei Sardi, non ci consente di accettare la dottrina scientifica che vede la vendetta e il banditismo avere la loro patria d'elezione in Barbagia a partire dalla dominazione romana. Pertanto occorre riaprire il dibattito sulla storicità di dette asserzioni. La vendetta non può essere considerata un retaggio appartenente alla storia dei Giudicati. Nella Sardegna giudicale la vendetta non è contemplata come una procedura per ‘fare giustizia’. L’Isola ha una propria e matura dimensione giuridica, un proprio modello processuale come motore della giustizia pubblica. Esistono procedure giuridiche ‘codificate’ ed è dunque percorribile la via giudiziaria per ottenere giustizia. In effetti, la considerazione della profonda alterità tra la ‘forma di governo’ giudicale (democratica-partecipativa, caratterizzata appunto dall’istituto delle “Coronas” nelle e delle “Ville”) e la subentrata ‘forma di governo’ feudale (elitaria-rappresentativa, caratterizzata dall’istituto parlamentare) rende lecito e perfino doveroso precisare che la “vendetta barbaricina”, quale noi conosciamo, è il risultato non encomiabile della degenerazione di un istituto giuridico di ambiente democratico a pratica anti-giuridica in ambiente anti-democratico.

Parole chiave: ‘Forma di governo’; Vendetta; Banditismo; Romana; Feudale.

* *vanneddu1977@yahoo.it*

Мр Александар М. Вујовић*
Богословија Светог Петра Цетињског – Цетиње

**УТИЦАЈ ОДЛУКА ДРЖАВНЕ ВЛАСТИ НА ЦРКВЕНО-ПРАВНИ
ПОЛОЖАЈ ЕПИСКОПА – СЛУЧАЈ ЕПИСКОПА СКАДАРСКОГ
ВИКТОРА МИХАИЛОВИЋА**

У раду смо се бавили животом Епископа Скадарског Виктора Михаиловића, и околностима у којима је као надлежни српски епископ живио и Скадру. Српском црквом и викаријатом у Скадру управљао је од 1914-1933. године. Организовао је живот Цркве и српског народа, бринући како за црквено-правно устојство на подручју скадарског викаријата, такође и организујући у када је прогнан заједно за 300 српских породица из Враке и Скадра. У раду се анализирају и утицаји одлуке Краља Ахмета Зогу на прогонство Епископа Виктора.

Кључне ријечи: Епископ Виктор; Српска црква; Правни положај;
Прогонство; Надлежност.

**THE EFFECTS OF STATE AUTHORITY DECISIONS ON LEGAL AND
ECCLESIASTICAL STATUS OF BISHOPS–THE CASE OF BISHOP OF
SKADAR VIKTOR MIHAJOVIĆ**

In the paper, we dealt with the life of the Bishop of Skadar, Viktor Mihailović, and the circumstances in which he lived in Skadar as the competent Serbian bishop. He managed the Serbian Church and Vicariate in Skadar from 1914-1933. He organized the life of the Church and the Serbian people, taking care of the ecclesiastical and legal stability in the area of the Skadar Vicariate even when he was exiled together with 300 Serbian families from Vraka and Skadar. The paper also analyzes the effects of King Ahmet Zogu's decision on the persecution of Bishop Victor.

Keywords: Bishop Victor; Serbian Church; Legal position; Exile; Jurisdiction.

* *aco_vujke@yahoo.com*

Проф. Арсеније Радовић, магистар теолошких наука¹
Богословија Светог Петра Цетињског – Цетиње

ЗНАЧАЈ ПЕЋКОГ ПРЕПИСА ЗАКОНОПРАВИЛА СВЕТОГА САВЕ

Законоправило Светога Саве је збирка закона и правила ,по којима се управљала Српска Црква И дрзва од Зицког Сабора. Пећко законоправило потиче из 1552 године И данас се тај препис налази у архиву Српске Академије науке И уметности у Београду.Када је рукпис описивао Сергеј Троицки 1952 године описао га је као доста оштећеним.У току 1978 године извршени су озбиљнији радови на конзервацији овог преписа.У овом раду аутор се бави описом Пећког законоправила који је Пећки зато сто га је пронашао у Пећи Елезовић. Анализира се значај овог преписа И доказује да је он преписиван са нешто оштећеног оригинална блиском Теофиловом препису из 1252 гидине.Указује се И на посебност овог преписа јер је у њему једино истакнут чланак кога нема у другим преписима а то је о Господњој заповјести апостолима Петру и Павлу о строгом посту у дванаест петака који је преписивач овог преписа додао.

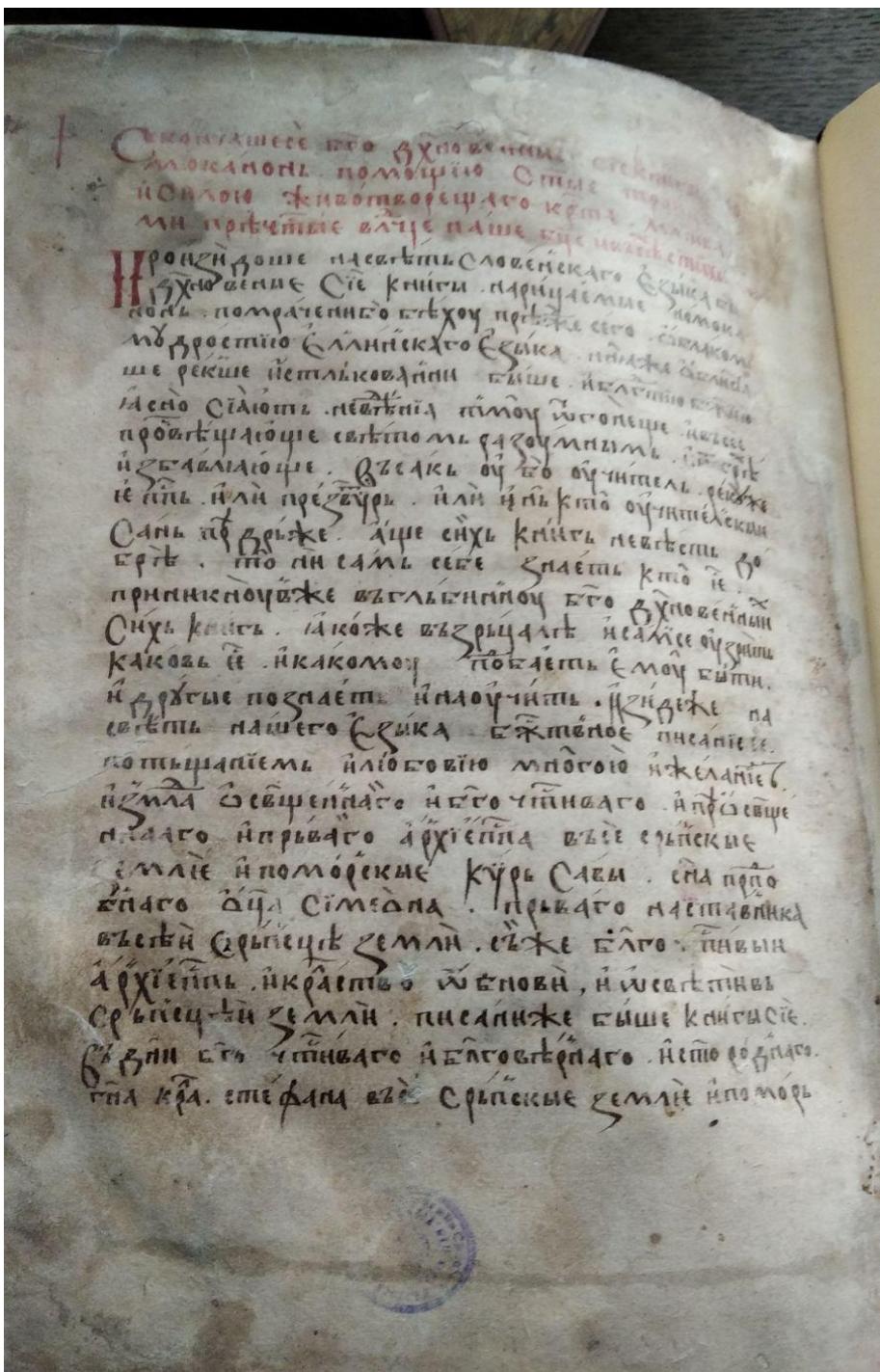
Кључне ријечи: законоправило, препис, Пећка, протограф, црква, значај.

THE IMPORTANCE OF THE PEC COPY OF THE CODE OF LAW OF SAINT SAVA

The Law of Saint Sava is a collection of laws and rules that governed the Serbian Church and the state since the Council of Zica. The law of Peć dates back to 1552. Today, that copy is in the archive of the Serbian Academy of Science and Arts in Belgrade. When Sergej Troicki described the manuscript in 1952, he described it as badly damaged. In 1978, more serious work was done on the conservation of this copy. In this work, the author deals with the description of Peć's legislation, which is Peć's because it was found in Peć by Elezović. The significance of this copy is analyzed and it is proved that it was copied from a somewhat damaged original close to Theophilus' copy from 1252 Gidina. It is also pointed out the uniqueness of this copy because it only highlights an article that is not in other copies, which is about the Lord's command to the apostles Peter and Paul about the strict fasting on twelve Fridays which the copyist of this copy added.

Key words: law, copy, Peć, photograph, church, significance.

¹ o.arsenije@gmail.com

Последња страница Пећког преписа

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна и универзитетска библиотека
Републике Српске, Бања Лука

34(048.3)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп "Правне празнице и пуноћа права" (12 ; 2023 ; Пале)

Зборник сажетака "Правне празнице и пуноћа права" =
Collection of Abstracts "Legal gaps and the completeness of law" /
XII Научни скуп поводом Дана Правног факултета,
Међународни научни скуп одржан 28. октобра 2023. год. на
Палама ; [организатор] Универзитет у Источном Сарајеву,
Правни факултет и [суроганизатори] Европска организација за
јавно право, Међународни савез правника, Институт за
упоредно право, Српско удружење за кривичноправну теорију и
праксу, Институт за криминолошка и социолошка
истраживања ; [приредио Димитрије Ђеранић]. - Источно
Сарајево : Правни факултет, 2023 (Лакташи : Графомарк). - 259
стр. ; 24 cm

На спор. насл. стр.: Collection of Abstracts "Legal gaps and the
completeness of law" / The XII Scientific conference on The
occasion of The Day of The Faculty of Law, International scientific
conference, held in Pale, 28 October 2023. - Текст на више језика.
- Текст ћир. и лат. - Тираж 120.

ISBN 978-99938-57-79-2

COBISS.RS-ID 139292161